

KONGL.
VITTERHETS
HISTORIE
OCH
ANTIQUITETS
ACADEMIENS
HANDLINGAR.

TRETTONDE DELEN.

STOCKHOLM,
TRYCKTE HOS DIRECT. HENR. A. NORDSTRÖM,
MDCCCXX.

INNEHÅLL:

Några qvarlefvor af naturens fordna känne- dom, hemtade ur nordiska Sagorna. In- trädes-Tal af Sam. Ödmann	Sid. 1
Om Ryska namnets och Rikets ursprung af ett Svenskt, i Ryssland bosatt folk, vid namn Rhos. Inträdes-Tal af F. M. Franzén	29
Secreterarens Svar	113
Några Beträktelser öfver den Store Gu- staf Adolphi tidehvarf. Inträdes- Tal af E. G. Geijer	115
Secreterarens Svar	136
Inträdes-Tal af Hans Exc. Herr Grefve A. G. MÖRNER	139
Secreterarens Svar	141
Inträdes-Tal af Friherre G. W. af Tibell	143
Secreterarens Svar	146
Inträdes-Tal af J. O. Wallin	148
Tillf. Secreterarens Svar	151
Strödda anteckningar om Fynd i Svensk Jord, med en dertill hörande Förteck- ning; af J. G. Liljegren	153
Anmärkningar öfver Sveriges äldsta Mynt. Inträdes-Tal af J. H. Schröder	279
Secreterarens Svar	319
Minne af Canzli-Rådet Anders Schön- berg; af S. Ödmann	321

Lefvernes-Beskrifning öfver Riks-Archivi- Secreteraren Carl Johan Strand; af O. Sundel	Sid. 344
Lefvernes-Beskrifning öfver Professoren N. F. Biberger, af J. H. Schröder . .	355
Förslag till Inskrifter och Sinnebilder öf- öfver märkvärdiga händelser och per- soner i Sveriges Historia; af Gunnar Backman	371
Förslag till Inskrifter och Minnespennin- gar, hvilka Kongl. Akademien uppgifvit, jemkat eller gillat, åren 1826 — 1829	376

Några kvarlevor af naturens fordna kändom, hemtade utur nordiska Sagorna.

Inträdes-Tal

i Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-
Academien

af

SAMUEL ÖDMANN,

Theologiae Doctor och Professor, Ledamot af Kongl.
Nordstjerne - Orden.

Insändt till Akademien och derstädes uppläst af Secreteraren, den 16 Januarii 1821.

Mine Herrar!

Att se mitt ringa namn framdragas utur dess instängda vrå och införlifvas med ett lysande Samfund, stiftadt af LOVISA, förnyadt och stadfästadt af GUSTAF, är en heder, den jag aldrig bordt hoppas af Eder ynnest. Tillåten då mina år, mina från Edert område aflägsnade yrken, att af Eder rättvisa hoppas sparsamma fordringar hos en slocknad liflighet, som med tung penna tecknar aftynande minnen. Min erkänsla fördubblas, då J med godhet emottagen tacksamhetens offer från ett hjerta, som aldrig misskännt, från en hand, som aldrig höljt sin oförmåga.

En tid var, m. H., då Eder nye Medlem, lifvad af ungdomens värma, ägnade sina lediga stunder åt den lefvande och växande Naturens kännedom. Efter inhämtad bekantskap med de ämnen, som honom närmast omgäfv, följde han flitigt de Resande, som genomvandrat Levantens lyckligare orter och der antecknat hvad ett mildare luftsreck frambringa och närar. Han samlade för att tillämpa och frambar sin skärf åt veridens äldsta och dyrbaraste Bok. Hans kall fordrade denna gärd.

Men född i det land, hvarifrån den ordning och det ljus utgått, som sig spridt öfver Naturens organiska riken, önskade han känna icke blott hvad detta land var, utan ock *hvad det varit*, hvilka växter det närt, hvilka frugter det frambragt, hvilka djur det hyst, hvilken blick dess Invånare lärt fästa vid Skaparens verk. Han nödgades då möjeligast långt återgå till det förflutna, och beslöt att inträda uti *Sagornas tidehvarf*. Han förmodade väl att der möta ett Cimbriskt töcken, men hoppades dock att icke der träffa ett Egyptiskt mörker.

Sagan är Nordens äldsta urkund, och leder sin börd från enkla verkligheten. Hon fortplantades och spriddes, upprepades och blef häfd. Men iklädd ryktets natur, iklädde hon sig ock ryktets öde att växa af tillsatser. Snart inväfdes hon i *Visor*, till stöd för minnet och nöje för örat; men det sanna drog ingen fördel af

af denna Rythmiska drägt. Ändteligen sattes pennor i rörelse att föreviga häfden. Man ville smycka och förvåna, man förgat, att nakna sanningen är Historiens främsta smycke; att tidens händelser icke påkalla främmande lån för att förvåna. Så bortgrumlades det Historiska värdet och Sagan framträdde höljd af diktens obudna beställsamhet.

Det fordrades i sanning ett icke ringa mått af mod, för att våga foten in på den utsmyckade Sagans vidsträckta rymder, som gifva Naturforskaren en så njugg belöning. Den djupa Fornforskaren, *Peringskölds*, försäkrar, att under Sagornas förblommerade talesätt döljdes någon sanning, gaf dock uppmuntran att söka detta *något*, samt förhoppning att finna det. Det sanna är dock icke så lätt att fränskilja, som en *Otto Sperling* föregifver. Åtminstone skall det besannas af en *Verelius*, en *Renhjelm*, en *Rudbeck*, en *Torfæus*, en *Hadorph* m. fl. som, då de sökt ledtråden för Nordens händelser, helt visst ofta trampat slipp-riga stigar. Naturforskaren är väl icke så lätt blottställd att missledas af sammanblandade namn och förvillande Epoker. Hans olycka deremot är, att den skörd han vill hämta, blad från blad, närmar sig till missväxt.

Innan han uträcker sin hand, möta stora massor att afsöndra. Han fränskiljer först *Mythen*, till hvilkens inre boningar låset är upp-

fyldt af villor och Nyckelen, såsom Helges ring, nedsänkt i ett djup, hvarutur den endast af en *Agnar* kan uppdykas *a*). Men denne *Agnar* träffas icke så lätt, som mången förmodar.

Dernäst måste ett stort afdrag ske för *Hyperbolen*, Nordens högst älskade Trop, alstrad af skaldelynnet, som, enligt *Horatius*, ej medgifver det måttliga, samt underhållen af den härdade känsla, som endast af starka slag försättes i skakning. Det stora borde vara ofantligt, det rymliga gränslöst, det fula rysligt och det sköna utan jämförelse. Man vände ögat från det sanna, för att beundra det otroliga. Starka lynnen fordrade skarpa målningar; men dessa målningar böra skådas af tänkande Läsare, som till sannolikt mått återföra det uppenbart öfverdrifna.

Vidare måste en stark afsöndring ske af de Allegoriska målningar, som i Nordiska Sagorna så allmänt förekomma. Det var en prydning att, med gåtolika föreställningar, sätta Läsarens tankeförmåga på prof. Hit höra *hamnlöpandet b*), *hamnskiftet c*), *åbragte förvandlingar d*), samt verkningar med *kärleksäple* och *glömskedryck e*). Naturforskaren saknar icke anled-

a) Rolf Krakes Saga, sid. 49.

b) Halldan Östensons Saga, sid. 150. Wilkina-Sagan, sid. 110. Thorsten Wikingsons Saga, sid. 38, m. fl.

c) Wolsunga Saga, sid. 14.

d) Rolf Krakes Saga, sid. 61.

e) Wolsunga Saga, sid. 72.

ledning att vid detta allt söka spår af en känne-
dom, som leder till upplysning, endast han ur-
skiljer hvad laggrannheten icke tillät öppet
frambära, och granskar det felaktiga, som nå-
gon gång uti Öfversättningarna sig insmygt.

Omsider böra frånskiljas de talrika Ska-
pelser, som härleda sitt ursprung från tidens
vantrö. Så försvinna de ofanteliga troll, som
uppfylde bergens skrefvor; jättar och dvärgar,
gummor, som sålde stormväder *f)*; och gub-
bar, som trollade seglare till sin kust *g)*. Hit
hörer förtroendet till spåmän och drömtydare,
samt det som här och der berättas om *seger-*
stenar h) och *bortbytta barn i)*.

Sedan Naturforskaren utom allt detta från-
sallat *det Romantiska*, det rent utaf diktade,
som bär sin lätt ökända stämpel, synes, som
skulle han hafva beredt sig utrymme att utan
hinder företaga sin vandring och fortsätta den
med framgång. Men de blommor han söker,
äro nedtrampade af hästar och krigshärrar. De
djur han vill uppspåra, äro förjagade af här-
skri och krigsludrar. Han måste söka sig fram
emellan Envigen och fältslag öfver härjade
fält, vattnade af blodströmmar.

Bland

f) Frithiof den fräckes Saga, sid. 13.

g) Såsom Skrymner.

h) Wilkina Sagan, sid. 177. Thorsten Wikingsons Sa-
ga, sid. 87. Wolsunga Sagan, sid. 46.

i) Wilkina Sagan, sid. 164. För sin ovanliga storlek
ansågs Starkoter vara en Jättebyting.

Bland det folk, hvaraf Naturforskaren omgifves, träffar han ädelmodiga Konungar och kloka Rådgifvare, trogna Fosterfäder och redliga Stallbröder, stridbara Landtvärnsmän och fega Drottsvikare; men öfver allt ser han hemfriden bruten och mensklighetens rätt trampad. Detta är dock icke målet för hans egenteliga blick. Såsom Naturforskare fäster han sig vid folkets *växt*. Han träffar så kallade Jättar och Dvärgar. De förra utmärkta af grofva lemmar och mod; de sednare af lena handlag och list. Han fäster sig vid folkets *tidiga mognad*. Vid tolf års ålder hafva de fläste uppnått sitt fulla mått. Vid denna ålder bar *Starkoter* redan skägg *k*), och till krig uppbådades allt manskap från tolfte året. Han fäster sig vid folkets *hårdighet att fördraga smärtor*. Med Konung *Alf* tilläts ingen draga i härnad, som vid sår qvidde, skiftade hy eller drog på näsa och mun *l*). Hans stridsmän borde i hårdighet likna Araberna vid Fedsi, om hvilka *Niebuhr* berättar, att de med spjutet i hand borde, utan ändring af ett enda ansigtets muskeldrag, undergå den grymmaste omskärrelse och låta huden uppristas intill magen *m*). Enligt Konung *Alfs* krigslag tilläts ingen sårad att låta förbinda sig, förrän efter 24 timmar *n*). *Rhomund Gripsson* får, under slaget på Wänerisen, ett sår, som öppnar bukens musklar. Med all

kall-

k) Göthriks och Rolfs Saga, s. 23. *l*) Alfs Saga, s. 16.

m) Niebuhrs Resa, sid. 139. *n*) Alfs Saga, sid. 16.

kallsinnighet införer han det utfallna istret; sticker sedan med sin knif några hål i skinnet, och hopfäster sårets läppar med ett inträdt band; gör omsider en hård tillbindning och fortsätter striden *o*). Vidare fäster sig Naturforskaren vid folkets *höga ålder*. Mäster *Hildebrand* gör på sitt hundra år en hjeltebragd och öfverlefver ännu ett Sekel *p*). Oden gifver *Star-koter* tre mansåldrar *q*) och Hervara Saga ökar den tidens lefnadsmått ännu vidare *r*). Det öfverdrifna måste dock afdragas. Jotahem kunde väl frambringa Irokesare till hårdighet, dock väntar man der icke Patagoner och Macrohier. De ben, som på Öland uppgräfdes utur en hög, skola, enligt *von Linné's* uträkning, tillhört en man af fyra alnars längd. Men denne man har ock på sin tid kunnat vara ett undantag från det vanliga, i likhet med den långe *Cajanus*.

Såsom Läkarekonstens anförvandt fäster Naturforskaren vidare sin blick på forntidens *Chirurgiska handlag*. Han finner med förundran, att *Kejsarsnitten* redan då varit vågad i Norden. *Wolsung* utskars lefvande af moderlifvet och blef en *Cæsar*. Det är sannt, att åtgärden misslyckades; modren hade dock den tillfridsställelsen att, förrän hon afled, kyssa en lefvande son. Man dristade jämväl att försöka knifven vid inspärrade bräck. Konung

Em-

o) Rhomund Gripsons Saga, sid. 13.

p) Wilkina Saga, sid. 521.

q) Göthriks och Rolfs Saga, sid. 35. *r*) Sid. 1.

Emmeriks inelfvor lossnade. Isterhinnan och tarmarna gofvo sig utföre. På *Sifkas* råd gjordes öppning att utdraga istret; men genom oskicklighet aflopp detta försök olyckligt *s*). Med mera framgång användes *Chirurgiska sömmen*. *Rolof* läkte *Thore Fernskölds* buksår, dermed, att han hopsömmade sårets läppar med silke och pålade smörjelse *f*). *Svanhvita* hade nog raskhet att på samma sätt med silke hopsömma *Rhomund Gripssons* sårade qved; men hon öfverlemnade sedan läkningen åt en gumma *t*). I allmänhet var all Chirurgisk åtgärd öfverlemnad åt Könets lena handlag. *Thorsten Vikingsson* botades af sin fästmö *Snellnesia u*), och *Herrburt* af sin hustru, som förband honom med sin duk *v*). *Hildebrands* hustru förband den sårade *Alebrand w*), och *Helge* den fräckne botades af sin syster. *Ingegärd*, som helade kämpen *Grymer*, blef hans önskemö *x*), och *Halfdan Östensson* läktes af *Riflingers* hustru *Örgrimma y*). En enda förfaren läkare omtalas; men denne läkare befanns sedan vara en Prinsessa från Holmgård *z*). Sjelfva Drottningarna nedlätto sig till denna befattning.

Svip.

s) Niflunga Sagan, sid. 505.

f) Göthriks och Rolfs Saga, sid. 162.

t) Rhomund Gripsons Saga, sid 14.

u) Sid. 112. *v*) Wilkina Saga, sid. 310.

w) Niflunga Sag., sid. 512.

x) Rimur af Karls S., s. 9.

y) Halfdan Östenssons Saga, sid. 29. *z*) Ibid. s. 15.

Svipdager läktes af Drottning *Yrsa* å). Drottning *Erka* tog sin frände *Thidrik Waldemarsson* utur fängelset, der han låg sårad, lade honom uti en af sina bästa sängar, spisade honom med de kräseligaste rätter och helade honom med dagliga karbad. Men till *Thidrik* af *Bern* skickade hon sin trälinna, om hvilken han klagar, att hon hvarken kunde eller ville läka hans sår, och på köpet låg hon hos manfolk, hvilket, såsom han sig yttrar, ”icke plägar vara läkaresed” ä). Det ser man åtminstone, att skickeligt förband, god föda och vänligt bemötande understödde naturens läkande arbete i samband med karbad, till hvilka *Erper's* Gumma lade lenande örter, då hon helade den sårade *An* ö). *Hilda* upplifvade sina försmäktande bröder med vin, det hon dröp på deras läppar a).

Sjelfva landet, der Naturforskaren inträder, är höljdt af stora skogar och genomskuret af våldsamma strömmar, som, i likhet med Sibiens floder, förde drifved till kusterna. Denna drifved var en välgörande gåfva till Seglare, som öfverraskades af tidig vinter, och *Halfdan*, *Branas* fosterson, bygde sig vinterhus af samma ämne b). Under sin vandring till Biarmaland tågade *Ulfkjel* genom ödeskogar; äfvenså *Halfdan Östenson* under resan till Kyrialfs bottnar. Möjeligt äro *Käglan* och
Ti.

å) Rolf Krakes Saga, sid. 47. ä) Wilkina Saga, s. 383.

ö) An BågeSv. Saga, sid. 28.

a) Halfdan Brana Fosters. s. 12. b) Halfd. Bran. F. s. 9.

Tiweden lemningar efter Nordens fordna skogar, såsom Schwarzwald efter den *Hercyniska*. I de stora skogarna hade sig innäslat röfware, som plundrade vandringsmän och lefde af rof. Någon gång träffades der ett enstaka hushåll, som bland vilddjuren sökt sig en fristad undan Lagens hämnderätt.

Egenteligen bestodo Skogarna af *barrträd*, gran och tall. Den förra nämnes ej, såsom den sednare, hvilken, vida nyttigare, gaf hus och värma, skepp och tjära, beck och skid. Tjæran var oundgänglig för sjöfarten, och becket gaf försvarsmedel både till sjöss och lands. *Ivar Norrske* afslog *Hognes* äntring med sjudande beck *c)*, och med samma ämne afhöll *Thorer* den storm *Sorle* anställde på hans borg *d)*. De ofta infallande missväxt-åren torde äfven hafva tvungit folket att tillgripa barkbrödet, och bruket af *tallsafva* var icke okänt *e)*. Konung *Wikar* hade det missödet att af *Starkoter* svängas i ett furuträd *f)*.

Löfträd synas hafva varit mera sparsamma, dock omtalas:

Eken. An fastbands af sin broder vid en ek, hvilken han uppryckte med rötterna *ff)*.

Björken. *Bodvar* gjorde åt sitt svärd en skida,

c) Sorles Saga, sid. 35. *d)* Ibid., sid. 47.

e) Herrauds och Boses Saga, sid. 25.

f) Göthriks och Rolfs Saga, sid. 38.

ff) An BågeSv. Saga, sid. 4.

skida, eller snarare ett foderal, af Björk *g*). I *Unnunda* skogen hade äldien frambragt *Masurbjörk h*).

Hassel. Då Herrarna drogo på jagt, foro Fruntimren i nötskog. När fältslaget skulle hållas emellan *Gandalfs* söner och Gjukungarna, utstakades valplatsen med hasselstänger *i*).

Linden, de gamle visornas prydnad, må ej heller förgätas. Under linden den gröna tillbragtes många behagliga stunder.

Ljung växte stor. *Reigin* låg dold i en ljungbuske *k*).

Löfträden synas i synnerhet hafva intagit odlade platser, som här och der förekomma under namn af *skogsrödjor*. De voro icke talrike. Det gamla Norden har blott haft en enda *Brautanund*, och *Olof* måste vara utan rike, förrän han blifver en *Trätälja*.

Omkring Konungarnas hemvist voro dock större fält afrödjade, på hvilka fältslagen vanligtvis höllas. Vid dem lemnades stundom en lund till prydnad och undflykt. Der träffades ock *Kryddgårdar*, i hvilka fruntimren förlustade sig, när årstiden det tillät. Man planterade der *äppleträd*. *Sigurd* och *Erka* suto i en kryddgård på hyende under ett äppleträd *l*). Det blodröda urholkade äpplet, uti hvilket *Herborg* smög en kärleks-billet i Jarlens Apol-

g) Rolf Krakes Saga, sid. 65. *h*) Norna Gests S., s. 28.

i) Ibid., sid. 15. *k*) Wolsungs Saga, 48.

l) Wilkina Saga, sid. 148.

pollonii hand *m*), var af den förädlade artförändring, som kallas *Caville* och tål Nordens luftstreck.

I kryddgården odlades *lök*, denna högt värderade rotfrugt, som, i gåtan till Konung *Heidrik* målas med hufvud vändt ned till helfvete och med armar höjda mot himmelen *n*). När *Aslög*, såsom *Disa*, skulle infinna sig hos *Ragnar* hvarken mätt eller omätt, åt hon en *lök o*), hvilket af *Björner* kallas en *ringamat*, men rättare bordt heta *liten*; ty löken räknades för herrlig föda och troddes förlänga lifvet. *Brynhilda* sade derföre om *Sigurd*, att han öfverträffade alla män, såsom löken alla växter. När Konung *Sigmund* kom hem från ett krig och mötte sin son *Helge*, gaf han honom en *lök*, såsom tillönskan af lång lifstid *p*).

Angelika q) (Hwann) som i gåtan till *Heidrik* så underligt, men rätt beskrifves *r*), hörer ock till kryddgårdens afkastning. I Landslagen uppräknas *Angelika* bland de växter, som tagas i synnerligt beskydd.

Bland vilda växter anser jag mig böra anförä *Odörten s*), ehuru hon icke nämnes. Hon är

m) Wilk. S. s. 316. *n*) Hervara Saga, sid. 146.

o) Ragnar Lodbroks S., sid. 10. *p*) Wolsung. S. s. 21.

q) *Angelica Archangelica*. Linn.

r) Hervara Saga, sid. 146.

s) *Cicuta virosa*. Linn.

är i min tanke den enda, som kan komma i fråga vid de förgiftningar, af hvilka Nordens äldste häfder så ofta fläckas. Vid ett dryckeslag räcker *Borghild* åt *Sinfjotle* ett horn med förgiftad dryck. Han vägrar att dricka; först under föregifvande, att drycken var *gruggot*, d. ä. blandad, sedan, att den var *flärdad*. *Sigmund*, som lik *Mithridates* vänt sig vid gift och dessutom nu var ganska drucken, ropade: ”drick och lät läppen sila drycken.” *Sinfjotle* drack och omkom på stället *t*). Mig är ingen Nordisk växt bekant, som här tje-
nar till upplysning förutan odörten, hvilkens högst giftiga olja flyter på vattnet såsom en blå hinna och tillika meddelar drycken en mot-
budande smak. *Sinfjotle* kunde således med ögat upptäcka, att drycken var *gruggot*, och med tungan, att den var *flärdad*. Intet annat gift låter sig fränsila med läppen. I *Herröders* hof räcktes åt *Gudmunder* en förgiftad dryck, hvilken han åtvarnad lät rinna emellan västen och liftröjan *u*). Möjligt var den af samma ört. Jag är väl icke viss, om den förgiftade dryck *Solbjort* gaf *Wiking*, var af odörtens till-
blandning; men aldeles olikt är det icke. Af denna dryck insomnade *Wiking*, men vaknade med bukref, som öfvergick till trånsot, och bröt sig i spetälska *v*). Odörtens egenskap
är,

t) Wolsungs S., s. 27. *u*) Thorsten Byakrafts S., s. 19.

v) Thorsten Wikings. S., s. 21.

är, att starkt nedspänna nerverna. De kreatur, som dricka af det vatten, hvaruti odörten växer, omkomma med uppsväld buk. Der finner man Wikings sömn och bukref. Men hans starka natur öfvervann trånsoten, och gifftet frånsöndrades med utslag öfver hela kroppen. Der finner man hans spetälska. Metalliska gifter torde ock varit bekanta. *Nidungers* dotter hade en knif, som klingade, då hon skar förgiftad mat. Förmodligen hörde hon, med sin känsla i örats hinna, någon gnissling, då knifven rörde det grofva tillströdda gifftet.

En sömnört omtalas, hvilken Drottning *Olof* nyttjade, att utföra sin hämnd på Konung *Helge*. Han hade haft den djerfheten att fria till henne. Hon var straxt färdig att bifalla och gick samma dag med honom i brudstol, men drack honom så fullkomligt öfverända, att man nödgades bära honom i säng. Der lade hon sömnört under hans hufvud, lät afraka hans hår, och stoppade honom i en lädersäck, uti hvilken han bragtes om bord till att hemföras af sitt på skeppet lemnade folk *w*). Örten känner jag icke; men om det varit *Wallmo*, så hörer den till kryddgården. Ölet torde dock varit tillräckligt att utföra detta svek.

Flugsvampen x) anser jag hafva varit den växt, som upplyser Nordens *Berserkagång*. Mina skäl äro anförda inför Kongl. Wetenskaps-

Aca-

w) Rolf Krakes Saga, s. 18. *x*) Fungus Muscarius.

Academien *y*), och anledningen är tagen från denna svamps verkan på Kamtschatkas *Schamanner*, hvilka, då de druckit en af Svampen tillagad dryck, förhålla sig på samma sätt, som Berserkerna på Samsö *z*).

Naturforskaren kommer nu till Nordens fordna åkerbruk och dess afkastning.

Hvete omtalas ej, så framt dermed ej förstås ämnet till det *Semlobröd*, som bereddes i *Nidungers* hof *å*).

Rågen är Nordens växt och gaf folket bröd. Rågen maldes till mjöl på handqvarnar, och detta arbete förrättades af qvinnor. *Rhomund Gripson* frälstes undan sina förföljare dermed, att han, klädd i qvinnodrägt, på en Gummäs tillsägelse, drog handqvarnen *ä*). Bröd fördes ej om bord på skeppen, utan mjöl, som intog mindre rum. Matsvenner sändes därför i land att baka. Det var vid ett sådant tillfälle, som *Aslög*, från *Åkes* torparekoja, der hon hölls afklädd sin höga börd, fördes till *Ragnars* fartyg att beklädas med en Drottningens värdighet. *Ragnars* matsvenner sändes i land att tillreda bröd. På begäran halp dem *Aslög* med sin skicklighet att knåda degen; men de intogos så af hennes skönhet, att de läto brödet

y) Kongl. Wetenskaps - Academiens Nya Handlingar. 1784. sid. 240.

z) Hervara Saga, s, 68. å) Wilkina Saga., s. 45.

ä) Rhom. Grips. sid. 15.

det förbrännas ö). Den ursäkt de framburo för denna vårdslöshet föranlät *Ragnar* att kalla *Aslög* om bord; men hon tillät icke närmare bekantskap, förrän man druckit brudöl *a*). Detta skedde vid *Ragnars* hemkomst, då hon, med vishet och ömt hjerta, prydde den afledna *Thoras* plats. *Signi* sände sin son till *Sigmund* med en mjölsäck. *Sigmund*, som ville pröfva, om gossen kunde blifva duglig att med honom hämnas *Wolsungarnas* blod, lade en orm i mjölet och befalte honom knåda. Gossen förskräckt ropade, att *quickt var i mjölet*; degen blef oknådad och gossen pröfvad oduglig. Men *Signis* andre son, *Sinfjottle* sammanknådade mjölet och vattnet, och ormköttet och gifter. Detta prof gillades *b*).

Körn, odlades till myckenhet för det ömniga ölet, som dracks i *Konungarnes* hof. Den sköna *Geirhild* blef upptäckt vid en ölbrygd och fördes till *Konung Alfreker*, som af hennes skönhet så intogs, att han upphöjde henne till Drottning jämte sin förra Gemål. Men Drottningarnas osämja föranlät honom snart, att till husfridens befrämjande förafskeda den ena. Villkoret blef, att den, som bryggde det bästa ölet, skulle bibehållas. *Geirhild*; mera van vid detta yrke, vann priset derigenom, att hon på *Hötturs* råd spottade i ölkaret *c*). Detta bör

ö) *Ragnar Lodbroks S.*, sid. 9. a) *Ibid.*, sid. 14.

b) *Wolsunga Saga*, sid. 15. c) *Alfs Saga*, sid. 2.

bör dock ej så förstås, att spottens jäsande kraft var bekant, ehuru väl känd på Söderhafvets öar och i det medlersta America, der rusgifvande drycker beredas med rötters tuggning. Det hörde till vantron, att med spottning förekomma, det medtäflerskan icke genom trollning förgjorde brygden.

Till jordbruket hörde *linets* plantering. Det brukades till kläder närmast kroppen. Så omtalas *linbrokor*; äfvenså *handdukar*. *Aslög* kammade sitt sköna hår öfver en linneduk, den hon utbredt öfver sina knä *d*). Man kände ock konsten att bleka lin. *Hervora* ville bleka sitt lin hvitt, innan hon afreste *e*).

Om *hampa* såddes, vet jag ej med visshet. Mig synes dock, att den *stensvarfva Halfdan* till betäckning fick af *Riflingers* gånna, gjord af *svart lin*, var en hampduk med insömmade små klapperstenar. Åtminstone frälste denne halsduk hans lif, då han, vid inträdet i *Hallgrims* näste, af dennes käring helsades med ett hugg öfver nacken *f*).

Vid djurriket fäster sig Naturforskaren först vid de *tama*, eller husdjuren.

För de starka köttmåltiderna måste Boskapsskötslen varit betydlig. I synnerhet höllo Konungarna ansenliga hjordar. *Trsa*, som sedan blef *Adils* Drottning, nödgades valla sin

d) Ragnar Lodbroks Saga, sid. 27.

e) Hervara S., s. 86. *f*) Halfdan Östens. S., s. 39.

moders, Drottning *Olofs*, stora boskapshjord. Hon hatades af sin moder, som med list blifvit kränkt och födt denna dotter *ff*). Boskapen fredades för odjur med vallhjon, och Konung *Rolfs* hjord instängdes öfver natten i fålla. Deraf hade man det ordstäfvet, att *jagas såsom hund i fäfålla g*). Om *Tofe* heter det, att han var så vild, som en förtrollad tjur *h*). Af råa Oxhudar gjordes så kallade *hätskor i*), och den sluge *Ivar Benlös* utbad sig af Konung *Ella* så stort land, som en oxhud. Han skar den i remmar, såsom *Dido*, och erhöll grundplats för *Lundunaborg k*).

Får höllos för bordet och till klädnad. Man gjorde skillnad emellan Vadmal och Kläde. *An* bar en dräkt af bägge slagen. *Ullfalda hår*, hvaraf tyget till *Sigurds* grofva råck förfärdigades, tolkas af *Björner* med *Kamelhår l*). Det är helt visst ett misstag. Snarare bör dermed förstås den knutiga ull, som faller af sjuka får och ej låter sig spinna. Den nyttjades derföre till fyllning i bänkdynor. Skinnen användes till pälsar och fällar. På en sådan fäll duellerade *Thorsten Wikingsson* med *Grymer*, och *Angantyr* med *Bele*.

Getter omtalas icke så ofta. Då *Rolof* friade till *Thorborg*, smädade hon honom med
namn

ff) Rolf Krakes Saga, sid. 23.

g) Göthriks och Rolfs S., s. 124. *h*) Sorles S. s. 19.

i) Samson Fagres S., s. 24. *k*) Ragn. Lodlr. S. s. 57.

l) Samson Fagres S., s. 24.

namn af en *Getherde från Västergöthland*. *Aslög* nödgades valla getter hos *Åke*. *Halfdans* folk fick det smädenamnet att kallas *leda getter m)*. *Rhomund Gripsson* förklädde sig med getskägg *n)*.

Hästar förekomma deremot desto oftare. I ett Ridderligt tidehvarf sattes högsta värdet på förträffliga vapen och god häst. *Sigurds Grane*, *Widgas Skemning* och *Heimers Rispa* hafva fått sina namn lika outplånligt förvarade, som deras ägare. Man skötte denna afvel med all omsorg. I Wilkina Sagan omtalas ordentliga Stuterier. Man höll öfver fädernet noggranna slägtregister, såsom Araberne. *Sigweds* häst härstammade från Odens *Sleipner*. Hästarne blefvo inridne af Stallmästare. *Sigurds* häst märkte straxt, att han reds af *Gunnar* och icke af sin rätta ägare. Drottning *Yrsa* gaf åt *Rolf* och hans kämpar *pröfvade hästar*. Man ryktade isynnerhet manen och svansen. *Adils* folk afhögg derföre lugg och svans af *Rolfs* hästar, för att skymfa honom och hans sällskap. Man värderade hästar jämväl efter deras *färg*. *Yrsa* gaf en hvit häst åt *Rolf*, men röda åt hans kämpar. Desse hästar voro alle *brynjade o)*. Man träffar ock en *Apelgrå* häst omtalad *p)*, såsom högt värderad. Till bevis, att det Ridderliga väsendet var i

B 2

af.

m) Sorles Saga, sid. 22.

n) s. 3.

o) Rolf Krakes S., s. 106.

p) Göthriks och Rolfs S., s. 189.

aftagande, klagas deröfver, att *kämpar började rida Gångare q*).

Svin var en vanlig hemafvel. *Adil* hissa-
de på *Rolf* och hans kämpar en af illska rygt-
bar galt *r*). En *Sugga* med sina daggande
grisar föreställes konstigt i en gåta till *Hej-
drik s*). *Signi* sände *Sigmund* ett svärd,
instucket i fläsk *ss*). Man gödde galtar till of-
fer åt *Frigga t*). *Wildsvinen* målas alltid för-
färlige.

Hundar värderades för jagten, som var
Herrarnas älskade nöje. De borde vara star-
ke, för att kunna angripa björn och vildsvin.
De bäste kommo från Holmgård. *Samson*
begärde 60 jagthundar i skatt af *Elsung u*).
Man nyttjade dem äfven att vakta boskapen
mot vargar. När *Wifel* ropade på sina vall-
hundar, var det en erinran till *Halfdans* hos
honom döljda söner, att göma sig undan *Fro-
des* folk, som sökte dem på *Wifels* ö *v*). Det
synes ock, som skulle man hafva inöfvat hun-
dar till strid och hissat dem på fienden. *Gun-
nar* upphöjer sin tapperhet dermed, att man
lättare kunnat dräpa den störste stridshund, än
honom *w*). Små hundar omtalas såsom säll-
synte.

q) Wilkina Saga, sid. 13.

r) Rolf Krakes S., s. 102.

ss) Wolsunga S., s. 19.

u) Wilkina S., s. 19.

w) Wolsungs S., s. 82.

s) Hervara S., s. 151.

t) Hervara S., s. 138.

v) Rolf Krakes S., s. 6.

synte. *Refer* fick af Konung *Ellar* ett par små hundar med halsband af guld x).

Katten var äfven husdjur. Man kan sluta det deraf, att man tog liknelse af kattens lek med foglar och råttor. Konung *Ellas* Lejon lekte med uppkastad torf och sten, såsom katten med en fogel y). *Bodvar* sade sig vilja krysta Oden, såsom den *eländigaste musunge* z). Sjelfva hedendomen hade således fristänkare. Men *Bodvar* var icke den ende. *Frithiof* sade offenteligen, att han mer värderade *Ingeborgs*, än *Baldurs*, hyllest å). I sjelfva *Baldurs* hage begick han en våldsamhet, att Gudabilderne, som af Drottningar värmdes och smordes, blefvo uppbrände ä).

Skogarne gåfvo dels matnyttigt villebråd, dels förödande rofdjur.

Uroxen ö) var så känd för sin vildhet, att *Hogne* upphöjer sin tapperhet med den bragden att, utan biträde, hafva dödat en *Uroxe* a). Händelsen tilldrog sig i Hunaland, dit *uroxen* kunnat nedstiga från *Carpathiska bergen*. Egentligen Nordiskt kreatur är han icke. *Hjortar* förekomma oftare och voro jagtens närmare föremål. *Göthrik* förleddes att jaga en hjort, så

x) Göthriks och Rolfs Saga, sid. 52.

y) Göthriks och Rolfs S., s. 218.

z) Rolf Krakes S., s. 125. å) Frithiofs S., s. 9.

ä) Ibid. s. 28. ö) Bos Urus, Linn.

a) Niflunga S., s. 441.

så att han förvillades, såsom Kejsar *Maximilian* på Tyrolska bergen *b*).

Skogsgetter anser jag vara *Råbockar*. De voro egenteliga bilden att måla en rädd krigare. *Svaler* förebrådde *Erlings* soldater, att vara *skygge som skogsgetter c*). Så jemför *Asmund Halfdans* folk vid rädda *skogsgetter d*).

Haren nyttjas till samma bild. *Hogne* smäddar *Halfdans* folk med beskyllning att vara rädde, som harar *e*)

Björnen står på gränsen emellan det matnyttiga villebrådet och rofdjuren. Att fälla en Björn ansågs vara ett berömligt verk. Jätten *Grimner* bar en grå björn till sitt hus, då *Rolof* der gjorde besök *f*). Den var af vanliga arten. *Hidbjörn* omtalas såsom ännu grymmare, men är af samma art, endast man tänker sig honom dubbelt uppretad, då han ofredas i sitt hide. Men hvad *Alabjörn* betyder, är mig obekant. *Björner* öfversätter detta ord med *gödd*, hvilket ej synes antagligt. *Bodvars* styrka, jämförd med en *Alabjörns*, tillkännagifver ett djur med kraftiga ramtag. *Hvita* björnen är nu mera Spitsbergens och Novaja Zemblas invånare, men har fordom varit Lappske Finnmarkens. Der sköts äfven i sednare tider en sådan, hvilkens hud skänktes till
Trond-

b) En Säger. Campbells Resa, s. 38.

c) Sorles S., s. 37. *d*) Göthriks och Rolfs S., s. 187.

e) Sorles S., s. 32. *f*) Göthr. och Rolfs S., s. 174.

Trondhems Domkyrka, att läggas på stenen framför altaret och freda Prästens fötter från förkylning. Af denna art var det underliga djuret, som under vintren samm öfver sundet till Seland och dödade Konung *Rolfs* boskap ff). Björnköttet nyttjades till föda. Drottning *Hvita* tillagade björnkött för ett stort gästabud g).

Vargar borde finna fulldukadt bord i ett land, der fältslag så ofta höllos och de slagne lemnades obegräfne. De besökte ock flitigt valplatsarna. Att draga till strids, kallades att göra *gästabud* åt *vargar*. Mot en trolös beskickning sändes till varning ett *varghår*, fästadt i guldring.

Räfvar fångades med giller h), och man afbröt sedan deras nacke i). Då de gingo i bergsskrefvor, brände man dem inne i deras kulor j). De voro ock bild af spioner.

De *Vildkattor*, som omtalas, anser jag vara *Loar*. *Otur* var om dagen en *Utter*.

Af hemfoglar höllos *Höns* och *Gäss*. Att steka sådana var allt, hvartill *Thjettleif* ansågs duglig k).

Bland vilda matnyttiga foglar nämnas *Näsgåsen* och *Snöripan*. Den förra beskrifves i gätan till *Heidrik* l), och är i min tanke *Dugå-*

ff) Rolf Krakes Saga, sid. 136. g) Ibid. s. 62.

h) Ses af ett brukligt ordstäf: *Så gör man med Svenske räfven*.

i) Sorles S., s. 36. j) Göthriks och Rolfs S., s. 283.

k) Wilkina S., s. 166. l) Hervara S., s. 150.

gåsen m), som på näbben har en köl eller kam. Hon finnes ännu i Åländska skärgården. När Ålänningarne under 1743 års krig flyttade från sina hem, hade vid återkomsten en *Jugås* kläckt i en kyrka och framkom med sin ungdull.

Snöripan beskrifves i gåtan till *Heidrik* så tydligt, att beskrifningen knappt var gåta. Gubben *Rhokar* mötte *Samson* med ett knippe fångade snöripor *n)*.

Härtill kan läggas *Svanen*, hvilkens hamn *Kara* antog, och *Tättingen*, som plundrade *Tmsuguls* sädesax.

Bland roffoglarna anmärkes, att allt, som berättas om *Gammen* och Gamsägget i Jomala tempel, är en dikt, så framt ej någon Allegori ligger under beskrifningen, men foglen *Skärgreipur* är sannolikt vår *Skärgårds-örn o)*. Såsom den störste bland Svenska örnar, svarar han mot namnet att vara Skärens *Grip*. Han säges hafva kastat sig på en drake *p)*.

De örnar, som omtalas, höra till *Falco chrysaetos*. De delade äfven måltiderna på landets valplatsar. *Angantyr* drömde om örnar på Samsö *q)*. I Heraldiken var örnens bild mycket vanlig på sköldar, med den skillnad, att endast Konungar ägde föra en *krönt örn* i sitt vapen.

Natt-

m) *Anas Tadorna*. Linn.

n) *Samson Fagres Saga*, sid. 82.

o) *Vultur Albicilla*. Linn.

p) *Herrands och Boses S.*, s. 62.

q) *Hervara S.*, s. 68.

Nattugglor. När *Sigurd* stekte *Fofners* hjerta åt *Reigin*, kacklade nattugglor, hvar af han erinrades att sjelf äta det *r*).

Falkar och *Hökar* förblandades. *Jagtfalken s*) var mycket värderad för jagtnöjet. Det hörde till Riddare-värdigheten att föra en Falk. När *Rolf* Krake och haps kämpar besökte *Adil* i Gamla Upsala, förde de hvar sin Hök på axlen *ss*). Man hade ordentliga hökvaktare, som dem vårdade och inöfvade. Att fördrifva sorgen, satt *Göthrik* som oftast på sin afledna Drottning's hög, och lät sin hök hämta foglar, eller hvad han framkastade. Denne hök var så öfvad, att han återhämtade en kastad brynsten *t*). På valplatsarna sades *Höken gala öfver sin varma stek u*). Der gjorde ock *Korpen* honom sällskap att *slita stekar*.

Kråkan var en föraktelig fogel. *Signi*, bortlofvad åt *Haddbrodd*, sade rent ut, att hon ej heldre ville hafva honom, än en *kråkung* *v*). Emedlertid antog *Rhimners* dotter hamn af en kråka, förmodligen af den orsak, att denna var närmast för hand. Den största tjenst kråkan säges hafva gjort, var, att hon gaf den på hafvet förvillade Jarlen *Björn* anvisning att finna land. När landfoglar i hafvet

- r*) Wolsunga Saga, sid. 48. *s*) *Falco gentilis*. Linn.
ss) Rolf Krakes S., s. 95.
t) Göthriks och Rolfs S., s. 49.
u) Rimur af Karl, s. 15. *v*) Wolsungs S., s. 21.

vet sätta sig ner på master, gifver man akt på den kosa de taga sedan de hvilat.

Af *Ormar* omtalas en liten, som var giftigare än alla andra och mycket fruktades *w*). Han kallades *Heima* och kunde vara vår *Äsping*. *x*). Bland tidens grymheter var, att man satte öfvervundna Konungar i så kallade *ormgårdar*, sannolikt gropar, kringmurade med hög vall. När Konung *Attila* satte *Gunnar* i ormgrop, sände dennes syster till honom en harpa, på hvilken han spelade med tänderna, så att alla ormarna insöfdes, utom en stor elak huggorm, som kröp till honom och bragte honom om lifvet *y*). Såsom denna ormgård i Wilkina Sagan kallas *Ormatorn*, är ock möjligt, att man gjort en sådan byggnad öfver ormgropar. Annars påminner jag mig hafva läst om en sådan, för naturforskares räkning i Tyskland inrättad ormgrop under öppen himmel, dock förvarad med höga sidomurar. *Ragnar Lodbrok* omkom i en sådan ormgård, ditsatt af Konung *Ella* *z*).

Fiskar omtalas sällan; dock ser man, att till fisket nyttjades nät. Då *Aslög* skulle komma till *Ragnar* hvarken klädd eller oklädd, kastade hon omkring sig ett nät, det hon lånt af *Åke*. *Otur* blef dödad med en sten, då han på stranden åt en fångad lax. I *Andvara*
Fors

w) Wilkina Saga, sid. 31. *x*) Coluber Chersea. Linn.

y) Wolsungs S., s. 101.

z) Ragnar Lodbroks S., s. 43.

Fors fångade *Loke* en gädda med det nät han lånat af *Rana*.

Ehuru *Hvalfisken* hörer till de daggande djuren, må dock *Finnfisken* här nämnas för det element han bebor. När *Frithiof* den *Fräcke* seglade till Orknöjarna, lade sig framför skeppen en Hval, på hvilkens rygg två qvinnor suto å). Den synes hafva varit *Balæna Physalus*. Det vatten han sprutade kan hafva varit den ena qvinnan, och hans höga ryggfena, den andra.

Biskötslen kunde ej vara betydlig i ett skogigt land, som hade få blomster. *Mjöd* gafs, men ansågs alltid, såsom en högtids-dryck. Ingen *Fjolner* kunde drunkna i Mjödkar. Mjöd och vin sammanparas. Mjöd gaf *Bodvar* ansats att qväda *Bjarkamal* ä).

Då *Silkesfjärilen* hörer till *Insecterna*, må här nämnas det myckna *Silke*, som i *Sagorna* förekommer. Det kunde svårligen erhållas med sjöröfveri på Europas Södra haf i en tid, då silket var sällsynt, till och med i Frankrike. Dock omtalas tält, baner, päll, skjorta, m. m. af silke. Möjligt hade Norden genom Tartariet en handelsväg till *Serernas* land.

Spinnelen, det underliga djuret med fyra ögon och åtta fötter, förekommer i gåtan till *Heidrik*.

Per-

å) Frithiofs Saga, sid. 20.

ä) Rolf Krakes S., s 133.

Perlor, som ej sällan omtalas, kunde fås af vår *Mytilus*, hvilken uti Norrlands floder icke är sällsynt. Der idkas ännu Perlefiskeri.

Om jag icke redan, M. H., missbrukat Edert tålmod, så vore ännu mycket att säga om metallerna och stenrikets alster. Af dessa sednare vill jag blott tillägga *Asbest*, som då var bekant. *Gudmunder* fick ett handkläde, som i eld renades utan att uppbrännas ö).

Det torde, M. H., falla Eder främmande, att jag icke fäst min uppmärksamhet vid Nordens äldsta Gudsdyrkan. Sådant kunde synas vara närmare enligt med mitt kall och den plats Konungens nåd mig gifvit vid sjelfva stamhället för Hedendomens offer. Men detta ämne är af andra uttömdt och lyckligtvis är *Disarlund* med dess ohyggliga frugter förstörd, utan att hafva lemnat det minsta spår. *Thors* Trädbild är flyttad till Nya Upsala. Af Odens minne återstår blott en ringa grop, under namn af *Odens brunn*. Åt Frigga gödas ej mer några galtar. Kongsgården bebos af flitiga jordbrukare, som i ett ljusare tidehvarf njuta den sällhet att frukta Gud och ära sin Konung.

ö) Thorsten Bykrafts Saga, sid. 26.

*Om Ryska namnets och Rikets ursprung af
ett Svenskt, i Ryssland bosatt folk,
vid namn Rhos.*

Inträdes-Tal

Uppläst i Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Academien, d. 17 April 1821.

af

F. M. F R A N Z É N.

Theol. Doctor, Professor och Ledamot af Kongl. Nordstjerne-Orden.

Mine Herrar!

Utan att återgå till den föråldrade fåfängan, som fäste en nationalära vid det påståendet, att Sverige icke endast är det äldsta rike i Europa, utan en stammoder för alla de öfriga, bör man finna det undransvärdt, att ett så högt i Norden beläget, emot en hård natur, i ett fattigt land kämpande, föga talrikt folk, som det Svenska, haft så mycken inflytelse på andra delar af verlden.

Jag menar ej blott hvad i en sednare tid dess store Konungar med sina segrande vapen verkat

kat emot andeligt, så väl som verldsligt enväld, eller hvad i Vettenskapernas verld dess forskande och tänkande snillen uträttat. Jag talar om det hedniska tidehvarfvet och den välgörande skakning, Södern fick ifrån Norden genom dess Vikingars infall, som ifrån tillfälliga plundringar förbyttes till nedsättningar i landet, genom hvilka det Nordiska lynnet smälte ihop med det sydliga, och røjde sin egenhet icke blott i lagar och seder och tanke-sätt, utan ock i de första försöken af den nyare skaldekonsten: hvaraf likväl äran tillhör icke Sverge allena, utan Norrige och Danmark.

Öfverallt, der Norrmännen fäste sina bopålar, uppblomstrade en egen vitterhet, hvars blommor anses röja en Nordisk art, icke olik deras, som på Island uppvuxit, ehuru af det varmare luftstrecket förmildrad och förskönad.

Det var icke i Södra, utan i Norra delen af Frankrike, icke på Langue d'Oc, utan på Langue d'Oui, som den gamla Fransyska Romantiken utvecklade sig i ett slag af berättande dikt, hvars mönster blifvit sökta i Österlandet, men snarare torde i Nordens hjeltsagor igenfinnas. Dylika Romanser begynte i England författas, sedan det af de Franska Norrmännen under Wilhelm I blifvit eröfradt. Äfven i den Italienska Vitterheten märkas spår af Nordisk inflytelse, i synnerhet på det af Norrmän-

männerna intagna Sicilien, der hennes tidigaste alster framkommit.

Naturligtvis skedde hos de inflyttade fremlingarne sjelfva en stor förändring genom det nya landets klimat, religion, seder och inrättningar, samt genom dess språk, i hvilket deras eget modersmål snart förlorade sig. Chevaleriets uppkomst i Medeltiden torde till en del kunna förklaras genom en förening af Christendomens anda med de Nordiska kämparnas under sin vilda stridslust yttrade känsla af det höga och sköna, i mannaäran, i qvinnodysiden och skaldekonsten.

Verkan af de Skandinaviske Vikingarnes nedsättning på Europas stränder genom den grad eller det slag af bildning, hvarom den af deras kolonier vittnar, som ej sammansmält med ett främmande folk, utan bibehållit med sitt eget språk sin egen litteratur, nemligen den Isländska, är ett ämne, till hvars undersökning jag önskade att denna Akademie, med hänseende till alla de tre i hennes namn angifna föremålen för hennes omfattning, ville uppmuntra unga forskande snillen. Och skulle denna min önskan föranleda ett upplysande och tillfredsställande försök deri; så vore min erkänsla för den heder mig skett, då jag blifvit kallad till det rum, jag nu ibland Eder, mine Herrar, intager, derigenom bäst bevisad.

Mitt eget inskränkta bemödande i denna väg har genom en naturlig anledning af det land, hvarifrån jag är kommen, varit vänt icke åt det egentliga fältet för denna undersökning, nemligen de Vestra och Södra stränderna af Europa, som Norrmännen intagit, utan åt den Östra sidan, der icke endast Finland, utan hela Ryska riket, ifrån Sverige erhållit det första ämnet till sin borgerliga styrelse och hyfsning.

Sanningen af detta sista påstående beror af den frågan, till hvad folkslag de hörde, som under namn af Ryssar först framträdde i historien, såsom stiftare af ett rike, hvars gränser snart inneslöt icke blott Nowgorod, och deromkring liggande orter, utan ock Kiew och dess trakter. Ehuru mycket det är skrifvit om de så kallade Varegerna, från hvilkas på andra sidan hafvet belägna land detta krigiska folk kallat och erhållit sina första anförare och höfdingar, Rurik och hans bröder jemte deras medfölje; och ehuru nu mera äfven Ryske häfdatecknare medgifva, att denna Varegiska dynasti var af Svensk härkomst *a)*; så är det likväl ännu, så mycket jag vet, icke rätt utredt, af hvad stam sjelfva det folket var, som under namn af *Rus* eller *Rhos* skildes ifrån de till samma rike hörande Slaver och Tschuder. Till någon upplysning i detta ämne ber jag att få framställa de skäl, som synas

a) Karamzin, Histoire de l'Empire de Russie. T. I. c. 2.

nas mig bevisa Ryska namnets och Rikets ursprung ifrån ett Svenskt i Ryssland bosatt folk.

Svenska Vikingarnas besök i Finska viken hafva ej der, mer än på Nordsjöns stränder, stannat i blotta plundringar, utan föranledt bosättningar, vid hvilka de lagt under sig landets råare och svagare folk. Att eröfringen af Finland, som då var föga annat än en vild Lappmark, skedde först i en sednare tid, bevisar ingen ting emot tidigare landstigningar på den mera lönande Södra stranden: hvarifrån en vidsträckt handel redan då hade begynt drifvas åt Österlandet ända in i Asien, och der sjelfva Constantinopel var ett mål för de Nordiska kämparnas begär efter vinning och äfventyr. — Namnen Aldejoborg, Alsborg, Isborg, Holmgård och andra dylika antyda ett Skandinaviskt ursprung. Mindre bemärkt i våra häfder, ja, nästan okänt, men af större historisk betydighet, än något af dessa, är namnet Rhos.

Väl är det allmänt bekant, att Grekerne med detta namn utmärkte de i Nowgorod och Kiew herskande Ryssar, som begynte oroa det Östra Romerska riket och sjelfva dess hufvudstad; men att det redan före den tidepunkt, då Rurik lade grunden till deras välde, fans ett Svenskt folk med detta namn, boende i Ryssland: det har man öfversett, oaktadt det bevis derpå, som fins i de Bertinska annaler-

na, dem Duchesne och Muratori förvarat *b*). Der läser man följande märkvärdiga berättelse: ”Från Kejsar Theophilus i Constantinopel afgingo år 839 sändebud till Frankiske Kejsaren Ludvig den fromme, som då vistades i Ingelheim. Med dem följde någre, som sade sig tillhöra ett folk vid namn Rhos, hvars Konung hette Chacanus. Han hade skickat dem till Constantinopel, för att betyga hans vänskap för den Grekiske Kejsaren. Då de skulle återvända, ville ej Theophilus tillåta dem att fara samma väg som de kommit, utan lät dem åtfölja sin beskickning till Frankrike. I ett bref till Ludvig bad han, att desse främlingar måtte genom hela hans rike, tryggade af hans beskydd, få fullfölja sin återresa till sitt fädernesland. Ludvig, då han närmare underrättade sig om dessa resande, erfor att de voro af Svensk nation och beslöt att qvarhålla dem, emedan han misstänkte att de voro spjare, utskickade i någon fiendtlig afsigt, så väl emot det Grekiska, som det Frankiska Kejsaredömet *c*).” Anledningen till denna misstanke
var

b) Annales Reg. Franc. a tempore, quo, Carolo Martello defuncto, Carlomannus et Pipinus fratres regnum adepti sunt, usque ad ann. 882: e codice vetustissimo Monasterii S:t Bertini. Se Duchesne Rerum Francicarum Scriptores, T. III. p. 195; samt Muratori Scriptores rerum Italicarum, T. II. p. 525.

c) Sjelfva urkunden lyder så: 839 venerunt etiam legati Græcorum a Theophilo Imperatore directi, Theodosius videlicet Calced. Metrop. Episc. et Theophi-

var utan tvifvel den förnyade skräck, som Norrmännernas vikingsfärder begynt sprida på stränderna af dess rike.

Den förste ibland Nordiska fornforskare, som fäst någon uppmärksamhet på denna viktiga anteckning, är Bayer i sina *Origines Russicæ* d). Sedermera har den ofta varit åbero-

C 2

pad,

lus Spätherius, ferentes cum donis Imperatore dignis epistolam. Quos Imperator quinto decimo kalendas Junii in Ingulenheim honorifice suscepit. — Misit etiam (Theophilus) cum eis quosdam, qui se, id est, gentem suam Rhos vocari dicebant, quos rex illorum Chacanus vocabulo ad se amicitiae, sicut asserebant, caussa direxerat: petens per memoratam epistolam, quatenus benignitate imperatoris redeundi facultatem atque auxilium per imperium suum totum habere possent; quoniam itinera, per quæ ad illum Constantinopolim venerant, inter barbaras et nimis feritatis gentes inmanissimas habuerant, quibus eos, ne forte periculum inciderent, redire noluit.

Quorum adventus causam Imperator, diligentius investigans, comperit eos esse gentis Sveonum: exploratores potius regni illius nostrique, quam amicitiae petitores ratus, penes se eoque retinendos iudicavit, quoad veraciter inveniri posset, utrum fideliter eo necne pervenerint.

Idque Theophilo per memoratos legatos suos atque epistolam intimare non distulit, et quod eos illius amore libenter suscepit; ac si fideles invenirentur, et facultas absque illorum periculo in patriam remeandi daretur, cum auxilio remittendos: sin alias, una cum Missis nostris ad ejus præsentiam dirigendos, ut quid de talibus fieri deberet, ipse decernendo efficeret.

d) Se Commentarii Acad. Scient. Petropol. T. VIII, ad A. 1736, p. 388.

pad, men lika ofta missförstådd. Ehuru klar berättelsen är: så har dock ingen velat finna deri, hvad den dock så tydligt säger, icke ens Schlözer, som har en så stor förtjenst om Rysslands äldsta historie, i synnerhet genom sin kritiska upplaga af Nestor e).

Att en Levesque alldeles sett förbi de orden af *Svensk Nation* (Svionum gentis), och i det han fäst sig endast vid namnet Chacanus, hvaraf han gjort en titel, som Hunnerne gäfvor sin Konung, förklarar Rhos för ett Hunniskt folk, för att heldre från Hunner än Svenskar härleda den Ryska magtens ursprung: det är lätt förklaradt. Men oväntadt är det, att Bayer sjelf, ehuru han satte ett så högt värde på denna urkund, att han ansåg den förtjena att förvaras i gyllne taflo, och ehuru han framför någon annan forskare i Ryska fornhäfder, framför Schlözer sjelf i sina äldre arbeten, var på en riktig väg, likväl af sin upptäckt ej gjorde det bruk han kunnat, för att komma till sitt mål. Äfven han tydde Chacanus för Kagan och gaf derigenom anledning till den förvillelse som Levesque åstadkom. Det tycks, som Bayer, och andre efter honom, i dessa ord: *Rex illorum Chacanus vocabulo*, misstagit sig om betydelsen af vocabulo, hvilket här, såsom ej sällan hos Latinske författare, står

e) Nestor. Russische Annalen in ihrer Slavonischen Grundsprache verglichen, übersetzt und erklärt von Aug. Ludv. Schlözer. Göttingen 1802.

står för nomine *f*). Meningen är tydligen den, att Konungens eget namn, ej dess titel, var Chacanus, som är uppenbarligen det Svenska Hakon eller Håkan med Grekisk inspiration.

Detta misstag har förledt äfven våra häfdatecknare att icke endast likgiltigt, utan origtigt, betrakta och använda detta ostridiga vittnesbörd om det Ryska namnets och våldets Svenska ursprung. I samma inbillning, att Chacanus betyder Khan, och att folket Rhos således varit ett Tartariskt folk, bortblandar Broocman *g*) det hufvudsakliga och egentligen upplysande af detta document, som ligger i de orden *Svionum gentis*, i det han förutsätter, att den Ryska Fursten (Chanen) betjent sig af Svenskar, ehuru främlingar i hans land, till Sändebud åt Constantinopel. Äfven Lagerbring *h*) låter förvilla sig af samma föreställning, som, ganska osannolik i sig sjelf, strider emot orda-lydelsen i berättelsen, der det heter, att sändebuden förklarar sig tilhöra ett folk, som kallade

f) Så heter det ock i Luitprandi Hist. ejusque legatio ad Niceph. Phocam, l. V. c. 6. (se Muratori l. c. Tom. II. p. 464); Hujus denique gentis Russicæ Rex Inger (Igor) vocabulo erat, qui collectis mille et eo amplius navibus Constantinopolim venit. Äfven hos Tacitus och andra Klassiska författare förekommer vocabulum i samma betydelse. Diligitur artifex talium vocabulo Locusta. Ann. 12,66, 3.

g) I företalet till Ingvar Vidfarnes Saga, s. XXIX.

h) Svea Rikes Historia, I. Delen, p. 597. "De Svenskas anseende i Ryssland kan ock derutaf intagas,

lade sig Rhos (*Se, id est, gentem suam Rhos vocari dicebant*), och att den som skickat dem var, deras Konung, *Rex illorum*. Då nu i Frankrike de igenkändes att vara af Svensk nation: så är klart, att äfven deras Konung och Folk voro Svenskar.

Deraf följer dock icke, att deras hemvist var i Sverge. Det är det andra misstaget som har skynt för det ljus, detta document innehåller. Schlözer sjelf, som undvikit det förra, har fallit i detta i). Hans åsigt är nog besynnerlig hos en man, hvars historiska, äfven med den Skandinaviska Nordens häfder sysselsatta, kritik vunnit ett så stort anseende.

”Sverge var då, säger han, ett litet obetydligt land, hvilket, om det ock varit förenadt

att Svenske män varit brukade som Sändningebud till Kejsaren i Constantinopel ifrån regerande Herrar i Ryssland vid år 839.”

- i) Äfven Karamsin föreställer sig att Håkan var ”un Prince de Suède (pays divisé alors en plusieurs petites provinces), qui ayant entendu parler de la gloire de l'empereur, avait jugé a propos de lui envoyer une ambassade.” För öfrigt tycktes han vara nära att komma på den rätta vägen då han anmärkte: ”Au moins nous voyons clairement, qu'en 839, conséquemment avant l'arrivée des Princes Varegues dans les pays de Novgorod et de Tchoude, il y avait un pays connu sous le nom de Rhos, et à Constantinople et en Germanie.” Besynnerligt! att det icke föll honom in att i Ryssland söka detta land, utan hellre, på en annan afväg, i Preussen. L. c. p. 55 och 60.

nadt i en stat, ej förtjent högre titel än den af Hertigdöme. Men det var ännu icke förenadt. En mängd Små-kungar regerade der, som kunde jemföras med Slavernas Knäser, och Amerikas Kasiker. En sådan Regulus, vid namn Björn, torde ifrån Danmark hafva hört något om de allsmäktiga Frankerna. Till deras beherrskare, Ludvig den fromme, sände han år 828 en beskickning — ingen människa vet i hvilka angelägenheter. Kanske anropte han honom till skiljedomare i sina tvister med sin medbroder Anund (Emund), såsom tvänne Slaviskt Wiltziske Prinsar år 823 haft den nedrigheten att göra. Med ett ord, Svenskarne kommo då under fund, att bortom sjön funnos betydande människor. Den åter-beskickning, som Ludvig straxt derefter sände till Sverge med Ansgarius, hvilken förblef i landet ett och ett halft år, gjorde dem ännu vidare bekanta med den nyss upptäckta Orbis transmarinus. En annan Svensk Regulus vaknade dervid och förnam att, utom den Frankiske Kejsaren fanns ännu en annan mächtig man, och han skickade till honom sändebud” k).

Denna tydning, eller rättare misstyding, vederlägger sig sjelf. Svenskarne, om hvilka redan Tacitus berättar att de voro mäktige till sjöss genom flottor och vapen, och som vid den tiden, om hvilken fråga är, voro inbegrip-

k) Nestor. 2 Th. p. 181.

gripne under det redan för halfva Europa fruktansvärda namnet Norrmän *1)*, skulle då först hafva upptäckt en värld bortom hafvet, sedan de ifrån Danmark fått höra om det Frankiska riket. Schlözer sjelf säger likväl, några sidor förut (p. 155), att Norrmännen, ibland hvilka han uttryckligen räknar äfven Svenska Vikingar, redan 814 visat sig vid Frisland och Holland, samt 840, således året efter den i fråga varande beskickningen, trängt sig längs med Seine-floden, djupt in i landet. Sverge, ibland hvars Konungar en Ivar Vidfamne, en Sigurd Ring, en Ragnar Lodbrok, en Björn Jernsida sträckt sina segrande vapen till stränderne af Nederland, England, Frankrike, ända in i Medelhafvet, och af hvilka någre regerat på en gång öfver Danmark och Norrige, skulle då icke ens varit ett Furstendöme, icke ens haft ett Öfverhufvud öfver de många små Höfdingarna, som buro Konunga namn. Desse voro dock redan af Ingiald Illråda utrotade, och om det ännu fans så kallade Näs- och Sjö-Konungar, så var dock Björn icke en sådan, utan regerade samfält med Emund öfver hela Svea Rike. En beskickning ifrån honom till Frankiske Kejsaren kunde hafva en ganska naturlig anledning af dennes oroliga upp-

1) Redan 516 stod det i de Christne kyrkans Litania, a furore Normanorum libera nos, Domine! berättar Gregorius af Tours.

uppmärksamhet på hedningarna i Norden, och den deraf väckta tanken att omvända dem till Christendomen. Derom ibland annat var frågan vid beskickningen från Björn *m*), och följden deraf blef Ansgarii mission till Sverge. Men så lätt denna gemenskap emellan Sverge och den Frankiske Kejsaren kan förklaras, så otrolig är den legation som Schlözer föreställer sig hafva skett ifrån en Svensk Fylkes-Förste, om hvilken man för öfrigt ej vet det minsta, ända till Constantinopel. Skulle en Sjökung i Norden haft någon sak att hos Grekiska Kejsaren anmäla, så hade han säkert sjelf satt sig på ett fartyg och seglat af till hans hufvudstad.

Det af Schlözer anförda skälet, att Sverge på Finska heter Ruotzi, bestyrker visserligen, hvad sjelfva urkunden säger, att folket Rhos var ett Svenskt folk; men det bevisar ej att det bodde i Sverge, af hvars egna inbyggare detta namn på deras Fädernesland aldrig varit brukadt, icke ens känt, utom af dem som lärt det Finska språket. Skulle ock de förmenta sändebuden från Sverge, under sin resa genom Ryssland, af de der boende Finnar eller Tschuder hört sitt eget land benämnas Ruotzi: så är dock föga sannolikt, att de sjelfve

m) Interim vero contigit, legatos Sveonum ad memoratum principem venisse Ludovicum: qui, inter alia legationis suæ mandata, clem. Cæsari innotuerunt esse multos in gente sua qui Christianæ religionis cultum suscipere desiderarent &c. Rimb. Vita Ansg. p. 40.

ve skulle gifvit sig detta främmande namn, icke endast i Constantinopel, utan för Frankiske Kejsaren. Först genom en nogare undersökning (*diligentius investigans*) upptäckte Ludvig att de voro af Svensk nation. Deraf följer, att de icke sjelfve gifvit sig ut för Svenska Sändebud, utan blifvit, förmodligen igenom sitt tungomål, igenkände att vara af samma folk, och i följe deraf misstänkte såsom de der kommit för att speja.

Det är således icke i Sverge, utan i Ryssland, vi skole söka det folket Rhos och den Konungen Håkan, hvars sändebud år 839 besökte Constantinopel. Härvid vände vi oss naturligtvis till den förnämste och nästan ende vägledaren Nestor. Hans berättelse om Ryska namnets och våldets ursprung är följande.

”År 852, då Michael begynte regera, uppstod namnet Ryssland. Ty vi veta att under denna Czar Ryssar äro komne till Constantinopel, såsom det står skrifvit i den Grekiska krönikan. Derföre skole vi ock härefter ange årtal.”

”År 859 kommo från andra sidan om hafvet Vareger (Variatzi) och beskattade Slaver, Tschuder, Merer och Crevitscher.” Archangel-ska handskriften tillägger: ”Och de i landet qvarblefne Vareger misshandlade de infödda.”

”År 862 uppreste sig Slaverne, Tschuderne, Crevitscherne och Mererna emot Vareger-

gera , jagade dem bort öfver sjön och betalte dem ingen vidare skatt. Nu begynte de regera sig sjelfva och upprätta skansar (gorodi). Men det var ingen rätt ibland dem ; de begynte till och med att bekriga hvarandra. Då kommo de tillsammans, öfverlade och sade: låtom oss söka en Förste (Knes) som regerar oss, håller ordning och skipar rätt *n*)."

"De gingo öfver hafvet till Varegerna till Rusi o)," ty så hette desse Vareger Rusi, såsom andra Svenskar, Norrmän, Engelsmän och Goter ; och till dessa Vareger sade Tschuderne, Slaverne och Crevitscherne: Vårt land är stort och med all ting välsignadt, men der är ingen ordning. Kommen, varen våra Förstar och regeren öfver oss."

"Och tre bröder med sina familjer blefvo valde. Desse togo med sig ett talrikt följe, och kommo först till Slaverna och anlade skansar (Gorodi). Den äldste, Rurik nedsatte sig i Ladoga, den andra, Sineus i Bjelosero och den tredje, Trubor uti Isborsk."

"Och af dessa nykomna Vareger och ifrån den tiden har Ryssland fått namnet Ryssland.
Än.

n) Om den i alla Ryska Historier förekommande Gostomysl (hvilket namn betyder främmandes vän), efter hvars råd de förenade folken underkastat sig en Varegisk styrelse, fins hos Nestor intet ord; utan berättelsen derom grundar sig på en tradition.

o) Efter en annan handskrift: från Rusi.

Ännu i dag äro Novogorodsboerne af Vargisk släkt. Förut voro och hette de Slaver.”

Denna öfversättning är gjord efter Schlözer; men då hon jemföres med texten, sådan han sjelf anför den med dess särskilta läsarter, lemnar hon tvifvelsmål öfriga om Nestors rätta mening just på det afgörande stället. De Slavonska orden lyda sålunda *p*):

Idosza za more kVariagom kRusi: sitzebo zvachut' ty Variagy Rus', jako se družii zovutsia Sveja, družiišhe Urmani, An'gliane, iniei i Gote, tako i si: rkosza Rus, Czind, Slovince, Kriviczi i usia: Zemlia nasza velika i obilna, a nariadu vnej niet; da poidete kniashit', i volodiet' nami.

Emellan de orden *tako i si* och *rkosza Rus*, antar Schlözer en lacun och säger: ”Det måste hafva hetat så: *ita hi Russi dicebantur. His Russis dicebant missi Slavorum.* Afskrifvarne foro vilse ifrån det ena *dicebantur*, till det andra *dicebant*.” Detta skulle då skett i den äldra äldsta handskriften, ifrån hvilken de öfrige härstamma, då de ord, som skulle utfallit, icke i någon enda finnas.

Jag bekänner och beklagar min okunnighet i Slavonska språket. Dock har jag skaffat mig den underrättelse om detta ställets ord och mening, att jag tror mig bestämdt veta, hvar på tvetydigheten beror. Frågan är nämligen
om

om namnet *Rus*, då det för tredje gången förekommer, i förening med *rkosza*, som betyder *sade*, skall heta *Rus* i nominativ eller *Rusi* i dativ *q*). I den Hypatiske codex står det förre, i den Radziviliske det sednare. Begge räknas

q) Just vid tryckningen af denna Afhandling föll i mina händer en i Dorpt 1825 utkommen skrift: *Ueber die Wohnsitze der ältesten Russen; Sendschreiben an den Staatsrath G. Ewers*. Den innehåller, ibland annat, en öfversättning och granskning af det i fråga varande stället, i hvilken den af Schlözer förutsatta lacunen icke är antagen. De särskilta läsarterna indelas i 3 klasser: 1:o i hvilka man läser *K'Rusi* (till *Rus*) på första stället, och på det sista *Rusi* i dativ. 2:o De, som på det första stället äro lika med de förra, men på det sista hafva *Rus* i nominativ. 3:o De, i hvilka på det första stället står *iz Rusi* (från *Rus*), och det sista är lika som i andra klassen. Genom denna classification tror den okände Författaren sig hafva, om icke förstört, åtminstone mycket försvagat det bevis, som ifrån detta ställe hos Nestor hemtas för det Ryska väldets Scandinaviska ursprung; men hvad ofvanföre sagdt är om den dubbla bemärkelsen af namnet *Rus* och sednare afskrifvares okunnighet derom, torde vara ett tillräckligt svar på denna invändning. Hela skriften röjer en vapendragare åt Ewers, som med mycken lärdom och konst, dock förgäfvcs, strider för den egna satsen, att det icke var från Östersjön utan ifrån Svarta hafvet som Rurik kom med sina Vareger, att under detta, som han påstår, allmänna namn äfven Chasarer inbegrepos, att desse voro Ryssarnes rätta stamfäder, med flera dylika paradoxer. För öfrigt känner jag endast hans skrift: *Vom Ursprunge des Russischen Stats*. Riga 1808; icke hans *Kritische Vorarbeiten*.

nas ibland de äldsta och bästa handskrifter. Schlözer har följt den sednare och öfversatt: *åt desse Vareger* (nemligen de som kallades Rus) *sade Tschuderne, Slaverne och Krivitscherne: vårt land är stort o. s. v.* Enligt den förra åter blefve meningen den, att Rus, jemte Tschuder och de andra, sade de orden. Vore denna läsart den rätta, så skulle den bevisa, att redan då, när kallelsen skedde till Rurik och hans Bröder, och ibland de folk, af hvilka den gjordes, fans ett som hette *Rus* och talade om Ryssland såsom *sitt land*.

I en tredje handskrift läses: *Idosza za more k'Variagom iz Rusi*: de gingo öfver hafvet till Varegerna *ifrån Rus*. Och i Stepenaja Kniga heter det bestämdt: att "Rus skickade till Varegerne, och desse kommo ifrån andra sidan om hafvet till Rus r)."

Denna olikhet i läsarterna måste härröra af villrådighet hos afskrifvarne, huru de skulle förstå Nestors mening, då de icke mer kände, hvad utan tvifvel ännu i hans tid var allmänt bekant, nemligen att namnet Rus var gemensamt för ett visst Varegiskt folk bortom Östersjön, och för de i Ryssland inflyttade Vareger.

Det är klart, att då förbindelsen emellan Sverge och Ryssland, hvarom äfven en Svensk Prinsessas giftermål med en Rysk Storfurste vittnar, genom Svenska mäns krigstjenst i Ryssland

land och en allt lifligare och vidsträcktare handel förökades, blef Svenskarnas rätta namn allt mera känt, och trängde småningom ut det äldre af Tschuderna dem gifna namnet Rus (Ruotsi): hvilket till slut endast de i Ryssland bosatte Svenskar behöllo. Emedlertid synes Nestor, då han talar om de på andra sidan om Östersjön boende *Rus*, göra en skilnad emellan dem och Svija (Svear). Hos en munk i Kiew bör man ej vänta fullkomligt rediga begrepp i den Skandinaviska Geographien. Lätt kunde han bringas på den tanken, att den Finska benämningen Ruotsi och det namn Svenskarne sjelfve gåfvo sig af Svear, utmärkte tvenne särskilta förgreningar af samma Varegiska folk, likasom Norrmän och Goter (Juter? eller männe Göter?). Sannolikt föreställde han sig ett visst land vid Östersjön med det namnet Rus. Kanske leder detta sitt ursprung ifrån Roslagen. Men det ämnet hör till en sednare del af denna undersökning.

För den närvarande frågan är den anmärkning tillräcklig, att Nestor med detta namn betecknar så väl ett Varegiskt folk bortom Östersjön, som dess i Ryssland nedsatte landsmän. Att han så gör, är ögonskenligt af följande ställe i hans Geographiska beskrifning.

”I Japhetiska andelen sitta äfven Rus, Tschuder och alla till dessa hörande folk: Meria, Muroma, Wess, Mordva o. s. v. Poler,

Preus-

Preusser och Tschuder sitta vid Varegiska hafvet. Vid detta haf sitta äfven Vareger öster ut, o. s. v.

Till Japhets släkt höra äfven desse: Vareger, Svenskar, Norrmän, Goter, Rus, Engelsmän” o. s. v. s).

Det måste väcka uppmärksamhet, att vid denna uppräknings af Nordiska folk, namnet *Rus* två gånger förekommer. Schlözer *t)* anser det på bägge ställena för en inflickning. Det förra är likväl i alla handskrifterna lika lydande, och det sednare i de flesta och bästa: hvarföre han ock ej vågat ur texten utesluta utan endast i () inspärta detta namn. Nestors mening är emedlertid ganska klar. På det förra talar han om de Rus, som bodde i grannskapet med Tschuder, Merer o. s. v., således i Ryssland. På det sednare stället åter beskriver han de folk, som bodde bort om Östersjön och nämner ibland dem äfven Rus. Af hvad anledning han kunnat skilja dessa ifrån Svear, är redan förut anmärkt. För öfrigt är han icke mer bestämd i sina uttryck, än att han dessutom nämner Vareger, som likväl är Skandinavernas gemensamma namn; äfven som han efter Tschuderne uppräknar flera under samma benämning hörande folk.

Såsom dessa begge ställen hos Nestor, så får hela hans berättelse om Ryska rikets ursprung

s) Nestor. I. c. s. 30, 55, 58. t) S. 39, 59.

sprung sammanhang och klarhet, då man förutsätter, att redan före Ruriks ankomst till Ryssland der hade bosatt sig ett folk, som hette Rus och var ifrån samma land, som han och hans medfölje. Endast genom denna förutsättning kan sjelfva den händelsen, att han blef inkallad, naturligen förklaras.

Huru är det tänkbart att landets inbyggare, sedan de afskuddat sig det tryckande ok dem blifvit tre år förut pålagdt af ett främmande, på ett fiendtligt sätt infallande folk, och drifvit det ur sitt land, skulle straxt derpå, inom årets lopp, hafva åter flytt till samma våldsmän och af dem begärt Regenter öfver sig? *u*). Sjelfva föreningen emellan de i ursprung, språk och seder åtskilda folken vore alldeles obegriplig, om man ej föreställde sig, att de förut varit kufvade af en gemensam magt, och under den funnit sig lyckligare, än efter sin söndring ifrån dess sammanhållande band.

Deremot, om man antar att till det folkförbund, hvars Öfverhufvud Rurik blef, hörde

XIII Del.

D

de

u) Detta erkänner äfven Karamsin. "Ce qu'il y a de plus difficile à imaginer, c'est qu'aussitôt après avoir secoué le joug de l'esclavage, ils aient voulu de nouveau se soumettre à une puissance étrangère. L. c. p. 61. Schlözer sjelf, i en af sina äldre skrifter (*Probe Russischer Annalen*, p. 82) finner det otroligt, att ett folk, som ej af en främmande magt blifvit underkufvadt, utan frivilligt kallat till sig Regenter ifrån ett annat land, skulle antagit det landets namn. En egen märkvärdig åsigt häraf har Krug, i sin intressanta skrift: *Zur Münzkunde Russlands*, p. 26. ff.

de ett i Ryssland bosatt Svenskt folk, ifrån hvars öfvervälde landets inbyggare gjort sig fria, utan att likväl kunna regera sig sjelfva: så är det ganska naturligt, att den Svenska kolonien sökte stöd af sina landsmän på andra sidan om hafvet, och att äfven vid en frivilig förening emellan henne och landets infödingar den redan förut rådande nationen gaf det återställda riket så väl Regenter som namn *v*).

Nu säger väl Nestor, att först af desse nykomne Vareger, och ifrån den tiden, Ryssland blifvit så kalladt. Men sjelfva de orden *desse nykomne* (*tjech nachodnitziech*) gifva tydligt tillkänna, att andre Vareger redan förut funnits i landet. Också har Nestor ofvanföre vid år 852 anmärkt, att namnet Ruskaja Semlia redan då var nyttjadt och i Grekiska Kejsaredömet

- v*) Endast derigenom kunna äfven de svårigheter häfvas, dem Karamsin l. c. anmärker. "Ce n'est pas en peu de temps, que les Varegues pûrent s'emparer de cette vaste contrée, qui s'étend depuis la mèr Baltique jusq'à Rostof, où demeuraient les Meriens. Ce n'est pas en peu de temps, qu'il leur fut possible de s'y établir de manière à être en etat d'en asservir toute la population; ce ne fut pas dans un instant enfin, que les Tschoudes et les Slaves purent reunir leurs forces pour chasser leur vainqueurs." I grund häraf sätter Karamsin Nestors tideräkning i fråga. Det gjorde på en dylik grund redan *Thunman* (se hans Untersuchungen über die Geschichte der Östlichen europäischen Völker, s. 384). Nestors auctoritet torde dock kunna stå orubbad, då man antar, att det funnits ett Ryskt eller Rusiskt rike före Ruriks tid. Märkvärdig är emellertid Jelugins förklaring deraf; hvarom se Krug l. c. p. 39.

met bekant. Denna motsägelse försvinner, om man anser hans mening hafva varit den, att först genom de sistkomne Vareger, som bemäktigade sig Novgorod, der förut Slaverne haft sitt hufvudsäte, och genom det utvidgade välde, som den sina bröder öfverlefvande Rurik erhöll öfver de förenade folken, namnet Rus begynt nyttjas om dem alla gemensamt, då det förut tillhört endast det särskilta Varegiska folk, som i Ryssland bosatt sig, och med det namnet var känt i det Grekiska riket genom sitt anfall på dess hufvudstad. Denna händelse förtjenar en närmare uppmärksamhet. Nestor berättar den sålunda α).

”År 866, under Kejsar Michaels regering, företogo Ryssar, under anförande af Oskold och Dir, ifrån Kiev en härfärd emot Constantinopel, trängde sig in genom Suda, mördade många Christna och belägrade staden med 200 fartyg. Tzaren, som var stadd på ett tåg emot Agarenerna (Araberna), skyndade sig hem, hade möda att komma in i staden, och begaf sig med Patriarchen Photius i Guds moders kyrka i Blachernæ. Der tillbragte de hela natten i bön, hvarpå de buro den heliga Jungfruns mantel under sång och gråt ifrån kyrkan till stranden och doppade den i hafvet. Förut hade varit stilla väder, men nu blef i hast en häftig storm, som uppdref höga böljor. Då blefvo de gudlöse Ryssarnes fartyg sönderslagna

och kastade mot stranden; endast få blefvo frälsta och foro skadade hem. Oskold och Dir kommo med ringa manskap tillbaka till Kiev.”

Med undantag af härförarnes namn, är denna berättelse, såsom Nestor sjelf anmärker, hemtad ur en Grekisk krönika. Den bestyrks af flera Byzantinska häfdatecknares vittnesbörd *y*). Underverket oberäknadt, kan den såsom ett historiskt factum icke sättas i fråga. Emedlertid är det svårt att förklara, huru ett så stort företag kunnat vågas och med en sådan härsmagt utföras af Oskold och Dir, som nyss förut med Rurik kommit till Ryssland, och då de af honom ingen förläning erhållit, missnöjde begärt, att såsom Väringar få begifva sig till Constantinopel, men stannat vid Kiev och der samlat omkring sig en hop flyktiga Vareger. Nestor berättar likväl *z*) att de, före sitt tåg till Constantinopel, lagt under sig ett Polskt land (Ukrän) och fört krig med Drevier och Uglitscher. För öfrigt bör man ej föreställa sig att en flotta af 200 segel den tiden och i det farvattnet utgjorde en så stor krigsmagt, som det låter. Gibbon anmärker om Göthernas sjötåg emot det Romerska riket i Kejsar Gallieni tid, att ehuru deras flotta en gång räknades till 500 segel, dess manskap dock

y) Leo Grammat., Kedrinos, Symeon Logoth., Zonaras, med flere, och i synnerhet de samtida Photios och Niketas.

z) Schlözers Nestor Del. 2, p. 211.

dock på sin höjd besteg sig till 15,000 man; ty enligt Strabos vittnesbörd voro de fartyg, som på Pontus Euxinus nyttjades, endast små lätta båtar, som icke kunde inrymma öfver 25 eller 30 man. Ännu mindre måste Ryssarnas fartyg varit, för att kunna föras ned genom försarna i Dnieper-floden. Till deras obetydliga storlek kan man äfven deraf sluta, att uti ett sednare sjötåg af Oleg, hvars flotta utgjorde 2000 segel, då Grekerne med kedjor hade tillspärrat inloppet till staden, en del af fartygen blefvo öfver land dragna in i hamnen.

Men i allt fall var den härsmakt, som år 866 belägrade Constantinopel, så stor, och det folk som den tillhörde, beskrifves af de Grekiska häfdatecknarna så fruktansvärdt, att Schlözer med skäl framställer det som ett problem: huru vid samma tid, som Ryska folket höll på att grunda sin stat i Norra Ryssland, det kunde företaga ett sjötåg emot Constantinopel och af Grekerna redan förut vara känt såsom ett i Södra Ryssland ända till Svarta hafvets stränder herskande folk.

Detta problem tror han ej annorlunda kunna upplösas än genom den supposition, att de Ryssar, som 866 visade sig vid Constantino-
pel, voro ett helt annat folk än det, af hvilket Ryska riket leder sitt ursprung. Han kallar det "ett eget folk, ett folk sui generis, en obekant hord af Barbarer, sannolikt ett
kust-

kustfolk, som i Vestern visade sig och försvann, såsom Rhadagais Schyter, som ifrån Östern kom, man vet icke egentligen hvarifrån, som i Constantinopel blef kalladt Rhos, man vet icke hvarföre; som tillbakaträngdt, icke genom Europeisk kultur eller bravur, utan genom en tillfällighet, försvann i sina öknar, som sedan aldrig mer synts i Historien, åtminstone med det namnet Rhos.” L. c. p. 259.

Detta är att upplösa en gåta genom en annan ännu svårare. Den eljest så varsamme Schlözer, hvars skarpa kritik ej mindre strängt afvisar nya hypoteser, än den misstror gamla sagor, tillåter sig här en ren dikt om ett folk, som utan den minsta gemenskap med det Ryska, likväl skulle gått, liksom dess vålnad, före det fram i historien med samma namn, i dylik skepnad och med dylika bragder, hvarefter det försvunnit, utan att man vet, hvarifrån det kommit eller hvart det återgått.

Hvem igenkänner dock icke de Nordiska Vikingarna i den första härnaden emot Constantinopel, så väl som i de följande under Oleg 907 och Igor 941? Alla tre gångerna komma de på samma väg, med samma afsigt, med samma medel, på en flotta af små vikings-fartyg, från Svarta hafvet in genom Bosphoren till Grekiska rikets hufvudstad; alla gångerna betecknas de med samma namn och beskrifvas på samma sätt: och det folket som kom första gången,

gen, skulle dock ej hafva minsta gemenskap med dem, som de sednare gångerna kommo!

Till en sådan föreställning lemnar hvar-ken Nestor eller de Grekiske häfdatecknarne någon anledning. Hvad den förre angår, visar hela sammanhanget af hans krönika, att han med det folket Rus, som år 866 anföll Constantinopel, förstår samma Varegiska folk, som genom Rurikska dynastien blef herskande i Ryssland och gaf det sitt namn, ehuru den grenen deraf då ännu icke stod under dennes välde, utan anfördes af Oskold och Dir.

Lika litet göra de Byzantinske författarne någon skillnad emellan de Ryssar eller Rhos, som 866 angrepo Constantinopel, och dem som efteråt oroade Grekiska riket. Detta bestrider väl Schlözer *a)*, men endast af det svaga skäl, att han ej funnit någon af dem uttryckligen säga, att det var samma folk. Deraf följer dock ingen ting, när de icke heller yttra motsatsen. Snarare bevisar det emot Schlözers påstående; ty om de ansett dem för tvenne särskilta folk, ehuru med lika namn och förhållanden, skulle de väl icke underlåtit att anmärka en så besynnerlig omständighet *b)*.

Det

a) l. c. p. 251, 259,

b) Ewers (Vom Ursprunge des Russ. Staats, s. 244) anmärker med skäl: Unter *einem* Nahmen wird doch Niemand *zwey verschiedene* Völker verstanden wissen wollen, ohne dies *ausdrücklich* zu fordern.

Det enda som kunde stödja Schlözers mening, vore den uppgiften, att de förste Ryssarne skulle bott vid Svarta hafvet; men den härrör af en källa, hvars auctoritet han sjelf har nedsatt, Stepennaja Kniga. Denna föreger derjemte, att de varit Cumaner; men enligt Schlözers egen anmärkning uppträdde ej Cumanerne i Ryssland förr än kring år 1061. Emedlertid lägger han vikt på den skilnad, som nämnda krönika gör emellan de vid Pontus boende Ryssar och dem, som följde Oskold, under det han bestrider, hvad hon, lika med Nestor, berättar, att Oskold och Dir deltagit i denna härfärd.

Om Grekerne i början skulle föreställt sig, att de till sjöss komne Ryssarne bodde vid Pontus: så hade det varit ganska naturligt, så länge de icke kände deras fart längs med Dni-per-floden. Dock fins hos ingen, Byzantinsk Författare något ord derom *c*). Att Svarta hafvet med tiden fick namn af det Ryska, kan lätt förklaras af Ryssarnas herravälde deröfver, hvori de liknade sina landsmän Norrmännen i Vestern.

Märkvärdigast ibland de Grekiska underättelserna om Ryssarnas första härfärd är den, som innehålles i det circulär-bref, den dåvarande

c, Ewers sjelf, som så ifrigt drifver den sattsen, att desse Ryssar bodde vid Svarta hafvet, kan icke anföra något sådant (l. c. p. 221, 262), utan stöder sig endast på ett ställe hos Nestor, som Schlözer (s. 243) bevisat vara af nyare hand inflickadt.

de Patriarken Photius, efter öfverståndens fara, skref till det Grekiska presterskapet *d*). Han fröjdar sig deri öfver den omvändelse till Christendomen, som skett icke endast af Bulgarerne, utan af det vidt beryktade folket Rhos, som, uppblåst af högmod, sedan det bragt under sig kringliggande Nationer, vågat anfalla sjelfva det Romerska riket.

Detta bref bevisar att folket Rhos varit ett namnkunnigt och herskande folk redan före sin härfärd till Constantinopel. Denna skedde vid den tidepunkt, då Rurik, som 3 eller 4 år förut var kommen ifrån Sverige, nyss, genom sina Bröders död, blifvit ensam Regent, och med möda hunnit stadga sin regering. Äfven Oskold och Dir hade så nyligen samlat omkring sig den härsmagt, som de förde emot Constantinopel, att ryktet derom knapt synetes hafva hunnit föregå deras ankomst. Hvarken på Ruriks eller Oskolds folk passar Photii beskrifning, som förutsätter ett redan någon tid genom strider och inkräktningar beryktadt folk *e*).

Om

d) *εγκυκλιος επιστολη*, ibland Photii *epistolæ*, ed. a Rich. Montacutio. Lond. 1651, fol. p. 58. Jfr Bayer de Russ. prima exp., i Comment. Acad. Scient. Petr. T. VI. p. 382, samt Schlözer, l. c. p. 225.

e) *το παρα πολλοις πολλακις θρυλλημενον, και εις ωμοτητα και μισαιφονιαν παντας δευτερας ταττομενον, τχτο δη το καλχμενον το RΩΣ,*

Om vi nu ifrån Photii bref kaste en blick på de Bertinska annalerna, der Kejsar Theophili bref till Ludvig den fromme åberopas: så finna vi gåtan upplöst. Det är ögonskenligt, att begge brefven tala om samma folk, och att det således redan år 859 varit känt i Constantinopel. I begge brefven betecknas det med alldeles samma namn, som, lika ljudande, är äfven lika skrifvet med aspiration på ρ' och utan declinering. I det latinska brefvet heter det: se, id est gentem suam Rhos vocari dicebant. I det Grekiska: τοῦτο δὲ το καλουμενον το 'ΡΩΣ. Äfven af de andra Grekiska häfdatecknarna declineras detta namn nästan alltid blott med artickeln.

Jemte namnets likhet, styrka alla omständigheter, att det folk, som år 859 sände ett budskap till Grekiska Kejsaren, för att söka hans vänskap, är det samma, som år 866 företog en härnad för att plundra hans hufvudstad. När dess sändebud af Frankerne igenkändes att vara af Svensk nation, misstänktes de genast för spejare; ty Vikingarne ifrån Norden

οἱ δὴ καὶ κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς ἀρχῆς, τῆς περὶ αὐτῶν δαλωσάμενοι, κακείθεν ὑπερογκὰ φρονηματοισθέντες, χεῖραν ἀντήσαν. Dock ligger ej i dessa ord just allt hvad Schlözer ur dem hämtar, då han, till stöd för sin hypothes, att det folket Rhos, som angrep Constantinopel, var alldeles skildt ifrån det Varegiska Rus, kallat dem ett stort, mäktigt, eröfrande, länge namnkunnigt folk, l. c. sid. 258.

den voro redan i Vestern kände. Törhända var hela beskickningens ändamål ej annat än att utspana möjligheten af ett sådant anfall, som några och tjugo år derefter skedde. Ty af det då redan vanmäktiga Gräkiska riket synes ett stridbart folk, i Ryssland ej kunnat hafva någon ting att frukta eller hoppas. I allt fall är det ganska troligt, att Constantinopels af de hemkomna sändebuden beskrifna rikedom och försvarslöshet retat den efter rof och äfventyr spanande tapperheten hos ett folk, som genom sitt mod och sina vapen blifvit herskande i en sådan trakt af Ryssland, hvarifrån ett sjötåg till Constantinopel var möjligt.

Men hvar skole vi söka denna trakt? Enligt den Berthinska berättelsen, kunde sändebuden ej återvända den väg, de kommit, för de vilda och barbariska folkslag, der bodde, och togo derföre, efter hans råd, en omväg åt det Frankiska riket. Deraf följer att deras hemvist icke var i nejden af Svarta hafvet.

Men i sådant fall, huru blef det möjligt för folket Rhos att med en flotta angripa Constantinopel? För att inse denna möjlighet, skole vi erinra oss den i många afseenden märkvärdiga beskrifning, som Constantinus Porphyrogenitus *f)* lemnat oss öfver Ryssarnas fart längs med Dnieper-floden. När man deraf ser, huru de vid sina sednare anfall på Constanti-

Pon-

f) De administrando imperio, c. 9.

Pontus Eux., kan man sluta huru det skedde vid deras första härfärd.

Vid denna flodfart undvekos förmodligen de vilda horder, för hvilkas skull de Rhosiska sändebuden till Constantinopel hade tagit en omväg genom Frankiska riket; eller ock voro de under de 25 år, som sedermera förflutit, bragta under detta nu redan betydande folks välde.

De samtida vittnesbörden af Theophilus och Photius öfverväga utan tvifvel den 200 år yngre auctoriteten af Nestor. Men de motsägas icke heller af honom. Tvertom förutsätter hans egen berättelse, såsom vi ofvanföre visat, att redan före Ruriks och hans bröders ankomst, i Ryssland funnits om icke ett rike, åtminstone ett folk med namnet Rhos eller Rus.

Längst vid Kiev funnos Vareger före denna tidepunkt: det säger Nestor med uttryckliga ord, då han talar om Oskold och Dir, hvilkas bedrifter endast derigenom kunna förklaras, att med dem förent sig, icke blott en sammanrafsad hop, som Schlözer säger, hvarföre han ock sätter hela historien i fråga g), utan ett talrikt folk af deras landsmän. Nestors berättelse lyder sålunda:

”Med

g) ”Oskold und Dir, wenn man ihnen auch die Existenz nicht bezweifeln will, waren arme irrende Ritter, die sich nicht an Smolensk wagen durften, doch des schwachen Kiew sich bemächtigten, und in der Folge ein

”Med Rurik voro tvenne Män komne från Vareger-landet, vid namn Oskold (eller Askold) och Dir, som icke voro af hans släkt, men Bojarer, af förnämre börd.” (Detta förnekas dock af en annan handskrift). ”Dem hade Rurik gifvit hvarken städer eller byar. Desse begärde af honom tillstånd att med sin släkt gå till Constantinopel (som Väringar). De gingo ifrån Novgorod till Dnieper-floden och foro den utföre förbi Smolensk, men låto icke se sig der, emedan staden var stor och folkrik. Men då de kommo till Kievska bergen, sågo de deroftvan en liten stad och frågte folket derstädes: hvad är det för en stad. De svarade: här voro hos oss tre Bröder Kij, Sczek, Choriv, och deras syster Lybed, som bygde denna stad. De äro framlidne; men vi, deras afkomlingar, sitta här och betala skatt åt Chasarerna. Oskold och Dir svarade: också vi äro Varegiske Förstar, och de satte sig ned i staden och blefvo der regerande. De bragte tillsamman en mängd Vareger och begynte herska öfver det Polska lan-

Häuflein andrer LandsLeute (Wareger) dahin zogen.” Visserligen lär deras följe, då de skildes vid Rurik, icke varit stort; men i Kiev samlades omkring dem en mängd Vareger, ”mnogi Variagi,” *viele* öfversätter Schlözer sjelf, således icke en *Häuflein*. ”Und dieser Häuflein,” tillägger han, ”soll sich unterwunden haben, das Byzantinsche Reich anzugreifen.” Men angreps icke det Frankiska riket af dylika ej särdeles talrika skaror af Norrmän?

landet (Ukrän); de förde ock krig med Dre-
vierna och Uglitscherna.”

Sedan förekommer, hvad redan anfördt är, angående belägringen af Constantinopel, hvar ifrån Oskold och Dir kommo tillbaka år 867 med ringa manskap, hvaröfver i Kiev var en stor sorg. — Samma år flyktade ifrån Novgorod en mängd af dess invånare till Kiev: utan tvifvel en följd af det missnöje med Rurik, som redan 864 yppat sig, då han slog den tappre Vadim och många flera af de upproriska.

Vidare berättar Nestor, att då efter Ruriks död Oleg bemäktigade sig regeringen, lade han under sig, jemte Smolensk, äfven Kiev, och det på den grund, att Oskold och Dir, icke voro af Furstelig börd. ”Men denne är Ruriks son, Knes Igor,” sade han, i det han visade den unga Prinsen, i hvars namn han styrde; hvarefter han lät sitt folk anfalla och mörda Oskold och Dir, dem han genom list lockat till sig i de båtar på hvilka de voro komne. Oleg flyttade regeringssätet till Kiev och sade att denna stad skulle blifva modern för alla Ryska städer. Med honom voro både Vareger och Slaver; och ifrån den tiden begynte äfven de öfrige kallas *Rus*. Oleg pålade Slaver, Krevitscher och Merer, med flera folk i hela Ryssland, skatt, som skulle betalas åt Varegerne.

Desse utgjorde utan tvifvel den väpnade styrkan, hvarmed Chasarernas öfvervälde blef
bru-

brutet, åt hvilka denna skatt förut hade blifvit betald. Genom den synes ock det uppror, som Slaverne i Novgorod gjorde emot Rurik, hafva blifvit dämpadt. Icke heller kunna Olegs, mer än Oskolds och Dirs, eröfringar förklaras, utan att man antar en större härsmagt af Vareger, än den som, enligt Nestors berättelse, följde med Rurik och hans Bröder, och naturligtvis kunde åtfölja dem, då de icke kommo, som inkräktare, utan som inbudne Regenter.

Märkvärdigt är det svar som Oskold och Dir gäfvo Kievs inbyggare: "Också vi äre Vareriske Furstar," och det anspråk de i anledning deraf gjorde på styrelsen öfver dem, hvilken de ock bemäktigade sig. På dylik grund tillvällade sig sedermera Oleg den samma, i det han, för att urskulda sig för mordet på Oskold och Dir, bestridde deras Furstliga härkomst, men åberopade sin egen och Igors, hvilken han visade dem såsom en Furste-son (Kniashticz) *h*).

Det

h) Schlözer anser hela detta ställe för oäkta; men det fins i den Archangelska Codex, som han sjelf förklarar för gammal och god (se 2. Del. p. 139), ehuru han sedermera (p. 254) anmärker emot den, såsom afvikande ifrån de andra. I sjelfva verket innehåller den flera i de andra handskrifterna saknade upplysningar om det som angår Varegerne; men just dessa, då de sammanstämman med hvad eljest sannolikt och af andra källor bestyrkt är, förhöja dess värde. Sjelfva Nestors auctoritet vill Schlözer sätta i fråga, då den strider emot hans hypotes; men hvarför skulle den ej gälla i det som rör Kiev, der Nestor bodde, lika

Det samma skedde i Smolensk, hvars invånare, så snart Ruriks Son blifvit för dem af Oleg framställd, genast voro färdige att emottaga honom såsom sin Herre. Ruriks magt hade dock icke sträckt sig till Smolensk mer än till Kiev. Om det ock var Olegs vapenstyrka, som bestämde dem till undergifvenhet, synes dock den grund, hvarpå den fordrades och vanns, förutsätta ett föregående Varegiskt öfvervälde, hvartill Rurikska ätten tillegnade sig ett slags arfsrätt.

När allt detta lägges tillsammans med hvad de Grekiska berättelserna innehålla angående Folket Rhos, före den tid då Rurik anlände, så leder det till den sannolika förmodan, att alla de besittningar, dem först Oskold och Dir och sedan Oleg och Igor, på den grund att de voro *Varegiske Förstar*, tillegnade sig, förut tillhört detta folk: hvars rike således skulle omfattat icke blott de länder vid Finska viken, till hvilkas styrelse Rurik blef inkallad, utan ock sydligare trakter ända till och med Kiev.

Då Rhos först 859, genom beskickningen till Theophilus, blef känt i Constantinopel, och dess sändebud då ville undvika mellanliggande vilda horder, men det samma folket 866 af Grekerna omtalas såsom förut herskande och
rykt-

mycket, och ännu mer, än i det som Novgorod angår, då händelserna äro samtida och ur samma eller dylika källor kunnat af honom hentas.

ryktbart: så måste det under tiden hafva genom en eröfrares vapen blifvit hastigt utvidgadt, men snart derefter sönderfallit. Detta är en naturlig föreställning om ett land, der inga ordentliga stater hunnit stadga sig, och om en tid, då tappre och tilltagsne härförare i spetsen för vandrande folkskaror upprättade samhällen, som hade bestånd ofta endast i deras lifstid. Upplösningen af detta rike har kunnat ske antingen genom dess Konungs död eller genom ett nederlag emot Chazarerna, hvilkas öfvervälde då hade stigit till sin höjd, men nu af den nya Ryska magten motades och drefs tillbaka, eller genom ett dylikt uppror, som det af Novgorod emot Rurik försökta, men misslyckade, och det föregående emot de år 859 inkomna Varegerna, som tre år derefter utdrefvos.

På blotta gissningar, de må vara mer eller mindre sannolika, vill jag dock icke stöda resultatet af denna undersökning. Dess egentliga grund är hvad Theophili och Photii bref, jemförda med hvarandra och med Nestors uttryckliga ord, innehålla; och endast det, som af denna jemförelse ovedersägligen följer, utgör hvad jag bestämdt yrkar, nemligen: att redan 839 i Ryssland funnits ett af sin egen Konung styrdt folk af Svenskt ursprung, vid namn Rhos; att detta folk redan före 866 varit, såsom stridbart och inkräktande, ibland Grekerna beryktadt; att det var samma folk, eller en lemning deraf, som i för-

ening med Finnar och Slaver inkallade Rurik, och en annan lemning, som under Oskold och Dir angrep Constantinopel. Dessa facta torde knapt kunna nekas, utan att upphäfva all historisk sanning; ty hvarpå kan denna grundas, om ej på sådana samtida urkunder, som de anförda brefven? Hvad jag vidare anför, sker endast upplysningsvis.

Jag ärnar ej ur våra egna inländska sagor söka utleta den möjliga sanning, som de under dikterna torde innehålla, angående Holmgård och Gardarike. Att kämpaflockar ifrån Sverige, tid efter annan, begåfvo sig Österut, som det hette, är utom allt tvifvel. Derom vittnar en mängd runstenar, bland hvilka de i synnerhet äro namnkunniga, som blifvit uppresta öfver de kämpar som följde Ingvar Vidtfarne på hans härtåg till Ryssland *i*). Detta skedde ännu i det elfte seklets början. Så mycket mer måste dylika härfärder i den föregående tiden ägt rum. Nestor säger, att då Igor, efter sitt första misslyckade fälttåg emot Constantinopel år 841, rustade sig till ett nytt krig, skickade han till Varegerna öfver hafvet och begärde af dem hjälptroppar *k*). Sagan om Ingvar är en skrockfull dikt; men då den berättar,

i) Se N. R. Brocman om våra Nordiska Runstenar, p. 91 ff., i Bihanget till den af honom utgifna Sagan om Ingvar Vidtfarne.

k) L. c. Del. 4. p. 39.

tar, att han med trettio fartyg for ut att söka ett Konungarike i Ryssland, och der färdades långs med den medlersta af de tre stora floder, så påminner den om Oskolds och Dirs äfventyr, och synes syfta på Dnieper-floden, som flyter emellan Dniester och Don. Hvad i de Isländska sagorna är diktadt om Gardarike och Holmgård, och om Skandinavernas der utförda bedrifter, torde hafva någon anledning af de verkliga händelser, som de Ryske häfderna besanna.

I Landnama Sagan, en af dem, som historien tillegnar sig, berättas om ett giftermål emellan Konungen af Gordum Burislew och Risa-Konung Dagstigs syster Ingeborg. De sednare namnen äro uppenbart Skandinaviska och det första Slaviskt. Skulle man ej deraf kunna sluta till ett dylikt förhållande, hvad rikena eller folken angår? Om nu med *Gordum* bör förstås Novgorod, som, enligt Nestor, innehades af Slaver, innan Rurik med sina Varager tog det i besittning, så kunde *Risa* betyda det Varegiska riket Rhos.

En del af Litauen heter ännu i dag Rus. När och huru det fått detta namn, lär ej kunna utredas. Den äldste Litauiske Förste, som historien omnämner, förekommer ej förr än i Wladimir den Stores tid, med hvars dotter han gifte sig. Hans Skandinaviska namn Ragvald bör emedlertid väcka vår uppmärksam-

het. Litauernas särskilda språk bevisar väl, att de icke äro af Skandinaviskt ursprung. Men möjligen kunde de, så väl som Tschuder och Slaver, hafva hört under det inkräktande folket Rhos' öfvervälde.

Så dåraktigt och orimligt det är, att genom tillfälliga likheter i ljud vilja sammanbinda föremål, som för öfrigt hafva ingen gemenskap: så ostridigt är det likväl att mången gång, då andra anledningar dertill hänvisa, ur gamla namn på orter och folk sprida ett oväntadt ljus öfver ett mörkt ställe i historien.

Vid sjön Ilmen ligger ännu i dag en stad, benämd *Rusa*, med tillnamnet *Staraja*, den gamla. Dess ålder säges öfverstiga all historie. Var det tilläfsventyrs sätet för Kungarna af Rhos? Hade staden sitt namn af folket eller folket af staden?

Men viktigare är en annan redan förut anmärkt likhet, som detta namn har med Sverges Finska benämning Ruotsi, eller som det efter en särskilt dialekt uttalas med en läspning på s, Ruosi. Anledningen till denna benämning synes naturligtvis varit den, att Finarne först blifvit bekante med det gent emot dem boende folket i Roslagen, och efter det kallat hela Sverge så, hvilket namn de sedan nyttjat, äfven om de Svenskar, som nedsatt sig på andra sidan om Finska viken. Möjligen

kun-

kunde ock desse, eller de främste ibland dem, varit Roslagsboer. Roslagen var af ålder hufvudsätet för Svearnas sjömak: hvarför det ock hette Säländ (Sjöland), äfven som namnet Roslagen (förut Rodin), härledes af *Ro* och *Roda*, på den grund att detta landskap varit indelt i vissa skepps- eller roddarlag. De Arabiska och Grekiska mynt, ända ifrån Nionde århundradet, som blifvit funna i Roslagen mer än i något annat landskap af Sverge, utom Gottland, bevisa äfven den förbindelse som dess invånare haft med Österlandet.

Härvid möter väl den anmärkning, att namnet Roslagen ej lär förekomma i någon äldre skrift, än i Konung Birgers stadfästelse på Uplands-lagen. Deraf följer dock ej, att det icke af ålder kunnat vara brukligt såsom ett binamn till Säländ, af samma anledning som en del af Dalarna kallades och ännu kallas Kopparbergslagen. Märkvärdigt är att äfven Esterne ännu i dag kalla Sverge Roots i och en Svensk Rooslaine *l*).

Det sednare ordet, som på Finska heter Ruotsalainen, förtjenar en särskild uppmärksamhet i anseende till dess likhet med Roxolaner.

Det

l) Härledningen af detta namn ifrån Finska ordet *Rauta* (jern) hos Ewers (p. 132) är med Finska språkets art på intet sätt förenlig, och så mycket mer osannolik, som Finnarne sjelfve tillverkade jern, det så kallade myrjernet, och dess tillkomst var ett af fö-

Det forntida folk, som under detta redan af Herodotus kända namn förekommer i gamla historien, kan ej rimligen igenfinnas under det Varegiska namnet Rhos. Men då de i Ryssland bosatte Svenskarne af de omkring dem strödda Tschuder eller Finnar kallades Ruotsalaiset, i Singular Ruotsalainen, så är det sannolikt att detta namn, i hvilket *lainen* är endast en ändelse som utmärker ett nomen gentile, bragt de Grekiske häfdetecknarne på den inbillning, att Ryssarne voro Roxolaner. En naturlig följd deraf var, att de sökte deras ursprung icke i deras verkliga hembygd, utan i Roxolanernas land. Genom en dylik hypothes fingo de ock namnet Tauroschyter *m*), hvarmed de i Byzantinska krönikorna merendels betecknas, ehuru de i det vanliga språket hette Rhos *n*). Äfven *Franker* blefvo de af Grekerne

remålen för de i deras poesi så märkvärdiga sångerna, som kallas *Synnyt* (födelser).

m) Bayer i *Origines Russicæ* (Comm. ac. Scient. Petrop. Tom. 8. p. 402) och efter honom Schlözer, l. c. p. 230, hafva grundligen bevist anledningen till detta misstag. Ewers sjelf, l. c. p. 247, vågar ej bestämdt använda det till stöd för sin hypothes om Ryssarnes ursprungliga hemvist vid Svarta hafvet, då han medger, att namnet Taurus nyttjades om hvarje högre bergssträcka, och anför Kedren, som kallar det Taurus, vid hvilket Ryssarne skulle bott, nordligt (*αρκτων*).

n) ὡς ἡ κοινὴ διαλεκτὸς Ὑως εἰωθεν ὀνομαζειν. Leo Diacon. Cal. Nunc primum in lucem edidit C. B. Hase. Paris 1819, p. 38.

kerne kallade, som med detta namn utmärkte, dels alla Europeer, dels i synnerhet dem, som talade något af de Germaniska språken.

Äfven den benämning, som Finnarne gifva åt de nuvarande Ryssarne, är anmärkningsvärd. De kalla dem *Venäläiset*, i singulari *Venäläinen*, och sjelfva landet *Venäjä* eller *Vänäjän maa*. *Maa* betyder land, och *läinen*, *läiset* är en dylik namn-ändelse som *lainen*, *laiset* o). Det är uppenbarligen namnet *Vender*, hvarmed Slaverne i allmänhet fordom utmärktes, och bevisar att Tschuderne af ålder åtskilt dessa ifrån det folk, som ursprungligen bar det namnet *Ryss* eller *Rhos*. Men sedan begge nationerna hade sammansmultit och förenat sig om ett språk, var det naturligt, att Finnarne flyttade namnet *Venäläinen* på hela nationen, då *Ryssar* och *Slaver* icke längre voro skilde i tungomål mer än i något annat *p*).

Hvad språket angår, så är det utan tvifvel besynnerligt, att i *Ryskan* finnas så få ord,
som

o) Olikheten härrör af den regeln i *Finska* språket, att ändelsernas vocaler rätta sig efter dem som äro i stamstafvelserna, så att när i dessa någon är hård, bestämmer den en hård vocal i de förra, såsom i *Ruotsalainen*. I *Venäläinen* deremot får penultima en blöt vocal, emedan de föregående äro blöta.

p) Härigenom förfaller den invändning som *Ewers*, l. c. p. 126, göremot de äldsta *Ryssarnes* *Svenska* härkomst, på den grund, att de nuvarande *Ryssarne* af *Finnarna* kallas *Venäläiset*, och att namnet *Ruotsalainen* nu mera betecknar endast *Sverges* invånare.

som röja släktskap med det folkets tungomål, som först burit detta namn; och af alla skäl, som blifvit anförda emot dess Skandinaviska ursprung, vet jag intet vara af större betydhet. Jag bör så mycket mer erkänna dess vikt, som det motvägande skälet, af Vareger-
nas ringa antal i jemförelse med Slavernas, är af mig försvagadt genom den satts jag yrkar och sökt bevisa, att redan före de Vareger, som med Rurik följde och genom hans regering drogos till Ryssland, der funnits en Svensk koloni, åtminstone lemningar deraf. Jag tror dock icke, att det öfvervälde, som folket Rhos vann öfver de andra, förutsätter dess alltför stora talrikhet; ty allestädes, der Norrmän-
ne inföllo och blefvo herskande, låg deras öfverlägsenhet icke i deras folkstyrka, utan i deras krigiska anda och kraft. I allt fall var den Slaviska, öfver en stor del af Ryssland utspridda nationen så manstark, att den Vare-
giska med tiden måste i den försmälta. Och såsom Norrmännen i Frankrike och Italien för-
lorade sitt eget språk och sin särskilta nation-
lighet, så förhöll det sig med dem äfven i Ryss-
land. Men det som hufvudsakligast dertill bi-
drog, var Ryssarnas omvändelse till Christen-
domen, hvarigenom det Slavonska språket blef
det rådande i riket. På detta språk hade re-
dan i det nionde århundradet den heliga Skrift
blifvit öfversatt genom de Mähriska Apostlar-
na

na Cyrilli och Methodii omsorg, hvilke äfven uppfunnit ett särskilt alphabeth för att uttrycka dess egna ljud. Såsom Kyrkans språk, blef det äfven hofvets, och de förnämjas, sedan desse blifvit Christne. Af naturen rikt och böjligt, var det ock redan odladt genom öfversättningen af Bibeln: hvars särskilta skrifter, af mångfaldigt slag till både ämne och form och styl, meddela åt det språk, hvarpå den öfversattes, på en gång en hel litteratur. Schlözer *q)* anser Slavonskan ibland alla nyare språk hafva tidigast fått sin utveckling: hvartill orsaken var, att då i andra länder allt författades på latin, hvarpå äfven bön och messa höllos, blef deremot hos de Slaviska nationerna modersmålet användt vid Gudstjensten, ej mindre än i afhandlingar och böcker. Och då dessa merendels öfversattes ifrån Grekiskan: så bildades Slavonskan efter henne. Hvad var då naturligare, än att Nordens råare, blott genom hedniska krigssånger bildade, tungomål måste ge vika och slutligen alldeles utdö?

När Norrmännen nedsatte sig i Frankrike, var det Franska språket ännu i sin första daning, så att med möda någon sammanhängande mening derpå kunde uttryckas. Först efteråt, och till en del genom deras åtgärd, begynte det utbildas *r)*. Likväl finner man i

Fran-

q) III, s. 224.

r) Se Essai sur les invasions maritimes des Normands dans les Gaules par *B. Cæpefigue*, Ch. VIII, s. 290 ff.

Fransyskan ganka få ord af Nordisk härkomst, och äfven af dessa torde de flesta kunna härledas ifrån Frankernas Tyska tungomål. Skulle då bristen af Svenska ord i det efter Grekiskan så tidigt bildade Slavonska språket kunna vara ett skäl, som motväger alla de bevis af urkunder och omständigheter, som sammanstämman att bestyrka de äldste Ryssarnas Svenska härkomst? Kan väl Ewers, som på detta skäl lägger så mycken vikt *s*), ur Ryska språket framvisa lemningar af något annat tungomål, som de Pontiske Rhos skulle talat *t*)?

Af

Jemför *Heeren*: Ueber den Einfluss der Normännern auf die Französische Sprache und Litteratur. Vermischte Schriften 2 Th.

s) L. c. sid. 128.

t) Han uppräknar väl (s. 259) 7 Turkiskt-Tartariska ord; men dels angå de allmänna ting, som i en sådan fråga intet betyda, dels erkänner han sjelf att de först i en sednare tid kunnat i Ryskan inkomma: "*Von der chazarischen Sprache wissen wir nur, dass sie ein türkischer Dialekt war.*" (s. 115): "Doch finde ich einen Chan Gliabaras, worin die Etymologen ohne Schwierigkeit den Nahmen Glieb, den mehrere russische Gross-Fürsten führten, anerkennen werden, so bald ich mich auf ihr Urtheil berufe." Nyss förut har han likväl sagt: "Ähnlicher klang der Nahmen kann nur zu Bekräftigung eines historischen Satzes dienen; die Grundveste des Beweises muss weniger schwankend seyn." Denna riktiga grundsatts vederlägger äfven hvad han (s. 146) invänder emot Schlözer, angående namnet Iläkan i det Bertinska documentet, att en Regent öfver Turkar och Hyrrer burit samma namn. En sådan invändning, då fråga är om en Konung, hvars sändebud ifrån Constan-

Af Svenska ord finnas i Ryska språket dock några, till ex. Gorod (gård), Lager (läger), Schlem (hjälm) *), Rul (roder, rol), Kil (köl), Nos (förstäf, skepps-nos), med flera till sjö- och krigs-väsendet hörande ord.

Ewers anmärker (s. 128), att då den tidens Svenskar idkade sjöröfveri och hade namn för dristige seglare, borde Slaverne, som icke voro kände för sjömän, af dem hafva erhållit ord som höra till sjöväsendet, men att man förgäfves söker något sådant i Ryskan, der namn på båtar äro icke af Skandinavisk, utan Grekisk härkomst, t. e. Skedii, Droman, Kybar, Korabl (Σκedia, Δρομων, Κομβαριον, Καρβιον). ”Är det icke troligare, tillägger han, att de Pontiske Rhos, som länge före Ruriks tid haft med Byzantium gemenskap, meddelat Slaverna dessa Grekiska ord?” Men nu vet historien om dessa Pontinska Rhos intet annat, än att de år 266 gjorde ett sjötåg emot Constantinopel. Måste de då icke förut varit erfarne sjömän? Skulle icke de, så väl som Norrmännen, bort i sitt eget språk äga namn på fartyg, med mera, som till sjöväsendet hör? Äfven Slaverne, om de icke foro på haf, foro dock på floder, och kunde icke umbära båtar. Dessutom voro de sjelfve med Grekerna
be-

tinopel återvändande genom Tyskland, och befunnos vara, som det uttryckligen står, af Svea folk, Svionum gentis, är den väl på allvar gjord?

*) H framför I uttalades fordom så starkt, att det lätt kunde öfvergå till det Ryska Sch.

bekante, och kunde af dem omedelbarligen låna de i fråga varande orden. Troligen kommo de först på en sednare tid in i Ryska språket, af den anledning att Ryssarne begynte eftergöra särskilta slag af Grekiska fartyg.

Men månne de af Ewers anförda fyra orden äro alla ens af Grekiskt ursprung? Nestor gör en bestämd skilnad mellan Ryska *Skedii* och Grekiska *Dromoner*. När Igor anföll Constantinopel med tusen *Skedii*, sände Romanus emot honom *Dromoner*, som med Grekisk eld förstörde hans flotta *u*). I fredstractaten emellan dem förbehölls, att Ryssarne ej skulle göra skada på en Grekisk *Kuvaru* som strandat *v*). *Dromoner* och *Kuvaru* (Kybar, af *Κουμβάριον*) voro således Grekiska fartyg. *Skedii* är uppenbart samma ord som *Skeyd*, och slägt med det Svenska ännu brukliga ordet *Skuta*, som betecknar ett litet, lätt seglande, grundt gående fartyg. Sådana måste de Ryska, längs Dnieperfloden till Svarta hafvet nedkomna *lodjorna*, som de äfven kallades och ännu i dag heta, hafva varit. Det Grekiska *Σκεδία* har således sitt ursprung af *Skejd* och icke tvertom. Hvad namnet *Καραβιον* angår, så är äfven dess Nordiska härstamning afgjord genom Krugs undersökning *x*) om de Ryska fartyg, som med detta namn utmärktes. Dessa visar han sannolikt hafva varit flätade af vidjor och med skinn

öfver-

u) IV. 27, 30. *v*) IV. 79. *x*) L. c. s. 62 ff.

öfverdragna, och derföre hafva fått sitt namn af Korg (korb, kora), hvaraf Korabl så väl som *Καραβιον* kunna härledas *y*).

Äfven det namnet *ασκος*, hvarmed Grekerne betecknade Ryska fartyg, är uppenbarligen Svenskt, ty ask är på vårt språk ett forngammalt ord, som betyder båt.

Det namnkunniga stället hos Constantinus Porphyrogenitus ^{*)}, der han beskrifver Ryssarnas fart längs med Dnieper-floden, lemnar oss ett annat ännu viktigare bevis, att de äldsta Ryssarnes språk var Skandinaviskt. Då han uppräknar de afsattser (*Φραγμοι*) eller forsar, utför hvilka de styrde sina båtar, anför han de olika namn, som dem gäfvos af Ryssar och af Slaver. Dessa namn betecknade något eget i hvarje fors, och när han förklarar deras på begge språken gemensamma betydelse, säger han uttryckligen: så heter det på Ryska och så på Slavonska.

Redan *Bayer* tyckte sig finna i de Ryska namnen en Skandinavisk art. Sedermera försökte *Thunman* och *Strube* deras härledning ur de Nordiska språken. Men i synnerhet för

Lehr.

y) 'Ρεσκα καραβια samt 'Ρωσ καραβια kallas af Constant. Porph. (De Cerem. L. II. c. 44) de Ryska fartyg, som befunnos i den Grekiska flottan åren 935 och 949, till en uttrycklig skilnad ifrån de Grekiska.

^{*)} De administrando Imp. c. IX.

Lehrberg z) har detta lyckats på ett lika sinrikt som oväntadt sätt, med ledning af *Beauplans* a) beskrifning öfver dessa forsar, och efter en väl träffad granskning af texten. Någras ursprung ur Svenska eller Norräna språket är ögonskenligt, t. ex. *Ουλμβορσι* (Holmfors) b) *βαρουφορος*, Böljfors, af Isländska ordet *bara* (bölja). Om ej allas härledning är lika påtaglig, bör man väl undra deröfver, då det är föga troligt att Constantini Grekiska öra kunnat fullkomligen fatta eller hans penna noga uttrycka dessa främmande namn: hvilka ock afskrifvarne ej torde rätt stafvat.

Det vissa är i allt fall, att Ryssarne och Slaverne, då ännu, d. v. s. i medlet af det tionde seklet c), voro tvenne särskilda genom olika språk åtskilda Nationer, och att till den
för-

z) Untersuchungen zur Erläuterung der Älteren Geschichte Russlands, s. 319. Detta äfven för Finlands historie vigtiga verk är, efter den alltför snart bortgångne Författarens död, utgifvit i Kejsarliga Petersburgska Akademiens namn af den förtjenstfulle Krug 1816.

a) Description d'Ukraine. Paris 1661.

b) Enligt Thunman och Strube. *Lehrberg* föreslår dock äfven en annan förklaring af det Nedersachsiska och Anglosachsiska ordet *worth*. Den förra synes dock den naturligaste, då *β* af Grekerne uttalades såsom *υ*, som är nästan endast ett lenare uttal af *f*.

c) Constantinus skref denna bok emellan åren 948 och 952. Se *Krug*, Byzant. Chronologie, s. 266.

förra hörde icke blott någre de förnämste som omgäfvö Regenten och anförde hans krigsmakt, utan en mängd af folket, handlande och andra, som på floden Dnieper färdades så ofta, att de med egna namn utmärkte deras märkvärdigaste ställen.

Huru begge Nationerna voro åtskilda, och hvad företråde den Ryska i början ägde, synes af följande besynnerliga omständighet, som Nestor omtalar *d*). Vid Olegs anfall emot Constantinopel, då han, till tecken af sin seger, hade hängt sin sköld öfver stadsporten, och för att ytterligare utmärka den, lät utsira sin flotta med nya segel, befallte han att de skulle göras för Ryssarne af *Pavolok*, ett dyrbart tyg, och för Slaverna af *Kropina*, som Schlözer öfversätter med nässelduk, hvartill nässlor varit nyttjade i stället för hampa *e*).

Att de Varegiske Ryssarne utgjorde den herskande Nationen, visa äfven de fredsfördrag Oleg och Igor afslöto med det Grekiska riket *f*). De begynnas med dessa ord: "Vi af
Rysk

d) Schlözer III, sid. 291.

e) Jemför Krag: zur Müntzkunde Russlands, p. 83, ff., samt p. 103, ff.: "Es ist mir zwar bekannt," säger han, P. III, "dass jetzt von verschiedenen nicht sehr kultivirten Nationen des russischen Reichs Gewebe aus Nesseln verfertigt werden; aber diese sind grob und schlecht, welches die der Slawen nicht sein konnten, da sie ihnen zur Pracht gegeben wurden." Dock bestrider ej Krag, att Slavernes segel voro af mindre dyrbart tyg, än Ryssarnas.

f) Nestor III, 307. IV. s. 48.

Rysk börd; Olegs (i den ena, i den andra Igors) *g*), den Ryske Knesens, sändebud och gäster: hvarpå följa de fullmäktiges namn, ibland hvilka några äro uppenbart Svenska, såsom Karly (Carl), Inegeld (Ingjald), Rolow (Rolf) o. s. v., och nästan alla hafva ett Skandinaviskt ljud *h*).

I Olegs tractat förekommer intet enda, men i Igors några få Slaviska namn, hvaraf kan slutas, att Slaverne redan då begynte af regeringen mer utmärkas och vid högre befäl användas. Igors egen son Swetoslaw hade ett Slaviskt namn; och krönikan säger, att hans Moder Olga, ehuru hon sjelf var en Vareg, gifvit honom det, förmodligen af den statsklohet, som sedan utmärkte henne, då hon förde regeringen under hans minderårighet.

I den mån Slavonska språket tog öfverhanden, måste ock skilnaden emellan begge Nationerna blifva allt mindre märkelig, och
det

g) I ett par handskrifter stå vid namnet Igor de orden: *Imenem Ivar*, (nemligen Ivar). Detta är uppenbart en afskrifvares eller läsares glossa; men den som gjorde henne, måste varit en Vareg, som ännu då, efter Nestors tid, kände de gamla Skandinaviska namnen, kanske äfven språket.

h) Detta beviste redan Bayr (De Varegis in Comment. Acad. Petropolit. T. IV. 1735). Men man såg icke, eller ville icke se, detta mer än de andra bevisen på Ryssarnas härkomst, som man hellre ville förklara Turkisk än Svensk, ty hvad voto Chazarerne annat, än Turkar?

det företråde upphöra, som Varegerne under de första Regenterna ägt, såsom utgörande kärnan af deras härsmagt.

En orsak dertill var utan tvifvel rikets söndring emellan Vladimirs Söner. Derigenom splittrades den förut omkring det regerande huset samlade styrkan af Vareger. Jaroslav, som på sin del fått Novgorod, hade dit fört med sig en Varegisk tropp, som uppförde sig öfvermodigt och våldsamt: hvaröfver Novgorods-boerne uppbragtes, och dödade af dem ett stort antal. Jaroslav hämnades med ett försåtligt mord på de förnämsta i staden. Det oakadt erhöll han sedan af invånarne i Novgorod, och deromkring liggande land, ett ädelmodigt bistånd emot sin Broder Sviatopolk, och blef slutligen ensam beherskare af det återförenade riket. Jaroslav belönte Novgorod med nya privilegier. Men hela den Slaviska Nationen, som staden tillhörde, måste genom sådana händelser allt mera hafva befest sig i det anseende, hvartill hon, såsom i landet infödd och den mest talrika, hade ett så naturligt anspråk. Det var också under Jaroslavs regering som Christendomen blef vidare utbredd; och den uppmuntran han gaf åt lärdomen, fullkomnade utan tvifvel Slavonska språkets seger öfver det Varegiska tungomålet, åtminstone i de högre stånden.

Dertill bidrog äfven, att Jaroslav utgaf på Slavonska de af Varegerna införda lagar:

hvilkas omisskänliga likhet med de Skandinaviska är ett nytt bevis *i*), att Ryssarnes stamfäder voro Norrmän.

För Norrmän äro Ryssarne bestämdt förklarade äfven af Luitprand *k*), som tvenne gånger besökte Constantinopel, första gången år 946, kort efter Igors sednare med seger krönta tåg emot Grekernas hufvudstad, och andra gången 968, såsom Otto den I:stes sändebud till Nicephorus Phocas. Då han uppräknar särskilda folk, som bodde norr om Grekiska riket, nämner han äfven Ryssarna med detta tillägg: "hvilka vi" (nemligen i Italien)
 "kalla

i) Äfven detta gäller dock intet för Ewers, se l. c. s. 147: der frågan är om det af Schlözer II, s. 204 anförda exempel af den lag, som fins så väl i Pravda Ruskaja (Jaroslavs lagbok), som i den Jutiska af Valdemar utgifna lagboken: "*att om någon rider en annans häst, utan dens tillstånd, som hästen tillhör, skall han pligta 3 grivner, enligt den Ryska, och 3 mark enligt den Jutiska lagen.*" Häremot anmärker Ewers 1:o, att den Jutiska lagboken blef utgifven först 1240, således 223 år sednare än Pravda; 2:o, att om Peter den Store skulle verkställt sitt beslut, att vid sin påtänkta reform af Ryska lagväsendet taga det Svenska till mönster, så skulle det icke bevist hans Stamfaders Svenska härkomst. Hela denna lösliga argumentation hvilat på den falska grund, att både Jaroslav och Valdemar skulle gjort en alldeles ny lagstiftning, då de likväl endast samlat, i ordning ställt och förbättrat förfädernas af ålder gällande lagar.

k) Eller, som han ock skrives, Liutphrand, l. c. l. I. c. 3.

”kalla med ett annat namn Norrmän.” På hvad grund detta samtida vitsord skulle kunna utan afseende lemnas, är svårt att inse *l*). Om de då i hela Europa namnkunnige Norrmän borde Luitprand ej sakna tillräcklig kännedom, för att kunna jemföra dem med de Ryssar, han i Constantinopel hade tillfälle att se och höra *m*). Att der alltid vistades en mängd af detta folk i handels-ärender och andra värf, kunde man taga för afgjort, om det ock icke syntes af den emellan Storförsten Igor och Grekiske Kejseren, året före Luitprands besök i Constanti-

F 2

no-

l) Jag känner ej hvad Ewers i sina krit. Vorarb. må anföra för skäl dertill; men se här huru han åberopas af Författaren till Sändebrefvet: ”Luitprands Zeugniß beweiset vor einem strengen Tribunal der Kritik gar nichts. Sie haben ihm in Ihren krit. Vorarb. zu viel Aufmerksamkeit bewiesen, noch mehr aber, das den reisenden Ros in Ingelheim im Jahre 839. Denn über diese lohnt es noch viel weniger der Mühe, auch nur ein Wort zu sagen. Alles was wir von ihnen wissen, beschränkt sich darauf: Es sollen ein mal Leute aus Byzanz als Ros nach Deutschland geschicht seyn, die man dort als Schweden erkante und deshalb für Kundschafter ansah.” Detta är i sanning ett lika beqvämt, som förnämt sätt att undanstöta historiska urkunder, som stå i vägen för ett kritiskt sophisteri. Sådant säges och tryckes ännu 1825!

m) Nyss anförde Författare talar emellertid (s. 37) rätt naift om Luitprands okunnighet: ”Das schon damals sehr mächtige Volk der Russen kennt Luitprand selbst gar nicht; er weis es nicht ein mal von den Skandaviern zu unterscheiden!”

nopel, afslutna freds-tractaten *n*). Då voro ock ännu Ryssar och Slaver bestämdt åtskilde: och skulle de förre varit Chazarer eller något annat Asiatiskt folk, hvad anledning hade Luitprand haft till det som han på ett annat ställe yttrar, att dem, som de öfrige Europeerne kallade Norrmän, efter deras hemlands läge, gåfvo Grekerne namn af Ryssar (*ρῥσιν*) efter deras kropps färg *o*)?

Sjelfva hans misstag om namnets ursprung styrker deras Nordiska härkomst. Det är utan tvifvel deras rödlätta hy han menar, för hvilken, ej mindre än för deras höga växt, Ryssarne, liksom Norrmännen voro utmärkte *p*). Att beggedera hörde till samma folk kunde icke vara endast en gissning af honom, utan en allmänt känd sak, på en tid, då de Nordiske Vikingarnas så i Östern som Vestern vunna besittningar måste hafva väckt uppseende i hela Europa.

Då det icke lyckas att undanrödja positiva bevis, flyr man till det negativa argumentet *a silentio*. Ewers anser Sturlesons tystnad om Rurik bevisa mer emot hans Skandin-

na-

n) Schlözer IV. s. 63 f.

o) Gens quædam est sub Aquilonis parte, quam a qualitate corporis Græci vocant Russos, nos vero a positione loci vocamus Nordmannos. I. c. I. V. c. 6.

p) Jordanes säger om *Suethidi* (Svithiod), att de äro *reliquis corpore eminentiores*, och om *Scanzix natione*.

naviska härkomst, än alla af Bayer, Thunman och Schlözer för den anförda skäl *q*). Men hvad skref Sturleson? Egentligen Norrges eller Norska Konungarnas historie, och till en in-

nes i allmänhet, att de voro Romanis et corpore et animo grandiores? Tacitus (Germ. IV), som under den Germanska folkstammen inbegrep äfven Scandina-verna, målar dem så: *Habitus corporum, quamquam in tanto hominum numero, idem omnibus: truces et cærulei oculi, rutilæ comæ, magna corpora.* En dylik bild af Ryssarna förekommer hos Araben Ibn Fozzlan, med hvars märkvärdiga berättelse först Rasmus-sens, äfven på Svenska af Baron J. Adlerbeth öfver-satta skrift: "Om Arabernes og Persernes Bekiendtskab og Handel i Middelalderen med Russland og Skan-dinavien," gjort oss bekanta; och hvaraf sedermera år 1823 Vettenskaps-Academien i Petersburg utgifvit en med förträffliga kritiskt-philologiska anmärkningar, och högst intressanta historiska bilagor försedd upp-laga: *Ibn Fozzlan's und anderer Araber Berichte über die Russen älterer zeit von C. M. Frähn.* "Al-drig såg jag människor af fullkomligare kroppsbygg-nad," säger om Ryssarna Ibn Fozzlan (som hade sett dem år 921, då han, som Chalifen Muktedirs sände-bud till Bulgarernas Konung, reste i nejden af Vol-ga). "De äro höga som palmträd, köttfärgade och rö-da." Angående betydelsen af det Arabiska ordet, som betecknar färgen, anför Frähn, sjelf en stor kännare af de Österländska språken, s. 75, Reiskes ord (i Büschings Magaz. IV. 226): "*Color rufus vel rubi-cundus cum intermicante quodam cutis candore seu albedine.*" Frähn anmärker, att det är den färgen, hvarmed Araberne beteckna Japhets efterkommande, så-ledes Europeerna och invånarne af Asiens nordliga hälft.

inledning äfven de Svenske Regenternas af Ynglinga-stammen, emedan de Norske ifrån den härstammade. Och hvad åsyftade Thiodolfer, på hvars Ynglinga-tal Sturlesons berättelse är grundad? Endast att visa Konung Rögnvalds härkomst och besjunga hans Kongliga förfäder. Hvad anledning hade då någondera att omtala Rurik och hans bröder, då de icke hörde till denna Konunga-längd?

Troligen voro väl äfven desse af den ätt, som genom sin verkliga eller förmenta, af Skalderna prisade härkomst ifrån Oden, tillegnade sig ett så väl på religionen som statsbegreppen hos de Skandinaviska folken grundadt företrädde; och detta var törhända anledningen till det anspråk, som Oleg och Igor gjorde i Kiev framför Oskold och Dir. Ett sådant skäl kunde ock hos de Vareger, som inkallade Rurik, hafva dertill hufvudsakligen medverkat. Dock följer ej deraf, att historien om honom och hans rike borde ingå i Sturlesons Norska historie. Möjligen kunde han ock om den Rurikska dynastiens uppkomst varit okunnig, ehuru han kände Holmgård och Gardarike, såsom tillhörande Skandinaviska Regenter. Då sådane redan före Ruriks tid funnits i Ryssland, så torde hans ditkomst, ehuru vigtig i anseende till sina följder, ej hafva väckt det uppseende i Norden, att den blifvit ett ämne för någon af de sagor eller sånger, efter hvil-

ka

ka Sturleson skref sin historia. Men vare dermed huru som helst, så låg det icke i dennes plan att om Svenska eller Ryska häfder annat förmåla, än det som hade sammanhang med de Norska.

Ewers invänder *r)*, att Rolfs nedsättning i Normandie dock icke blifvit af Sturleson förbigången. Men detta hörde ju nödvändigt till hans ämne. Rolf var en Norsk höfding, och då han af Harald Hårfagers vrede drifven i landsflykt, blifvit tvungen att söka sig en utländsk besittning; huru kunde i denna Konungs historie en så märkvärdig händelse förtigas?

För öfrigt, hvarföre åberopar Ewers Sturlesons tystnad endast emot Bayer, Thunman, Schlözer, hvarför icke emot Nestor sjelf? Eller tror han sig genom sin godtyckliga tolkning *s)* af ett ställe hos den gamle, äfven af honom så högt skattade *t)*, chronographen hafva gjort om intet hela hans vittnesbörd om den Rurikska dynastiens Scandinaviska ursprung?

Se

r) S. 182.

s) L. c. s. 33, 42.

t) S. 131 samt noten 11, der han försvarar Nestor emot Thunman; men Thunman säger intet annat, än att Nestor icke anmärkt och möjligtvis icke känt, att *Svijsa* och *Rus* voro olika namn för samma folk (se derom ofvanföre p. 47). Detta kallar han *Erniedrigend* för den gamla chronographen. Men är det icke långt mera för honom förnedrande, att han skulle sagt sådana orimligheter, som följa af det Ewerska sättet att tolka hans ord? Se här ofvanföre.

Se här detta ställe. Det förekommer i hans geographiska inledning, som är grundad på jordens delning emellan Noachs tre söner. I beskrifningen af den Japhetska andelen fortfar han sålunda *u*): "Åt Pontus till i Norden äro Donau, Dniester och Kaukasiska, det är, Ungerska bergen; sedan vidare Dniepern och andra floder: Desna, Pripät, Düna, Volchov, Volga, som går öster ut till Sems andel. I Japhetska andelen sitta äfven Rhus, Tschuder (Finnar), och alla de folken Meria, Muroma, Ves, Mordva, Tschuder på andra sidan om Voloek, Perm, Petschera, Jam, Ugra, Littauer, Semgallier, Kurer, Letgallier, Liver *v*). Poler, Preusser och Tschuder sitta vid Varegiska hafvet. Vid detta haf sitta äfven *Vareger*, hitåt, österut ända till Semitiska gränsen. Vid detta samma haf sitta de vesterut, åt England och Velskland (rättare Valland). Japhets släkt äro ock desse Vareger, Svear, Norrmän, Goter, Rus, Engelsmän, Spaniorer, Volochi, Romare, Tyskar, Korliazi, Venetianer, Frankar och andra. Dessa sitta vesterifrån, söderut, och äro grannar till Chamiterne."

Af detta ställe vill nu Ewers draga den slutsatts, att namnet Vareger hos Nestor icke betyder någon särskild folkstam, utan kan förstås om hvad folk som helst, äfven om Asiater vid

u) Schlözerz Nestor, Del. II. s. 24, 27, 30, 55, 58.

v) Hvarföre sättes här punkt, då Kurer och Liver, så väl som Poler och de följande, bodde vid Östersjön?

vid Svarta hafvet, på hvars stränder han nödvändigt vill finna ursprunget till den Ryska staten och det, om möjligt är, ur en icke Europeisk stam.

Dertill kan dock icke Nestor förhjelpa honom på det åberopade stället, mer än på något annat. Ty hvad innehåller detta? Sedan den gamle ärlige häfdetecknaren nämt särskilda i Ryssland boende nationer, stannar han vid det Varegiska hafvet, för att uppräknat de deromkring boende folk. Redan häraf ser man, att detta haf omöjligen kan vara det samma som det Svarta. Vidare då Nestor visar oss på dess stränder icke allenast Vareger och Finnar, utan Polackar och Preussare, jemte Cur och Lifländare, huru kan man ett ögonblick tvifla, att han med Vareger-hafvet förstår Östersjön, om icke allena, dock i dess sammanhang med Nordsjön?

Äfven Medelhafvet vill icke endast Ewers, utan Schlözer sjelf x) inbegripa under detta namn. Men utan att af Nestor kunna fordra en fullkomlig kännedom af Europas utseende, bör man dock ej tillägga honom en sådan okunnighet, att han ej skulle skilt Medelhafvet ifrån Östersjön och Nordsjön. Dertill är icke heller i hans ord någon tillräcklig anledning. Frågan beror på betydelsen af namnet "*Zemla Voloshska*." Schlözer anser det landet,

Nestor

x) II. s. 56.

Nestor så kallar, vara Velskland, Italien. Men hvarföre ej det närmare Frankrike, som hos Sturleson heter Valland *y*)? Utan tvifvel blef det så kalladt af Varegern, med hvilka detta namn lätt kunde komma till Ryssland, och genom den vackling som i Ryska språket är emellan A och O (då detta uttalas som Å), antaga det utseende det har hos Nestor. Nu förekommer väl straxt derefter samma namn å nyo, då de öfriga Europeiska folken uppräknas, och ibland dem nämnes särskilt *Friagi* eller *Friagove*. Detta namn öfversätter Schlözer med Fransoser, men styrker sjelf *z*) den tanken, att det rättare bör förstås om Franker. Först anmärker han, att Venetianer och Franker ofta stå tillsamman i annalerna; sedan citerar han ett Isländskt fragment hos Langebek, hvori det talas om delningen af Carl den Stores rike emellan hans söner, då Ludvig säges hafva fått *Fracland* och Carl *Waland*: hvilket bevisar att Waland var Frankrikes namn, och att Fracland betydde Tyskland eller rättare det Frankiska riket, som sträckte sig ända till Medelhafvet. Om nu "Zemla Voloshska" betyder Frankrike *a*), så är det ju endast Nordsjön, som

y) Se t. c. Harald Hårfagers saga, p. 24, der det heter om Gänge-Rolf, att han i *Waland* förvärfvade sig ett stort Jarls-rike, som sedan blef kalladt Normandie, med flera andra ställen.

z) II. 61.

a) Af denna tanke är ock Krug, som jag efteråt funnit hos Frähn, l. c. p. 201.

som Nestor inbegriper under namnet Varegerhafvet *b*). Ja, han kunde dermed hafva förstått endast Östersjön och ändock yttrat sig ungefär som orden föllo. Ty hvad ville han egentligen säga annat, än att vid detta haf bodde Vareger först *hitåt c*), österut ända till Semitiska gränsen, således i Ryssland ifrån Finska viken längst bort ända in emot Österlandet, och för det andra vesterut, ända i England och Frankrike? Utan tvifvel hade han hört, att Norrmän nedsatt sig äfven i Frankrike, och att England hade invånare af Varegisk härkomst.

Nu

b) Han säger väl på ett annat ställe (II. s. 87), att man på detta haf kan komma ända till Rom och Constantinopel; men hans mening är tydligen ingen annan, än att man derifrån har en öppen segelled till dessa orter. Hufvudsaken är för öfrigt, att detta haf hette Vareger-sjön i den trakt der det gränsade till Ryssland, och att det fått sitt namn af de der närmast omkring boende folk.

c) När Nestor skref *hitåt*, mente han väl åt Kiev, der han sjelf bodde: hvaraf följer att Vareger i hans tid voro bosatte hela vägen ifrån Finska viken ända till gränsen af Asien. Märkvärdig är den undersökning Frähn (I. c. s. 205. ff.) gjort om betydelsen af namnet och folket *Ves* hos Nestor (*Visu* hos Araberne), som bodde vid *Bjelo Osero*, hvars närvarande namn, som betyder hvita sjön, skall vara en öfversättning af det fordna namnet *Visu*, som lätt kan härledas af det Svenska Hvit-sjö. Möjligen var således äfven folket *Ves*, om hvilket man för öfrigt så litet vet, af Varegisk härkomst, åtminstone blandadt med Vareger, som diti fölgt med Ruriks Broder, Sineus, om hvilken Nestor berättar, att han nedsatte sig i *Bjelo Osero*.

Nu sätter väl Ewers ett colon efter Vareger, för att under detta namn få innesluta äfven Spaniorer och de andra vid Medelhafvet boende folken, hvilka Nestor säger vara gran-
nar till Chamiterna, Afrikas invånare. Men med samma rätt kunde man sätta ett semicolon vid namnet Engelsmän, såsom ett utslutnings-
tecken för de följande namnen. Dock hvarfö-
re fly till en sådan godtycklig interpunktering? Nestors mening är ju ögonskenligen den, att först utmärka de folk, som bodde vid Vareger-sjön, och sedan uppräknat de öfriga Euro-
peer, som hörde till den Japhetiska stammen. Derför upprepar han ock det Engelska och det Fransyska namnet, först i det ena och sedan i det andra afseendet. Dervid följer han ej strängt den locala ordningen, utan såsom han nämner Tyskar efter Romare, så nämner han ock Spaniorer före Fransoser.

För öfrigt, om det ock vore så, att Nestor på detta enda ställe med Vareger skulle förstått Europeer i allmänhet, i hvilken vidsträckt mening han dock aldrig annars nyttjar detta namn: hvad skulle Ewers dermed vinna för sin hypothes? Om Vareger betyder Europeer, så kan väl icke deraf följä, att det betyder äfven Asiater.

Se här ett annat ställe hos Nestor, angående läget af Vareger-sjön *d*). ”Då Polerne bodde på dessa höjder (vid Kiev), gick en färd-
väg

väg ifrån Varegerna till Grekerna, och ifrån Grekerna uppför Dnieperⁿ. Från Dnieperⁿ färdas man till lands ända till Lovat; på den kommer man i den stora insjön Ilmen; ifrån hvilken sjö Volchov går in i den stora insjön Nevo *e*), och denna sjö flyter ut i Vareger-hafvet.”

Han, som på detta sätt bestämmer vägen emellan Varegernas och Grekernas land, emellan Vareger-sjön och Dnieperⁿ och således äfven Svarta hafvet, i hvilket denna flod faller ut, skulle likväl, då han berättar om Varegernas ankomst till Ryssland öfver hafvet, med detta haf mena icke Östersjön, utan Svarta hafvet! Den samme Nestor berättar sedan, att år 859 kommo Vareger från andra sidan om hafvet och skattlade Slaver och Finnar på stränderna af Finska Viken; att de år 862 drefvos tillbaka öfver hafvet till de samma Varegerna, för att af dem begära Regenter. Han talar vidare om Ruriks och hans efterträdares förbindelser med de på andra sidan om hafvet boende Vareger, om de hjelptroppar Igor af dem erhöill öfver hafvet, om den tillflykt Vladimir sökte hos dem bortom hafvet o. s. v.; och detta haf skulle dock icke betyda Östersjön! Och desse Vareger skulle dock icke varit Nordens invånare, icke ens Europeer, utan ett Asiatiskt folk ifrån stränderna af Svarta hafvet! Hvilken orimlighet!

Men

e) Som nu heter Ladoga. Endast den ström, som utgör dess utlopp, har behållit namnet Neva.

Men denna orimlighet är nödvändig, om Ewers skall kunna på Nestors auctoritet stöda sitt med så mycken lärdom, och ej utan bländande, ehuru mer förvillande än upplysande, snillrikhet sammansatta system, hvars slutliga resultat är, att icke endast de så kallade Pontiske Rhos, utan Rurik sjelf och hans följeslagare voro Chazarer, det vill säga Turkar *f*), efter hvilka de vid stränderna af Finska viken boende Slaver och Finnar skickat bud ända till Pontus Euxinus *g*), för att inbjuda dem till Regenter öfver sig!!!

Af

f) Die Russen Ruriks mussen Chazären seyn. Die Chazären waren türkischen stammes und aus dem Orient gekommen, s. 265.

g) Ein Land der Russen am Pontus, in der Mitte des neunten Jahrhunderts, kann nur auf der europäischen Küste desselben gelegen haben, säger Ewers, s. 263. Nu står det likväl hos Nestor, att budet till Varegerna gick *öfver* hafvet, *Za more*; Men hvad är lättare än att ändra en bokstaf och läsa, i stället för *Za more*, *Na more*, *till* hafvet? Detta *na* finnes väl icke i en enda codex: det bekänner Ewers sjelf (s. 105); men derföre näpser han ock dem, som afskrifvit Nestor, och förebrår dem alla sin okunnighet derom, att Vareger på detta ställe betyder Chazarer. Den synes dock ursäktlig, då det är först Ewers, som gjort denna upptäckt. Emellertid lämpar han på dem det Arabiska ordspråket: *Alla skrifvare äro dumhufvuden*. Men om de ock skulle varit så qvicka, att de förstått, honom till nöjes, skriva *na more*, hvad skulle han vunnit derpå? Om Nestor sagt att Slaver (i Novgorod) och Tschuder (i Estland) skickat sina sändebud *till hafvet*: hvad annat

Af allt detta är klart, att om det af Sturlesons tystnad hemtade skälet gällde något, så gällde det emot Nestor sjelf.

För öfrigt är det icke blott Ruriks namn som Sturleson förtiger, utan hela Ryska rikets; det var dock redan i hans tid mäktigt och namnkunnigt. Det är sannt, han talar om ett par Konungar i Gardarike, så vida som Norske Prinsar hade med dem förbindelser, eller gjorde infall i deras land. Men hvarken namnet Rus finner man hos honom, eller något enda ord, som antyder hvad Ewers påstår, angående ett Asiatiskt folk, som ifrån Svarta hafvet skulle framträdt ända till Finska viken och bemäktigat sig styrelsen af det i Norden så väl kända Holmgård och Gardarike, ej mindre än de södra delarne af Ryssland. Detta är dock något som bordt fästa Sturlesons uppmärksamhet och förtjent af honom nämnas. Se der emot Ewers egen hypotes ett argumentum a silentio!

Dock fins hos den Isländska häfdatecknaren ett ord, som synes angå det stora i Ryssland uppkomna riket. Det är *Svithiod hin Mykla*. Med detta namn utmärker han hela den på Nordsidan om Svarta hafvet belägna landsträcken.

haf kunde han väl dermed hafva förstått, än det närmast belägna? För öfrigt är det icke blott på ett ställe hos den gamle ärlige Chronographen, som det förtretliga ordet *za more* förekommer. Har det då allestädes, t. e. IV: 35, genom afskrifvarnes dumhet tagit plats för *na more*?

kan. Hvad mente han dermed? Månne Schytien *h*)? Han kände ju sitt eget språk, på hvilket Svithiod betyder Svea-land eller folk *i*). Ville han då säga, hvad Dalin och andre af våra äldre häfdatecknare föreställt sig, att Ryssland utgjorde en del af Sverge? Eller att det var öfver allt bebodt af Svenskar *k*)? Intetdera: der-
till

h) Så påstår Dalin, (Del. I, c. 3, 9, 4) och härleder Svithiod, som han vrider till Scythiod och Sithiod, af *Scythi* eller *Sithi* och *od* (egendom). Men straxt derefter, då fråga är om Svithiod såsom Sverges namn, antar han en helt annan härledning, nemligen ifrån *Sui* (sjö) och *Thiod* (folk). Dermed stöder han sin hypotes om Sverges upprinnelse nr sjön. Utan att tro på den, kan man finna det ganska naturligt, att de äldste Svearne kallades *Sjöfolk*, icke blott såsom utmärkte sjömän, utan derföre att de hade nedsatt sig omkring Mälaren. Efter läget omkring denna sjö är det egentligen så kallade Svea Rike fördelt i Upland, Vestmanland, Södermanland o. s. v. Hvad är således troligare, än att Svithiod har sitt namn af en koloni kring Mälaren, och att när med tiden derifrån ett folk utgick, som blef herskande i Ryssland, namnet Svithiod gafs äfven detta land med tillägget hin Mykla?

i) Egentligen det sednare. Viti that sjelf mith sex thiauda aithi (vitne det sjelf med sex mäns intyg), heter det i Gottlands-lagen, c. 18, se lhres Gloss. Thiod.

k) Svenskar eller Vareger torde väl äfven annorstädes i Ryssland bosatt sig, än der de under namn af Rhos eller Rus uppträdde (se p. 91, c); men dels vet man derom ingenting bestämdt, dels kunde i allt fall sådana strödda flockar ej hafva föranledt namnet Svithiod hin Mykla. För öfrigt, om det

till var han för mycket väl underrättad. Hvad annat kunde han väl mena, än att utom det

XIII Del.

G

min.

än är möjligt att Sturleson, af likheten i ljud emellan Scythien och Svithiod, blifvit förledd att på Ryssland använda det sednare namnet, är det dock föga troligt att han det skulle gjort, om han ej haft afseende på den då i Ryssland regerande Dynastiens Svenska ursprung.

Ilärvid bör jag icke förbigå en anmärkning, som synes utgöra det sista nödvärnet för dem som bestrida detta ursprung. "Wenn man auch," (heter det till slut i sändebrevet till Ewers, s. 53), "noch so viel Aehnlichkeit zwischen den Alten Skandinaviern und Russen auffinden, und wenn es auch noch so wahrscheinlich gemacht werden sollte, dass beide zu einem Stamme gehörten, so würde diess für ihre Abkunft aus Skandinavien nichts beweisen: denn es könnte wohl gar möglich seyn, dass bei der grossen Wanderung der Völker von demselben Stamme, von welchen ein Theil nach Norden zog, und dort mit Verdrängung der Lappen die alten Normänner bildete, ein anderer im Süden und Osten des jetzigen Russlands zurückblieb, und dessen Name dort theils Special-Name für die verschiedenen Völker, theils Gattungs-Name ward, und endlich auf den Staat übergieng, den dieser Stamm, vermischt mit mehreren Nachbarn, bildete (Russland)." Detta påminner om den gamla sägen, att Oden i Ryssland qvarlemnade sin son Sigurlam. Man kan ock föreställa sig, att en del af det folk som Oden anförde, qvarstannat i nejden af Svarta hafvet, hvarifrån hans tåg skedde. Möjligen voro ock Götherne ursprungligen af samma stam. Men genom alla dessa möjligheter förklaras dock alldeles icke det, hvarom fråga är: huru Nestor skall förstås, då han låter Ryska riket och namnet härstamma af en öfver Östersjön kommen Varegisk Dynasti;

mindre Svithiod (Sverige), det fans ett annat större, nemligen det Ryska, det af ett Svenskt folk i Ryssland stiftade riket? Säger han då icke genom det enda ordet Svithiod hin Mykla mer, än han skulle sagt genom den saknade underrättelsen om Rurik?

Att namnen Rus och Vareg ej förekomma hos Sturleson eller i andra Skandinaviska häfder, dertill är den naturliga orsak, att Svenskarne sjelfve icke gåfvo sig dessa namn, utan fingo dem af främmande folk. Det är utan tvifvel hos Finnarna, som benämningen *Vareg*, ej mindre än den af *Rhos* eller *Rhus*, först uppkommit.

Ewers härleder *Vareg* ifrån *Väring* 1), och grundar derpå ett af hufvudskälen för sin favorit-satts, som dock derigenom ingen ting kan vinna, då det är obestriddligt, att äfven Väringarne voro, åtminstone till största delen, från Norden. För öfrigt bestrider jag ej den släktskap som är emellan Vareg och Väring, men anser det både i historiskt och etymologiskt

ej heller hvad gemenskap denna har med det af Grekerna kända folket Rhos. Begge dessa med årtal utmärkta data stå på en historisk grund; men det öfriga hör till en tid som föregår all egentlig historie.

- 1) S. 24, och Väring ifrån det Anglosachsiska ordet *Være* (förbund). Deri följer han Ihre (Gloss. *Väringar*), af hvilken han tagit den till grund för hans system (s. 9) lagda hypotesen om identiteten af Väringar och Fæderati, med hvilket namn de i Kejsarens sold stående Göther voro utmärkte.

giskt hänseende naturligare, att härleda det sednare ifrån det förra. Grekerne, som uttala-
de B såsom V och af Igor gjorde *Вѣгъ*, kun-
de ock lätt förbyta Vareg till *Βαγγυος*.

Väring synes väl vara ett Svenskt ord,
och komma af *Värja* (försvara). Dock bety-
der det i fornspråket helt annat, nemligen va-
ra (merx) *m*). Såsom ett namn för de kämpar,
som hörde till den Kejsarligen lifvakten i Con-
stantinopel, måste således *Väringar* hafva ett
annat ursprung. Troligare är att de sjelfve af
Βαγγυος gjort *Väring*, än att Grekerne skul-
le ur deras för dem okända språk hemtat en
benämning som betecknade den befattning, de
i Kejsarens tjänst erhöilo.

Hvad åter ursprunget af namnet Vareg
angår: så synes mig, ibland de många härled-
ningar deraf, som man, mer eller mindre lyck-
ligt, föreslagit, den sannolikaste vara den, att
det uppkommit genom en Finsk brytning af
Svear och *Svearike n*), hvilka namn en ren Fin-
ne ännu i dag ej kan uttala annorlunda än *Veari*
och *Veariki*. Ingen ting är naturligare, än att
det namn, som de till Ryssland komne Sven-
skar fingo af Finnarna, hvilka först mötte dem
vid kusten, äfven af Slaverna och de öfriga
folken blef om dem nyttjadt. Dock inskränk-

G 2

tes

m) Se Ihres Gloss. orden *Väring* och *Vara*.

n) Se Dalins *Svea Rikes Hist.*, Del. I. c. 10. §. 8. not.,
der han anför denna, ibland flera andra härledningar.
Jfr Ihres Gloss. *Väringar*.

tes det icke till Svenskarna, utan fick i Östern samma vidsträckta betydelse, som namnet Norrman hade i Vestern.

I denna mening nyttjas det af Nestor, dels för att beteckna de på andra sidan om Vargersjön boende Skandinaver, dels för att utmärka de i Ryssland antingen bosatta eller tillfälligtvis vistande skaror af samma folkstam. Dock när fråga är om den särskilda med Slaverna förenade, genom den Rurikska Dynastien herrskande Nationen, så kallar han den Rus, äfven som han med detta namn (enligt hvad jag redan förut, p. 47, erinrat o), utmärker en särskild gren af den Varegiska stammen på andra sidan om hafvet. Och att han i bägge fallen menar samma folk, nemligen det Svenska, visar hela sammanhanget af hans berättelse.

Namnet Rus återför mig till mitt egentliga ämne. För att vid min undersökning genast ställa mig på en säker historisk grund, har jag ej gått längre tillbaka, än till år 859, då, enligt det Bertinska documentet, till den Grekiske Kejsaren kom en beskickning ifrån folket Rhos. Men jag bör till slut ej förtiga
ett

o) Dervid hade jag bort återropa den anmärkningen af Karainsin (T. I. s. 58), att invånarne i Roslagen "ont pu, dans les septieme et huitieme siecles, être connus dans les pays voisins sous un nom particulier, comme les *Gothlandais*, que Nestor distingue toujours

ett ännu äldre vittnesbörd, som, ehuru tveydigt det blifvit ansedt, dock torde vid närmare granskning förtjena uppmärksamhet, såsom ett bevis, att detta folk redan vid år 774 varit af Grekerna känt, och stått med dem i någon förbindelse, till äfventyrs genom tjenst vid deras flotta, såsom ett tappert sjöfolk.

Det fins hos Theophanes *p)* och lyder i den latinska öfversättningen af Jacob Goar sålunda: "Hoc anno, Mense Maio, indictione duodecima, Constantinus classem Chelandiorum bis mille in Bulgariam instruxit, ipse adversus Rusorum Chelandia, in Danubium aditum sibi paraturus, movit." Denna öfversättning förkastas

des Suedois." Att Nestor med de af honom alltid särskildt nämnde Goter icke ment Jutar eller Danskar, som Schlözer tror, utan Gottländingar, är icke osannolikt. De många på Gottland funna Arabiska mynten, af hvilka de fleste äro från tionde seklet, bevisa att den handel på Österlandet, hvarigenom Gottland fick en särskilt namnkunnighet, då redan var i flor. Således kunde Nestor, som lefde i det elfte, haft anledning, att särskilt känna och nämna dem, äfven som de i samma handel deltagande Roslagsboer, hvilka af ålder varit som Vikingar i Ryssland kände.

p) Θεοφανς Cosmographia. Latine reddidit Jac. Goar. Recensuit iterum Franc. Combes. Paris 1655. Stället lyder så: τῇ 774 μὲν μηνὶ μαΐῳ Ἰδ. Ἰς ἀκίνησε Κωνσταντῖνος στόλον χελανδίων δις χιλίων κατὰ Βουλγαρίας: καὶ ἀπελθὼν αὐτὸς

stas af Bayer *q*) hvad den sednare meningen angår. I sjelfva verket kan den icke vara riktig, då frågan angår ett krig, icke med Rysarna, utan med Bulgarerna *r*). Bayer sjelf öfversätter så: "Imperator in russis chelandiis, quæ conscenderat, movit, ut Danubium intraret." Rättare efter ordalydelsen bör väl meningen så förstås, att Kejsaren begaf sig till *ρυσια χελανδια*, för att på dem fara upp för floden Donau *s*). Nu är frågan egenteligen, hvad *ρυσια χελανδια* betyder. Bayer förstår der-

εἰς τὰ ῥύσια χελάνδια, ἀπεκίνησε πρὸς τὸ ἐισελθῆν εἰς τὸν Δανέβιον ποταμὸν.

q) Origines Russicæ. l. c. p. 389.

r) Äfven Ewers, som med skäl anmärker (s. 218), att detta ställe icke bort så lemnas utan afscende, som det skett af dem, "welche nicht eher Russen am Schwarzen Meer dulden wollten, bis slavische dahin kamen," misstar sig likväl om rätta meningen, äfven som den af honom åberopade Richter (Geschichte des orientalischen Kaisertums 413), som lika med Goar öfversätter: "Der Kaiser wollte sowohl den Bulgaren, als den Russen begegnen, welche damals auf den Schwarzen Meere bis an die Donau herunter gekommen waren." Detta säger dock Theophanes alldeles icke. Se följande not.

s) *Ἀπελθὼν αὐτὸς εἰς τὰ ρυσια χελανδια*, kan ej betyda att han angrep de Ryska fartygen, utan blott att han begaf sig till dem, och *ἀπεκίνησε*, som hör till de följande orden, säger väl intet annat, än att han drog åstad för det ändamål att komma till Donau. Utan tvifvel befunno sig de Ryska fartygen på ett

dermed *röda t)* fartyg och förklarar det genom de purpur-täcken, med hvilka de Kejserliga fartygen voro prydda. Men skulle de väl derföre kallas röda? Och hvad anledning hade Theophanes, att i sin korta och torra krönikostil utmärka denna omständighet? Sammanhanget af berättelsen visar ögonskenligen, att han ifrån den öfriga flottan ville skilja dessa fartyg, såsom flodfartyg, på hvilka Kejsaren med en del af krigsfolket kunde komma in i floden Donau, i hvars granskap Bulgarerne uppehöll sig. Huru kunde i det afseendet den röda färgen eller den Kejserliga prydnaden vara anmärkningsvärd? Men om man med *Ρερια* förstår Rusiska eller Ryska *u)*, så blir meningen naturlig och klar. De äldste Ryssarnas *v)*, och i allmänhet Varegernes eller Norrmännernes fartyg voro af sådan beskaffenhet, att man med dem kunde segla så väl i floderna, som på hafvet *x)*. Äfven i en sednare tid var Grekiska

annat ställe, än den Grekiska flottan, kanske i någon hamn vid Svarta hafvet, i granskapet af Donaus utlöpp.

t) *Rotābemälte* öfversätter Schlözer. (Probe Russischer Annalen s. 86.)

u) Såsom det ordet *Ρερια* hos Constant Porphyrog., de Cerem. L. II. c. 44., ostridigt bör förstås. Jfr Nestor III: 358, och Krug I. c. s. 62.

v) Russorum naves ob paucitatem sui ubi aquæ minimum est transeunt, quod Græcorum Chelandia ob profunditatem sui facere nequeunt. Luitprand Hist. c. VI.

x) Det var in i floderne af Frankrike och andra länder, som Norrmännen vanligen inlupo för att plundra

kiska flottan ofta försedd med Ryska fartyg, äfven som med Ryska sjömän y).

Det samma folket Rus eller Rhos, hvars sändebud år 859 besökte Constantinopel, har således mer än 60 år förut varit derstädes känt z). Dock behöfver man ej förutsätta, att det då redan utgjorde ett ordentligt samfund. Förmodligen var det strödda flockar af Vikingar, som foro på äfventyr, af hvilka en del återvände till Norden, en del tog tjänst vid Grekiska armeen och en del stannade qvar i Ryssland, der de småningom föröktes och förenades, så att de slutligen under en tapper och rådig höfdings befäl kunde upprätta ett eget rike.

Hvad väg de kommo, och på hvad sätt de färdades ända till Svarta hafvet, visa oss Nestor och Constantinus Porphyrogenneta a).

Och

och brandskatta. Se Histoire des expéditions maritimes des Normands par G. B. Depping ch. 4 &c.

y) Se Constant. Porphy. de Crim. l. II. c. 44; jfr. Schlözers Nestor III. s. 357.

z) Detta strider icke emot den Bertinska berättelsen. De orden, *qui se, id est, gentem suam Rhos vocari dicebant*, höra ej till Theophili bref, utan de uttrycka hvad sändebuden sjelfva för Kejsar Ludvig uppgåfvo. Af dem följer således icke, att folket Rhos i Constantinopel varit förut alldeles okänt, som ock Frankerne icke förr än nu hört det nämnas.

a) På de redan anförda ställen: Nestor II, s. 88, och Const. de admin. imp. c. IX. Genom den sednares beskrifning på de handlande Ryssarnas mödosamma och

Och att en ganska tidig gemenskap varit emellan Norden och Grekeland, hvarmed förstods än södra Ryssland, än Grekiska riket, är utan allt tvifvel *b*). De

farliga färd, är dock icke de Ryska flottornas nedkomst till Svarta hafvet tillräckligen förklarad. Han talar om *μονοξυλα*, hvilka Slaverna åt dem förfärdigade och sålde i Kïev, der de lemnade sina egna förut nyttjade fardon. Om dessa handelsfartyg voro i Dniepers forsar obrukbara, huru kunde då genom dem Olegs och Igors krigsfartyg nedkomma? Också dessa voro väl ej annat än båtar som äfven öfver land kunde dragas (Nestor, III, 266: Jfr Krug l. c. s. 61 f.); dock måste de varit större än Slavernes *μονοξυλα*, om ock detta ord ej bör tagas i sin ursprungliga bemärkelse af ökstock eller urhålkad trädstam. Saken torde så kunna förklaras, att då återfarten för de Ryska fartygen uppför floden var, om icke omöjlig, dock allt för svår, de handlande heldre nyttjade de mindre fardonen, som de af Slaverna fingo köpa. Att de med dessa ej vågat sig långt ut till hafs utan följt stränderna åt, synes af Constantini berättelse. Svårigheten härvid är i allt fall ej större, än att förena Taciti beskrifning på Svearnas fartyg (forma navium eo differt, quod utrimque prora paratam semper appulsui frontem agit: nec velis ministrantur, nec remos in ordinem lateribus adjungunt. Solutum, ut in quibusdam fluminum, et mutabile, ut res poscit, hinc vel illinc remigium) med hans föregående ord: ipso in Oceano, præter viros armaque, classibus valent.

- b*) Högst märkvärdigt är det fynd, som 1822 fauns i Mohilewska Gouvernementet, af Arabiska mynt och ibland dem Spanskt-Arabiska, från åren 639—815. Huru kommo de dit ifrån Spanien? Frähn (l. c. s. 249) förmodar med skäl att det skett genom Vareger,

De Pontiske Rhos, dem Schlözer ville göra till ett eget ifrån de Varegiska Rus helt och hållet skildt, och Ryska historien alldeles icke angående folk, och i hvilka deremot Ewers ville finna den af honom och några andra så ifrigt sökta Asiatiska stammen till Ryska nationen, voro således otvifvelaktigt äldre afkomlingar af samma folk, som de af Rurik anförda Rus, ifrån hvilka Nestor härleder Ryska rikets stiftelse och benämning!

Äfven i den allmänna Verlds-historien är det en märkvärdig, ehuru hittills föga bemärkt omständighet, att vid samma tid som Skandin-

na-

som bragt dem med sig såsom ett byte ifrån Spaniska kusten, dit man vet att Normännerne redan den tiden anställde vikingsfärder. Dniepern löper genom Mohilewska gouvernementet. På en Dnieperfärd kunde således dessa mynt hafva åtföljt Vareger som ämnat sig åt Svarta hafvet, redan i 7:e seklet. Kanske hade ock då redan den handel begynts, som i en sednare tid blef så namnkunnig och vigtig emellan Östersjön och Svarta så väl som Caspiska hafvet (hvarom se Gudm. Adlerbeths Afhandling i Kongl. Vitterh., Hist. och Antiqv. Acad. Handlingar, Del. I. s. 102). Genom den handel, som de Samaniska, i Roslagen och på andra Svenska stränder funna mynten bevisa hafva sträckt sig ända bortom Caspiska hafvet till de Samaniska Förstarnas land, torde ock Araberne hafva gjort sin första bekantskap med det namnet Rhos, emot hvars Skandinaviska ursprung det således blefve intet skäl, om ock dess rykte i Österlandet kunde bevisas hafva föregått den Ryska Dynastiens uppkomst.

naviske Vikingar, under namn af Norrmän, begynte oroa det Frankiska Kejsaredömet och slutligen genom sin nedsättning i Frankrike, och derifrån vidare i Italien och England, gjorde en omhvälfning i det vestra Europa, företogo deras landsmän dylika ströftåg längst till Svarta hafvet och Bosphoren, och spridande sina vapens skräck ända till Grekiska Kejsaredörets hufvudstad, uppförde i Ryssland en stat, som skulle blifva större och mächtigare än någotdera af dessa Kejsardömen.

Grekerne beskrifva den vilda blodtörsten hos folket Rhos med lika starka färger, som Frankerne måla Norrmännernas grymhet och roflystnad *c*). Barbarer voro de utan tvifvel i sitt tänkesätt, ej mindre än i sitt yrke. I blodiga

- c*) Ewers sjelf erkänner denna likhet, se p. 70, der han i anledning af Varegernas infall 859, då de dock ej gjorde annat än fordrade en skatt af gråverk, erinrar om "jener berüchtigen Räuber gleichzeitige Frevelthaten im südlichen und westlichen Europa." Den gånge får Vareger betyda ej blott Norrmän, men "Schweden." Straxt derpå, då Nestor talar om Varegernas inkallande att regera öfver de förenade folken, äro de igen Chazarer. Detta sistnämnda folks mensklighet och "ibland råa nationer oerhörda liberalitet" prisas af Ewers och bestyrkes med både exempel och intyg (s. 111). Det oakadt förklarar han för Chazarer de Pontiske Rhos, dem Grekerne beskrifva som ett icke endast vildt (*αγρίον*) och blodtörstigt (*μιαίφρονάτατον*), utan ock gudlöst (*αθεωτάτον*) folk. Se Photii bref, samt Nicetas med flera hos Schlözer II, sid. 226, 230, 248.

diga bragder satte de sin ära, sin dygd, sin religion; men alldeles råa vildar voro de icke: det kunde de omöjligen vara, då de genom sina vidsträckta vikingsfärder vunnit icke endast rikedom och dermed följande praktlust *d*), utan ock den grad af odling, som bekantskapen med många folk och länder måste medföra. Den öfverlägsenhet de allestädes beviste, i Frankrike och England så väl som i Ryssland, förutsätter hos dem icke endast de kroppsliga företräden, för hvilka de af ryktet äro utmärkte, utan ock sådana själs-egenskaper, genom hvilka menniskor kufvas och styras.

Vore

d) Utan att neka en poetisk öfverdrift i den målning, de Isländska sagorna innehålla af prakten i deras fartyg, boningsrum m. m., måste man dock antaga deri någon historisk grund. National-Museum i Paris förvarar ännu i dag en väfnad ifrån Wilhelm eröfrarens tid, deri alldeles dylika bilder finnas inväfda, som de med hvilka Konung Knuts flotta, då han anlände till England, varit utsirad, ibland hvilka voro lejon, drakar, delfiner, centaurer, hvilkas gyllene glans förblindade ögat. (Se Heeren l. c.). Om dessa konstverk ej röja ett Skandinaviskt ursprung, så bevisa de åtminstone en rikedom och yppighet, som ej kunde vara utan inflytelse hvarhelst Norrmännerne nedsatte sig.

Jag förbigår deras vitterhet, då, af förut anförda skäl, jag tror den hafva föga verkat på en nation, som hade sitt eget på en annan väg bildade språk. Dock må jag, såsom ett prof, icke af deras skaldekonst, för hvilket ändamål öfversättningen borde vara mera ordagrann och efter den forngamla versarten och tonen lämpad, utan af deras tänkesätt och seder,

Vore det väl en större ära för det Ry-
ska namnet, att härstamma af en Asiatisk hord,
än ur en gren af samma stam, hvarifrån Frank-
rike,

meddela ett utdrag ur Harald Hårdrådes namnkun-
niga sång öfver sin af Jaroslavs dotter Elisabeth
förmådda kärlek: med hvilken Prinsessa han dock
sedan som Konung i Norrge blef förmäld.

For ej mitt fartyg, den bruna hjort,
Allt om Sicilien lyckligt och fort!
Har jag ej segrat, hvarhelst jag i land
Fört mina gossar med svärd i hand?
Slog jag ej äfven i Trondhems dal
Tvåfallt starkare mannatal?

Dock på mitt svärd och mitt segel en mö
Ser med förakt hår vid Ilmens sjö.

Nåmn mig en idrott, som egnar en man:
Pröfva mig sedan, hur vål jag den kan.
Skjuta med båge och fåkta med svärd,
Löpa på skidor, från gossåren lård,
Styra ett fartyg och styra en häst,
Kan jag, trots någon, som kan det häst.
Dock på mitt svärd och mitt segel en mö
Ser med förakt hår vid Ilmens sjö.

Fråga en mö i de sydliga skår,
Fråga den vackraste flickan der,
Hur jag var ansedd, då efter en strid,
Vikinger vårdig, jag skänkte dem frid.
Se på de märken jag lemnat der kvar,
Spörj utaf ryktet hvad namn jag der har.
Dock på mitt svärd och mitt segel en mö
Ser med förakt hår vid Ilmens sjö.

Se Th. Bartholini *Antiquitates Dancae* l. I. c. 10, s. 155.
Redan Mallet har i denna sång, ibland flera andra, an-
märkt det heroiska galanteriet såsom ett ifrån Norden
härstammande drag af riddarväsendet. Detta kunde af
lätt förklarliga orsaker ej i Ryssland få den utveckling
som det i de öfriga delarna af Europa, der Norrmänner-
ne nedsatte sig, genom Korstågen erhöill.

rike, Italien och England ej blygas att hafva erhållit ympar, genom hvilkas uppfriskande saft och kraft deras afmattade nationer begynt å nyo uppblomstra? Men på den historiska forskningen böra sådana hänseenden icke inflyta. Den söker endast sanning; och till dennas seger måste sjelfva de bemödanden, med hvilka hon emotstås, slutligen verka. Glädas måste derföre alla hennes vänner åt det nu i Pettersburg upplifvade studium af Arabiska och andra Österländska skrifter, i hänseende till den upplysning de kunna lemna i den gamla Ryska historien. Utan att derom våga ett förtidigt och förhastadt omdömme, kan man dock i förhand säga, att hvad helst de nya källorna må innehålla, de dock ej kunna upphäfvä de närmare och säkrare vittnesbörden af Nestor och de samtida Grekiska häfdatecknarne *e*). Och skulle

- e*) Då denna Afhandling i Académien upplästes 1821, var Frähns märkvärdiga skrift ännu icke utkommen. Sedermera har jag haft tillfälle att läsa den, såsom de af mig i Noterna återopade ställen visa. Med lika oväld, som lärdom och skarpsinnighet, har den förtjenstfulle författaren behandlat Ibn Foslan och andra Österländska källor, utan att i dem finna något bevis emot de äldste Ryssarnas Skandinaviska ursprung. Tvertom är det genom hans förträffliga afhandling: *Die Warenger und Das Warenger Meer der Arabischen Geographien* solklart, att äfven de Arabiske författarne med Vareger- eller Varenger-hafvet förstått Östersjön. Ja, han visar att Schirasy, som lefde i slutet af det trettonde och i början af det fjortonde

le än (hvarom likväl all anledning är att tvifla), genom dem blifva bevist, att i Asien funnits ett särskilt urgammalt folk, som utgjort en

århundradet, och i sitt verk To'hfe omtalar ett vid kusten af detta haf boende folk af högväxta, stridbara män, med detta folk, som han kallar Varen-ger, har förstått det Svenska. s. 196.

I detta ögonblick har jag äfven haft tillfälle genomögna: *Sur les Origines Russes, extraits de Manuscrits Orientaux par M. J. de Hammer*. S:t Petersburg, 1827. Med all aktning för den vidtberömde Författarens stora förtjenster om den Österländska literaturen, nödgas jag bekänna, att denna skrift synes mig höra till ett förflutet tidevarf, då äfven de nyare folkens härkomst söktes i den heliga Skrift och grundades på blotta namnljud. Den innehåller ibland annat ett par utdrag ur Koran, i hvilka nämnes ett folk vid namn *Asjhabir-Ras*. Dermed jemför han några ställen i Bibeln, nemligen I. Mose Boks 10 C. 2 v., der ibland Japhets barn nämnes äfven Thiras, samt Hezekiels 38: 2, 3; 39: 1, i hvilka det Hebreiska ordet **שֵׁנִי** enligt Alexandrinska öfversättningen är ett nomen proprium Rosch, men i Vulgata och alla nyare skrifttolkningar blifvit öfversatt med Förste och hänfördt till den förut nämnde Gog. Författaren följer den Alexandrinska texten och igenkänner Korans Ras i Bibelns Ros och Thiras. Hvarföre går han förbi den i Mos. 46: 21 ibland Benjamins barn nämnda Ros? I dessa Ras eller Ros, som enligt den af Hammer sjelf (s. 12) anförda Ibn-Kessir varit ibland de folk, som Gud låtit omkomma före Mosis tid, vill han likväl igenfinna den i Asien så ifrigt sökta urgamla stammen till den Ryska nationen! Med lika skäl har man hos oss ställt Magog i spetsen för Sverges Regenter! S. 52 anføres ett ställe hos den Persiska häfdatecknaren Mirkhoud,

en verklig stam till de Rus, hvilkas tillvarelse i Ryssland före Ruriks tid är obestridlig; så kan dock det factum, att den Rurikska Dynastien är ifrån Norden, derigenom icke undanröddas, utan att hela grunden för den äldre Ryska historien omkullslås.

Detta factum har ock numera genom den förträffliga, inom och utom Ryssland med enstämmigt bifall emottagna, Ryska historien af Karamsin blifvit så allmänt känt och erkänt, att dess bestridande är lika fåfängt, som dess fördöljande omöjligt. Genom denne utmärkte författares framställning deraf, har denna sanning fått sådana vingar till flygt i Europa, att ingen antiqvarisk dialectiks, ehuru kontigt spunna, nät kunna mer fånga den tillbaka.

För 200 år sedan var den i Ryssland som otvifvelaktig ansedd, och åberopades af de Ryska sändebuden vid underhandlingen i Viborg 1613, angående Svenska Prinsen Carl Philips upphöjande på Ryska thronen. Skulle den då icke nu bekännas, då på samma thron sitter en afkomling af Sverges Konungahus, en dottersons sonsons son af Konung Carl XI:te?

der han ibland Japhets elfva söner nämner Turk, Kazar, Rus. På sådana fabler, och på verser, som denna af Firdusi angående Chosrevs skatter:

Först lade han ned en skatt för Arus (bruden)
Af China och Berthas Grekland och Rus,

(en poetisk hyperbel och anachronism, kanske äfven af rimmet föranledd!) vill man bygga ett nytt system, angående Ryska folkets ursprung i Södern, utan afseende på alla de data och facta, som bevisa dess Nordiska härkomst!

Secreterarens Svar.

Min Herre!

Om händelsen gjort, att denna Academie, senare än tvänne af sina Medsyskon, sökt Eder närmare förening, har hennes agtning för de egenskaper, hvilka berättigat henne till den önskan hon i dag ser uppfylld, därför ej varit mindre uppriktig. Sin rätt till denna önskan härleder Academien ifrån den tid, då J upplifvaden Minnet af Sveriges Drottningar på ett sätt, som tillvunnit Er alla Läsares bifall och af denna Academie en dubbel erkänsla för det värdiga lof J egnaden deribland åt dess odödliga Stiftarinna. I de Vetenskaper, hvaråt detta Tempel restes af hennes hand, haden J redan, vid det Lärosäte, som grundades af den vittraste bland dessa Drottningar, njutit en tidig och väl använd undervisning af den Lärares munn, hvars nitiska medverkan till denna Academies ändamål, såsom dess fleråriga Ledamot, hon länge med saknad skall erinra sig. Tidigt uppträdd den J der sjelf såsom Lärare i den Historiska Vetenskapen, för att meddela med lika nit åt andra lärgiriga ynglingar det lån af kunskaper J af honom emottagit och vidare ökat genom egen flit, understödd af ett lyckligt Snille. Åt samma Vetenskap, sedan J lemnat dess Lärostol, jemte fosterbygd och anhörige, af kärlek för edert gamla fäderneslands lagar och styrelse, och utbytt ert lä-

roämbete mot ett af annan art, hafven J fort-
 farit, det oagadt, att offra er möda och edra
 kunskaper, genom de varaktiga prof af Snil-
 le och Konst, som Allmänheten redan i flera
 år varit van att emottaga af Er hand i de Min-
 nen J årligen egnat, i ett Vittert Samfunds
 namn, åt Svenska äran och medborgerligheten.
 Om Er skarpa blick äfven i aflägsnare händel-
 sers mörker, vittnar det Tal Academien nu
 med nöje afhört, i hvilket, med skäl hemtade
 ur hittills mindre flitigt begagnade källor, J
 ökat sannolikheten deraf, att Ryssland har att
 tacka Sverige ej blott för Stamfadren af sin än-
 nu regerande Kejsar-ätt, utan äfven för sitt
 namn. Forskningar i den skumma och vittnes-
 lösa forntiden, angående ursprunget till orters
 och personers benämningar, språkens och folk-
 slagens upprinnelse och dessa sednares villsam-
 ma färder och flyttningar, likna vandringen i
 en djup och mörk grufva, der intet steg tages
 utan våda, men icke heller utan det lifliga nö-
 je, som alltid åtföljer hoppet om oväntade upp-
 täckter. Edra steg äro säkra, ty de göras med
 varsamhet och pröfning, egenskaper, som ut-
 märka alla edra arbeten i minnes- och häfda-
 teckningen. Andra har jag icke rätt att näm-
 na, dels för att icke såra för mycket eder blyg-
 samhet, dels för att icke vidröra ämnen mera af-
 lägsna för denna Academie, i hvars namn jag slut-
 teligen får önska Er, till fortsättning af de arbe-
 ten jag omtalat, år, helsa och lediga ögonblick, så-
 som de enda medel J behöfven för deras framgång.

*Några Beträktelser öfver den Store Gustaf
Adolphs tidhvarf.*

Inträdes-Tal

i Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-
Academien; hållet den 24 Januari 1826,

af

ERIC GUSTAF GEYER,

Professor i Upsala.

Mine Herrar!

Vördnadsfullt tacksam för den heder Eder ynnest mig tillagt inträder jag i detta vittra Samfund. Med ögat på de förtjenster det sig förut tillegnat, är det mig ej tillåtet att tveka om Edra fordringar M. H. Jag önskade blott, att mitt bemödande att dem uppfylla möttes af samma godhet, som förestafvat Edert val. Då skulle jag med någon tillfridsställelse kunna dröja vid den föreställningen, att jag redan af äldre pligter vid Edra yrken är fästad, och i Eder välvilja, i Edert upplysta deltagande finna nya bevekelsegrunder, att söka framgå på en bana, hvars svårigheter äro Eder bäst be-

kanta. — Tillåten mig nu att göra första anspråket på Edert öfverseende, då jag vågar underställa Eder *Några Beträktelser öfver den store Gustaf Adolfs tider*! Det är tiderymden af Sveriges högsta, mest lysande ära. Ämnets storhet tillåter ej dess utförliga behandling, äfven om tidens korthet medgifvit den och mina krafter varit den vuxne. Men det är från höjderna utsigten är vidsträcktast, och jag har vågat välja en så hög ståndpunkt, mera, emedan föremålens rikedom här, i hvilken riktning som helst, fängslar uppmärksamheten, än emedan jag tilltror min framställning kunna skänka dem något nytt värde.

Öfverväger man de orsaker, som af sig födde Sveriges deltagande i det öfriga Europas angelägenheter, så måste man ge förnämsta rummet åt *Reformationen*. Dess införande var, sedan Riket blifvit friadt från utländskt våld, det första afgörande steget i K. *Gustaf I:s* regering, Thronens ärftlighet var det andra, och en följd af den magt Konungen genom det förre förvärfvat. Om bägge striddes sedermera ett halft århundrade, innan de genom den yngsta och största af *Gustafs* söner stadgades. *Erik* föll genom sina bröder och sig sjelf. *Johan* afvek från alla de grundsatser, hvilka *Gustavianska Huset* hade att tacka för sin magt och Sverige för sin sjelfständighet. Han undergräfvade *Reformationens* verk. Genom sin sons

uppfostran i Catholska läran och till Polens thron närde han de inhemske Storas hopp om Arf-föreningens upplösning och om eget sjelfsväld under en ny Union eller Valrikets återlifvande oredor. *Sigismund* skulle för sin fars förseelser plikta med Sveriges krona; och *Carl* i bekämpandet af Rikets faror finna vägen till högsta magten. Hans väg var blodig. Hans hårdhet ville ej veta af Amnestien efter borgerliga krig. Men han hade rättvisan för sig mer i saken än i formerna; och han har otvifvelagtigt räddat sitt fädernesland.

Med *Gustaf Adolph* uppgår glansen af Sveriges politiska storhet — en dag af ett århundrade. Dess afbrott mot den föregående dunkelheten gör åskådaren lätt böjd att här se allting nytt — nya grundsatser, liksom nya framgångar; och, sedan Sverige både upprest och störtat sin öfvermagt genom krig, har man ej varit obenägen att anse denna såsom främmande för fäderneslandets sanna bästa, samt att i synnerhet lägga eröfrings-periodens följder den Hjelte till last, som först grundade Svenska vapnens namnkunnighet. Det är sannt; hans person kan aldrig lemnas ur sigte. Utan en *Gustaf Adolph* hade hans tidehvarf ej uppstått. Men att det föregående likväl berett hans, och redan uppstått alla vilkoren för en verksamhet sådan som hans, det måste man ej förgäta; och vi vilje därför kasta en blick på de flera orsaker, som bestämde denna verksamhet.

Det

Det under *Gustaf Vasa* pånyttfödda Sveriges första steg på eröfringarnas bana var stegget bortom Östersjön; och detta var skedd långt före *Gustaf Adolph*. Det var *Erik XIV*, som, genom deltagandet i de Lifländska tvistigheterna, hvilket hans faders försigtighet hade undvikit, fortplantade oron i sin egen själ på kommande släkter. Sådan var begynnelsen till Svenskarnas krig på andra sidan hafvet. Man måste nu gå framåt eller tillbaka; och framåt fördes man af händelsernas lopp, som snart gaf Lifland en förut okänd vikt i Norden. Alla de Nordiska Magterna stötte mot hvarandra här; ty alla hade de velat draga fördel af detta lands inre oroligheter — Ryssland, Danmark, Polen och ändteligen Sverige, på hvars förhållande till alla dessa magter Lifland skulle få ett betydligt inflytande. Här fann Danmark mot oss nya krigsorsaker till de gamla: här försökte Zaren *Ivan Vasilievitz II*, *Peter* den stores föregångare i planer, att sträcka Rysska väldet till Östersjön; och här begyntes först denna hundraåriga strid med och om Polen, som man en gång skulle få rätt att kalla den så länge förvånande Svenska vapenlyckans både vagga och graf; — en strid, som, sedan en Prins af Vasahuset satt på Polens, med anspråk på Sveriges thron, skulle, emedan den rörde fäderneslandets dyraste interessen, äfven framkalla alla dess krafter. Den gjorde det.

Den

Den gjorde i sin fortgång Svenskarna till ett eröfrande folk, orsak lika till stundande ära och olyckor.

Krig med alla sina grannar ärfde *Gustaf Adolph* efter sin far; och man lärer medgifva att han blott fullföljde hvad *Carl* begynt, då han utförde dem. Freden med Dannemark, slutet ej utan uppoffringar, hade sin nytta i sin nödvändighet, och gaf friare händer mot återstående fiender. Mot Ryssland sökte Konungen hellre säkerhet för framtiden än en Rysk krona för sin brors hufvud. Han hade sjelf besett lägligheten (skrifver han till sin Mor och till De la Gardie) samt funnit huru nödvändig en säker gräns emot denna magt vore, om han ej med egna ögon ville se Finland och Lifland vid första tillfälle gå förlorade, ”så snart Ryssen komme till sine fjädrar igen.” — Huru ärofull var ej freden med Ryssland! Och med hvilka känslor af menskliga sakernas vexling hörer ej efterverlden *Gustaf Adolph* förkunna denna fred för sitt folk! — ”Det vore ej den ringaste bland de välgärningarna som Gud fäderneslandet bevisat hade — säger den tjugutreårige Hjelten till Ständerna efter fredsslutet — att Ryssen, med hvilken vi af ålder lefvat i ett ovisst tillstånd och en farlig lägenhet nu måst till evig tid släppa det rofhus, hvarifrån han oss tillförene skadat hafver: Ryssen vore en farlig granne och ingalun.

lunda att förakta: hans landamären sträckte sig från Östersjön till Norra och Caspiska hafven och ginge det Svarta hafvet nära, han hade en mächtig adel, bönder utan tal, folkrika städer och kunde föra stora härar i fältet: nu kunde denne fiende ej utan vår goda vilja komma med en båt i Östersjön: Ladoga och Pejpus, Narviska ån, trettio mils breda moras och starka fästningar skiljde honom ifrån oss: nu först vore Sveriges gräns försäkrad, sedan Ryssland blifvit stängdt från Östersjön; och förhoppas jag till Gud, säger Konungen, att det skall ock härefter blifva Ryssen svårt ölver den bäcken att hoppa.” Den grund, der S:t Petersburg nu står, der den stolta Kejsare-staden befaller ölver det vidsträcktaste rike på jorden, blef Svensk. — Af alla Sveriges stora krigiska Konungar är *Gustaf Adolph* den ende, som insett, hvilken våda från detta håll en gång kunde hota; och det på en tid, då faran ännu syntes så aflägsen. I *Carl XII:s* dagar fordrades det icke *Gustaf Adolphs* snilleblick att se den. Och *Carl* såg den ej! —

Med Polen hade *Gustaf Adolph* fåfängt sökt förlikning. Att ej göra freden var *Sigismunds* sätt att föra kriget. ”Vår Konung är ingen krigsman och kan ej tåla mödor och besvär,” sade den gamle tappre *Zamoisky* om honom. Men hans envishet i att neka, (liksom hade han ännu ingen ting förlorat, så länge han än-

nu ingen ting afstått) var tillräcklig att hålla Sveriges krafter i beständig spänning; Polackarne förde hans vapen, och aflägsenheten var hans bundsförvandt. Emedlertid upphörde han ej, att här söka stifta oroligheter, att mot Sverige uppväcka nya fiender, att genom hemliga utskickade och utspridda skrifter förmå sina fordna undersåtare till affall från en regering, hvilken han allestädes förestälde såsom dem orättmätigt och våldsamt påtrugad. ”Hvem var jag — säger *Gustaf Adolph*, då han för ständerna omnämner dessa vanmäktiga försök — Hvem var jag, att jag någon tvinga skulle, då jag kom till regementet? Var jag ej en sjuttonårig Yngling, som ingen sådan auctoritet hade, dermed någon kunde tvingas? Hvad magt hafver jag brukat till sådant tvång? Hvad krigsfolk hafver jag litat på? Hvad utländsk magt och bistånd har jag haft att i verket sätta? Sannerligen jag hafver aldrig, näst Gud, litat på någon annan magt, än den som af Svenska Mäns trohet kommer.” — Om de så ofta började och genom återupptagna vapen så ofta afbrutna underhandlingarna med Polen, åt hvilka Sigismund ej ens ville låna sitt namn, yttrade slutligen *Gustaf Adolph*: att han ansåge dem för en ”barnlek” samt ”att man måste taga svärdet i den ena handen och freden i den andra, för att komma till ett slut.” — Han måste sluteligen nöja sig med det sexåri-

ga stilleståndet. Men han behöll eröfringarna i Lifland och de Preussiska hamnarna, och dessa fälttåg i Lifland, Kurland och Preussen hade varit hans härs krigsskola. Svenska Infanteriet och Artilleriet blefvo de första i Europa. De förändringar, bestående hufvudsakligen i en större rörlighet af alla vapen, infördes, hvarigenom *Gustaf Adolph* i Krigskonstens Historia gjort epok. — Hans krigsaga var sträng. Ordning och arbetsamhet herrskade bland hans soldater. I ett Svenskt läger visste ingen hvad syssellöshet ville säga. Dess befästning påminnte genom sin styrka ofta om Romarnas militäriska arbeten. Sjelf var *Gustaf Adolph* den förste Genie-Officer på sin tid.

Vi äro vid det ögnablick, då Sverige skulle få en vigtig inflytelse på Europas öden, genom deltagandet i den stora strid, som slutligen tryggade Reformationens politiska existens. Var det en Osvensk Statskonst som föreskref detta deltagande? — Vi kunde först fråga: var det rätt, var det ädelt att antaga sig de förtrycktas sak, och, i fall denna fråga besvarades med ja, låta den slutsatsen, att saken var Svensk, följa af sig sjelf. Beslutet var *Gustaf Adolphs*. Sättet hvarpå det utfördes var äfven *Gustaf Adolphs*; och ingen annan hade utfört det som han. Men för öfrigt var Sveriges deltagande i detta krig genom Europas och fäderneslandets egen ställning i allmänhet så förbe-

beredt, som någon politisk händelse kan det vara. Det gälde en sak med hvilken Svenskarne redan länge hade införlifvat sina dyraste interessen. På Reformationen hade *Gustaf Vasa* grundat sitt verk. Reformationens faror efter honom i Sverige hade tillika varit Rikets och Frihetens. Anfalls-systemet emot Protestantismen hade äfven sträckt sig till Norden. Man hade under *Johan III* sett försöket göras till Hierarchiens återupprättelse. Hvad skulle man ej vänta sig af hans son, så öppen för Jesuiternas inflytelse, att *Johan* sjelf sluteligen, fast förgäfves, varnade honom för dessa fäder, hvilke, säger Konungen, ”voro vane att ha ena foten i Predikstolen och den andra i Rådet?” Upsala mötes beslut uppställdes mot dessa faror. Med yttersta svårighet, men ej mindre ståndagtighet, utkräfdes man och vann af *Sigismund* dess bekräftelse; och Ständerna söngo *Te Deum* deröfver i Upsala Domkyrka, liksom öfver en vunnen seger. *Sigismund*, hvilken, ”såsom han trögt lofvat hade, ej heller höll det längre än emellan Upsala och Stockholm” — för att nyttja ett *Gustaf Adolfs* uttryck — lemnade riket med flit i oreda efter sig, förgätande, att han der äfven lemnade en Förste, född att i oroliga tider herrska. Upsala mötes beslut var den högtidliga bekräftelsen på gemensamheten af *Carls* och Svenska folkets sak. Det var hans verk, det fullbordade hans Faders,

ders, det lade grundvalen till hans och *Gustaf Adolfs* thron. Med skäl betraktades det på den tiden såsom bålverket för fäderneslandets både andliga och världsliga friheter. *Carl* egnade sitt lif, som Regent, åt dess försvar, och *Sigismund* skiljdes deraf mer från Sverige än af klippor och haf. Kriget mot denna Konung antog derigenom äfven karakteren af ett religionskrig och framställes under denna synpunkt för folket från thronen. I sjelfva verket var det blott ett enskildt uppträde i den allmänna striden om Reformationens bestånd, hvilken snart delade Europa; och i det stora kriget skulle detta Sveriges krig så mycket lättare öfvergå genom *Sigismunds* nära förbindelse med det Habsburgska huset. Fiendtliga planer af Spanska hofvet hade verkligen sträckt sig till Norden ännu i *Carl IX:s* tid under kriget med Dannemark. En Konungens egenhändig anteckning talar derom *). Redan *Carl* kunde derföre sysselsätta sig med förslaget om ett allmänt Protestantiskt förbund. Alla de förbindelser, hvilka *Gustaf Adolph* knöt med Förenta Nederländerna, med England, med Frankrike emot Österrikes öfvermagt, kunna af *Carl* anses förberedda och voro ingalunda främmande för hans politik, ehuru närmare faror mest upptogo hans verksamhet. Vänskapen med Tyska Protestanterna hade han anbefallt sin son i sitt Testamente. *Henrik IV:s* mord uppehöll blott

*) Enligt Palmskölds Samlingar.

blott för kort tid utbrottet af ett stort Euro-
peiskt krig, hvilket sedermera upplågade, e-
medan det hade sin grund i tidens egna för-
hållanden. — Så såg äfven *Gustaf Adolph* Eu-
ropas, Protestantismens, och sitt eget läge. ”Sa-
kerne äro så vida komne, skref han den 1 A-
pril 1628 till *Axel Oxenstjerna*, att alla de kri-
gen i Europa föras äro blandade uti hvarandra
och vordne till ett.” — Så nära ansågs den-
na tidens stora angelägenhet röra äfven de Nor-
diska Riken, att de förtryckta Protestanter-
nas anhållan om understöd förmådde Sverige
och Dannemark att sluta tvistigheter, som fort-
farit efter den sista freden och nära verkat
utbrottet af nya fiendtligheter: och att, då *Chri-
stian IV*, 1625, väpnade sig för den gemen-
samma saken, *Gustaf Adolph*, ehuru ännu sys-
selsatt med en annan fiende, äfven hade erbu-
dit sin hjälp. — Emedlertid hvälfde sig faran
närmare. *Christian* förlorade emot *Tilly* sin
här, mot *Wallenstein* sina stater på fasta lan-
det, och återfick sina länder mot uppoffringen
af sina bundsförvandter. *Wallenstein* fick Mek-
lenburg i förläning, sedan han fördrifvit dess
Hertigar, som voro *Gustaf Adolfs* släktingar,
bemäktigade sig Pommern, tog titel af Kejser-
lig Amiral öfver Östersjön, belägrade Stralsund
och hotade Sverige, hvars fullmäktige skym-
feligt blefvo afvisade från Congressen i Lübeck.
Spanien hade lofvat en flotta i Östersjön, och
Sigismund erhöll Österrikiska hjälptroppar. Ock-

så hade *Gustaf Adolph* redan 1628 lemnat hjälp åt staden Stralsund, hvars belägring *Wallenstein* med förlust måste upphäfva. Samma år hade ett Utskott af alla fyra Stånden i Sverige blifvit sammankalladt för att öfverlägga om de Tyska angelägenheterna. Ständernas fullmäktige yttrade, att så väl Kejsarens tyranni mot Sveriges trosförvandter, som hans plan att utvidga sin magt till Östersjön, hvars herradöme af ålder hört under Sveriges krona, å Konungens sida rättfärdigade ett krig, som Kejsaren i sjelfva verket redan begynt. Helst önskade de att kriget måtte föras utom Sveriges gränсор. Detta yttrande gillades genom Riksdagsbeslutet i Stockholm år 1629 af samtliga Ständerna: för den rättvisa saken ville de våga välfärd och lif. I Rådet, der Konungen utförligt framställde ämnet från alla sidor, understöddes den meningen, att man borde inskränka sig till ett försvarskrig, i synnerhet af Riksrådet *Johan Skytte*. *Axel Oxenstjerna*, för öfrigt i politiska grundsatser *Skyttens* motståndare, var äfven för ett försvarskrig i Tyskland. Han förde, sedan 1626, styrelsen i Preussen, och deltog ej personligen i dessa öfverläggningar, men hans brefvexling med Konungen och hans sednare yttranden i Rådet undervisa om hans tänkesätt. Han rådde att fortsätta det offensiva kriget i Preussen och derifrån ha ett vakande öga på Tyskland. *Gustaf Adolph*, som
 sjelf

sjelf en gång varit böjd för denna mening, ändrade sig, och hade, — redan före stilleståndet med Polen, — beslutat öfverföra kriget till Tyskland. Det var att rakt gå på ändamålet; ty här var sätet för den gemensamma faran. Frankrikes bemedling medverkade att befria honom från det Polska kriget *). Men dess politik hade ingalunda bestämt honom, såsom af många falskeligen föregifves, och subsidie-tractaten med denna magt slöts också först sedan Konungen redan 6 månader stridt på Tysk botten. Beslutet kom ur hans egen ädelmodiga själ, och aldrig har något blifvit fattadt mera med hjeltemodets förtröstan. ”Jag kunnen lättare bevisa svårigheterna än jag möjligheten — skref han till *Axel Oxenstjerna* d. 5. Mars 1629 -- hvarföre jag, hvad jag förmenar uträtta, hellre vill bevisa i verket än på papperet.” Likväl dolde han ej för sig vid den af de faror, hvilka han gick till mötes, storheten af det arbete, åt hvilket han uppofterade sig. ”Jag anbefaller eder, — sade han till Rådet, då det sluteligen enstämmigt röstat för det Tyska kriget — detta verk, att I eller edra barn derpå måge se en god utgång, hvilken Gud förläne. Jag ser mig ingen rolighet mer hafva att förvänta förr än den ewiga roligheten.” — Hur hans aning uppfylldes veta vi.

Vi

*) Stilleståndet med Polen slöts den 16 Sept. 1629.

Vi ha sökt visa sammanhanget emellan *Gustaf Adolfs* krig och Fäderneslandets interessen. Att dessa voro oskiljagtiga från ännu högre bevekelsegrunder, att det var den ädlaste frihets sak, i hvilken *Gustaf Adolph* stridde, segrade, stupade, att han var en mensklighetens välgörare, lär ej betaga honom rätten att tillika kallas sitt fäderneslands, eller, då han åtnjuter världens, mot honom förminskas alla Svenskars eviga tacksamhet.

Utan uppoffringar vinnes intet stort ändamål. Man vet hvad den fred, som slutade det trettioåra kriget, men som ock stadgade en Europeisk folkrätt och för halftannat århundrade bestämde det Europeiska Statssystemet, kostade alla de krigförande magterna, och framför allt det land, som var stridens skådeplats. Hvad skulle den ej kosta Sverige? Ett fattigt, föga talrikt folk, men med enkla seder och krigiska dygder hade här beredt utslaget i en stor verldsangelägenhet; och man måste antaga att i dessa egenskaper dess egenteliga magt och rikedom låg, då man ser det till den grad umbära andra hjelpemedel. Man kan svårligen uppvisa en fullständigare tafla af allmän nöd, än den som erbjuder sig åt åskådarens blick vid *Gustaf Adolfs* anträde till regeringen. Och likväl står denna nöd så nära Svenska Årans mest lysande dagar! Huru länge hade ej Riket förut varit skakadt af de häftigaste inre oroligheter, omvexlande med yttre faror! Men
aldrig

aldrig märker och betraktaren tydligare skilnaden emellan de vådor, som skapas af stora krafter, hvilka sträfva till jemnvigt, och dem, som födas af flyende krafter, hvilka sträfva till upplösning. De förra äro de moraliskt friska folkens ungdomsöfningar, de sednare de förderfvade folkens straff. Ett stort syfte, fäderneslandets andliga och verldsliga frihet hade i ett århundrade eldat Svenskarna. Riket hade under *Carl IX* utkastat de sista för dess bestånd farliga ämnen ur sitt sköte, utgjutit sitt eget blod, men ock renat det. Man ser stridens värma i *Carls* dagar ej sällan framkalla handlingar af den mest heroiska uppoffring. De voro af *Gustaf Adolfs* tidehvarf de uppgående strålarna, hvilka skulle samla sig kring honom, som sjelf förenade kraftens och mildhetens dygder. Ty hans anträde till regeringen var tillika tidepunkten af partiernas försoning. Förtjusningen för hans egenskaper befastade den; och Svenska Historien skulle bekräfta — hvad flera Nationers förr och sednare lärt — att enighet i sinnena, ingjuten efter inre oroligheters svåra beståndna prof, är epoken för en stor nationel kraftyttring. Gif ett folk i ett sådant ögnablick ett värdigt mål, och det eröfrar det!

Emedlertid skulle krigens långvarighet nödvändigt af sig kasta stora inre missförhållanden. Folket, tryckt af hopade bördor, hade länge tagit ära i vedergällning för eländet,

tills det förmärkte att denna så dyrköpta ära gifvit anförarna en ofantlig vinning. Den högre adeln, som hemma satt vid styret och ute befallte härarna, syntes ensam ha dragit frukten af eröfringarna. Många hade, i en på lysande förtjenster rik tid, samlat en ganska stor förmögenhet. Kronan var fattig och fortfor icke dess mindre att i det längsta vara ädelmodig. Folket var utarmadt och såg skäl att ej mer vara tacksamt. — Allt bidrog på denna tid att upphöja Svenska Adeln, utan någon aristokratisk plan. Likväl fanns ock en sådan, såsom Regeringsformen af år 1634 visar, beräknad på befestandet af det första ståndets magt. Den var ett verk af *Axel Oxenstjerna* — i alla afseenden Sveriges *störste* Aristokrat, utmärkt snarare genom Republikanska än Monarkiska grundsatser, den mest frihetsälskande af sitt stånd, men, lik en Romersk Patricier, mätande dess storhet efter den storhet han ämnade Fäderneslandet. — Samme man, som flera gånger i Rådet till sina medbröder kunde yttra: ”Det menen I vara frihet att ingen ting gifva till Kronan” — ”det är orsaken till alla Sveriges olyckor, att Konungarne ha efter Rikets tarf velat hafva och Adeln intet gifva:” — ”för våra bekvämligheter måste vi ej låta folkets bästa stå tillbaka; Svenske bönderna äro ett fritt folk:” — samme man kunde till de vid 1642 års Riksdag öfver Kronogodsens försäljning klagande bönderna med hårdhet sva-

ra, "att de måste veta det Frälsemän äro i landet." Men den man, som så tänkte och talade, var ock den samme, som tvänne gånger upprätthållit Svenska sakerna i Tyskland, då allt syntes förloradt, nemligen efter *Gustaf Adolphi*s död, och efter slaget vid Nördlingen — den samme, som var själen i den kraftfullaste förmyndare-regering, som något lands häfder kunna uppvisa, och som slutade sin styrelse med en fred, sådan som den i Brömsebro. *Christinas* högtidliga tacksägelse för så höga förtjenster till den som hon kallade en stor minister hos en stor Konung, och hvilken, — tillade hon, — i besittningen af en stor magt, likväl aldrig mot henne glömt en undersåtes pligter — var utan tvifvel det ärofullaste ögonblicket af *Axel Oxenstjernas* lefnad. Det var ock för honom det sista, som förljufvades genom tacksamheten hos *Gustaf Adolphi*s dotter, hvilken sedan för sin myndighet syntes frukta granskapet af ett så stort namn. Den af Drottningen fortsatta frikostigheten skulle slutligen kunnat bringa största delen af rikets jord i Adels ägo. Då ändtligen, efter Westfaliska freden, ej blott de för kriget beviljade utskyl-der fortforo, utan *Christina* såg sig nödsakad att fordra nya, öfverlemnades till henne vid Riksdagen 1650, å de tre Ofrälse-ståndens vägnar denna märkvärdiga skrift, hvori de klagga, att eröfringarna kommit enskilda, ej riket till godo, fordra skydd mot Adels anspråk

och våldsamheter, samt yrka Reduction af all från Kronan afsöndrad egendom. Dermed var den fråga väckt, hvars slutliga afgörande i en framtid skulle förändra Rikets författning. *Christina* kunde blott uppskjuta dess afgörande. Den ståndsstrid, som blifvit dragen under hennes domstol, ökade för ögnablicket hennes magt, samt gaf henne friare händer att, emot de Storas önsknings, bestämma thronföljden: och hon gjorde detta på ett sätt, för hvilket efterverlden så mycket mer bör hålla henne räkning, som hon dervid endast rådfrågade fäderneslandets väl. Men utsigten för framtiden visade, att den endast lysande delen af hennes regering var förbi. I skuggan af lagrar på thronen uppfödd hade hon mer än någon njutit dess glans. Att visa sig äfven öfver denna upphöjd var — hon kände det — den personliga ära, som henne återstod. För en Regents svåra, uppoffrande pligter hade hon ej haft kraft eller hog. I sjelfva verket återstod för en Svensk Monark blott tvenne vägar: — Nya eröfringar eller Reduction. *Carl Gustaf* beträdde den ena: *Carl XI* den andra. *Christina* kunde ej gå någondera.

Men då man i Adelsns för en tid vunna öfvermakt på de öfriga medborgarnas bekostnad ser skuggsidan af *Gustaf Adolfs* tidehvarf; så måste man ej förgäta, att långvariga och lyckliga krig skulle framför andra nödvändigt upphöja det företrädesvis krigiska ståndet, och
att

att detta i ingen tidrymd af fäderneslandets Historia med större egenskaper godtgjort stora rättigheter. Hvilken schola af Hjeltar och Statsmän bildades ej kring *Gustaf Adolph*! Hvilken Svensk Konung, före och efter, kan deri med honom jemnlignas? Men i ingenting säkrare, än i en sådan omgifning och ett sådant arf åt kommande släkten, igenkänner man själens storhet och det ägta snillet lifgifvande värma på thronen. Huru stå Enväldets tider ej i detta afseende tillbaka! — Man skall ytterligare ej öfverse, att de förderfligaste yttringarna af de Storas missbrukade magt, hvilken sedermera gjorde de stränga botemedlen nödvändiga, ej tillhöra *Gustaf Adolfs* och *Oxenstjernas* tid, utan en sednare, i hvilken öfvermodet parade sig med svagheten. Sjelf var *Gustaf Adolph* så litet vän af aristokratiska anspråk, så ömtålig om sin magt, att en eljest högtförtjent medborgare, Riksdrotset *Pehr Brahe*, efter hans död kunde yttra, att Konungen för denna orsak varit böjd "att kasta handen i andras privilegier." — Man skall sluteligen ej förglömma, att äfven i Rikets inre förhållanden *Gustaf Adolfs* tidehvarf gör en stor epok, — genom Ståndsförfattningens beständare utbildning, genom Lagskipningens förbättring och stadgande, genom de offentliga ärendernas första ordentligare fördelning, genom skapelsen af Svenska Manufacturerna, framför allt genom stiftningen af det offentliga Undervisnings-

verket, hvars fader den odödlige Konungen är, och hvars verkan, varaktigare än vapnens lycka, allt sedan i Sverige öppnat skickligheten vägen till de högsta äreställen. Man skall ihogkomma, att dessa Svenska Statens då be-fästade rötter öfverlevvat krigens ära och olyckor, Aristokratiens faror, Enväldets missbruk, sedan Frihetens, samt ändtligen våra dagars skakningar, och att det är i skuggan af det åldriga starka trädets grenar, som närvarande slägte än lefver. Så verkar den sanna storheten genom århundraden. Men äfven der dess jordiska frukter synas förgängliga, äro de, — förvandlade till minnets skatter, — ett folks ädlaste egendom, och elda till efterföljd i dygd, om äfven på olika banor. Af seklers vapenskiften äga vi blott namnkunnigheten qvar. Men återkastad på sig sjelf har Svea i det gamla hafsomflutna hemmet ej blott ännu igenkänt sig utan äfven en Broder. På bägges af en Hjeltehand knutna förening hvilat, under Gud, framtidens öde; och med tillfridsställelse slutar jag dessa betraktelser öfver *Gustaf Adolfs* tidehvarf med anförande af profetiska ord, som väl kunna lämpas till hans fäderneslands nu förändrade lycka. *Axel Oxenstjerna* plägade i Rådet yttra, såsom *Gustaf Adolfs* egen tanka, — att endåst tvenne sätt för Svenskarne funnos att blifva starke och trygge: de borde endera, sedan de en gång gått öfver

öfver Östersjön, sluta med att förvärfva sig herraväldet öfver detta haf genom besittningen af alla dess kustländer, eller ock — lemna allt, hålla en stark flotta, lägga sig inom Svenska klippor och skär och lefva i landet sinsemellan ense, — ”då ingen skall dem lätteligen med fördel antasta *).”

*) Senats-Protocoll för den 15 Juli 1636 och den 6 September 1641 i Palmskölds Samlingar.

Secreterarens Svar.

Min Herre!

Det är icke det Embete J bekläden vid Rikets första Lärosäte, ehuru nära förenadt med denna Academies förnämsta yrke, som föranlåt tit henne att kalla Er till Medlem af sitt Samfund. Det är sättet, hvarpå J uppfyllen de dermed förknippade skyldigheter; det är gagnet som J stiften bland Lärjungar och Lärde; och den odelade agtning, som J därför åtnjuten af begge. Academiens val behöfver icke af Er rättfärdigas: Den allmänna rösten har erkänt dess rättvisa, och förenat sig med Academiens i fägnaden öfver den förmon Academien tillegnat sig. Den saknad hon led f. d. genom frånfället af Er företrädare på den lärostol J innehafven, finner hon i dag rikeligen ersatt; och hon lofvar sig med skäl ett bistånd af Er, Min Herre, i sina göromål och sina forskningar, lika nitiskt och oförtrutet, som den afgangnes, men grundat i en förmåga att intränga med ännu skarpare blick i häfder nas mörker och öfvadt i konsten att bereda åt vandraren på dessa villsam ma stigar en genare och säkrare väg till det mål han söker; men då jag nämner Er företrädare i embetet, skulle jag kunna glömma hvilkens rum J intagen i detta, af Lovisa och dess Son, åt Vitterhetens yrken instiftade Samfund? Skulle jag

jag med tystnad förbigå ett namn så frejdadt i dessa yrkens Annaler, så känt för grundelig kunskap om Tider och Samhällen; Och skulle jag frugta att vid ett tillfälle af fägnad öfver en eröfrad förmon återföra tankan på lidna förluster och väcka en känsla af saknad och sorg, då känslor af helt annan art redan inlagit alla närvarandes sinnen? Nej, jag bör icke frugta det. En Rosensteins namn nämnes icke inom dessa murar för ofta. Jag återkallar detta namn med flit, äfven därför, att jag är viss, att han med nöje i lifstiden skulle föreställt sig den lott att efterträdas i detta gille af en man, hvars befordran han fägnat sig att kunna bereda, emedan han kände att han med detsamma befordrade sina mest älskade och bäst kända Vetenskaper, Språkets och Häfdernas, dessa Vetenskaper oskiljagtiga från hvarandra, då frågan blir att framställa lefvande taflor af försvunna tidehvarf. Den tid J skildrat, Min Herre, i det Tal, hvarmed J helat Academien, som dess nykomne Ledamot, vittnar om skarpheten af Eder blick och dess förmåga att inse det stora och viktiga i händelsernas uppträden, det rätta och egentliga af deras sammanhang. Eder målning deraf är den fullbordade Häfdatecknarens. J hafven skildrat den ryktbara Konungen lika ädel som stor och bidragit att rädda hans minne från beskyllningen för annan ärelystnad än den af grund-

grundläggningen af sitt rikets trygghet och bestånd för kommande tidehvarf, af medels uppfinnande till dess inre förkofran i kunskaper och näringsflit, i rättskipning och de allmänna ärendenas visare fördelning mellan stiftade embetsverk, i den renade lärans försvar mot våldet af en hotande öfvermagt äfven på andra sidan hafvet, och samma läras befastande, kan hända, för alla sekler, som efterfölja. Fortfaren, Min Herre, att skänka Academien och det Allmänna taflor af detta slag och af det värde Ert snille så lätt förmår att gifva dem. Academien önskar Er dertill helsa, lifstid, lugn och lediga timmar.

Inträdes-Tal,

hållet

i Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-
Academien, den 21 Mars 1826,

af

Hans Excellence Herr Grefve
ADOLF GÖRAN MÖRNER,
dåvarande Stats-Råd, m. m.

Den kallelse hvarmed J hedrat mig, Mine Herrar, är mig dubbelt dyrbar igenom värdet af det Samfund, uti hvilket inträdet mig således är öppnadt, och igenom de Personer, hvars öfverseende godhet beredt mig denna heder. Således lika förbunden i allmänt och enskilt afseende, är det så mycket lifligare jag önskar att kunna svara emot den bevågenhet mig blifvit bevisad. De yrken som sysselsätta Eder, M. H., måste utgöra föremål för hvarje bildad mans lifliga deltagande. Att älska och värdera dem utgör således ingen förtjenst, men det är för mig smickrande att igenom dessa tänkesätt hafva något gemensamt med Eder. Den sinnrika tanken, att med Vitterhetens od-
ling

ling förena forskningen i forntidens minnen, erindrar på en gång om Vitterhetens ursprung och om dess föremål, ty det är icke nu mera det fordna Hellas ensamt, som det är förbehållet att både se innom sitt sköte vackra gerningar alstras och att veta värdigt berömma dem.

Under det J, M. H., genom Edra samfälda mödor bidragen till sinnenas lyftning och den vittra smakens renhet och förädling, skola utan tvifvel många utaf Eder gifva nya ämnen för dessa minnen, som det tillhör Eder att vårda och till Historien öfverlemna. Att få vara vittne till så ädla bemödanden är en lycka, som jag högt värderar och för hvilken jag utbeder mig att få betyga Eder min lifliga tacksamhet och erkänsla under det jag anhåller att med samma vänskapsfulla öfverseende, som kallat mig hit, alltid få blifva omfattad.

Secreterarens Svar.

Nådige Herre!

Flera Vetenskaps- och Vitterhets-Samfund hafva redan en längre tid varit i åtnjutande af den lyckan att räkna Eders Excellence bland sina Medlemmar. Dröjsmålet af det val, som ändteligen försäkrat denna Academie om en lika lycka, synes hafva härledt sig från en farhåga hos de väljande, att valet till äfventyrs icke vore Eders Excellence lika angenämt som det för Akademien var nyttigt och tillfredsställande. Eders Excellences förklarade tänkesätt öfver nyttan af dessa inrättningar, synes hafva vållat hos Akademien en tvekan i detta fall; och Akademien är glad att i dag få öfvertyga sig derom, att Eders Excellence icke, liksom mången annan, tillräknar Inrättningens Medlemmar de brister och misstag, som höra till sjelfva inrättningen. Visst är, att all Vältalighet och Skaldekonst, all Språkodling och Häfda-forskning, med ett ord alla Snille-öfningar, alla arbeten i Vetenskap och Konst, äro till sin natur de friaste af menskliga idken, och böra sorgfälligt lemnas så, om dessa konster och vetenskaper skola utbildas till sin naturliga kraft och skönhet. Görom likväl rättvisa åt de Regenters afsigter, som trott sig skyldiga att icke hindra utan tvärtom befrämja en samling af krafter till ett godt ändamål,
och

och som ännu gjort mera, som uppmuntrat dertill, äfven der driften ännu var svag och omärkelig. Men detta ämne är icke här tid eller ställe att granska och utreda. Inrättningarne, sådane de äro, böra handhafvas i enlighet med sina afsigter. Dertill behöfvas Medlemmar med Eders Excellences egenskaper, med kraftfull vilja för det rätta och nyttiga, understödda af grundliga kunskaper om tider och samfund, om vitterhet och konst, och med tänkesätt upphöjda öfver vanor och fördomar. Academien har haft dessa egenskaper till ögnamärke vid sitt val, och spår sig af dem, för sina arbeten och bemödanden de lyckligaste följder. Hon glädes att hafva tillegnat sig Eders Excellences medverkan för sina ändamål och lofvar sig en lika så varaktig fördel här af, som Eders Excellences ålder och helsa gifva henne dertill de ljusaste förhoppningar. Aca-
 demiens Ledamöter innesluta sig i Eders Excellences välvilja, och, af ökade skäl, den framför allt, som i dag har den ära att i Aca-
 demiens namn bjuda Eders Excellence att vara välkommen i dess sköte.

Inträdes - Tal,

hållet

i Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiqui-
tets-Academien, den 21 Mars 1826,

af

GUSTAF WILHELM AF TIBELL,

President i Kongl. Krigs-Collegium m. m.

Mine Herrar!

Då i en aflägsen forntid den Oinvigde nal-
kades de Visas boning, kallad att meddelas
det ljus, de genom sina forskningar vunnit,
skedde det med vördnad för föremålsens vikt,
och med liflig tacksamhet mot Dem, som för
honom velat öppna den slutna kretsen. Sam-
ma känslor, Mine Herrar, lifva ock mig i den-
na högtidliga stund, då jag på Eder kallelse
inträder i detta lysande Samfund.

Att nitfullt utforska, noggrant utreda, klart
framställa, och åt efterverlden säkert förvara,
ett redbart och tappert Folks öden, är ett vörd-
nadsbjudande föremål; det blifver för mig än-
nu dyrbarare, då dessa mödor egentligen hel-
gas det Lands skiften, om hvilket jag är nog
lycklig att kunna säga: det är mitt Fädernesland.

Min

Min erkänsla för Edert förtroende att hafva behagat kalla mig till deltagande i så nyttiga bemödanden, är desto större, som jag vid granskningen af min inskränkta förmåga finner mig ensam hafva vunnit vid detta val, då mig derigenom blifvit lemnadt tillfälle att upplysas af Edra insigter, ledas af Edra råd och eldas af Edra efterdömen, utan att kunna hembära annan återgård än en fast vilja att omsorgsfullt begagna dessa fördelar för att derigenom söka främja Academiens ändamål.

Min tid och min uppmärksamhet har hittills endast varit egnade att, likmätigt min tjenstepligt, bereda och vårda Rikets försvarsmedel; att nu äfven finna mig kallad att teckna Häfderne, huru dessa, om jag så får kalla dem, Historiska Elementer, blifvit i äldre och nyare tider af store Män till Rikets ära och försvar använde, skulle göra mig högst förlägen genom medvetandet af dertill saknad skicklighet, om jag ej vågade göra den uttydning af Kongl. Academiens Stadgar, att de ej fordra alla deruti föreskrifna föremåls uppfyllande af samma Person; om jag således saknar, hvad endast genom en tidig öfning kan vinnas, förmågan att på ett sätt, som ämnets och språkets värdighet fordrar, kunna gagna som Häfdatecknare, skall jag dock söka att visa min erkänsla mot Academiens förtroende genom ett oafbrutet bemödande att ur våra allmänna Handlingar sam-

la Materialier till begagnande af dem, som lyckliga natursgåfvor och förvärfvad skicklighet ålägga den ärofulla pligt, att åt efterverlden förvara eget namn jemte deras, hvilkas öden och bedrifter de beskrifva.

Att uti Kongl. Academiens ynnest fortfarande få vara innesluten får jag den äran anhålla, under försäkran om det nit, med hvilket jag skall i allt hvad min förmåga medgifver, söka uppfylla de pligter Academiens Stadgar föreskrifva.

Secreterarens Svar.

Min Herre!

Er kärlek för denna Academies yrken, och den flit, hvarmed Ni varit van att uppoftfra åt den äldre häfdaforskningen de få stunder Ni haft lediga från vigtiga Ämbetsbefattningar, har icke kunnat undfalla Academiens uppmärksamhet. Hon har skyndat att tillegna sig Er person, för att dela äran af edra arbeten och förbehålla sig edert biträde i de likartade göromål, hvarmed hon sjelf sysselsättes. Edert vaksamma snille har icke kunnat bortslumra den hvila, som en lycklig fred redan en längre tid skänkt åt den vapendragande Medborgaren. Nöjd att hafva sjelf, under den stora Krigarens befäl och icke långt ifrån hans sida, sysselsatt, med verksam åtgärd, den Minnes-tecknande Gudinnan, återgick Ni till Fäderneslandet med äran att hafva deltagit, i egenkap af högre Befälhafvare i de Segrar, som förvånat Samtiden och skola med förundran omtalas af den sednaste efterverld. Under denna framgång glömde Ni icke hvilket land Ni hade att tacka för de kunskaper och skicklighet, som förvärfvat Er det hedrande förtroende Ni åtnjöt hos den främmande nationen; och Ni längtade att få betala denna skänk med frukterna af den rika erfarenhet, af hvars förtjenster ett tacksamt fädernesland på sin sida skyn-

skyndade sig att draga all möjlig fördel. — Cesar och Xenophon hafva bägge teknat för efterverlden sina Segertåg och sina Krigsbragder. Af edert nit för den historiska vetenskapen, och eder förmodade öfvertygelse om nytan af så kallade Memoirer eller enskiltas Minnestekningar af de händelser, hvari de sjelfve antingen deltagit med större eller mindre verksamhet, eller ock på närmare håll skådat andras deltagande deri, väntar Akademien, med hvarje Häfdernas Vän, en redogörelse för edra åsikter af de öden och hvälfningar, som Ni delat, eller som tilldragit sig under edra ögon, med deras mindre kända orsaker och verkningar och de smärre omständigheter, som ofta kraftigare än de stora stegen, bestämt och riktat deras fortskridande eller afgjort deras utgång. — Till dessa och andra arbeten i Aca-
demiens väg önskar hon Er, Min Herre, en helsa och ledighet, svarande mot er förmåga att i denna del uppfylla hennes egen och Vetenskapens tysta förhoppning.

Inträdes - Tal,

hållet

i Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antiqui-
tets-Academiën, den 12 October 1826,

af

JOHAN OLOF WALLIN,

Ordens-Biskop, Pastor Primarius, m. m.

Mine Herrar!

Den heder, mig tillskyndats genom den smickrande inbjudningen till ett rum i edert Samfund, vet jag att värdera; och att jag åtminstone icke genast skulle till någon del förspilla den, hafven J med ökad godhet förebyggt genom mitt och edert förskonande från det vid slika tillfällen öfliga Inträdestalet. Ehuru genom embetspligt förbunden och ej ovan, att ofta och offentligen uppträda såsom talande, räknar jag mig dock heldre till åhörares krets i en Församling sådan som denna, väl vetande huru litet jag är i stånd att tillvägabrinda någonting densamma värdigt, vare sig till ämnets vikt eller åsigternas nyhet eller framställningens färg. J hafven ock sjelfve så afber-

bergat fältet, att de få ax, jag möjligen kunde upphämta efter edra skördar, skulle troligen tjena mindre till ökande af *eder* rikedom, än till yppande af *min* fattigdom; jag må därför så gerna äfven lemna efter mig de af *eder* förbigångne eller tappade axen, för att kunna, då jag ickedessmindre framhunnit ända till *eder*, synas, om icke just rik, åtminstone behållen, och dymedelst, om också blott genom det bevarade utseendet, rättfärdiga edert val, så godt jag kan. Imellertid ser jag mig, genom eftergifvenheten af edra fordringar, försatt i den lyckliga belägenhet, att, med undvikande af ett farligt Specimen, kunna dela *eder* utmärkning, utan att dela edra mödor, — beklagligen ock utan att dela edra förtjenster; men jag må söka min tröst i medvetandet att utan ensidighet kunna uppskatta deras värden och att åtminstone med ren kärlek omfatta ämnena för edert yrke, då jag nu går att bland *Eder* intaga en plats, för hvars värdiga beklädande jag hitintills kunnat göra så litet och torde hädanefter komma att göra ännu mindre, enär andra omsorger och pligter, hvilkas uraktlåtande troligen underkastades en omildare dom än *Eder*, vilja tillägna sig all min knappa kraft, som åren dessutom allt mer skola medtaga. Men hvad de, i sin ilande fart, aldrig eller aldrasenast skola medtaga, är den känsla af tacksamhet för välgörare,

rare,

rare, högaktning för stora själsegenskaper och beundran för sanna snillen, hvilken skall följa mig så länge jag andas och hvilken, — jag hoppas det af edert mig redan visade ädelmod, — torde gifva mig någon slags rätt, om också den enda, till Eder fortfarande välvilja.

Tillförordnade

Secreterarens Svar.

Min Herre!

Då Academiens lagar, grundade på en vis om-
tanke för dess bestånd och anseende, ålägga
henne att välja sina Hedersledamöter bland Her-
rar och Män, som förena kärlek till lärdom
med egna insigter, skulle Akademien redan i
denna föreskrift haft tillräckliga skäl till den
önskan hon i dag ser uppfylld, att bland dem
få räkna Er, min Herre! Hon ville och bor-
de icke inom sitt samfund sakna den Man, som,
utmärkt genom kraftfullt snille och sann smak,
hedrat Fäderneslandet med ypperliga arbeten
och derjemte i sitt kall varit kyrkans pryd-
nad. Hon visste att ett snille sådant som Edert,
utan att hindras från redan valda ämnen för
sin verksamhet, med lika framgång omfattar
alla, äfven dem, som vid första påseendet tyc-
kas aflägsna från Skaldens och Vältalarens.
Hon kände att den, som med Luthers värme
och kraft höjt Svenska Kyrkosången och Ta-
lekonsten öfver andra Nationers, skulle icke
kunna neka sin uppmärksamhet åt någon del
af detta folks häfder. — Dessutom har Vältalaren,
som äfven tolkat fornåldrens oförgång-
liga mönster, redan ett gifvet anspråk på rum
i ett samfund, hvilket fått sig uppdraget att
lif-

lifva och bibehålla aktning och kärlek för den Classiska så väl som den inhemska ålderdomens minnen, och äfven har Apollo till skyddsgud. Academiens föremål hafva således samma rätt till Eder aktning, som Ni att dela hennes omsorger. Genom mig får hon blott helsa Eder välkommen.

Strödda anteckningar
om
Fynd i Svensk Jord,
med en dertill hörande
Förteckning;
af

JOHAN GUSTAF LILJEGREN,
Riks-Antiquarie, Garde des Medailles m. m.

Bland de säkraste källor för en noggrann och bestämd kännedom af ett tidehvarf äro de från samma tid qvarblifne lemningar af dess verktyg och redskaper. Redan vid frågan om nästföregående århundrade, från hvilket vi äga så många minnen och skrifteliga anteckningar, gifva efterlemnade tillverkningar, då begagnade vapen, husgeråd, redskaper, smycken och prydnader, vid åskådningen, ofta helt andra och klarare begrepp än vi derom förut kunnat uppgöra. Ställde ibland tidens verk och omgifvelser, måste vi tydligast inse tidens förhållanden. Gäller detta om en tid, från hvilken vi dessutom hafva så många friska minnen och noggranna underrättelser, skola dylika lemningar vara af ännu mera värde för

en

en så aflägsen fornålder, att derifrån andra uppgifter med tiden gått förlorade och hvars förhållanden, då skrifkonsten blef bekant, allredan voro till det mesta förglömda. För dessa urminnes häfder eller fosterlandets äldre historia äro således de ur jorden upptagna åldriga konstarbeten, hvad petrificater äro för jordaningarne, de enda och alldeles klassiska urkunder. I sådant afseende har ock den bildade verlden, kort sagdt på alla orter, begynt uppsöka, samla, beskrifva och använda sina inhemska fornlemningar.

Sverige var en bland de första af nyare Europeiska stater, som började anmärka och för det Allmänna och Vetenskapen samla sina egna ålderdoms-lemningar, af hvilka efterverlden såmedelst erhöll ett ganska betydligt och dyrbart förråd, ehuru detta ingalunda gör anspråk på att innehålla stort mer än det märkligaste af hvad som till inlösen blifvit erbjudet. Utom detta hafva många träffade forsaker af okunnighet, vårdslöshet, eller penningelystnad förkommit och, om dem deraf, som af forskare och samlare blifvit tillvaratagne och efter någon tid åter skingrade och förlorade, öfverkommes ofta händelsevis blott en eller annan icke tillfredsställande uppgift. Endast öfver hvad, som enligt lagens föreskrift blifvit Kongl. Maj:t och Kronan hembjudet, kan man vänta någon fullständig underrättelse i dertill hörande med fynden insända uppgifterna,

na, ännu förvarade dels bland andra Kongl. Canzliets handlingar i Kongl. Riks-Archivet, dels för sednare tider i Kongl. Antiquitets-Cabinettet och Kongl. Academiens handlingar; dock saknas ännu för Vetenskapen en serskild beskrifning öfver dessa offentligen angifne Svenska fynd, hvilken icke skulle blifva utan vigtiga följder för Historien och häfde-forskningen. Öfvertygelsen härom, jemte behovet för upplysningar till de stycken af ofvannämnde beskaffenhet, som vi äga qvar, har föranledt mig att göra ett korrt sammandrag af de anteckningar jag kunnat i omförmäldte samlingar upptäcka rörande fornsaker, funna i Svensk jord. Då denna korrt förteckning i Chronologisk ordning antyder hvad som blifvit funnet och på hvad ort, samt vid hvad tillfälle sådant skett, gifvas redan deraf åtskilliga ståndpunkter, som kunna vara af betydenhet. Äfven utan ett försök att framställa all den nytta forskningen i det hela eller dess serskilda grenar af en sådan beskrifning kunde hemta, torde några allmänna anmärkningar, föranleda af den gjorda förteckningen, ej vara utan nytta och uppmuntran till företagets fortsättning och fulländande af den, som äger tid och tillfälle att äfven ur tryckta böcker och andra uppgifter fullständigt framleta hvad mera spridt förekommer.

1. Af *Chronologiska* uppställningen inhämtas hvad, som hvarje tid anträffats, hvad som ansetts förtjena att antecknas eller uppgifvas — och med det samma forskningens riktning och beskaffenhet.

Forskningsar i fosterlandets häfder hafva blifvit företagne ända från det århundrade, då vetenskaperne upplifvades, och funna sällsyntare stycken anmärkte, men deras ordentliga uppgifvande och samlande för Statens räkning tager sin början först på sednare hälften af 1600-talet. Förut var sådant blott enskildes omsorg, och efter denna tid, så länge 1684 års Fynd-placat var gällande, hvilket tillerkände Kongl. Maj:t och Kronan ägande rätten af de funna stycken och $\frac{2}{3}$ af deras värde, då hittaren fick åtnöja sig blott med $\frac{1}{3}$ af värdet såsom littelön, ansågos fynd och deras uppgifvande mera såsom en Statsfordran än en Vetenskaps-sak: Följakteligen uppgafs och samlades hufvudsakligen hvad som ägde betydligt metalliskt värde. Sedan åter hittaren år 1754 genom Allmänna Lagens stadgande blifvit försäkrad om full betalning af hela det till Kongl. Maj:t och Kronan lemnade fyndets värde och dessutom en tillökning af en åttendedel eller $12\frac{1}{2}$ procent serskildt såsom littelön, har Kongl. Archivets mesta och betydligaste förråd blifvit insändt. Vetenskapernes vidsträcktare bearbetande visade vigten äfven af fornarbeten i mindre ädel metall, hvadan ock på 1740-talet

let stycken af mindre penningevärde, för vetenskapen ofta mera bevisande, med omsorg efterspanades och tillvaratogs. Att man sedan hela 20 åren fått obetydligt uppgifvet och insändt, berör väl deraf att detta slags ålderslemningar då mindre aktades och icke ansågos förtjena uppmärksamhet, och synes deraf, som funna fornsaker framdragits eller snarare framlemnats talrikare i samma mån, som Antiquvarierne derföre nitälskade och Staten sådant inlöste, uti hvilka omständigheter, mer än i brist på träffade fynd, skälet bör sökas der- till, att man vissa tidehvarf ej finner så många fynd angifne som under andra. I Konung Gustaf III:s tid, sedan Historien och Fornforskningen blifvit en serskild Academies syftemål, vändes hägen mera allmänt åt dessa ämnen. Allt, vare sig af ädlare metaller eller utan metallvärde, hvilket hade gammal märkvärdighet, blef inlöst, och har man serdeles under loppet af innevarande århundrade med omsorg så väl för publik som enskild räkning gjort samlingar af fornsaker, utan afseende på deras inre halt, i anledning hvaraf man nu mera äfven ibland dessa i de talrika samlingarne börjar kunna anställa jemförelser och deraf leda slutsatser för bestämmeelse, tidehvarf m. m., samt såmedelst gifva anvisningar huru fornlemningarne skola för Historien blifva användbara och till bevis tjenliga.

2. I afseende på *orter*, der äldre lemnin-
gar träffats, förtjenar anmärkas att kustorter-
na vid hafvet eller i grannskapet af större sjöar
och segelleder erbjudit mera, än längre upp i
landet belägne trakter, då skogsnejder och
bergsbygder, tillika med de nordligare land-
skaperna ofvan Gestrikland, frambragt obetyd-
ligt och ofvan Ångermanland nästan inga verk-
liga Antiquiteter, hvilken omständighet i sin
helhet närmare bestämd och utvecklad, torde
kunna tjena till grund för viktiga slutsatser rö-
rande Svenska befolkningens fordna sträck-
ning och gräns.

3. Beträffande åter sjelfva stället, der forn-
saker funnits, är väl en mängd upptaget i grun-
den af förstörda högar, men det dyrbaraste i
redbara metaller träffadt i jorden, antingen på
släta marken eller i så obetydliga kullar, att
deras upphöjning ej väckt synnerlig uppmärk-
samhet, äfven som oftast mellan eller under
stenar; och har det mesta, äfven för vetenska-
pen viktigaste, hittats händelsevis af arbetare
och barn, vid plöjning, dikning, gräfning, bär-
plockning o. s. v., då åter inga eller ganska
få föremål af utmärkt sällsamhet eller värde,
men vida oftare endast vanliga och allmänna
stycken, framkommit genom en för sådana
jordfynd enkom anställd gräfning i högar, hvil-
ket lagstridiga företag sällan medfört någon an-
nan säker verkning än förstörelsen af gamla
minnesmärken.

Då

Då man ibland de ur jorden hemtade stycken *) skådar flere guldringar och bland dessa äfven dem, som hållit mellan 2 och 3 skålpund eller nära 5 myntmarker, så torde sagornas berättelser om 8 och 900-talens myckna bruk af flera markers guldringar ingalunda böra anses öfverdrifne eller af Sago-berättare uppfunne, tvärtom kan dessa dyrbarheters verklighet och allmännare bruk så mycket mindre sättas i fråga, när oaktadt alla dem, hvilka de näst efter Christendomens införande i Sverige förflutna 6 sekler uppspanat och förstört, ännu från år 1718 till och med 1828 kunnat upphittas ej mindre än 55 stora guldringar.

Vid dessa och flerfaldiga andra fynd förefaller det högst sannolikt, att allt detta, som finnes i Svensk jord och således tillhört Svensk man, ingalunda blifvit frambragt af Svenskt råämne eller af Svensk mästare-hand. Svärd och vapen kunde inom gamla Manhems gränser likavisst smidas som föras, men icke förmåles i äldre tider om ädlare metallsmiden af betydighet och intet serdeles om något grufvo-arbete. Om de gamla slagghögar, som ännu synas, äro lemningar efter tillverkning af jern eller andra metaller, tillhör den nogare forsk-

*) Oberäknade alla till vikt och storlek obestämda fynd, stiger det bestämdt uppgifna, här anförda fynd-belopp af guld till omkring 2000 lod eller $3\frac{1}{2}$ lispund, och silfret likaledes till öfver 6500 lod eller öfver $\frac{1}{2}$ skeppund.

forskningen att afgöra. Hvad vi dock med tämlig visshet af häfderna kunna bestämma, är att vi inga guldgrufvor ägt eller bearbetat. De i Svensk jord anträffade dyrbarheters form och arbete hänföra dessutom deras uppkomst och bestämmelse till andra orter, och med historiska anvisningar intygas, huru allt sådant hvad vi ägt, har, jemte dertill hörande mynt, hitkommit från främmande länder, serdeles Orienten, genom handel, Varingstjenst och Vikingståg. Att närmare bestämma Orterna, hvarst de af Svenskar förskäffats, sättet, hvarpå de erhållits, och tiden för deras hitkomst, blir ett vidsträckt fält för forskningen; ett viktigt bidrag till kännedomen om Fornsvenskens förbindelser med öfriga världen.

Våra Germaniska grannar hafva för sin äldste Häfdetecknare Tacitus intygat att Svenskarne redan då (i andra seklet efter Christi födelse) voro öfvade i sjöfart och derigenom mäktige och förmögne; våra fynd vitsorda äfven att länge efter den tiden förfädren ända fram till 12:te århundradet oafbrutet fortfarit att från aflägsne orter med sig hemföra skatter af betydligt värde. Vi hafva således utom andra dyrbarheter från åtskilliga länder, såsom Grekiska äktenskaps-kronor (σεφαλοι), Österländska smycken o. s. v., ur Svensk jord hemtat Romerska mynt ända från Cæsarernas tidehvarf till och med Ottonernas, äfvensom Österländska, ej blott af det så kallade Nedre
Kej-

Kejsaredömet's utan ock Persiska ifrån Sassaniska Dynastien, samt Califernes Cufiska mynt från åtskilliga ganska vidt åtskiljda myntorter, ända från 5 år efter början af deras myntinrättning, eller Hedjras år 79 intill år 328, efter den Christna tideräkningen mellan åren 698—940, samt vidare. Ur Svensk jord äro äfven upptagne Engelska, Irländska och Tyiska mynt, serdeles från Ethelreds och Ottomernas tidehvarf. Uppmärksamheten på sådana fynd skall leda till den säkraste bevisning för plägad närmare eller fjermare gemenskap med de trakter, hvarest dessa stycken varit inhemska; hvarjemte de upplysa beskaffenheten af den utifrån förskaffade rikedom, och äro ojäfaktige minnesmärken efter en orts förmögna-re och ryktbare innevånare och deras tidehvarf, m. m. De utgöra bestämda grunddrag till en sådan orts bildnings-historia och med det samma till Fäderneslandets.

Hvad af sådant och af allt, hvad dessutom rör de serskildta styckenas beskaffenhet, bestämelse och härvarande bruk, låter sig sluta till forntidens häfder, Gudstjenstliga, politiska och enskildta förhållanden, dess bildning, smak, öfverflöd, inskränkningar, o. s. v., eller hvilka många upplysningar hvarje tillförlitlig fornlämnning kan gifva, är omöjligt att beräkna, och att derå förete vissa prof, hvilket vore det samma som att skriva stycken af en Skandinavisk Archeologie, vill jag nu icke företa-

ga, minst kan sådant blifva ämne för denna lilla uppsats, hvars enda syftning varit att å saken väcka uppmärksamhet.

I stället och med afsigt att bereda skarp-synte och lärde forskare tillfällen för flere och djupare betraktelser, har jag trott mig till en början böra aflemna den redan uppsatta förteckningen, hufvudsakligen börjad öfver hvad of-fentligen blifvit anmältdt, sedan upptagande til- lika strödda, ehuru ofullständiga, anteckningar om hvad en och annan författare i förrberör-de afseende anmärkt *); hvarvid jag äfven ve-lat tillkännagifva min föresats att framdeles rik-ta och föröka dessa anteckningar.

- *) Uppgifterna i Fynd-förteckningen äro hemtade till en del ur de med Fynden af Konungens Resp. Be-fallningshafvande och hittarne insända Berättelser, samt Riks-Antiquariernas afgifne Utlåtanden och Me-morialer, hvilka kunnat bland andra inkomna Hand-lingar i Kongl. Riks-Archivet finnas, eller ock för-varas bland andra Kongl. Antiquitets-Archivets Hand-lingar, och vidare utur denna Kongl. Academies Pro-tocoller och Handlingar; till en del utur andra Hand-skrefna anteckningar, såsom af Bureus (*Collectan. Sign. F. a. 12.*, här å Kongl. Bibliotheket), Rheze-lius (*Investig. Antiq. Sign. F. c. 2. derst.*), och Hadorph (i dess *Bref-Concepter, derst.*), så ock af Förteckningar öfver K. Samlingarne, eller andra upp-gifter, såsom Hilfelings anteckningar, m. fl.; till en del åter utur särskildt återopade tryckta böcker, samt till någon del af åtskilliga mig meddelade in-berättelser.

Förteckning

öfver

Fynd i Svensk Jord.

1) År 1547 den 15 Juni omtalas i K. Gustaf I:s Bref gammalt på *Åland* funnet *främmande Mynt*, och yttras deri vidare, att det vore önskeligt om mera kunde uppfinnas och bekommas.

2) I början af 16 Århundradet skola i *Hede* socken, Ljung- och Ljusnedalen uti Herjeådalen, högar blifvit genomgräfne af Olof Hansson i Buskan och Funnesdalen, hvilken derifrån säges hemfört flere fynd af *silfver*.

Hulphers, sid. 74.

3) 1599 äro i *Tystberga* socken, Rönö härad, Södermanland, vid gräfning i jorden, af en bonde funna *Silfverbracteater* med bokstafven E eller M.

Brenner.

4) Vid år 1600 eller något förut upptogs i *Algutsrums* socken på Öland ur en hög en ekekista ^{*)}, full med ägodelar, *guld*, *silfver* och *clenodier*, mäktiga gammalt.

Rhez.

L 2

5) Vid

*) Kistan, som ännu år 1634 förvarades i sakristian, är huggen af en hel ekestock, bräddarne ett kvarter tjocka, tätt öfverdragne med fingerstjocka jernbeslag.

Rhez.

5) Vid år 1600 träffades af en bonde i *Bälinge* socken i jorden vid väglagning 3:ne *pottor* (urnor) och deri en stor hop *guldringar* och en göpen *läderpenningar med genomslagne silfvernaglar* (troligen stycken af en rustning).
Bureus.

6) Vid år 1600 i *Halium* socken träffades vid gräfning en *säghelsten* (*brynsten*) bland menniskoben.
Bur.

7) År 1602 funnos i *Fråne* socken i en hög en *kettill*, *slagg* och en *Thorvigge*. *Bur.*

8) 1606. I *Sunnerbo* Härad, i Småland, hittadt *silfver* till 9 lod: deraf 6 lod inlemnade såsom Krono-uppbörd, med afdrag, enligt lag, af $\frac{1}{3}$ eller 3 lod till hittaren i hittelön.

J. Skogs Räkensk. för 1606. Smål. Handl. n:o 10.

9) På 1650talet hittades vid *Lund*, i *Fundbo* socken i Uppland, ett *svärd* och *sporrar* i en hög.

10) År 1648 fanns vid *Fårabro* i Uppland en *sporre* med en liten kringla.

Peringsk. Mon. Uller. 295.

11) 1655 uppgräfdes på *Wisingsö* en *kopparurna* (troligen en *spännbuckla*) af $\frac{1}{4}$ alns längd och 2 tums höjd, samt en *barnurna* (troligen ett mindre dylikt *spännsmycke*) af samma metall, tillika med brända ben, hvilket ännu år 1750 derstädes i sakristian förvarades.

Palmschöld. Saml.

12) År 1662 blefvo vid *Presthamna* i Kihln, Wermland, under en håll i en bergshåla, funna ett *spjut* och en *stridsyx*a, ett *svärd* med fäste af tackjern, *penningar* blandade af koppar och silfver. *Fernow, 1: 128. not.*

13) I skogen uti *Nerike* har en bonde hittat en hel hop *Arabiska mynt*.

Berch, ur Scheff. Ups.

14) 1669 blefvo i *Skåne* vid ett berg funna några *mynt*, hvilka öfverlemnades till Grefve M. G. de la Gardie. *Hadorph.*

15) 1670 träffades i *Hellestad* i en hög, öfversta delen af en *kopparklinga*, prydd med graverade ringlar: teckning deraf finnes i träsnitt.

16) 1670 blef vid *Lena* i Westergöthland funnen en större *pilspets* af jern, hvilken ansågs vara efter slaget år 1208.

17) S. å. fanns vid *Tibble* en *pilspets*.

18) 1671 är i *Styrestad* socken, Östergöthland, vid ett berg uppgräfvat ett *benran-gel*, hvilket om bägge sina armar skall haft ett par stora *guldringar*, som skola vägt 500 ducater tillsammans. *Had.*

19) 1673 funnos ej långt ifrån Calmar stad, i en åker, af en bonde, ibland en mängd Kon. Ethelreds *Engelska* och flera gamla *Tyska* Regenters *penningar*, äfven några *Arabiska silfvermynt*. *Brenn.*

20) År 1674 funnos i *Södermanland*, af en Prestman, mynt i stor mängd uti en smalhalsad *malmkanna* af 4 till 6 kannors mått, med stor grepe och inskrift i munkstil. *Had.*

21) 1674 om hösten träffades vid *Wä*, nära Christianstad, 3:ne *guld-bracteater* med vidlödde kanter och merlor för att kunna bäras i snören eller kedjor, samt några förrostade *stora svärd och pilar*.

Dessa Guldsmycken äro beskrefne af Scheffer i Afh. *Tres orbes aurei &c.*, och tecknade af Brenner, och sedan af Thomsen i Köpenhamn.

22) Ofvan *Kopparberget* i Dalarne är funnen en *Arabisk silfverpenning*. *Dijkman.*

23) 1675 är å *Eksberget* i Elfdals härad, Wernmland, i en graf af stora uppresta stenar (hällkista), funnet ett stort benrangel af en meniska med en *stålbåge* på bröstet.

Fern. 1: 62.

24) 1679 blefvo vid *Linköping* i en åker, af Borgmästaren Mogatæus, funna *stora förgyllda helgonarmar af silfver, en kalk, ett stort silfverbälte och annat gammalt kyrkosilfver*: Förslag göres år 1680 af K. Antiq. Collegium att infordra det till Kongl. Maj:t och Kronan.

25) 1680 träffades å *Södermalm* vid Stockholm af dagsverkare, vid gräfning för grundläggning af ett hus, många tusende K. Eriks af Pommern *silfverpenningar*. *Brenn.*

26) År 1623 hittades i *Åmyra*, Huddunge socken nära Sala stad, vid sönderhuggningen af en gammal ekestolpe, *gamla Svenska mynt*, med en bokstaf och 3 Kronor å ena och Götha Lejon å andra sidan, m. fl., alla äldre än Drottn. Margaretas tid, hvilka, inneslutne i en pung, blifvit uti ett dertill borradt hål i äldre tider inlagde. *Brenn.*

27) 1625 vid *Jervis* i Karusen socken i Estland träffades en stor skatt *Arabiska mynt* jemte några *Engelska penningar* af K. Ethelred, Knut den Store, Harald I, Hardaknut, Edvard Confessor och Harald II, samt en stor del samtidiga *Tyska Regenters* och *Biskopars mynt*. *Brenn.*

28) 1625 äro mellan *Wiblingsgård* och *Harde* i Helvi socken på Gottland, under en rot, vid gräfning efter tjärrötter, funna en mängd *Arabiska mynt* och tvänne *silfverringar*.

29) Strax före år 1626 hittades i skogen i *Danmarks* socken, Upland, 3 å 4 mil norr ut från Upsala, en mängd *Arabiska Silfvermynt*. *Dijkman.*

30) 1626 den 27 April träffades i *Kyrketorps* socken, Westergöthland, vid gräfning i en trögård, uti en $3\frac{3}{4}$ aln (från Norr till Söder) lång samt 2 alnar bred hällkista, jemte 4 mennisko-hufvudskallar och andra ben, 3:ne *flintknifvar*.

31) År 1626, i Junii månad, funnos vid *Saris*, i Salå by, Uskila socken, nära Åbo, en mängd gamla *Engelska*, *Tyska* och *Grekiska* mynt.

32) 1627 begärer Hadorph det en mängd *guld*, funnet af en Finne, måtte inlösas.

33) 1627 om sommaren, i *Angered* socken, Götheborgs län, hittades af några vallbarn ett uttänjdt och vridet *guldstycke* till 52½ dukat. vigt.

34) 1627 vid *Strömsholm*, när trädgården anlades, upptogs ur en hög ett *kärl af alabaster*, likt en flaska eller burk med sin propp, och inskrift på sidan af obekanta bokstäfver.

35) I *Kronobergs* Län äro uti högar funna en *kopparklinga utan fäste*, och andra fornsaker, hvilka ansågos vara efter Bråvalla slaget mellan Danskarne och Småländska qvinnohären.

Dahlbergs Sv. Ant. & Hod.

36) 1629, vid *Salberga*, i Rättviks socken, Dalarné, uppskrapades af en bock flere ringhaltiga *silfver-bracteater*, hvilka af vallgossen tillvaratogs.

37) 1629 fanns nära *Gränby*, vid vägen mellan Upsala och Waksala, i en hög, af Erik Andersson i Sköldstad, en gjuten stor *urna* af metall, med tvänne hufvud, i ställe för öron.

Rudb. Atl. 3: 12, 75.

38) 1629. Vid *Rödeby* på Ålön i Medelpad, i en ätthög, kallad Sverres hög, funnos af Häradshöfdingen Teet en *urna* och *tvänne stigbyglar*.

39) År 1629, i *Björkebergs* eller *Lebergs* socken, fanns en mängd *silfverpenningar* och annat *silfver*. *Had.*

40) 1690 på *Gottland* en mängd *Arabiska mynt*.

41) 1690 fanns i *Arboga* å af en gosse en *guldring*, med åtecknade gamla characterer.

42) 1691, i *Tvååkers* socken i Halland, nära prestgården i ett stenvarp, funnos, af Prostens son och tvänne andra gossar, 3:ne *svärd* af jern. *Bexell. 1: 550, not.*

43) 1692, den 28 April, vid *Kråkhvilan*, nära Roslags-tullen vid Stockholm, äro af en ryttare, under gräfning för att plantera kål, i första spadtaget i jorden funne flera tusende *mynt* från Eriks af Pommern till K. Christian II:s tid; deribland öfver 4000 Sten Sture den äldres i Westerås slagne *örtugar*.

44) 1692, vid *Stora Mällösa* i Nerike, fanns af bönder en ansenlig hop *guld*, hvilket undandöljdes.

45) 1695 blef vid *Gripsholm*, i en ättehög, bland askan i en urna, funnen en *öppen silfverring*, litet hackad i ytan, liksom de gamla Engelska mynten.

46) 1695, mellan *Wamblingbo* och *Sundre* kyrkor på *Gottland* funnos af en skeppare, i en urna i sjelfva jordbrynen, flere K. Ethelreds *mynt* och 3 *armringar*. *Per. not till Asm. Kappab. S. s. 50. Björn. Hjältepr. s. 59.* 47)

47) År 1694, vid *Bråfall*, Tuna socken, Dalarne, är på hittebacken ur jorden uppgräfvnen af en hustru, Ursilla, en *hästsko af silfver* *).

48) 1695, vid grundläggningen af *Slottsbyggnaden* i Stockholm, funnos i jorden en gammal *musketpipa*, en *musketskula* och $\frac{1}{2}$ *Cartaukula*, 1 *Westerås-penning* och K. Carls *Rigiske skilling*.

49) 1695, blef vid *Alingsås* i Westergöthland, af en soldat i jorden funnen en *guldbracteä*, vägande $6\frac{5}{8}$ ducater.

50) 1695, vid *Wattholma*, Lena socken, Upsala län, i en åker, en *ring af messing*, fullristad med runor. *Rudb. 3: 70.*

51) 1696 den 10 Junii, vid *Boldnäs* kyrkas reparation, funnos i en låda eller skrin, inmuradt ungefär 1 aln neder i det gamla altaret, 3102 *silfvermynt*, till öfver 120 R:drs vigt, samt en liten *förgylld silfverring* och en utländsk *dukat*.

52) 1696 funnos i *Kumla* by, Boglösa socken, *mynt* och annat *silfver i afklippta trådar*, till 18 lods vigt.

53)

*) Den var till en början så öfverlupen af erg, att han ansågs vara af jern, men är af Bruks-betjenten Jan Grot från hustrun inköpt och af en guldsmed till något kärl omarbetad, enligt ett särskildt derom gifvet bevis. Sahlstedts Tuna Minne, Bil. N:o 60. Om fynd af silfver-hästskor äro i orten flere traditioner. *Hülphers Dal. p. 601.*

53) År 1696, vid *Isåtra* af Åkers socken, nära Waxholm, vid en högs utgräfning, funnos 5 kannor af gammalt silfvermynt, allt äldre än K. Albrekts tid.

54) 1696, i Nerike på skogen *Käglan*, funnos flera Kon. Albrekts och än äldre mynt.

55) 1696, vid *Ärteberg*, Härja socken, Westergöthland, träffades vid en vägs anläggning *stigbyglar*, *betselstänger*, *sporrar* med stora stjelkar, i hvilka kringlorna voro fästade, allt stort och oformligt, och ett *svärd* af godt stål, trekantigt som en bajonett.

Lindsk. 5: 233.

56) 1700, vid *Hessleby* i Södermanland, i en hög, fanns en *kruka* med dricka uti.

Brocm. Östergöthl. 2: 323.

57) I *Skinberga* socken, Hammarkinds härad i Östergöthland, i en stor ätthög fanns en *kruka* med öl uti. (Fyndåret är ej bestämdt).

Anf. st. 2: 14.

58) 1700, på holmen *Skorpan*, vid sjöstranden i vattnet på botten af sjön Wammeln, Grägsta ägor, under Hålbönäs sätesgård, Flo-da socken, Södermanland, strax vid ett brant berg, blefvo af Bonden Måns Jönsson i Åtorp, Skyllinge socken, funne sammanlagde *ringar* och *stycken* af fint guld, hängande på en större ring.

Afritade och beskrifne i Peringskölds noter till Asm. Kappab. Saga, sid. 27, och Björners Nordiska Hjelteprydnad. s. 43.

59) År 1701, i *Ramsta*, Skyllinge socken, Oppunda härad, blef i en åkerlinda, af Erik Larssons dotter, funnen en liten i tre tenar sammanvriden *guldring* om $1\frac{1}{4}$ duc. vigt.

60) 1701, i *Jemtland*, funnos i en hög några gamla stycken af *messing* och *jern*.

61) 1701. I *Wreta gårde*, Sätersta socken, Rönö härad, fanns af Pigan Brita Persdotter en *gulden* till $1\frac{5}{8}$ lods vigt, hvilken sedan blifvit böjd i form af en hake.

62) 1701, i *Bräcka by*, Åhra socken, i bäcken som går utom fjället, öster om en åker, blef af en tio-årig gosse, Nils Mårtensson, funnen en *panna* af jernplåtar hopslagen.

63) 1701. Dersammastädes fanns af förutnämnde gosses fader, Mårten Stensson, en dylik *Kittel* på bottnen af en hög, den strömmen utskurit. Derjemte träffades 2 gamla förrostade *värjor* med fästen af jern, drifvet arbete, det ena var försilfradt; en stor atllång *messings-sölja* till ett gehäng, med upphöjdt arbete, en trind *messings-puckla*, 2 *handyxor*, mest förrostade, 2 *spetsar*, som synas tjent till handpikar, 6 *pilspetsar* af jern, 2:ne förrostade *munstycken* till ett betsel af jern, ett *eldstål*, 1 st. vriden *messingstråd*, 1 kvarter lång; 2 smärre *jernpannor*, stora som brickor, och *jerngrepar*, samt dessutom en mängd *spik* och *naglar*.

64) År 1703, på *Sigwards* ägor, straxt vid Eskelems kyrka, $1\frac{1}{2}$ mil från Wisby, vid obetydlig gräfning på en gångstig utmed en stenvass eller gammal stengärdesgård, funnos den 1 Junii af Fördubblings-Båtsmannen Jöran Nilsson Målare och gossen Nils Olsson i Sigward, 28 små *silfvermynt* af Romerska Kejzare, till $5\frac{1}{2}$ löds vigt, hvilka voro mest förergade, utom flere af Antoninus Pius, Antoninus Philosophus, och dess Gemål Faustina, 5 *guldmynt* af Kejsar Honorius, Theodosius, Anthemius, Leo och Basilius.

65) 1703. Vid *Näs*, Åkers socken, Roslagen, i ett gammalt sönderergadt kopparkärl, stäldt på ett litet lager af näfver och betäckt med en stenskärfva, fanns, vid trädplantering, en *silfverskatt* af 326 lod, bestående af Kejsares och Konungars mynt från 10:de århundradet, nämligen flera slag af Kon. Olof Skötkonungs, af Kejs. Zimiscus, Basilius, Constantinus i Constantinopel, af Kejs. Otto I, Adelheid, Otto II och III, Henrik af Bayern, Bernhard af Sachsen, Boleslaus i Böhmen, flera Tyska Biskopsmynt, Ethelreds och Edwards Engelska, Svens i Danmark, samt Arabiska *mynt*, tydliga till 130 lod, otydliga till 196 lod.

66) 1703 funnos på Gottland, ibland en stor silfverskatt, 21 Arabiska *silfverpenningar*.

67) År 1705, vid *Öna* i Mora socken, Dalarne, i elfbädden, midt emot den så kallade Degvallen, funnos af några drängar, ganska många Tyska och Engelska *mynt*, och deribland ett af Anund Jacob. *Jfr Hülph. 185.*

68) 1704. Vid *Munkänge* i Walstena, 5 mil från Kyrkoberga på Gottland, funnos om sommaren vid hökörsel, utmed en fotsyll, under en gammal bod, 1 *trådarmband* af gull, till 5 lods vigt, Gottländske *skillingar*, till 66 lod, en förgyld arbetad *grepe* af silfver, $10\frac{1}{2}$ lod; 5 små gamla *silfverskedar*, till 11 lod; en *silfverskål* med en deruti ritad örn, lagd deröfver, till $12\frac{1}{2}$ lods vigt.

69) 1704 i Sept. och Mars 1705, i *Härnevi* kyrkoby, Thorstuna härad i Upland, vid kanten af ett uppkastadt dike, funnos ibland kol och aska, af bonden Per Erikssons barn, 6 *gullringar* och andra små *guldstycken*.

70) 1705, i grannskapet af *Stockholm* funnos Lübska *florener*, och Kon. Albrekts *mynt* och många *Bracteater*.

71) 1705, vid *lilla Stäket*, fanns om hösten af några Dalkarlar en *silfver- och guldskatt*, från K. Magni II:s, Albrekts eller Drottning Margarethas tid fördold; af detta såldes största delen till en guldsmed, som det försmälte.

72) 1705, funnos vid *Härnevi* i Westmanland, sönderhuggna *gulltenar*. *Asm. Kappab. S. s. 32. Hjältepr. s. 70.*

73) År 1707 upptogos vid *Hageby*, strax utom Upsala, i en åker, af en bonde *Arabiska mynt*.

74) 1707 blefvo på *Tuna* kyrkogård i Medelpad, i en ätthög, åtskilliga *mynt* funna af Häradshöfdingen Björner.

75) 1709, den 29 Aug. Vid *Gnistad* fanns i en hög en *glasknapp*, hopsmälte *kopparsmulor* och ett *kopparkors*.

Per. Mon. Thiund. 266. Bant. N:o 392.

76) 1710, i *Gunstorp*, Sunnerbo härad, mellan några stenar, på en backe der ljung blifvit afbränd, funnos af Måns Jönsson 40 smärre och större Danska och Tyska *silfverpenningar*, präglade mellan åren 1550—1598.

77) 1711. I *Westergöthland*, i en ätthög vid en förstörd kyrka, funnos 3 *flintknifvar*, hvaraf blott en i behåll.

78) 1711 blefvo på *Gottland* funna 358 *silfvermynt* af K. Ethelred, Knut, Edward, Harald i England, samt åtskilliga Tyska och Cölniska med K. Ottos och Henriks namn; Grekiska af Kejs. Basilus, Constantinus, och 4 små Arabiska *penningar*, samt ett *stycke* af en hopvriden *silfvertråd*.

79) 1712, den 2 Sept., blef i *Hede* af Möklinta socken, å botten af ett dike, på en äng, kallad Wretmåsen, af Bönderna Erik och Anders Danielsöner, Anders Eriksson och Anders Johansson funnet: en liten *silfverbit*, åtskil-

skillige små stycken *krusadt silfver* till $4\frac{5}{8}$ lod, 2 *knappar* af guld, 1 stycke *guld*, likt ett band eller gjord, i tvänne delar sönderbruten, i bägge ändarne något bredare och zirad, och 2 små *guldbitar*, allt till nära 37 ducaters vigt, samt en liten *sten* med hål midtigenom.

80) År 1715 fanns vid *Kullaberg*, Krapperups ägor, Malmöhus län, *silfver* till 48 lods vigt, nämligen: *armringar* af vridet eller flätadt tråarbete, en slät *ring* med 7 derå hängande mindre *ringar*, och å 4 af dem hoprullade Arabiska *mynt*, hvilka astogos.

81) 1715 eller 1716, på *Näs* ägor vid Wimmerby, i ett stenkummel, blef af Ryska krigsfångar funnet ett stycke af en *dart* af malm, trekantig. *Cræl. 35.*

82) 1717, blef vid *Elfkarleby*, af Bokhållaren Erik Östberg och flere personer funnet fint arbetadt *silfver* till 75 lods vigt, nämligen 33 *knappar* och 3 *plåtar* (spännsmycken), allt med filigrans-arbete; 4 *skålar*, 1 *lock*, 1 liten *mellanstolpe*, 5 små *bitar* samt en *kopparnål* (eller thorn till nämnde smycke).

83) 1717 fanns vid *Målsta* by, i en åker, åtskilligt *silfversmide*.

24) 1718, d. 13 Aug., blef i *Storsunds-fjärden* af Runnsjön, mellan holmarne Galten och Gäddeholmen, nära Fahlun, funnet ett med udden i sjöbottnen stående gammalt *slagsvärd*,
der.

derigenom att en stor abborre omkring detta svärd lindat metrefven.

85) År 1718 funnos på *Gottland* en hop gamla *myntsorter*, hvaribland en myckenhet *Ethelreds*, samt ett silfvermynt af *Antoninus Pius*.

Sten Arvidsons Bref till Keder.

86) 1719, på *Oknö* i grannskapet af *Wimmerby*, uti en skogsbacke, anträffades af en bondhustru, 3 till 4 tvärfinger djupt i jorden, ett *pitzer* (sigill) af silfver och något litet af *penningar*: de fleste voro Kon. *Christian II:s* och *Wisby* mynt, samt ett af Kon. *Erik d. XIII.* (Aftekn. Br. p. 29). *Br. till Keder.*

87) 1720 hittades i *Skåne* en hop gamla mynt, som snart förstördes eller uppsmältes af hittaren. *Sten Arvidson* och *Keder* gjorde flera fruktlösa ransakningar att få något igen deraf.

88) 1720 har funnits vid *Wimmerby* i en grafhög en urna, och jemte densamma en trekantig *dart* med mycket väl gjordt fäste, på hvilket synts likasom emalj mellan stålet, hvaraf fästet annars skall varit gjordt.

Crælius, 35.

89) 1722 har vid *Askersund* funnits, under gräfning vid stängsel-arbete, af soldater en *guldring* i tvänne byglar, och en bygel af en annan dylik ring, till 128 lodds vikt.

Tecknade och beskrifne i *Act. Litt. Sv. I: 364, 590, 593.*

90) År 1723, den 27 Aug., har funnits i *Sörbeck*, Norbergs socken, Westmanland, i en gärdesbacke, af några bönder en förgylld *silfverring* af drifvet arbete med Maria och Christus deruppå; 5 små förgyllda, fyrkantiga *silfverpucklor*, illa medfarna; några små afbrutna *silfverbitar*, tillsammans $1\frac{1}{2}$ lod, jemte en större och en mindre *bernstensperla*, genomborrade; samt 245 *mynt*, nämligen: Sten Sture den äldres halförtugar 152, Örtugar 18, Kon. Johans mynt 6, Sten Sture den yngres 60, och 3:ne andra.

91) 1724 funnos i *Sparsätra* socken i Upland en hop gamla *mynt*, hvaribland ock voro Arabiska.

Bref till Keder.

92) 1725, i Mars månad, hittade Borgmästaren Jernstedts drängar under en berghäll, straxt utom *Westerås*, några gamla Svenska *penningar*, hvaraf 40, mycket otydliga, voro af det slag, som hafva på ena sidan 3 kronor och en bokstaf, samt å andra sidan ett lejon; ibland 19 andra funnos sådana, som man då tillskref Kon. Erik den helige, Birger Jarl och Magnus Ladulås; och dessutom hade en guldsmed i *Westerås* af detta fynd nedsmält något.

Sten Arvidss. Bref till Keder.

93) 1725, den 1 Junii, funnos vid *Böringe*, Elfvesta socken, Bobergs härad, af bonden Sven Jonsson, vid gräfning af ett dike för salpeterjord, *Bracteater*, gammalt Anglosachsiskt och Danskt *mynt* af Konung Knuts tid, Lunds

mynt,

mynt, en liten *silfverring*, jemte annat *silfver*, till åtminstone 25 lod.

94) År 1729 om sommaren träffades vid *Gersnäs* i Skåne, i en åker kringströdt *silfver* till $204\frac{1}{2}$ lod, bestående af *mynt*, nemligen: Engelska Konungarne Ethelreds och Knuts, samt Tyska, mest Cölniska, äfvensom andra samtida, några Arabiska och 5 Irländska, Kon. Sigtrichs till $153\frac{1}{2}$ lod, samt ett litet *kors* med ögla uti, en *armring*, ett större *kors* med en stor *ring*, hvaruti hängde ett korsformigt arbetadt *silfverstycke*, jemte flera afbrutna stycken af åtskilliga *silfverredskap*, till 51 lods vigt.

95) Vid slutet af 1720:talet är i *Hållnäs* socken funna gamla Tyska och Engelska *penningar*, samt en Arabisk.

Svenska Mercurius 1766, Oct. s. 728.

96) 1750. Vid *Körpo* hemman af Siepähälä by, Loimjocki socken, Åbo län, funnos af bonden Michel Michelson 552 *mynt*, några från Medeltiden, 2 Kon. Gustaf I:s, och 1 Kon. Carl IX:s *markstycken*, Kon. Johans, Sigismunds, Carl IX:s och Gustaf Adolphs *hel- och halförestycken*, samt en liten *guldring*, till $\frac{1}{2}$ ducat.

97) 1750, i Julii, fanns vid *Saleby* i Skaraborgs län, af Rytaren Sven Ruth, vid plöjning i en åker, en *guldring* eller *länk*, öfver 1 aln lång, till $7\frac{1}{2}$ lods vigt, ehuru en del deraf var förut förstörd. (Hel skall den vägt 10 lod).

98) År 1730 om hösten träffades vid *Fahlun*, i en hage under bärplockning, af tvänne små barn och deras moder, Skräddaren Hjorts enka, en längre *silfverkedja*, utgörande ett *quinfolks-bälte*, samt några *silfverstycken*, till 46 lod.

99) 1730 fanns i Fridlefs graf, straxt vester om *Frillesås* kyrka i Halland, vid undersökning uti en starkt sammansatt stenkista, en *urna* af ler, med aska, kol och brända ben; bredvid urnan låg ett *kopparsvärd* och en ganska väl arbetad *gördel*, med brons och emalj öfverdragen. Vid urnan låg äfven en oformligt stor *stigbygel*.

Bexell, 3: 291.

100) På 1730:talet fanns mellan *Naglarby* och *Grufby* i Tuna socken, Dalarne, i en hög en *kruka* med ben, kol och aska, som med en gråstenshäll var öfvertäckt.

Hulphers, 97.

101) 1731 är i *Skånings* härad, Westergöthland, funnen en sammanvefvad *guld-länk*, samt ett litet deraf brutet stycke.

102) 1733 är ej långt från *Sanda* kyrka eller *Gonnegård* på Gottland funnet, af Jacob Botels hustru och Knut Nilssons barn, *silfver* till 100 lods vigt, nämligen: Arabiska *mynt*, hela och brukbara, 55 lod; sönderbrutna *penningar* och en aflång *silfverring*, 45 lod.

103) 1734 är i *Quästads* hage, Skärkinds

kinds socken, af Rusthållaren Johan Bengtson och dess folk, i en sandbacke funnet *silfver* till $13\frac{1}{2}$ lod, nämligen 3 små *silfverstycken*, 1 Arabisk *penning*, 42 hela och flere stycken af Ethelreds och Knuts, samt 22 gamla Cölniska *mynt*.

104) År 1734 är, mellan *Hargs* kyrka och Bruk i Frösåkers Härad, Stockholms län, hittadt i jorden ett *huggsvärd*, men så angripet af rost, att det straxt föll i stycken.

Radloff. 1: 185.

105) 1735, i *Luggude* härad i Skåne, uti en mosse, fanns ett stycke af ett gammalt *jernsvärd*.

106) 1735 äro funne i en mosse vid Kaggehögarne på *Källtorps* utmark, Wäro socken, Halland, två *hamrar* af tälgstén, med ett stycke *trä* i den ena, samt en *flintknif*.

Bexell, 3: 271.

107) 1735, i Maji, hittades nära intill *Stockholm*, mellan Kimröksbruket och Beckbruket, af några Dalkarlar, som gräfdé jord mellan bergsklintarne, en hop gamla Tyska, Arabiska, och K. Ethelreds mörka och illa medfarna *penningar*, samt något brutet *silfver*, till $25\frac{1}{2}$ lods vigt.

108) 1736 träffades vid nämnde *Beckbruk*, icke långt från förra stället, dylika *penningar* och *silfver*, hvaribland voro äfven 4

armringar, 2:ne *ringar* eller *söljor* med en lång *nål* igenom, samt en *buckla* af upphöjdt arbete med en ring uti.

109) År 1736 fanns på säteriet *Bergs* ägor i Skaraborgs län, af en torpare, *klippingar* och en sönderbruten *silfversked*.

110) 1736 fanns i Grimskula på *Werkö*, Lösens socken, Östra Härad, Bleking, en *bjällra*, sådan som plägar hängas på kreatur, hvilken var full med små *silfverpenningar*, af hvilka åtskillige voro slagne i Danzig, Rostock och Lüneburg.

I samma kula äro äfven funna en *stridsyx*a och en gammal *sköld* af jern. *Sjöb.* 2: 232, 233.

111) 1757, d. 10 Sept., hittades på *Dalby* kyrkogård i Upsala län, vid en grafs öppnande, 21 *mynt* från Kon. Johan III:s tid.

112) 1738 funnos i *Köpings* stads kyrkomur 6 *silfverprydnader*, till 15 lods vigt.

113) 1758, natten emellan d. 9 och 10 Julii, hafva vid *Bankjälla* i Wärings socken, Wadsbo härad, Westergöthland, af drängen Anders Persson och Pigan Kerstin Bengtsdotter, blifvit upptagne ur sanden under en liten stenhäll, 4 à 5 steg ifrån Hornsjön, 2 stora och 9 små *guldringar*, till 131 lods vigt.

Berättelsen om nämnde fynd är tryckt i *Björners Nord. Hjelteprydn.*, s. 44, not.

114) 1738 upptogs vid *Borgs* säteri i Östergöthland, af en fattig hustru, vid gräfning

ning i en rofåker, en *hår-* eller *snörnål*, till 6 ducaters vigt.

Sv. Biblioth. 2: 331.

115) År 1732 fanns vid *Östnors* by, *Mora* socken, *Dalarne*, en *sabel* och ett *betsel* med ovanligt beslag.

Hülphers, 185.

116) 1732 är vid gruskörning från *Westersås* afbrända slott funnen en *hårnål* af guld.

117) 1739 funnos vid *Flyhof* inom *Husaby* pastorat i *Westergöthland*, vid husens flyttning, 2:ne gjutne *metall-nycklar* med sällsynte skär och skapnader, hängande å en ring, samt en *värja* och en *sporrkringla*. *Lindskog, 2: 67.*

118) 1739 äro vid *Wexiö* gård, *Kangasala* socken på *Åland*, funna Kon. *Johans mynt*. (Fyndet sades hafva varit betydligt).

119) 1739 upptogos på *Åland* ur ett stentrör, af *Erik Larsson* i *Dåvö*, 5 gamla *silfvermynt*.

120) 1739, den 28 April, blefvo å *Dåvö* bys ägor, *Finströms* socken på *Åland*, af *Erik Larssons* 11-åriga son *Johan*, vid eftersökning af fogelbon, under en sten funna i en tennkanna inneslutna *silfvermynt*, till 7 markers vigt, bestående af *Drottn. Margarethas*, Kon. *Erik XIII:s*, *Christophers*, *Christian I:s*, *Carl VIII:s* några, men mest *Sturarnas* hela och halva örtugar.

121) År 1739, den 14 Julii, blef i *Klockhem*, Åsaka socken, Skånings härad, Westergöthland, i kanten af landsvägs-diket, af en liten flicka, Ingeborg Jonasdatter, funnen en uti ett förergadt kopparkärl inlagd *silfverskatt*, till $20\frac{1}{2}$ lods vigt, bestående af 5:ne smärre *smucken* och 4000 *mynt*, dels bracteater af det slaget, som Brenner tillegnar Kon. Knut Eriksson, dels tvåsidiga Tyska, samt ett och annat Kon. Henrik III:s Engelska mynt.

122) 1739, d. 31 Julii, blef vid *Wibble* gård i Westerrede socken, $\frac{1}{2}$ mil från Wisby på Gottland, af en hund vid skrapning i jorden röjd, och sedan af en liten flicka och hennes husbonde upptagen en *silfverskatt*, till $135\frac{5}{8}$ lod, bestående af 6 stora *ringar*, till 59 lod; åtskilligt smått *silfverarbete*, till 2 lod, samt Tyska, Anglo-Sachsiska (Ethelreds, Knuts, och Hardeknuts), Arabiska och Constantinopolitanska, mycket nötte, *mynt*, till $68\frac{5}{8}$ lod.

123) 1739 fanns i *Möklinta* socken, Westmanland, ett bredt *svärd* med jernfäste och bred knapp.

124) 1740 äro å *Grytnäs* gårde i Dalarne, uti högar som utplöjdes, funna *urnor* med ben, *brynstenar*, *sporrar*, stycken af *värjor*, m. m.
Hülphers, 37, 38.

125) 1741 funnos på *Gottland* Arabiska *mynt*, hvaraf 4 blifvit tillvaratagne, jemte en Constantinopolitansk *silfver-penning* och 4 *koppar-penningar* med Grekisk kringskrift.

126) År 1741 hafva i *Skåne* i högar, af Ass. N. Wessman, blifvit funna 2:ne med grön emalj öfverstrukna *pucklor*, 1 *kopparknif*, m. m.

127) Vid *Belteberga* herregård i *Skåne* hafva blifvit uppgräfda *mynt*, hvaraf blott en Constantinopolitansk och en Arabisk penning blifvit uppsända.

128) 1741 funnos vid *Snörum*, i *Läby* socken, $\frac{1}{2}$ mil från *Upsala*, 21 Arabiska *mynt* af en bondhustru, vid gräfning i en sandbacke.

129) 1742 blef vid *Tuna* by, *Tuna* socken i *Upland*, af drängen *Jon Mattson*, under en jordtorfva i en skogsvret, funnen en med sin ögla väl arbetad *guldknapp*, till ungefär $1\frac{1}{2}$ ducats vigt.

130) 1743 äro i en grifthög funna 2:ne *flintknifvar*, 1 par gammalmodiga *sporrar*, 1 gammal *jernnyckel* och 2 *bracteater*.

131) 1743 förstördes å *Steningsberget*, *Stråvalla* Socken, *Halland*, 12 stengrifter, uti hvilka inom hållkistor funnos brända ben, kol, aska, samt i några lemningar efter *kopparsvärd* och stridsvapen.

Bexell, 3: 277.

132) 1744 funnos vid *Åhus* i en hög en besynnerlig *metallnyckel* och en något krum *metallknif*, med skaft i form af ett hästhufvud: detta, tillika med en stor *stridshammare* af sten, en annan dylik, ett *Lunds Årkebiskopsmynt*, ett *Kejs. Vespasiani mynt*, en *metallring*, funnen i en ättehög, samt 2:ne stora *messingsringar*, som medelst 2:ne hakar midtpå kunna hopknäppas,

fun-

funne i en torfgraf, allt i Skåne, är samlat af Assessor Wessman.

133) År 1745, den 1 Maj, hafva vid *Rungstorp*, Thorstuna socken, Westmanland, blifvit funna i en bergskrefva, af torparen Erik Persson, en vriden *guldring* om $2\frac{1}{2}$ ducat, 3 släta och 2 vridna *silfverringar*, samt afhuggna stycken och små *penningar* till 10 lod.

134) 1745, i Dec., funnos i *Glimminge*, Ingelstads härad, Christianstads län, vid grushemtning för väglagning, af en torparehustru, några stycken af ett gammalt *svärd*, bestående af en mest förergad *kopparklinga* och en *knapp* med ett annat fäste-korset tillhörande stycke, samt ett vridet massift *guldstycke*, af något öfver 1 kvarters längd, till $9\frac{3}{4}$ ducaters vikt.

135) 1746 äro, straxt östan *Frötuna* kyrka i Roslagen, i en hög funna en trekantig och en slät *pil*, samt

136) dersammastädes, i en hög, en *urna* och några *båtnaglar*.

137) 1746 funnos i *Åkerbo* härad, Westmanlands län, af en bonde åtskilliga gamla afbrutne *silfverlänkar* och *silfvermynt*, till $12\frac{1}{4}$ lods vikt.

138) 1746 hittades i *Norrköping* på Johannis kyrkogård en *guldkedja* af $3\frac{7}{8}$ lod.

139) 1749 funnos på *Boberget*, Stenby socken, Östkind's härad, Östergöthland, på ett kvar.

kvarters djup i jorden, 18 brända *lerringar*, af 2 å 3 tum diameter, hvilka ansågos varit sänken på nät. *Brocm. Österg. 2: 599.*

140) År 1749 hafva i *Paldamo* socken, Österbotten, 2:ne drängar hittat 19 *silfverpenningar* från Kon. Gustaf I:s, Erik den XIV:s och Johan III:s tid.

141) 1749 blefvo på *Lumiansari* holme i Roine insjö, Hauho socken, Hollola härad i Finland, funna 23 ovala smärre *ringar* af olika vidd och tjocklek.

142) Vid *Ljungby* herregård i Skåne är funnen en *Kopparklinga* med en liten del af fästet;

143) Vid *Örtofta* i Skåne funnos 4 små brott af en *kopparklinga*;

144) Vid *Söderviddinge*, nära landsvägen, blef funnen en *dolk* med sin *knapp*;

145) Vid *Borreby*, Torna härad, i en åker, en *stenhammare*;

146) Vid *Christianstad*, en mindre spets af ett *kopparspjut*;

147) Vid *Milkalånga*, Göinge härad, en förgyld *pansarskjorta* eller *brynja*;

Samladt af Assessor N. Wessman.

148) 1750 är vid *Tosterups* herregård i en hög funnen en *stridshammare* af koppar.

149) 1751 i *Westergöthland* fanns en mindre *stenhammare*, insänd af Borgmästaren Wollin.

150) År 1752 har i *Westra Ramnebo*, *Misterhults* socken, *Calmare* län, en *Rusthållare* funnit en vriden *prydnad* af koppar och något, som liknar *täckelse* för ögonen, af samma metall.

151) 1752 är vid *Tttra Skällby*, *Munketorps* socken, *Westmanland*, funnen en *silfverring* med bilder af *Jungfru Maria* och *Barnet*.

152) 1752 är i *Dalarne* träffad en *jernhammare* med jernskaft, af rost förtärd.

153) 1752 fanns på *Skötholmen* i sjön *Åsunden*, mellan *Åby säteri* och *Horns prestgård*, *Kinds härad*, *Östergöthland*, af en bonde, en lång *silfverkedja* med små ringar, fästade i hvarandra, och å hvardera ändan en stor ring och derjemte några *Arabiska silfvermynt*.

Brocman, Österg. 2: 13.

154) 1752 funnos vid *Motala Kapellansboställe* i *Östergöthland*, 2 *stridshamrar* af sten, liknande *Serpentin*. Skänkte till *Hennes Maj:t Drottningen* den 21 April 1753.

Brocm. Östergöthl. 2: 692.

155) Vid *Orsa prestgård* i *Dalarna* hafva, vid ett dikes uppkastande i *Prosten Joh. Elvii* tid, ur jorden upptagits gamla vapen, bågar och pilar; och likaledes vid en brunns gräfning 2 förgyllde *messingssköldar*, stora *ben* och flere *ålderdomsininnen*, hvilka i *efterträdarens* tid förkommit.

Hülph. 167.

156) År 1755 är å *Båren*, på ofvannämnde prestbords ägor, vid en åkers uppbrytande, funnen en *kopparspets* af 3 qvarters längd.

Hülphers, a. st.

157) 1755 blefvo vid *Rekola* Capellansboställe i Tavastehus län funna en mängd K. Johan III:s *mynt*, bestående af 2- och 4-öres *klippingar*, samt enkla och dubbla *runstycken*.

158) 1756 fanns vid *Krageholm* i Skåne, under en kullfallen sten (hvarå var tecknad en karl), ett stycke af en *svärds klinga* med ett långt fäste.

159) 1756 anträffades hos enskilde personer på *Öland* stycken af en nyligen funnen, gammalmodig *guldkedja*.

160) 1756 är vid *Norrköping* ur jorden i en hage, vid torftägt för takläggning, träffadt ett forntida *fingerguld*.

161) 1757 funnos söder om *Nedre Skrikerum*, Tryserums socken, Tjust härad, Calmare län, i sjögärdet, den 3 och 4 Junii, af Prosten Siwers, vid gräfning i en hög, tvänne *urnor*, med brända ben, kol och aska; jemte den ena en *jernring*, en *sy-* eller *stoppnål* och ett *beslag* af jern; och jemte den andra *spikar*, *skeppsnaglar* och *jernbeslag*.

162) I en annan hög dersammastädes, en jerngrå, bägareformig *urna*, utan botten, i bland kol och ben.

163) År 1757, i en annan hög, stycken af *urnor* på åtskilliga ställen, och en *urna* ofvan på *skeppsnaglar* och gammalmodiga jernspikar, ibland kol och aska samt gröna *glasbitar* och *perlor* af fluss och glas;

164) I en annan hög, ett helt *benrangel* af en 3 alnar lång person med händerna vid sidorna, i en graf af breda stenar, med fötterna mot öster och hufvudet mot vester;

165) I en annan hög, en *urna*, gröna *glasperlor* och småsaker af jern.

166) 1757, den 6 Julii, träffades vid lilla *Tryserum*, Tjust härad, Calmare län, i högar hela *benrangel* efter människor, nederlagde brända i grafvar af flata stenar. *Sv. Bibl. 2, 328, 347.*

167) 1757 fanns i *Habors* kulle, vid *Hablingbo* på Gottland, under gräfning för en väderqvarns anläggning, ett stort *svärd*. *Hilfeling.*

168) 1757 anträffades i *Ängeby* af Lena socken, Upsala län, djupt i jorden å en skogsvret, af bonden Per Nilsson, ett stycke *guld* af 62 ducaters vikt och i form af en stor spik *).

169) 1757 upptogos i sjön *Hulingen*, i Calmare län, tvänne *bilor*. *Crælius, 50.*

170) 1757 blef vid *Stenbro* prestgård, nära Nyköping, vid gräfning i en skogsbacke, hvar-

*) Inlöstes och förvarades, enligt Canzli-Rådet Berchs yttrande, för att framdeles uppsmältas och nyttjas vid tillfälle af något nyttigt verks uppläggande. Det är ock länge sedan uppsmält.

hvarest man, i anledning af en stenläggning, påstår det en jättefästning stått, funnen en flat *fingerring*.

171) I *By* socken, Dalarne, äro i högar, då de fordom blifvit genomgrafne, funne *stålhattar, sporrar och värjor*.

Hülphers, 552.

172) På *Djupsviks* ägor i nämnde socken är hittadt ett gjutet *metallbetsel*, och på flera ställen äro funna *jernkedjor* och ovanligt stora *hästskor*, m. m.

Anf. st.

173) I *Totra* hage, Hamrånge socken, Gestrikland, vid en höjd, ej långt från Hamrånge-fjärden intill lemningarne af en stenmur, äro funne ett *svärd* med jernfäste, samt långa *knifvar* och *pikar*.

Hülph. Gestr. s. 134.

174) Vid *Trödje* eller *Björkeby*, Hille socken, Gestrikland, är för längre tid sedan funnet ett stycke af en *värjklinga* af koppar.

Anf. st. s. 112.

175) I *Ofvansjö* socken af Gestrikland har en bonde för några år tillbaka, under plöjning i en ängsbacke, funnit några *mynt*, dem han ansett för guld, och för ringa pris sålt till en guldsmed i Gesle.

Anf. st. s. 190.

176) Vid *Lembygge* i samma *Ofvansjö* socken äro, för några år sedan, vid en jordhögs borttagning för en källare-anläggning, funne *menniskoben* och en *stridsyxa*.

Anf. st.

177) År 1753 blef i *Skåne* i en hög funnet ett *rökelsekar* (rätteligen ett *spännsmycke*).

178) Vid *Södra Wi* af *Calmare* län, vid plöjning, funnos små *dartar*, *spjutuddar* och dylika *krigsvapen*. *Crælius*, 34, 36.

179) 1759. Vid *Södra Wi* gamla kyrkas nedtagning, fanns under stora gafvelsylvlen, bland mullen uti ett litet förmurknadt skrin, åtskilliga små *hakar* och *märlor* af förgylt silfver, en stor *ring* af kronoguld, och en *ring* med en infattad agat, hvaruti *Maria* med *Barnet* var graveradt. *Crælius*, 49.

180) 1759, i Oct., upptogs i sjön *Hulingen*, utanför *Läckebo* udde, på en fots djup under vattnet, å ett grund mellan *Hwena* och *Målilla* socknar, *Calmare* län, af *Malmtagare* ett af rost skadadt *svärd*, med inlagda characterer af tjockt guld och virning af ståltråd vid fäste-knappen, samt en *bila*.

Crælius, 49, 50, och *Tab.*

181) 1760 äro vid *Frötuna* i en hög funna 2:ne *pilspetsar* af jern.

182) 1760. Vid *Knutby* prestgård, i en åker, är funnen en slät *sporre*.

183) 1760 fanns vid *Lo* sågverk, *Styrnäs* socken, *Ångermanland*, vid undanröjning för nedsättande af en portstolpe, i en stenrösja en näfverrifva med öfver 40 Kon. *Ethelreds Engelska*, samt några *Svenska silfverpenningar*, ett *rökelsekar* (troligen *spännsmycke*), och en liten *silfverten*. *Hulphers*, sid. 128.

124) År 1762 funnos vid *Grönstorp*, Tunas socken, Jönåkers härad i Södermanland, under dikning genom en åker, i ett gammalt förergadt *kopparkärl*, af ungefär $\frac{1}{2}$ stops storlek, gamla Engelska, Tyska och Cölniska *silfvermynt*, små afhuggna *tenar* och runda *silfverstänger*, samt hopsmälta *silfverbitar*, äfvensom uthamrade fyrkantiga släta *silfverstycken*, allt till 2 marker 6 lods vigt.

125) 1762, i Augusti, blef vid *Burs* hemman, Källunge socken, på Gottland, mellan några i fyrkant satte stenar (hällkista), i en hög, 300 famnar norr från gården, funnet ett *hufvudpansar* af metall-composition, på en *hufvudskål*, och derjemte ovanligt långa *bröstben*.

126) 1762, och tid efter annan, äro i *Nousis* socken i Finland funna flere betydligare samlingar af *mynt*, hvaraf blott 4 Ethelreds penningar insändes: största delen var redan fallen i guldsmedernas omilda händer.

Prof. Clewbergs bref till C. R. Berch.

127) 1763 fanns i *Filsbäck*, Sunnersbergs socken, Kållands härad, Westergöthland, af bonden Anders Andersson, under dess kålgårds tillredande, ett stycke *guld*, i flere böjningar sammandraget, till $91\frac{1}{2}$ ducaters vigt.

128) 1763 blef vid *Gåteby*, Bredsütra socken, Öland, af bonden Samuel Olofson funnet silfver till $20\frac{1}{2}$ lod, bestående af en *silfverkedja*, till $1\frac{1}{4}$ alns längd, med sitt tillhörande

de kors, tvänne tunna *silfverplåtar* med figurer, samt en liten *skål* eller *dosa*, hvaruti en medföljande röd sten eller glasbit synes varit ämnad att inneslutas.

189) År 1763 anträffades vid *Nyborgs* sättesgård i Upland, vid en djupare plöjning i åkern än vanligt, en mängd gamla *mynt*, och en skinnpung, inneslutande 332 *penningar*; der hade tid efter annan förut af arbetare funnits *mynt*.

190) 1763 hittades vid *Gaddö*, Walbo socken, Gestrikland, i jorden, af en bonde, ett *värjfast* af messing och åtskilliga stycken af forna *krigsgewär*. *Hülphers, s. 99.*

191) 1765 hittades vid *Upsala* slott i jorden en *guldring*, med en deruti infattad *carniolsten*, från början af Reformationstiden.

192) 1765 funnos på *Wärckön*, nära Carlskrona, gamla *mynt*.

193) 1766 upptogs i *Calmare sund*, mellan Skaliö och Oswalds-grundet, en gammal *metallkanon* eller 14-lödig slanga.

194) 1767 om sommaren funnos vid *Bösevik*, på Frykens strand i Öster Emtervik i Wermland, af en gesäll, vid landstigningen, *silfverpenningar* till några markers vigt; mesta delen nedsmältes af en guldsmed i Carlstad: en del, som räddades, voro Tyska *mynt*, af Kejser Otto den Store. *Fernow. 1: 361, not.*

195) År 1766 upptogs med nät ur sjön, nära *Räfsunds* prestgård i Jemtland, ett stort *slagsvärd*. *Hülphers*, 29.

196) 1767 funnos i *Frödinge* socken, Calmare län, uti ett stenrör, 120 *jernspetsar* eller rättare lieformiga vapen, hvartdera af ett quarters längd och en marks vikt. *Crælius*, 99.

197) 1768 fanns vid *Hopen* i Bogsta socken, Södermanland, vid en åkers uppkörande, en i 3 hvarf hoplagd *gulden*, af 28 ducaters vikt och ungefär $\frac{1}{2}$ alns längd, inemot ett tums bredd; jemn å ena och rundad åt andra sidan.

198) 1768 hittades i *Bredsätra* socken på Öland i jorden en myckenhet Arabiska *mynt*, till 78 lods vikt, de fleste brutne eller klippte.

199) 1768 fanns nära *Borgholms* slott en *guldring*, till $1\frac{1}{2}$ ducats vikt, med en infattad Mariæbild.

200) 1768 upptogs vid *Habors kulle* på Nötskärs ägor i Tegneby socken, Bohuslän, af en liten flicka och hennes moder, en *guldtaracant* af 2:ne byglar, om 23 ducaters vikt.

201) 1770 om våren fanns i *Nousis* socken, vid ett soldattorp, uti ett dike på åkern, en *gulden*, midtpå rund, till $\frac{1}{2}$ alns längd, mot hvardera ändan försedd med en trekantig 3 tums lång tillsatts, och derutom ett genom en kort hals derifrån skiljdt orm- eller ödle-hufvud; tillsammans af 3 quarters längd och $57\frac{1}{2}$ ducaters vikt.

202) På *Barbro-höjden*, vid landsvägen mellan Wisnum och Wall i Wermland, äro i högar funne: en *kruka* och *benpipor*, föga större än af en tjäder, och derjemte, utom kol och aska, genomborrade *stenar*, som tämligen liknade perlor, och i en annan urna en *brynsten*.
Fernow, 1: 140.

203) Vid *Lund* i Wäsehärad äro i en urna uti en hög funna *ben* och ett *jern*, likt ett svärd.
Anf. st. 148.

204) På *Westby* ägor hafva i högar, så ock vid *Lökene* i Kiln och *Treskog* i Gunnarstorps socken, funnits *sporrar* och *hästskor* af ovanlig storlek.
Anf. st. 126, 291.

205) I *Marsta*, Wisnums socken, berättas om ett för längre tider sedan träffadt *guld-fynd*.
Anf. st. 349.

206) Vid *Westervik*, i Ölme härad, äro i en urna funne *tänder* af ovanlig storlek; och 1772 är dersammastädes funnen en väl gjord *stridshammare* af gråsten, hvilken till H. Maj:t Konungen blifvit d. 14 Nov. s. å. öfverlemnad.
Anf. st. 126.

207) 1773, d. 12 April, funnos vid *Göranstorp* i Fredsbergs socken, Westergöthland, en ringlagd *guldden* med derå hängande 10 mindre dylika, en annan med 6; 2:ne tjocka, vridna *ringar* och flera *guldstycken*; några stycken, som vägdes, höllo 45 ducater i vikt.

208) 1773 hittades i *Mustasari* socken i Österbotten 394 *örestycken*.
209)

209) År 1774 funnos ej långt ifrån *Wadstena* 2:ne små *guldbracteater*: den ena med svårtydiga runor.

210) 1774 blefvo å *Färglanda* ägor på Dal, upptagne fyrkantiga röda och hvita *perlor*, samt större och mindre *silfverpenningar*.

Hvad Nytt? N:o 59.

211) 1774 hittades i *Bergs* kyrka, *Wadsbo* härad, *Westergöthland*, vid murens nedrifning, 14 små *silfvermynt*, med O eller en krona å ena och Lejon å andra sidan.

Lindskog, s: 73.

212) 1774 fanns vid *Håslöf* kyrkoby i *Malmöhus* län en stor *guldring*, med ett *crusifix* och 2:ne människobilder i infattningen.

213) 1774 i Junii blefvo vid *Thureholms* sätesgård i *Södermanland*, å ett frälsehemmans ägor, funna *ringar*, större och mindre, en del smala och släta, en del åter tjocka och krusade, åtskilliga smiden och beslag m. m., allt guld, till 29 skålpund betsmansvigt.

214) 1774 äro i *Östergöthland* funne en *guldring* och en *perla*.

215) 1775 funnos i *Upsala* åtskilliga Kon. Gustaf I:s *silfvermynt*.

216) 1775 hittades vid *Klinta* by på *Öland* *silfver* till $31\frac{1}{4}$ lod, bestående af en flätad *ring*, en liten *ring* med deri hängande 3 kedjor, försedde med löf i ändarne; en *silfverring* med deri hängande små nycklar, jemte ett

ett litet knifsblad (rätteligen ett litet svärd); en större och 6 smärre *ringar*; en liten bild; 7 förgyllda större och smärre *löf* (eller smärre smycken); några Arabiska *mynt* och litet tråd.

217) År 1775 är i en åker, 400 alnar från *Öfra Wagnberga* by, Köpings socken på Öland, under en uppbruten sten, på 4 tums djup, funnen en *silfverskatt*, till $192\frac{1}{2}$ lods vigt, utgörande omyntadt silfver i hvarjehanda småsmiden, *arm-* och *fingerringar*, *spännen* och andra prydnader, samt Arabiska, Anglosachsiska och Tyska *mynt*.

218) 1775 äro vid *Christianstad* funna några *smycken* och annat *silfver*.

219) 1775 hafva Tommarps och Wranarps byemän vid *Christianstad* funnit 72 större och mindre gamla *silfvermynt*, samt små *silfverstänger*.

220) 1776, d. 5. Julii, uppgräfdes å *Fasta* kyrkogård, Sjuhundra härad i Upland, 128 K. Albrechts och Drottn. Margarethas *mynt*, till $12\frac{1}{2}$ lods vigt.

221) 1776 fanns vid *Asarum*, Bräkne härad, Blekinge, ett aflångt *sigill* från Medeltiden. I en backe derstädes en *flintknif*.

Sjöb. 2: 313.

222) 1777 hittades i *Westergöthland* en liten *guldring* med flere deruppå trädde, samt åtskilliga små afhuggna *guldstycken*.

223) År 1779 blef i *Nousis* socken, vid ett soldattorp, i samma åkertäppa, der 1770 *guld* hittades (jempf. N:o 201), af soldaten upptagen en lång, tunnt uthamrad *guldten* af ungefär 10 ducater, med cirkelprydnader å ena sidan af de bredare ändarne.

224) 1779 funnos på 2:ne serskildta ställen vid *Klinta* by, Köpings socken på Öland, Arabiska, Anglosachsiska och Tyska *penningar*. En del af mynten lågo 4 tum under jordbrynet, sammanstående på kant i form af en smal rännil, en rouleau; en del åter under en sten på lika djup, likasom sammanpackade och omgifne med ett slags förmultnad rödjord, som tyckes vara en lemning af någon låda, i hvilken de varit förvarade.

I dervarande högar finnas ben och någon gång urnor. *Jempf. Ahlqvist, 2: 1, 167.*

225) 1780, den 12 April, hittades i *Bredsätra* kyrkoby på Öland, under en sten på byvägen, gammalt silfver, bestående af *mynt*, en *kedja* och några andra små stycken, till 45 lods vikt.

226) 1780 äro straxt vid *Kolstads* by på Öland, vid ett stenrörs borttagande, funne en stor och 2:ne små *silfverringar*, till 2 $\frac{3}{4}$ lods vikt.

227) 1780 har i *Bo*, Bredsätra socken på Öland, under plöjning, plogen fastnat i handtaget till en gammal *Köpparkittel*, hvari lågo en gröfre och en finare *halskedja*, 6 små *klockor*,

kor, utan kläpp, 8 små brockor, 2 stycken af gehängspännen, 2 små bågare, en liten skål, 15 skedar, en lång knapp till en käpp (äfven ansedd för en spira, rätteligen ett kniffederal), samt 9 penningar: allt silfver, till 127 lod, och en Holländsk ducat.

228) År 1780 äro vid *Ulricæhamn* funna 3 större och mindre *gulddenar*, till 26½ ducaters vikt.

229) 1780 blef vid *Askeberga* i Svenneby socken, Westergöthland, funnen en stor *guldring*, hvars upplinningsvärde beräknades till 400 daler kopparmynt. *Lindsk.* 4: 72.

230) 1780 funnos vid *Örebro* 2:ne ringlagde *gulddenar*: den ena värd 6 ducater 32 sk.

231) 1781 äro i *Roslagen* funna 141½ lod gamla *silfverpenningar*, och deribland 100 Arabiska mynt.

232) 1781 har på *Raflunda* ägor i Skåne, å ett sandfält, bland förmurknade ben, upptagits ett större och ett mindre *guldstycke*, försedde med öglor.

233) 1781 äro i *Hököpinge*, Malmöhus län, ute på marken af en dräng funna 21 *silfvermynt*.

234) 1781 hittades vid *Norr Nånö*, Estuna socken i Roslagen, ett *silfversmycke*, åtskilliga *silfverbitar*, 99 Arabiska och ett Grekiskt mynt. *K. Acad. Handl.* 1: 109. *Radloff*, 2: 134.

235) År 1781 i Nov. har vid *Ekeryd* i Byarums socken, Jönköpings län, i ett stenrör funnits en stor serdeles danad *fingerring* af guld, till 10 ducaters vigt, samt ett långt *guldstycke* af $51\frac{1}{8}$ ducater.

236) 1782 funnos vid *Petgårde*, Löths socken på Öland, *silfverpenningar* till 1 lods vigt.

237) 1782 hittades i *Svartarps* socken i Småland en *flintknif* i en hög.

238) 1782 är ett *fynd* träffadt i *Fjelkinge*.

239) 1782 hittades i *Åbo län* af en torpare en *guldring*, liknande en drake med 2:ne hufvuden, hvaraf det ena var afbrutet.

240) 1782 fanns vid *Gunsta* i Upsala län af en soldat, vid inhemtning af enebuskar till bränsle, 4 *guldtrådsringar*, till $9\frac{1}{2}$ duc. vigt.

241) 1783, den 28 Mars, blefvo i *Werpinge* by af Malmöhus län, 20 alnar från gården, ur en i jorden stående lerkruka upptagne Anglosachsiska *silfvermynt*, till $141\frac{1}{4}$ lod, hvilka röjdes derigenom att en häst, vid nedgående till vattnet om morgonen, trampade ned uti krukan och uppkastade några penningar.

242) 1785 om våren upplöjdes vid *Gärdsboda* i Bäckes socken, Westergöthland, en *gulden* i spiral form, till ett drygt halmstrås tjocklek och 12 ducaters vigt. *Lindskog*, 4: 174.

243) 1783 är vid ett dikes gräfning å *Dala gårde* i Dala socken, Westergöthland, på

på en alns djup funnen en *flintvigge*, 1 quart. lång, hvasslipad i ena ändan som en yxa; och derjemte 20 större och mindre *flintstenar*.

På 1770-talet fanns vid hemmanet *Hålan* i samma ort en alldeles dylik vigge.

Lindskog, 5: 67.

244) År 1723 har bonden å *Ods* skattegård, under gräfning till en källare, i kammararen framför sin stuga funnit 3:ne *krukor* med ben och aska, och utanföre stugufönstret en *urna*, stående uppe i jordbrynen. *Lindskog*, 5: 370.

245) 1723 blefvo vid *Krageholm* i Skåne funna 2:ne *guldringar* och 29 Medeltidens Constantinopolitanska *Kejsaremynt*.

246) 1723 fanns vid *Mällösa*, Bredsätra socken på Öland, en *silfverkedja*.

247) 1723 är på *Wäppeby* gårde, Thortuna socken, Westmanland, af en liten gosse funnen en *armring* af guld, af $45\frac{3}{4}$ ducat. vigt.

248) 1723 funnos vid *Raflunda* i Christianstads län 24 små *guldstycken*, en *ring* och ett tunnt *guldlöf*.

249) 1724 hittades vid *Nyköping* en *guldring*.

250) 1724 hittades i *Uskelä* socken, Haliko härad i Finland, af en torpare, några gamla Svenska *mynt*.

251) 1725 äro å *Öxnewalla* kyrkogård i Wenersborgs län, vid en grafs öppnande, funna 5 gamla *silfverpenningar*.

252) År 1785 blef vid *Årstad*, under torfskärning, funnen en *silfverkedja* om 35 lod, med Svenska och Wasavapnet, samt krönt C. R. S.

253) 1785 blef å *Ernesta* ägor, Ås socken, Öland, funnet ett *Metall-sigill* från Medeltiden.

254) På *Myckleby* kyrkogård, Öland, äro funne åtskilliga *guldmynnt*, hvaraf ett Cölniskt Ärkebiskopsmynt, och ett syntes vara K. Sigismunds i Ungern och Böhmen.

255) 1786 fanns i *Häljomsby*, Njurunda socken, Medelpad, en tjock *fingerring* af guld i 3 byglar, om $2\frac{3}{4}$ lods vigt.

256) 1786 uppgrofs vid *Styra* kyrkoby, Aska härad, Östergöthland, gammalt *mynt*, till 7 skålpund 30 lods vigt.

257) 1786 om sommaren blefvo å *Norra Myckleby* kyrkogård på Öland, vid graföppning, af en fattig man upptagne en mängd *guldmynnt*, hvaraf 29, som till Stockholm uppsändes, befunnos vara Tyska gyllen, slagne mellan åren 1365 och 1450. *Jemf. Kongl. Acad. Handl. 2: 1—80. Ahlqvist, 2: 2, 18.*

258) 1786 funnos i *Slöta* kyrkomur i Westergöthland 17 gamla *mynt*.

I *Bergs* kyrka i Westergöthland är längre tid förut funnen en *urna*.

259) 1787 hittades i *Pelkene* i Finland gammalt *silfver* till 40 lod, mest *mynt*, och deribland flere Arabiska, samt en *armving* af $14\frac{1}{2}$ lod.

260) År 1787 äro i *Bredsättra* socken på Öland funne gamla *silfvermynt*.

261) 1787 likaledes i *Kumla* gårde, Boglösa socken, Upland.

262) 1787 blefvo vid *Östhammars* stad, i en åker, upplöjde 47 gamla *silfverpenningar*, 10 par förgyllda *hakar*, 6 omaka dito, och en förgylld *silfverring*, till $9\frac{1}{2}$ lods vigt.

263) 1787 är, å *Egby* kyrkoby på Öland af en gosse funne en *guldring* af $4\frac{1}{2}$ ducat, och en mängd *mynt*.

264) Vid slutet af 1780-talet fanns i *Wärmd* uti Småland en *sandsten*, hvaremot stenvapen tillslipades, tillika med 4 derjemte ligande *kilar*.

265) 1789 funnos vid *Westholt*, Bjärby socken, Skaraborgs län, af en bonde 3 *guldstycken*, af $23\frac{1}{2}$ lods vigt.

266) 1789 hittades i *Willands* härad i Skåne en *hårnål* af guld.

267) 1789 uppgräfvde en Dalgosse å *Wenn-garns* Kungsgårds ägor, vid Sigtuna i Stockholms län, stora *silfverringar* att häkta tillsammans, flätade dubbla *tenar*, en i spiral, vägan-
de 18 lod, och andra *ringar*, *kulor*, små *tackor* af omyntadt *silfver*, jemte Tyska, Engelska, Franska och Frisländska *myntsorter*; *silfver* till ungefär 300 lod.

268) 1789 funnos vid grundläggningen till *Norrbro* i Stockholm, en mängd Svenska och utländska *mynt*.

269) År 1790 funnos på *Norråla* kyrkogård, vid Chorets ombyggnad, gamla Svenska och Romerska *mynt*.

270) 1790 hittades vid *Lilla Hyltan*, i Fryeleds socken, Jönköpings län, af Jonas Johansson, en *flintknif* bland stora stenar på ett berg vid en liten bäck, på ett ställe, hvarest förut hvarken varit odladt eller kunnat vara begravningsplats.

271) 1790 blef vid *Hvetlanda* i Småland, under en högs genomgräfning för väganläggning, funnen en *kopparurna* (ett spännsmycke?), mest förrostad, med deruti liggande kol och brända ben. *Hilfeling*.

272) 1790 uppgrofvos vid *Magra* kyrka i Westergöthland, vid en bautasten, en *kruka* med någon aska, samt en *flintknif*.

Lindsk., 5: 215.

273) I början af 1790-talet uppgräfdes vid *Tuna* sätesgård, Tuna socken, Calmare län, ur en hög inom en stensättning, en med brända ben fylld gulaktig *lerkruka*, som sönderföll, och en kort *jernbåge*, som ännu vid Tuna bevaras.

Iduna, 4: 54.

274) 1791 upptogos i *Wallby*, S:t Ilians socken, Westerås län, en gammal *kopparkittel*, en *fingerborg*, 3 *tärningar*, samt något öfver 2200 gamla *mynt*.

275) 1791 hittades i Markvreten på spånbacken vid *Wässby* storgård, Skå socken på Svart-

Svartsjölandet, af en gosse, *penningar*, *armringar* och *knappar* af silfver, till ungefär 40 lods vigt, samt *glasperlor*, *jern-* och *messingsringar*.

276) År 1791 d. 14 Junii träffades vid *Gärde*, på Gottland, i en hög inom en liten graf af resta stenar, *menniskoben*, öfvergjutna med ett svartaktigt ämne, hvilket, antändt, brann såsom olja och spridde en angenäm vällukt såsom af rökverk, tillika med stycken af en *kruka*, och en liten tunn *messingsplåt* eller *beslag*.

Sådan *rökelse*, till $\frac{3}{4}$ tums tjocklek, hade äfven förut funnits på en hufvudskål i en annan hög.

277) 1792 uppgrofvos i *Maglarp*, nära Trelleborg i Skåne, 22 *guldpenningar* och 19 *ducater*.

278) 1793 upplöjdes vid *Angelbo* på Gottland af en dräng en *silfverten* af en gåspennas tjocklek, spiralformigt i flera hvarf hoplindad, i likhet med en pung, uti hvilken hade legat en hop gammalt Arabiskt och Persiskt *silfvermynt*, hvilket allt v. Past. Wickman köpt och låtit upparbeta till bägare och skedar. *Hilf. 1800.*

279) 1794 hittades vid *Qvistofta* 5 gamla *penningar*, samt Danskt *silfvermynt* till 6 R:dr 3 mark 12 sk. Dansk courant.

280) 1794 fanns vid *Gärde* i Jättendals socken, Helsingland, i en trädesåker, en *guld-ring* af $1\frac{1}{2}$ lod.

281) År 1794 hittades i *Mariefred*, på en tomt der ett klosterhus stått, ett metall-sigill från medeltiden.

282) 1794 omnämnas en *husgud* (?) af slätt guld, såsom funnen i *Skåne* jemte ett *silfvermynt*, och 2:ne *silfvermynt* funna i *Westerås*.

283) 1795 fanns i *Norra Gärdslösa* på Öland uti en sandgrop, af en 9-årig gosse, ett *halssmycke* af guld.

284) 1795 blefvo vid *Hjortsjö* Lunda-gård i Rydaholms socken, Östbo härad, Jönköpings län, funne: en *spira* (rätteligen ett dolkfederal) med vidhängande kedja, 9 *mat-skedar*, ett *bälte*, 4 *penningar* med Kon. Gustaf II Adolphs och Drottning Maria Eleonoras bröstbilder, 70 afbrutna stycken af *betsel* och *bälten*, samt 2:ne *kedjor* med kors; allt af silfver, till 140 lods vigt.

285) Vid 1796 är i *Glömminge* socken på Öland funnen en sittande *menniskobild* af koppar.

Ahlqvist, 2: 2. 259.

286) 1797 hittades vid *Linköpings* slott, under nedtagningen af en utbyggnad, en *halskedja* af guld, till 9 $\frac{1}{2}$ ducat.

287) 1797 upplöjdes af en dräng i *Tuna kyrkoby*, Olands härad, Upsala län, 2 *guldtenar*, af 32 ducaters vigt.

288) 1797 inlemnades till Calmare Bibliothek 2:ne i *Mörbylånga* socken på Öland träf-

träffade, af fornmetall danade, fynd, hvaraf det ena utgjorde ett *svärd*. *Ahlqvist*, 2: 2. 214.

289) År 1797 funnos vid *Löjsta* på Gottland flere marker *guld* i *stänger*, *trådar* och *ringar*, samt en stor *armring* *).

Hilf. Anteckn. 1797.

290) Vid *Guldgårds-backarne* på Gottland är vid denna tiden, inom en oval uti en täm-

*) "Man menar att det varit en *guld pansarskjorta*, "som utgjort *guldtrådarne*. — "Vandrande Westgöthar och köpmänner hlär i orten veta locka det för "ringa betalning af bonden. Man säger att 3 marker finaste *guld* blifvit sålde för 50 R:dr till en köpman i Klintehamn i dessa dagar (yttradt den 20 Augusti 1797); äfvenledes till en i Wisby."

"Ett på annat ställe funnet Byzantinskt *guldmynt* samt stycken af Romerska *silfvermynt*, uppvisades. Några år förut hade en bonde hittat en mängd Arabiska *silfvermynt* af finaste halt, hvilka "till åtskilligt *silfverarbete* blifvit uppsmälte."

"Alla år finnes *guld* i *stänger*, *ringar* m. m., "samt gamla Persiska, Syriska och Arabiska *penningar*, så väl i ruiner af gamla Vikingsborgar, som "i rör och så kallade Jättegafvar."

"Vid *Sikehamn* och vid *Bredsättra*, *Köpinge* och *Borgehamn* på Öland ske fynd af "Arabiska, Engelska, Tyska och flere utländske *myntsorter*, i likhet med dem, som på Gottland pläga "finnas, hvilket torde upplysa forntidens handelsväg "mellan Wisby och Sverige."

"Vid *Långöre* capell på Öland äro funna och "pläga finnas samma slags *mynt*, som på Gottland."

Allt Hilseling.

tämligen lång stenkista af kalkstensflisor, funnet ett *skelett* med ett långt *kopparsvärd* vid sidan, som vid vidröring sönderföll; och en liten *koppar-* eller *metallpanna*, lik ett vanligt rökelsekar (troligen ett spännsmycke).

Hilf. Anteckn. 1797.

291) År 1797, vid *Lov* på Gottland, är i en hög funnen en *hammare* af bernsten. *Anf. st.*

292) Å *Landtborgen* på Öland voro då (1797) nyligen funne Romerska *mynt*; jemte Faustinernas, Antoninernas, m. fl. i silfver, träffades äfven en del *guldmynt*, hvaribland ett af Kejsar Leo.

Derstädes, synnerligen vid *Karlevi* och *Thorslunda*, skall mycket guld vara funnet, såsom *kedjor*, *perlor*, *ringar* och *smycken*, hvilka legat i *kopparkärl*; på ett ställe fanns ett tveäggadt *metall-svärd*; *krukor* med kol, ben och aska hittas vanligen. *Anf. st.*

293) Vid *Quinneby* på Öland skall en dräng funnit *silfvermynt*. — För längre tid sedan säges der träffats en *malmgryta* full med *penningar*. *Anf. st.*

294) Vid *Petgårdet* på Öland funnos, något före 1797, en del Arabiska *mynt*, en *halskedja* och en gammalmodig *nyckel* af metall, tillika med ett slags *harpun* eller *fiskkrok* af koppar. *Anf. st.*

295) Vid *Fride* gård på Gottland har under plöjning i åkern, i grunden af ett sten-

rör, anträffats en stor mängd *guldtrådar*, af olika storlek och längd *). *Hilf. Anteckn. 1797.*

296)

*) Gården *Fride* besöktes, märkvärdig för ett fynd, som Åboen Johan Fride, för ett par år sedan gjort, hvilket bestått af *guld*, och som betydligt förbättrat denne Bondes vilkor. Situationen häromkring betraktades, och sågs samma bergssträcka, som börjar vid Amlungs i Linde, continuera hitåt och vidare i öster; nedanföre åtföljd af åen, som går emellan Fride ägor och detta berg, hvilket här synes tämligen högt och brant. Man föreger äfven att här en jernring setat i berget och att gamla segelleden gått här förbi. Olikt är det ej. . . 3 å 400 alnar från åen, på Fride åker, hittades förnämnde guld. Man hade röjt och efter hand borttagit ett stenrör, och skulle nu för första gången upplöja jorden. Man och hustru följde hvar sin plog. Hustruns fastnade så, att hon ej förmådde få den lös. Mannen, som kallades till hjälp, upplyfte den ej utan möda, och var då billen prydd med långa och som en gåspenna tjocka *guldtrådar*. — Naturligtvis undersöktes stället och upptogs allt hvad der fanns. — Grannarne hafva sett att gumman inburit i sin kjortel en stor börda. — Herr Jacob Donner i Klinte visade mig en af dessa guldtrådar: den var af finaste guld och öfver 3 alnar lång, tjock som förr är nämnt. Att fyndet varit betydligt är säkert, ehuru ingen med vissheet vet, hvad eller huru mycket blifvit funnet, endast det att bonden varit i mycken skuld, hvilken han betalt med guld, 1000 plåtar, samt att han lemnat guldmarken för 50 R:dr Riksgälds-sedlar. En annan har köpt några marker och gifvit 5 R:dr Riksgälds-sedlar för lodet. Kringfarande Knallar skola äfven inlöst ansenligt, och ännu äger han guld att föryttra. Mig visades af hustrun, ty mannen var borta, ett litet afhugget guld, likt förnämde, ungefärligen

296) År 1798, i Julii, äro vid *Ärbol*, Eds socken, Dalsland, funna *bracteater* och gamla, synnerligen Cölniska, *mynt*; åtskilliga *halsduks-spännén*; 3:ne *handtag* till ett litet skrin m. m.; allt silfver, till 10 skålpunds vigt, och en liten *guldring*, till 4 ducater.

297) 1798 fanns i en åker, å *Stora Bjurums* ägor i Westergöthland, en *guldring*, till 9½ ducaters vigt.

298) Uti *Lilla Bjers* skogsäng på Gottland hade Pastor Wickman, för några år sedan, uti en hednisk graf funnit en tjock *guld-medalj*, Romersk eller Byzantinsk.

Hilf. Ant. 1800.

O 2

299)

af ett lods vigt, hvarföre hon begärde 50 Daler S:mt.
 - - - - Emedlertid har jag hos dem som bekommit guld, sett 3:ne sorter, allt i trådar. De tjockaste voro, som förr är sagdt, af finaste guld, de andre något smalare och till färgen ljusare, hvaraf de medlersta med små stämplor, liknande liljor, öfver allt voro märkte. — Rätta sammanhanget om detta fynd kan svårligen utrönas, ty de hålla det ganska hemligt af fruktan för straff, sedan de ej uppgifvit Fyndet, och som det af Kronobetjeningen mycket blifvit efterfrågadt. Af andra Åboer i Fride visades mig likväl stället i åkern, der fyndet blifvit gjordt, hvilket nu var, såsom det öfriga, planeradt. — Både Mag. Hejdenberg och jag gjorde oss all möda att öfvertala gunnan, att få veta om några guldmynt eller annat än nämnde guld blifvit hittadt, men högligen nekades; ehuru ryktet hade utspridt att Knektar bekommit sådana. *Hilf. Anteckn. 1799.*

299) Vid *Fardum* på Gottland hafva, vid stengärdesgårds läggning, under uppbrytning af gamla griftrör, träfläts åtskilliga *fornsaker* *).

Hilf. Anteckn. 1799.

300) Vid *Stora Snögrinde* gård på Gottland, vid plöjning, är hittad en stor *sölja* af fint silfver, till 14 lods vigt.

Anf. st.

301)

*) Underrättelsen härom torde i flera afseenden förtjena anföras sådan den på stället gifvits:

”Pastorn (Albert Ekholtz) visade mig en del af sina betydliga uppodlingar på så kallade Broåkern. — Berättade att han der upprifvit många hedna rör och grafvar, bortfört 1000de-tals lass sten till anlagde gärdesgårdar, och der funnit de rör, som haft öfver 800 lass sten i sig. Man såg ännu flere rör, stenkarmar och cirklar, hvilket nog bevisade, att här varit en betydlig begravningsplats. Jemte en ovanlig mängd människoben hafva åtskillige småsaker under rördjningen blifvit fundna. Mig visades 2:ne små och tunna emailjerade guldspännen eller soljor, hvilka i en graf funnos. . . . Äfven stycken af urnor, af en svartaktig composition; ett knifsblad af jern, glasperlor, samt ett par små metall-stycken, som voro gröna af erg, utan anseende af något till nyttjande brukbart. Uti en graf, som varit omsatt med större kalkstens-flisor, liggande i söder och norr, af vid pass 4½ alnars längd, låg ett skelett af 3½ alnars längd, hvilket hade 4 stycken vid sig stående större urnor, nemligen: en vid hufvudet, en vid fötterna och en på hvarje sida. Ehuruväl dessa urnor under vidrörandet sönderfallit och tyckts varit tomma, har man ändå anmärkt, att något tjockt tillhårdnad sediment på botten funnits; hvarföre Pastor Ekholtz trodde, att dessa urnor varit fyllde med mat och dryck, offrade (åt) den döda, efter hedningarnas bruk fordom.”

301) På *Mästerby* kyrkogård funnos, vid en grafs uppkastande, stycken af en *pansarskjorta*. *Hilf. Anteckn. 1800.*

302) Nära gamla *Wisborgs* slott fanns en liten *perla* af sten. *Anf. st.*

303) 1799, den 20 Junii, upptogs på Guldå kern vid *Roma* kloster på Gottland, en af grof tråd hopvriden *silfverring*, hvilken fastnat på plogbillen, och syntes vara ryckt från något qvarliggande stycke. *Anf. st.*

1758 upplöjdes derstädes en *guldspira*.

Wallin, sid. 58.

304) 1799 hittades vid *Gullum* eller *Gurum* på Gottland, i ett stenrör, några marker *silfverpenningar*.

305) 1799 är i *Skåne* funnet ett *guldstycke*, likt ett häkte eller spänne.

306) 1799 fanns i *Westerås* en liten *helgonbild* af messing.

307) 1799 funnos vid *Dåderö*, Ytterjärna socken, Södermanland, *Cufiska mynt*; och

308) 1799 hittades i *Thorsåkers* socken, Ångermanland, ett *Cufiskt mynt*, jemte andra fornsaker. *Götlin, Diss. de Num. Cuf. s. 8, 9.*

309) På *Björkumie heid*, i söder från Westkinde kyrka på Gottland, äro uti kistor af kalkstens-flisor, inom de många stenkumlen, cirklarne och oval-formerne af sten på en ovanligt stor begravningsplats, belägen å sandgrund,
utan

utan annan sten, än den man med mycket besvär och kostnad ditfört, funna *svärd, stridsyxor, stenknifvar, knappar, glasperlor, äfven guld-ringar*, jemte merändels obrända *skeletter*, m. m.

Hilf. Anteckn. 1800.

310) Vid *Gislaufe* i Ledbro har, nära landsvägen, man funnit små *silfvermynt*; en del af Preussiska Härmästarnes, samt någon del Wisby mynt. *Anf. st.*

311) I *Othem* på Gottland voro funna mynt, hvaraf ett Arabiskt och ett Gottlands mynt uppvistes år 1800. *Anf. st.*

312) 1800 hittades vid *Skedinge* på Tosterön vid Strengnäs, *silfvermynt*: 1 Ungerskt af K. Andreas I, 3 Anglo-sachsiska af Kon. Ethelred, 20 Tyska, och en mängd andra.

313) 1800, d. 2 Jan., företeddes i *Östergöthland* funne *bracteater* med en krona, svärd eller kyrka, samt ett *silfversmycke*.

314) 1800 blef i *Skärkinds* härad, *Östergöthland*, funnen en *guldkedja* af 76 länkar, i vjgt 7 lod.

315) 1801 upptogos vid *Tillinge* i Södermanland *yxkär* med lock, *spiralringar* af koppar och några andra *metallstycken*. *Beskr. och teckn. af Hallenberg i en särskild afhandling: Quatuor Monum. Ænea.*

316) 1801 träffades hos en Guldsmed i Wisby ett *silfversmycke*, hvars prydnader tyck-

tes utmärka hög ålder, funnet i en graf vid *Fellingbo* på Gottland, äfvensom en Arabisk penning. *Hilf. 1801.*

317) År 1801 äro på *Bardlingbo* prestgårds ägor å Gottland, uti en af flere (mellan 20 och 30) små, af resta tunna kalkstensflisor ganska tätt intill hvarandra danade, grifte-kistor, inom ungefär en kvadrat-als vidd, under rödjning och dikning, funna förmurknade *urnor* af svart och några af gråaktigt ämne, ett litet *hjerta* med merla uti, liggande i mul-len jemte en *urna*, större och mindre *nitnaglar* af koppar och jern, 2:ne krusige, handtaglike *stycken* af gul metall, en dylik *sölja*, en *ring* af 2 tums diameter, en *yxa* af jern, mest förrostad, m. m. *Anf. st.*

318) Vid *Alfvene* på Gottland har 'i några forntida rör och stengrifter funnits små *spännen*, *ringar* och okända *instrumenter* både af guld och koppar, jemte *urnor* och *ben*, m. m. *Anf. st.*

319) 1802 upptogos vid *Hagby* i Tillinge socken, nära Enköping, under en sten i en hög, 14 hela och 8 stycken af Cufiska *mynt*. *Göthlin, de Num. Cuf. sid. 9.*

320) 1802 äro i *Nyste*, Lajhela socken, Wasa län, funne en förgylld *silfverring* och en gammalmodig *silfversked*, samt 421 större och mindre *mynt*, slagne i Kon. Gustaf I:s, *Johan*

Johan III:s och Sigismunds tid, och 5 aflånga små *silfverbitar*, allt till 2 markers och 4 lods vigt.

521) År 1203 hittades, å *Puola*-backen vid Åbo, af en Timmerman, Kon. Johan III:s, samt några föregående Konungars och Kon. Sigismunds *mynt*, till 5 marker 3 lods vigt.

522) 1203 funnos på *Owesholms* ägor, i Christianstads län, Anglosachsiska *mynt*.

523) 1203 äro i *Thorsås* socken vid Calmar funna 500 *silfvermynt*, med krona å ena och lejon å andra sidan.

Göthlin, de init. Mon. Sv. s. 14.

524) 1204 blef vid *Roestorp*, i Svartarps socken i Jönköpings län, vid gräfning för anläggning af ett källand, i grannskapet af flera högar, på en alns djup, funnen en af rost förtärd *svärds klinga*, till 3 alnars längd, utan fäste.

Iduna, 2: 22.

525) 1205 upptogs vid *Grundby* i Wallby socken, $\frac{1}{2}$ mil öster om *Thorshälla*, vid gräfning af en grop för jordfrukter, 2:ne ovala *bucklor*, tillhopahållne med en krokig jernten, och ett deruti liggande treuddigt *messingssmycke* med sin kedja, samt en *kopparring* med deruti hängande 4 mindre *ringar*.

526) Invid *Rosersberg* i Upland uppgrofs utur trädgårdsjorden en urna af ovanlig storlek.

I några högar derstädes vid Njordshög funnos *spikar* med hufvuden å bägge ändar,
samt

samt *urnor*. En urna var ställd på bottenstenar, lagde i skapnad af ett hjerta.

K. Akad. Handl., 10: 213.

327) År 1805 funnos på *Björkö* i Mälaren en *lerurna* med ben och mull uti, samt skärfvor af samma lera, troligen till lock, 2:ne med hvarandra sammanvirade och vridna *jerntenar*, och ett öfvan till för skafts insättning i håligt och fram till halfmånlikt egghvasst *jerninstrument*.

328) På *Björkö* äro i stadsjorden funna några Constantinopolitanska *mynt*.

K. Acad. Handl., anf. st.

329) På *Munsö* äro ur Kon. Björn Jernsidas hög upptagne ett Slavoniskt *mynt*, och en *Camé* af brandgul *steatit*, infattad i silfver.

Anf. st.

330) På *Muskö*, i en hög på stranden vid Elfsnabben, är funnen en konstigt sammanfatt *messingskedja*, med ring i ena ändan; och

331) vid *Westerhaninge* en lång *silfverkedja* till 1 skålpunds vikt, med 2:ne händer, omfattande ett hjerta, inskurna på hvarje länk.

Anf. st.

332) 1805 i Maj funnos på *Axewallahed* i Westergöthland, vid borttagandet af ett stort kummel, uti grafven *skeletter* af flera menniskor, äfven af 6 till 10 års barn, i åtskilliga ställningar, liggande och sittande, och derjem-

te en större och en mindre *flintknif*, en *bernstensperla*, en *brynsten*, m. m. *Götheb. Wettensk. och Witterh. Samhälles Handl. 5 St.*

333) År 1205 träffades på *Helgeands-
holmen* i Stockholm en mängd *menniskoben*.

334) 1205, den 21 Julii, blefvo vid *Lem-
meshult* i Örkeljunga socken, Christianstads
län, af Enkan Annicka Pålsdotter i jorden fun-
na 448 Tyska och Danska *mynt* från 1600-talet.

335) 1205 om sommaren fanns vid *Svar-
teberga borg*, Repplinge socken på Öland, en
gaffel, som äger till skaft en qvinnobild af
fornmetall. *Beskr. och teckn. Iduna 10: 348,
358, Tab. 2.*

336) 1205 upptogs på *Stora Frö* ägor
i Wickleby socken på Öland, vid odling, på
 $\frac{1}{2}$ alns djup, ett forntida *slagsvärd*.

Ahlqvist, 2: 2. 230.

337) 1205 upptogs på *Hållsjö Bengts-
gårds* ägor i Wäne härad, Westergöthland, i
en åker under skörden, en tjock, i oval förm
sammanböjd *guldring*, till $11\frac{3}{4}$ lods vigt.

338) 1205 äro vid *Ersta*, i Klosters soc-
ken vid Eskilstuna, ur jorden upptagne 206
Anglosachsiska och Cufiska *mynt*, några opräg-
lade *silfverbitar*, och 2:ne stycken af ett litet
smycke, till 5 marker och 7 lod myntvigt.

Jfr Hallenbergs Anm. öfver Lagerbr. 1: 315—318.

339) 1205 fanns vid *Uddeholm* i Werm-
land en *pil* af flinta.

340) År 1205 hittades vid *Hofgården*, Rolfstorps socken, Halland, 7 *flintknifvar* under en sten i åkanten, af en torpare, vid tillfälle af qvarnbyggnad. *Bexell, 1: 610.*

341) 1206 upptogos vid *Sörsjö*, Wernamo socken i Jönköpings län, ur en hög, 2:ne *metallbucklor* eller *spännsmycken* *), och ett trekantigt med ornamenter försedt *messingssmycke*. *Beskr. af Ennes om Finheden, och trekantiga smycket teckn. Nord. Fornlemn. LXXI: 1.*

342) 1206 blef å *Strömsholms* ägor i Svartarps socken, Jönköpings län, vid åkerjordens uppbrukande, funnen en *stridsyx*a af sten. En dylik fanns följande året vid dikning i samma nejd. *Iduna, 2: 25.*

343) 1207 om sommaren funnos vid torpet *Ödlehämet*, på *Ösjö* ägor i Asbo socken af Ydre härad, i en åker, af en soldat, en *Rosenoble*, en Österrikisk och en Holländsk *ducat*, 5 Kon. Carl den XI:s *silfvermynt*, m. m., till $1\frac{1}{2}$ marks vikt.

344) 1207 om sommaren upptogos ur en bergskrefva på skogen *Svartlösan*, å Brunneby ägor, Frösthults socken, af Lifgrenad. Brunbergs hustru, 4 *rökelsekar* (rätteligen bucklor eller spännsmycken).

345) 1207 uppgräfdes vid *Riks Arfvegård*, Ruthé socken på Gottland, en *guldbracte*

*) Dylika funna redan på 1600-talet flerstädes, t. ex. en i Helsingland, en i Rättvik i Dalarne, äro tecknade i *Rudb. Atl., 3: 21, fig. 21 och sidd. 69, 70.*

bracteat af 5 ducaters värde. *köngl. Acad. Handl.*, 10: 214. *Iduna*, 7: 177.

346) År 1307 är vid *Silleby*, Westerlunds socken, Nyköpings län, funnet ett rundt *smycke* af guld, med åtskilliga på ena sidan inpräglade och å andra sidan upphöjda figurer, samt ögla i kanten, till 5 ducaters vikt.

347) 1307 om hösten fanns å *Myrängs* hemman i Linde socken på Gottland, å en åker, under axplockning af Båtsmans-enkan Gertrud Michaelsdotter och hennes dotter, 634 *silfverbitar* och *penningar*, till största delen K. Ethelreds Anglo-Sachsiska, 2:ne af Böhms Hert. Jaromirs; flere Kejs. Otto I:s Tyska mynt, 2:ne Bayerska, 12 Cufiska och ett af Östra Kejsarredömet, alla från 10 århundradet, till 72 lods vikt. *Jemf. Hallenb., anf. st. s. 318.*

348) 1308: uppgrofvos vid *Heleneholm*, nära Fosie borgar vid Malmö, på en alns djup, intill det ena af 2:ne bredvid hvarandra liggende benrangel af människor, 3 större, och vid det andra 32 smärre Kon. Christian IV:s Danska *silfverpenningar*.

349) 1309 inlemnades en i Skåne funnen Kejsar Anthemii *denarius aureus*.

350) 1309, likaledes vid särskilda tillfällen, på Gottland hittade 5 Cufiska, 6 Anglo-Sachsiska och 1 Irländskt *mynt*, samt några små Danska och Tyska *penningar*.

351) År 1209 upptogos på *Hjelmerstads* allvar, Persnäs socken å Öland, ur askan midt i ett stenrör, en stående *metallnål*, $1\frac{1}{2}$ quart. lång, ganska väl utkrusad i kanterna, utslagen bred mot spetsen, med en rörlig ring i andra ändan, och en mängd väl utkrusade, men ganska tunna *silfver-skenor*, samt närmare rörets kant 12 *pilspetsar* af jern, till 3 tums längd, i ena ändan utslagne breda med spetsig udd, i andra utsträckte till en spetsig ten, och ett förrostadt *jernsvärd*. *Ahlqvist*, 2: 116, 117.

352) 1209, d. 25 Maj, uppgrofvos vid *Harfsby*, Atmars socken, Medelpad, vid anläggning af en källare, i en ätthög, ett på en flat sten stäldt stort *Messingsfat*, fylldt med aska och brända benskärfvor, lemnningar af *spännen* eller *handtag* och smälta *glasbitar*, hvaröfver en oskadad *lerurna* var omstjelpt. *Iduna*, 5: 175.

353) 1209, d. 6 Juni, hittades mellan *Långalöts* och *Åstads* byar på Öland, vid stenbrytning, 717 *silfvermynt*, några Tyska, Danska m. fl., men mest Svenska, från Kon. Gustaf I:s till Kon. Carl IX:s tid, till 19 R:dr 12 sk. Specie silfvervärde.

354) 1210, den 12 Juli, upplöjdes vid *Tåsta* by, Högs socken i Norra Helsingland, af drängen Erik Erikson, en 2 tum lång böjd *ten* eller *ring* af guld, till $3\frac{1}{2}$ löds vikt.

355) 1210 funnos vid *Carlstund* i Nerike, uti en hög, stycken af en *urna*, tillika med *perlor* af glasig röd och gulröd kopparslagg.

556) År 1810 är på *Gottland* funnet ett *kopparkärl* med *handtag* (troligen en *Secchia* för vigvatten), fylldt med *Anglosachsiska*, *Tyska* och flere slags *mynt*, hvaribland äfven ett *Cufiskt*.

557) 1810 funnos i *Kastlösa* kyrka på *Öland*, vid borttagningen af ett gammalt *stenaltare*, flere *mynt*. *Ahlqvist*, 2: 2, 182.

558) 1811, i *Augusti*, upptogs på *Röestorps* ägor i *Svartarps* socken, *Jönköpings län*, under en *stenhäll* i en *hög*, bland *sammanhopade kol* och *ben* strödt i smärre stycken eller *skifvor*, ett okänt *ämne* af *mörk färg* och en *fasthet* i det närmaste lika med *brännkol*, men som vid *chemisk undersökning* befunnits bestå af en *hartsartad sammansatt rökelse-blandning*. *Iduna*, 2: 22. 3: 91. *Femf. Smålands Beskr.* s. 836, 837, om dylikt m. m. funnet 1758.

559) 1811 funnos nära *Forsviks* bruk i *Westergöthland*, under *uppreprensning* af *Bilströmmen*, på 2, 3 till 4 fots *djup*, bland *grus* och *klapper* inom en *sträcka* af 400 *alnar*, flere *sten- och flint-saker*. *Iduna*, 7: 187, och *Tab.*

560) 1811 fanns på *Gantofta* ägor, *Qvistofta* socken, *Rönnebergs härad* i *Skåne*, af *bonden Paul Jonsson*, en större *guldring*, omgifven af *finare guldtrådar*, till 14 *lods* *vigt*.

561) 1811. Vid *Mörbylånga* kyrkas ombyggnad på *Öland*, då *grafstenarne* *rubbades*, upptogs 30 smärre *silfvermynt*, präglade i *Malmö*,

Malmö, Westerås och Stockholm, under Kon. Christian I:s och Kon. Johan II:s regeringar.

Ahlqvist, 2: 2. 214.

362) År 1211 upplöjdes vid *Twåhus*, Calmar socken, Upsala län, vid pass en aln djupt i jorden, under en stor sten i en åker, af torparen Jan Jansson, en liten *skål*, 4 delar af ett *bälte*, 2:ne med *spännen* och 2:ne med vidhängande *kedjor*, 3 små *smycken*, i form af blommor (att fästas på kläderna), att dömma af arbetet hörande till 1500-talet; allt silfver, till 2 marker och 7 lods myntvigt.

363) 1211 äro på *Björkö* i Mälaren funna 2:ne *jernspjut* och en *stridsyx*.

364) I *Forshems* Gärde, Kinne härad, Westergöthland, hafva, för 70 till 80 år sedan, i öppnade ättbackar träffats *krukor*, samt vid *Forshems* österäng, uti en mycket lång stenmur, dylika *krukor*, äfvensom 2:ne *flintpilar*.

Lindskog, 2: 95.

365) Vid *Sjörås*, nära Wenern, i *Forshems* pastorat i Westergöthland, skall ock funnits något *guld* och *silfver* i jorden; man vet dock ej hvaruti det bestått, utom en *guldring* och en *silfversked*, som nu likväl icke mera finnas.

Anf. st. s. 96.

366) Vid *Dejerör*, i *Gudhems* pastorat i Westergöthland, är funnen en *värja* af koppar med handkafle och klinga, efter berättelse 3 qvarter lång.

Anf. st., s. 418.

567) I *Larfs* pastorat, Westergöthland; har vid gräfning i högar träffats *svärd*, *yxor* och *knifvar* af flinta. *Lindskog*, s. 225.

568) Nära *Friels* kyrkoby, Åse härad, Westergöthland, i en äng åt Wenern, upptogs för mer än 50. år sedan en *Kopparflaska* med handtag: uti denna lågo 2 *guldringar* och spetsen af en *värja*, samt för öfrigt ben och aska. *Lindskog*.

569) $\frac{3}{8}$ mil nordväst om *Kongslena* i Westergöthland, äro funne åtskilliga *urnor*, äfvensom *värjuddar* och *sporrar* här och der i åkrarne. *Anf. st.*

370) På *Skalmsäter* i Bergs församling i Westergöthland har man nyligen vid gräfning funnit små *ben* och en väl polerad *stenklubba*, i ena ändan hvass, i den andra lik en hammare med hål för skaft. *Lindsk. s. 79.*

371) I *Lerdala* kyrkoby i Westergöthland äro, för några år sedan, funne 2 *värjor*, en hop *flintor* och 8 *hästskor*, med 3 hakar och gropar i sömningarne. *Anf. st. s. 80.*

572) 1812, om sommaren, äro vid *Eknäs*, Ösmo socken, Södermanland, under gräfning för grundvalen till ett hus, på en jemn plan, en aln under jorden, funnet ett väl arbetadt och poleradt *stenspjut*, $6\frac{1}{2}$ tum långt, af flinta, liknande porfyr. *Iduna*, 4: 57.

373) 1812 om sommaren äro å *Norre-mark*, vid gränsen emellan Wemmerlöfs och St. Slåg-

St. Slågarps ägor, i Skytts härad, Malmöhus län, straxt under jordytan, i en torfmåsse uppgrafne 4 *kärl* af koppar med tillsatts af tenn, 5 ihåliga *ringar*, som kunna delas i 2:ne stycken och vid båda ändarna hopknäppas med hakar, en krokig *knif*, 3:ne *viggas* af koppar med skarp egg i ena ändan, ihåliga i den andra, och i öfre kanten försedde med ett litet öra, och hade en dylik, samt ett *kärl*, som syn-tes likna ett lock till de ofvannämnde funnits, men sönderfallit. *Iduna*, 6: 45 — 69 och *Tab.*

374) År 1812 är på *Willie* bys ägor, Stora Slågarps socken, Skytts härad, funnen en *koppar-yxa*, på 1 alns djup, vid ett dikes gräfning. *Anf. st.*

375) 1812 fanns vid *Lerbro*, Läderbro socken på Gottland, af bonden Matts Andersson, ett rundt *smycke* af guld, nära $1\frac{1}{2}$ ducat.

376) 1812 funnos i *Lummelunds* socken på Gottland, i bonden Carl Sorbys lada, vid salpeterjords uppgräfvande af salpeter-sjudare, 702 små hela *silfverpenningar*, tillika med åtskilliga sönderbrutna, nemligen Cufiska (af 8- och 900-talen), AngloSachsiska (Knuts och Ethelreds) och några Irländska, men mest Tyska *mynt*, samt några delar af ett litet sönderbrutet *smycke*, afhuggna stycken af *oarbetadt silfver*; allt till 5 markers 3 lods vikt.

Femf. Hallenb. Anm. till Lagerbr. I: 321.

577) År 1813 inlöstes till Calmare myntsamling, en på *Smedby* kyrkogård å Öland funnen Kejs. Pulcherias *guldpenning*, präglad i Constantinopel.

Ahlqvist, 2: 2, 156.

578) 1813 fanns vid *Målsta* by, Tuna socken, Medelpad, en *lappkittel* af koppar.

Iduna, 4: 56.

579) 1813 har i samma socken, vid *Prestgården*, funnits *elfenbens-knappar* till den mängd, att de uppfyllde 2:ne jungfrumått.

Iduna, 4: 56.

580) 1813, den 27 Dec., blefvo på *Söderby* kyrkogård, Lyhundra härad, Stockholms län, vid en grafs uppkastande, funna 47 Kon. Gustaf I:s och K. Erik XIV:s *mynt*.

581) 1814, den 15 April, funnos i *Hvarfva*, Hille socken, Gestrikland, vid åker-upprödning, af bonden Anders Andersson, stycken af 2:ne *kopparbucklor* (ej cinerarier eller rökelsekar, utan spännsmycken) och 2:ne små *koppar-ringar*.

582) 1814, i Maj, blefvo å *Bredsättra* Preststoms ägor på Öland, vid uppbrytandet af en sten under utrödningen af en åkerren, af bonden Anders Nilsson funne 4 små *ringar*, 2 af guld, 2 af silfver, och 11 *guldpenningar* af Theodosius Junior, Valentinianus, Maximinus, Leo och Anthemius. Vid ett annat tillfälle blef der i orten en mindre, slät *metall-urna* funnen i jorden.

Ahlqvist, 2: 183.

323) År 1814 funnos på *Wallby* ägor, Tibble socken, Upsala län, i jorden några söndriga delar af en *koppar-buckla* och en rostig och skadad *värjklunga*, samt små qvarlefvor af *prydnader*, som lära tillhört värjfastet, och bitar af *lerurnor*, brända ben och kol.

324) 1814, i September, fanns i skogen vid *Edensby*, Junsele socken, södra Ångermanland, under upphackning af ett svedjeland, en *hammare* af sandsten och en *vigge* af flinta, som äro ämnena, hvilka ej tillhöra orten; och

325) 1814 fanns i *Moby* af samma socken en *flintknif* i en hög. *Iduna* 8: 158, 159.

326) 1814 äro vid *Alfshögs* kyrka i Halland, uti en hällkista i en hög funna ett *kopparsvärd*, en *flintknif*, och en *urna* af fin lera med brända ben och aska. *Bexell*, 2: 75, 76.

327) I Norra Brödrahögen vid *Glumsten* i Morups socken, Halland, då den af kringboende allmogen för några år sedan öppnades, fanns ofvanpå en fyrkantig stenkista, ett *svärd*, hvars uppmultnade handtag syntes varit af masur, och klingan, uppsmält, befanns innehålla en blandning af koppar och silfver, och uti hällikistan en *lerurna* med lock, hvarpå en sirat utgjorde handtaget. *Anf. st. s. 92.*

328) Vid *Grimethon* i Halland hafva, vid undersökning på olika ställen af den så kallade Fagras graf, blifvit upptagne ett *jernarbete* af rund form med ett vidfästadt jernstycke,

liknande handtag; en *urna* af hvitt, likt silfver glänsande, ämne med deruti varande aska, brända ben och, i botten, åtskilliga *quinnosmycken*, ett *Perlband*, hvars perlor äro sirade med slingerformige figurer af en mångfärgad emalj; *metallemlningar* i form af *blommor*, *löfverk*, och *spännen*, jemte ett ämne med färg af löst bränd tegelsten och med smidighet af vax, hvilket, lagdt på eldkol, gaf en stark lukt; samt ej långt ifrån dessa fynd ett *drickeshorn* med affallet beslag och några afbrutna mindre *jernstycken*.
Bexell, 1: 592.

389) I grannskapet, på *Grimethons* utmark, vid foten af en bautasten, äro funne lemningar af 2:ne *kopparsvärd* och några rostade *jernstycken*, en *urna* med *ben* och *aska* samt *perlor*.
Anf. st. s. 590.

390) Vid *Toften* i *Grimethons* socken, Halland, är, vid undersökningen af en hög, funnen en prydligt utsirad *urna* med 2:ne deröfver i korsslagde *flintknifvar*. *Anf. st. s. 596.*

391) I *Gödestad* i Halland fanns i en åker, vid odlings-tillfälle, ett af flinta tilldadt *instrument*, liknande en hyfveltand.

392) Vid *Hunestad* i Halland fanns likaledes en *flintknif* af svart flinta; vid *Prestegården*, för några år sedan, en väl arbetad *flintknif* af ljus och klar flinta; i en torfmåsse, ett af gråsten formeradt *verktyg*, närmast liknande en slägga.
Anf. st. s. 552. not.

393) Vid öppnande af Badstugu-högen i *Hunestads* socken för att användas till källare, fanns deruti en *urna*, på hvilken ett *svärd* af koppar låg. Likaså vid *Bjeromme* i *Wes-sige* socken.

Bexell, anf. st. s. 534 och 2: 223.

394) På *Malmviks* ägor, *Släps* socken, *Halland*, vid undersökning af ett graf-monument, fanns vid en slät bergshäll, formerande en soffla af den storlek, att en människa derpå bekvämligen kunde hvila, en *urna* med några brända *ben*, *kol*, och *aska*, samt deruti en tung *stridsklubba* af sten med rundt hål med glans, som utviste att den varit begagnad och skafvet varit af hårdt träslag. *Bexell, 3: 396.*

395) I en torfmässe i samma socken, på 3 alnars djup, fanns, för några år sedan, en *flintyxa*. *Bexell, 3: 396. not.*

396) Vid *Valda*, likaledes för några år sedan, djupt neder i en torfmässe, en *vinter-släda*, hvarpå ännu låg det i skogen huggna trädet; lemningar af skeletterne, efter de för slädan spände oxar upptäcktes äfven tydligen. *Anf. st. 397. not.*

397) 1215 uppgrofs på *Åraby* gårde, *Stora Mällösa* socken, vid hämtning af grus i en sandbacke till väglagning, en kopparhaltig tveggad *lans-* eller *spjutspets*, med 2:ne tillhörande naglar.

398) 1215 fanns vid *Unnaryds* kyrka i *Jönköpings län*, i ringmuren, ett Kon. Gustaf I:s *fyra-öresstycke* af år 1549. 399)

399) År 1215 om sommaren är, på *Björk-ön* i Mälaren, funnet ett Cufiskt mynt.

Iduna, 6: 28.

400) 1215, den 6 September, uppgrofs i *Össby*, Gräsgårds socken, Öland, vid upptagning af potäter af Cajsa Jönsdotter, en öppen större *guldring* af 15 lods vikt.

Hallenb. Ber. om 2:ne fynd, s. 1—21.

401) 1216 äro vid *Rasbo* Prestgård i Upland funna flera *urnor* och *stenyxor* i stensättningar, samt en *kopparknif* och *knappar*.

402) Vid *Elfgårde* i samma socken har man förut funnit ett ganska stort *svärd* af jern.

403) På *Ströja* bys åker i samma socken fanns flera år förut ett gammalt *svärd* under 2:ne urnor.

404) Vid *Näset*, på en udde i Funbosjön, likaledes några *malmkärl* och en ovanligt stor *hästsko*.

Iduna, 7: 206, följ.

405) 1216 är vid byen *Å*, Norrala socken, Södra Helsingland, ur en ätthög upptagen en söndrig *skälla* eller *buckla*.

406) 1216 funnos å Corporalbostället *Lunds* ägor i Bohus län, flera sönderbrutna *guldstycken* af olika storlek, hvilka syntes hafva utgjort prydnader på ett värfäste eller något dylikt.

407) 1216 fanns vid *Broby*, Österhaninge socken, Sotholms härad, Stockholms län,
af

af bonden Matts Mattsson, i en å ett antal gamla *penningar*, till 1 mark 11 lods vigt.

408) Ytterligare är nämnde år dersamma städes af samma man träffadt ett dylikt fynd af Tyska och Anglo-Sachsiska *penningar*, ett *silfverspänne* och åtskilliga *silfverbitar* till 3 marker 12 lods vigt.

Jfr. Hallenb. anm. till Lagerbr. 1: 325.

409) 1816 hittades vid *Smedby*, Österåkers socken, Stockholms län, en *stenkil*.

410) 1816 funnos vid torpet *Högen* på Wisingsö, i en stor ätthög, 3:ne små *Eketunnor*, hvardera omgjordade med 4 till 5 kopparringar af en gröfre stålträds tjocklek, hvilka dock straxt sönderfallit.

411) 1816 uppgrofvos vid *Kabbarp*, Tostrarps socken, Bara Härad, Malmöhus län, på en alns djup å släta marken, af bonden Nils Larsson, små *silfversaker*, *kedjor*, *uridna ringar*, *beslag*, *smycken*, *spännthornar*, och deraf afhuggna bitar, stycken af uthamrade *silfverstänger*, samt Tyska *silfvermynt* till 18 lod, utom hvad som förut var förskingradt. *Åftekn. och beskr. i Nord. Fornlemn. N:o VII, VIII.*

412) 1816 upptogos ur *Falkonrös* i Stora Hoghems utmark, Tanums socken, Bohus län (i en stor hög af 123 alnars omkrets och 9 alnars höjd), en *guldring* af $1\frac{1}{2}$ lods vigt, samt *handtag* och *fötter* till ett *kärl*.

Anf. st. N:o V.

415) År 1216 funnos vid *Pilegården*, i Tanums by och socken, en *jernyxa* och ett *blylod*, samt några *kopparringar*.

Anf. st. N:o VI.

414) 1216 är vid *Lilla Tored*, Qville socken, Bohus län, i en rymlig graf i en hög, af Reg. Past. A. Lidberg, funnet: en af näfver omgifven *Ekekista* med 5 afdelningar för 5 urnor (en af blyerts), en med *kopparringar* beslagen *kutting*, stycken af ett *metallkärl*, 2 blå *glasperlor*, ett *spänne* och *öronringar* af en kopparblandning, stycken af tunna *folier* eller *blad*, *metallspikar*, 1 stycke broderadt *tyg*, fragmenter af ett *kopparkärl*, m. m., en ringlagd *guldten* samt 1 tredubbel och 1 enkel *fingerring* af guld, till 42 dukater 15 sk. värde.

Hallenb. Ber. om 2:ne fynd, s. 22 följ.

415) 1216 fanns vid *Tanums* prestgård ett *metallspjut*.

Anf. st.

416) 1216 blefvo vid *Berga*, Skultuna socken, Norrbo Härad, Westerås län, ur en kulle inom en rund stensättning upptagne en *kopparbuckla* eller *spännsmycke*, en annan *metallprydnad*, en *doppsko* af metall, en *jernring* med thorn, 2:ne *knifsblad*, *lans-* och *pil-spetsar*, en *yxa*, en *sköldbuckla*, samt *betselbeslag* och andra *jernsmiden*.

Nord. Fornlemn. N:o LIV, LV, LVI, LXIII.

417) 1216 är i *Thortuna* socken, Westmanland, funnen en ej fullkomligt genomborrad *stenyxa*, tecknad *anf. st. N:o LXII.*

418) År 1816 fanns vid *Amshyllta* by, Husby socken, Dalarne, under plöjning, ett fruntimmers *bröstdild* af metall.

Anf. st. N:o XCII.

419) 1816 om sommaren uppgräfdes i *Gessie* by, Oxie Härad, Malmöhus län, i en trädgård, en *quinnobild* af bronz.

Iduna. 8: 89 och Tab.

420) 1816 funnos på *Bosgårds* ägor i Norrviddinge socken, Malmöhus län, i en hög, följande bronz-saker: en *urna*, som straxt sönderföll, 2:ne spiralformigt hopböjde *ringar*, en *lans-spets*, 4 *betsel-* eller *sköldknappar*, en *kamm*, 2:ne grafstickelformiga instrumenter, en mängd ihåliga *kopparpipor*, af en gåspennas tjocklek, lemningar af en i flere hvarf lindad *spiralring*, 2:ne tunna, i ena kanten med små tänder och i den andra med egg försedde *instrumenter* m. m.

Iduna, 7: 189.

421) 1816 upptogos vid *Bonarps*, straxt vid Laholm, i Halland, i en hög, en *knif* och en liten *tång* af bronz.

Anf. st. 202.

422) 1817 har till Lunds Acad. Hist. Museum gifvits en slipad *thorvigge* jemte några mindre Sten-Antiqviteter, funna i Skåne, och dessutom

423) Ifrån *Hvidarp* ett *kopparsvärd* med hel klinga;

424) Ifrån *Örslösa* socken, Westergötthland, en 4-uddig *stridsyxa*,

425) Ifrån en torfmåsse vid *Lund*, en *jerndolk*;

426) 2:ne *dryckeshorn* och andra nyare märkvärdigheter.

Bih. till Lunds Veckobl. 1817, N:o 30.

427) 1817 uppgrofvos å *Ekby* kyrkogård, Wadsbo härad, Skaraborgs län, 70 små gamla *silfverpenningar* och *bracteater* till $2\frac{1}{8}$ lod.

Jfr. Hallenb. anm. till Lagerbr. I: 345.

428) 1817 i Juli fanns vid *Tunalund*, Girista socken, Lagunda härad, Upsala län, vid ett dikes gräfning, en *guldbrecteat*.

Iduna, 7: 179.

429) 1817 funnos på *Stentorps* kyrkogård, Skaraborgs län, 76 gamla *mynt*.

430) 1817 i Aug. fanns i *Käfsjö* kyrkobys skog, Östbo härad, Jönköpings län, $\frac{1}{4}$ mil norr om byen, på en kulle, i ett stenrör af 160 alnars omkrets och 7 aln. höjd, uppkastadt af en Rusthållare, med tillhjälp af 10 karlar i 6 dagar, i förhoppning att der finna en skatt, i en stenkista, blott ett litet *metallsvärd* och ett litet murknadt *ben*.

Nord. Fornl. N:o LII.

431) 1817 funnos vid *Mårby*, Fredsbergs socken, Skaraborgs län, uti en hög, kallad Godhögen, som samma år genomskars vid Götha Canals gräfning, 2:ne *hällkistor* jemte hvarandra, och i den ena stycken af en *urna*, en *bryn-*

brynsten och några stycken af förbränd *koppar*, och i den andra blott några *perlor* af fluss och sten. *Nord. Fornl. LX.*

432) År 1217 äro vid *Linväfvaregruppen*, nära Haga Lustslott, funna 2000 smärre *silfvermynt*.

433) 1217 inlöstes 2:ne på *Gottland* funna *Cufiska mynt*.

434) 1217 hittades vid *Lilla Tored*, Qville socken, Bohus län, 2:ne penningformiga *guldsmacken* med öglor, till 1 lods vigt.

435) 1218 funnos på *Skegrie* bys ägor, i Skåne, under ett uppbrutet stenrös, några *instrumenter* eller *vapen* af metall, framtill runda, men försedde med hvass egg.

Iduna 8: 100 följ.

436) 1212 är vid *Ifvetofta*, Villands härad, i en hög funnen en *nål* af bronz.

437) 1212 upptogos i *Örslösa*, Skaraborgs län, i en åker, af torparen Olof Persson, 2:ne sammanböjda *guldtelar*.

438) 1212 fanns på *Månslanda* ägor, Örslösa socken, i Skaraborgs län, af tjenstgossen Anders Olofson, en i 2:ne hvarf sammanböjd *ögla* af guld.

439) 1212 blefvo i *Smedeboda*, Torups socken, Vestra Göinge härad, af bouden Måns Svensson, funna 2:ne *krukor* med deri nedlagdt *silfvermynt* till 10 skålpunds vigt, mest *Danska*,

ska, älfven Svenska, Tyska och Holländska penningsorter ifrån 1600-talet, till och med första åren af 1700-talet.

440) År 1818 om sommaren hittades å Öllsjö bys ägor, Skepparlöfs socken, straxt vid Christianstad, under stenbrytning i en backe, 1 *kopparskål* med concav botten samt 2 små öron, stycken af en dylik *skål*, stycken af dertill hörande *grepe*, samt 2:ne vid upptagningen i skålen liggande *kopparvigg*, i ena ändan bildade som en yxa och i den andra öppna som en bågare, med ett litet öra vid öfra kanten.

441) 1818 fanns i *Tharstaborg*, Skyllerstads socken, bland lemningarne efter en gråstens-vall, ett stycke af ett *stenvapen*.

442) 1818 hittades vid *Duhmhaga*, i Norrbyås socken, Nerike, en genombörrad *agatperla*, liggande jemte ett *flintvapen*.

443) 1818, den 4 September, uppdrogs ur *Motala ström*, 7 till 8 famnar från landet, vid ålfiske af Bergsmannen Gabriel Gabriellson i Stora Kimstad, en *fibula*, eller ett *spännesmycke* af guld med ädla stenar, till 2 marker $14\frac{1}{2}$ lod myntvigt. *Hallenb. Berätt. om ett i Motala ström träffadt fynd.*

444) 1818 hittades i *Tiavad*, Skaraborgs län, i en åker, af hustrun Johanna Blomberg, en Österrikisk *messings-medaille* af år 1477.

445) År 1818 blef i *Tycklinge* by, Björkestads socken, Westerås län, af arbetskarlen Lundström, funnet ett Romerskt *metallkärl* med latinsk inskrift.

Hallenb. Ber. derom 1818.

446) 1818 äro till Lunds Hist. Museum gifne: 1 *flintknif* och 1 *rökelsekaka*, funna nära fästningsvallen vid *Christianstad*;

447) I *Halland* funne: 1 stor, slipad *thorvigge*, 1 *flintknif* och 1 halfcirkelformig i basen såglik *flintsten*;

448) En vid *Önnestad* i Skåne funnen slipad *flintvigge*;

449) En vid *Gammalstorp* i Blekinge funnen något urholkad *flintvigge*;

450) En i *Bankeryds* socken i Småland funnen *flintmejsel*;

451) I *Skåne* funna: 1 *stenyxa* och 2:ne små *flintvigar*;

452) En uti *Särslöfs* torfmåsse i Skåne funnen slipad *flintvigge*;

453) En vid *Helsingborg* funnen *flintknif*;

454) I *Skåne* funna: 1 *flintvigge*, ej fullbordad, och 1 *krok af flinta*;

455) 2:ne i *Glifvarps* torfmåsse på 2 alnars djup funna *rökelsekakor*, 1 kvarter i diameter och öfver 2 tum tjocka, med små hål midtuti;

456) En vid *Klörup* funnen slipad *flintknif*;

457) Från *Querrestad* i Skytts härad: 4 *thorviggar*, 1 *mejsel*, 2 små *viggar*, 1 *knif*, allt af flinta;

458) I Borre högar vid *Fosie* funna: en *yxa* af kalksten och en *flintvigge*;

459) På Fredriksdals ägor, vid *Helsingborg* funna: 1 *vigge*, 1 *knif* och 1 liten *kägla*.
Bih. till Lunds Veckobl. N:o 36.

460) År 1219 funnos vid *Kojan*, Ullerfva socken, Skaraborgs län, af en torpare, 2 vridna *guldtenar* af 11 lods vikt.

461) 1219 i Maj fanns vid *Löfås*, Anderstorps socken, Westbo härad, Jönköpings län, 5 till 6 tum djupt i jorden, vid spadvändning af gräsvallen för nyodling på en utmark, ett stycke af en afslagen *brynsten*, hvaremot forntida stenvapen blifvit tillslipade.

Nord. Fornl. C: I.

462) 1219, då på *Frösåkrarne* i Gårdby gärde på Öland, en af de flere der fordom befintliga fyllda fyrkantiga stensättningar uppbröts, fann man, på en alns djup, en stor sammanpackad mängd af *jernskenor*, liknande liar, och ibland dem en *bild* af ett djur, liknande en häst, illa sammanslagen af tunna koppar-skenor och ihålig.

Ahlqvist. 2: 2, 49 och Tab. 17.

463) Under odlingar i *Ullevi* gårde, i samma socken på Öland, har man upptagit *vapen* och en *stridsyx*a af jern af 9 tums längd.

Anf. st. s. 50.

464) År 1819 fanns vid *Ottenby*, Åhs socken på Öland, i en itudelad stenkista i en hög, jemte obrända *menniskoben*, en 6 tum lång, väl arbetad slät *nål* af ben (tyckes vara hjorthorn) nästan svarfvad, spetsig i ena och försedd med rundt öga i andra ändan.

Anf. st. s. 12.

465) I en låg griftkulle i samma trakt hafva blifvit funne bland kol, aska och brända ben, i lager af sjösand, ett stycke af vanlig *fornmetall*, som tillhört en *sölja*, 3:ne *skeppsnaglar* och en *spännthorn*.

Anf. st. s. 128.

466) 1819 är i *Orresäters* gårde, Bergs socken, Wadsbo härad, Westergöthland, vid afrödning af flere stenrör, i en fyrkantig stengrift, funnen 1 *flintknif*. *Iduna 8: 110 och Tab.*

467) 1819 blefvo i *Tillhagen*, Bolstads socken, Sundals härad, under en sten på en åker, af bonden Bryngel Jonsson funna Anglo-Sachsiska och Tyska, dels hela, dels styckade, *silfvermynt* till 38 lod, samt likaledes hela och styckade *silfverringar* till 54 lod.

468) 1819 äro vid *Södra Wi* by, socknen af samma namn, i Calmare län, vid undersökningen af åtskilliga efter planeringen af marknads-

nads.

nadsplatsen *) till en del bibehållne högar, af Herr Kammar-Junkaren L. F. Rääf funne: stycken af flere *spännbucklor*, *petlor* af flere slag, stycken af åtskillige *prydnader* och sammansättningar, efter bålet's brand anträffade i 2:ne bredvid hvarandra liggande runda, af sand utan sten formerade mindre högar, hvilka innehöllo flere tätt sammanpackade små högar af *kol*, *ben* och *aska*, hvaribland eller närmast derintill de antecknade sakerna funnits; en eller 2:ne *krukor* jemte några brända stycken, i en annan; en *knif*, en *brynsten*, en lång *spännthorn* bland kol och brända ben, utan urna, vid södra ändan af en aflångt spetsad kulle; en *pilspets*, en del af ett *lås*, och ett *spänne*, funna på oangifvet ställe af ätteplatsen.

469) År 1819 hafva vid *Lackalänga* by, Torna härad, Malmöhus län, under en stengärdesgårds flyttning, af husmän blifvit funna: 5 större *silfverringar* med 8 i den ena fästade smärre ringar och stycken af 2 Cufiska mynt, och likaledes i den andra hängda 15 mindre ringar af olika storlek, hvaraf 2:ne omlindade med silfverskållor, en refflad *skål* af silfver, ett trekantigt *metallstycke* med upphöjdt arbete, en tunn *metallskålla*; allt silfver, till 1 mark $12\frac{1}{2}$ lod mynt-vigt, 5 *prydnader* af

*) En mängd här och i Djursdala socken funna ålderdoms-lemningar äro insamlade af Kyrkoherden i Mollila, L. Wallander, som dem till Linköpings Gymnasii Bibliothek aflemnade.

af guld, neml: 3:ne i form af *gångjern* eller *spännen*, en rund af upphöjdt arbete och en kupig *knapp* af $1\frac{1}{8}$ lod.

470) År 1820 uppgräfdes vid *Ed*, Voxtorps socken, Östbo härad, Jönköpings län, ur en ätthög: ett treuddigt *messingssmycke*, jemte *ben*, *kol* och *aska*, samt ett annat *smycke* i en *urna*, *flintknifvar* och andra flintredskap.

Nord. Fornl. N:o LXXI, LXXVIII.

Jemf. N:o XLIII.

471) 1820 fanns i *Eriksbo* gårde, straxt intill ofvanbemälte *Ed*, i en hällkista, en *poler-* eller *brynsten*.

Anf. st. N:o LXXVIII: 8 och C. 3.

472) 1820 äro vid *Näsbyholm*, Fryeleds socken, Östbo härad, Jönköpings län, i en hög, funna en *nyckel* af koppar, ett *spännsmycke* och 7 i åtskilliga färgor skiftande *glussperlor*. *Nord. Fornl. N:o XXIX; jemf. LXXVIII: 9, 10.*

473) 1820 äro på *Björkö* i Mälaren, i jorden funna 2:ne rostiga stycken af ett *jernsvärd*, hvardera $2\frac{1}{2}$ qvarter långt.

474) 1820 upptogos vid *Härstorp*, Runneby socken, i Blekinge, ur en hällkista, 3:ne *flintknifvar*.

475) 1820 funnos vid *Flyttthem*, Horns socken, Östergöthland, i en kolbädd bland *ben* i en hög, vid ändan af en ätteplats, *spikar*, stycken af en *spännbuckla*, och *smycken*, stycken af *ringar*, *hakar* och *kedjor* af jern och koppar.

De sednare åren är nämnde ätteplats uppodlad, då der träffats och tillvaratagits stycken af 2:ne *metallringar*, 42 hela *perlor* af flerfaldiga ämnen och arbetssätt, jemte några stycken af flere *spännbucklor*, 5:ne *lancettknifvar* (troligen *piluddar*), 2 stycken af ett *spjut*, ett *kopparsmycke*, åtskilliga jern- och koppar-saker, såsom *spikar*, *hakar*, *spännthornar*, m. m.; samt vidare en större *jernring*, stycken af flere *spännbucklor* med *spännthornar*, flere små *prydnader* af koppar, *perlor* och hvarjehanda genom bålets hetta skedde sammanslytningar, 147 mindre skadade *perlor*, *koppararbeten* att fastspänna, må hända på hästbetsel.

476) År 1820 d. 29 Juli fanns i en hög, strax söder om *Gärdslösa* Prestgård på Öland, ett *skelett* utan stenkista, en *ring* (troligen *armring*) af fornmetsall och en nästan förrostad *jernring*. *Ahlqvist 2: 232.*

477) 1820 hittades vid *Hököpinge*, Malmöhus län, i en åker, 420 gamla Anglo-Sachsiska och Tyska *mynt*, hörande till 10:de och 11:te Seklerna, till 44 lods vikt.

478) 1820 upptogs vid *Hemselynge*, Abilds socken i Halland, under 2:ne stenrör, af bonden Jöns Jönsson, öfver 10,000 gamla *mynt*, till 1 lispunds vikt, bestående dels af Engelska och Skottska, dels Tyska *silfvermynt*, ifrån 12:te och början af 15:de Seklerna.

479) År 1820 fanns på *Virbo* bruks ägor, Ramnäs socken, Westerås län, under arbete i en åker, af torparen Olof Hansson i Gnarp, 2:ne *guldstycken*, till $10\frac{1}{4}$ dukater, det ena större, med utseende af en *fjädderring*, det andra mindre, och böjdt i en halfcirkel.

480) 1820 uppgrofvos vid *Götha Canal* och tillvaratogos, åtskilliga fornsaker, såsom *stenkilar*, *hålmajsar*, *klubbor*, *hamrar*, *yxor*, samt rundt svarfvade *stenar*, *viggas* af metall, ett hvass-slipadt *beslag* till ett verktyg eller vapen, ett så kalladt *yxkärl* och stycken af ett *beninstrument*, fullsatt med flintflisor i kanterna.

Nord. Fornl. XCIV: 1. jemf. No LXXXIV: 1. LXXXVI: 1. 2.

481) 1820 funnos vid *Ekeby* hemman, i Halla socken, Jönåkers härad, Nyköpings län, i en åker, 1 *stenhammare* och 1 *stenkil*.

482) 1821 upptogos vid *Norra Traneberg*, Gestads socken, Elfsborgs län, under plöjning i en åker, löse liggande, åtskilliga *guldstycken*, till $25\frac{1}{2}$ lod victualie-vigt, nemligen: öppna *ringar* i spiral-form, större och mindre stycken af *tenar*, en sliten tjockare *finger-ring* och 18 af guldtråd sammanvirade *kulekuper* i form af perlor.

483) 1821, d. 25 Augusti, blefvo 5:ne högar, i grannskapet af *Sandby* kyrka på Öland, öppnade, och fanns i en af dem blott ett *menniskobenrangel*, med hufvudet mot ve-

ster, och i en, *kol-* och *benlager*, samt en *kopparbit*, som omgaf ett förkolnadt trädstycke, har utgjort något beslag och genomgått elden.

Ahlqvist, 2: 2, 40 not.

424) År 1821 funnos vid *Hångsta*, Torps socken, Medelpad, vid nyodling, en plogmån djupt i jorden, 31 förrostade, i ena ändan kilformiga, i andra med holk för skaft försedde *jernredskap*, liggande i rundel, med holkarne utåt vända: $\frac{1}{8}$ mil längre i öster hafva förut funnits 4 dylika.

425) 1821 fanns på *Källingemöre* ägor, Köpings socken på Öland, vid uppbrytning af en hög, ett *malmsvärd*, med tillhörande baljring: klingen, tväeggad med skarp spets, höll 27 tum: fästet af tiden förstördt, att blott en ten återstod.

Ahlqvist 2: 171.

426) 1821 blef vid *Johannisberg* i Blekinge, i en hög, som vid odling rubbades, funnen en liten *silfverpenning*.

427) 1821 uppgrofvos vid *Jaren*, Nösemarks socken, Dalsland, under dikning i en äng, 7 sednare tidens Tyska *silfverpenningar*.

428) 1821 är vid *Mellby*, Leckö fögderi, Skaraborgs län, af pigan Kerstin Andersdotter funnet, ett *guldbeslag* om $1\frac{1}{2}$ lod, och af Gästgifvaren Lars Persson funnet, ett *metallsvärd*.

489) År 1822 flyttades vid *Sköle* i Medelpad en *Runsten*, som säges för lång tid tillbaka vara funnen i en *sandhög* på moen, 700 alnar Östan för byen.

490) 1822 hittades nära invid *Väggberget*, i Mörkö socken, Södermanland, af en dräng, som var sysselsatt att samla måssa, 2:ne *yxkär*l (Celts), det ena med hål för fyrkantigt, och det 2:dra för rundt skaft, och vid kanten en liten ring eller merla.

Ekström, Beskr. öfv. Mörkö, s. 142.

491) 1822 uppgrofvos på *Råda* kyrkogård, Skaraborgs län, 4 små *silfvermynt*, gamla Cölniska och Anglo-Sachsiska, samt fragment af ett Danskt i Lund prägladt runmynt, liggande i en förmultnad *skinnpung*.

492) 1822, d. 2 Maj, upptogs vid *Stora Dahlby*, Kastlösa socken på Öland, vid gräfning i jorden, af en dräng, ett *kär*l af jern, med deri inneslutne 118 större och mindre Svenska, Tyska, Danska och Polska *silfvermynt*, från Kon. Johan III:s, Sigismunds och Carl den IX:s tider före 1610.

Femf. Ahlqvist 2: 2, 182.

493) 1822 funnos å *Holms* säteri, i Ångermanland, under gräfning i jorden, 3 *kopparskällor*, 2:ne större, aflånga och kupiga, en mindre, upphöjd och fyrkantig.

494) År 1822 upptogs vid *Ön*, Tuna socken, Medelpad, ett *spännsmycke* af metall.

495) Vid *Wattjom*, i nämnde socken, hafva vid uppgräfning af högar, funnits små *guldknappar*, *svärd*, *pilar*, *sporrar* och *knifvar*.

496) Vid *Rännö*, i samma ort, hafva för längre tid tillbaka blifvit ur jorden upptagne, ett *messingskors*, en oval *brynsten* och en *stridsklubba*.

497) 1822 äro vid *Fägered* i Westergöthland, under Canalgräfningen, funna åtskilliga slags *verktyg* eller *vapen* af sten och metall.

498) 1822 hafva på Säteriet *Adlerskogs*, fordom *Hälleby*, ägor, Vestra Eneby socken, Kinda härad, Östergöthland, i hagen invid torpet Gosjöl, i en ättebacke af jord till 21 alnars diameter och $1\frac{1}{2}$ alns lodrätt höjd, med fotkedja och en iure planstensskolning (hlad) af 4 alnars tvärlinea samt 1 alns djup, rundtomkring en midt i högen på sjelfva kolbotten och ett tunnt jordhvarf upprest tresidig 6 qvarter hög sten, hvars öfre del något litet höjde sig öfver högen, ibland en tunnt och vidt utspridd samling af kol och ben, de sednare till större mängd än elter en person, funnits några *koppar*- och *jernsaker*, samt en väl formad *brynsten*.

499) Vid *Rumskulla* gård, och socken af samma namn, Calmare län, är på oangifven tid funnen en *pil*- eller liten *spjutspets*;

500) Vid *Ölmesta* gästgifvaregård, Refteleds socken, Jönköpings län, äro vid onännd tid funna 2:ne *spännbucklor*;

501) På *Norrby* ägor, Asby socken, Ydre härad, Östergöthland, en *flintknif*;

502) Vid *Tuna* Sätessgård, Tuna socken, Calmare län, i en ättekulle, ett förergadt *penningesformigt smycke* med ögla, samt *perlor* af flerartad beskaffenhet;

503) Nära nämnde Tuna, på 4 alnars djup i en sandås och gammal sjökant invid *Tunasjön*, 2:ne *spjut*- eller *piluddar*, med små delar af skaften vid upptagandet qvarsittande, hvilka visade att skaftet varit af ek eller alm;

504) På *Wimmerby* stads ägor och gästgifvarehagen, i en liten hög, ett litet rundt *kopparspänne* med upphöjda figurer, ett *jernspänne*, *perlor* m. m.

505) Vid *Berga*, V. Eneby socken, Kinda härad, Östergöthland, i en liten hög, en *knif*, en *spjut-spets* och en del af någon *vapenbeklädnad*, allt af jern;

506) Vid *Lundsbacken*, Blackstads socken, Calmare län, i en stenkrets, en väl behållen *skäggtång* (*pincette*) af jern, samt några *nitnaglar*, *spikar* och *jernsmiden*, äfvensom *nitnaglar*, *spikar* m. m. utur en trehörnig stensättning;

507) Vid *Nömme*, Björkö socken, Jönköpings län, ett *buckelspänne* af koppar; och

508) På *Jättemoen* vid Österby, Hycklinge socken, Östergöthland, i högar: *perlor* af flerfaldiga ämnen och arbetssätt, 2:ne *lancette-knifvar* (troligen *piluddar*), 2:ne *fiskkrokar*, medlersta delen af en genombruten *kopparprydnad* och stycken af *spännbucklor*, 5:ne *broddar*, af jern, troligen till skohälar, åtskilliga små *jernsmiden* och delar af *kopparprydnader*.

509) År 1822 aflemnades flera tid efter annan från serskildta ställen funna fornsaker, samlade af Öfver-Intend. och Ridd. af N. O. P. Tham, hvaribland, jemte vanligare sten- och flintsaker, såsom: *kilar*, *viggas*, *yxor*, *knifvar*, m. m., äfven:

510) — En halfrund *skifva* af flinta, hvass på alla sidor;

511) — En spetsig *sticksåg* af flinta, eller sågad *dolk*, funnen i en hög vid *Smedstorps* herregård i Skåne vid år 1792;

512) — En smal fyrkantig *sten* af hård slipsten, spetsig åt ena ändan;

513) — En liten *huggsten* af flinta, och

514) — En liten smal fyrkantig *probersten*, eggad flat åt ena ändan, den andra ändan urholkad, tvär och genomborrad.

515) 1822 upplöjdes vid *Eskilshult*, Bäckebo socken, Norra Møre härad, Calmare län, i en åker, af båtsmannen Jonas Lång, *silfvermynt* från Konung Carl XI:s tid, till 140 lod.

516) År 1822 uppgrofs vid *Jernåsa*, Angarps socken, Wartofta härad, Skaraborgs län, under odlingen af en äng, ett qvarter under jordytan, ett åldrigt *jernsvärd*.

517) 1822 fanns i *Trosnäs* by, Persnäs socken på Öland, vid en stenmurs anläggning, en med flere ränder sirad *urna* af ler, hvaruti voro inneslutne 2:ne *armringar* af fingers tjocklek, med en rund, sirad knapp, hvardera hoplödd så att den ej kunde öppnas, stycken af *silfverkedjor*, och en stor samling *silfvermynt* af Henric I, Otto I, Conrad II, Påfv. Leo, Böhmiska Hertigen Wenceslaus, Ethelred och Hertig Edric af Mercien, allt till ungefär 2 skålpunds vikt. *Ahlqvist 2: 119.*

518) 1822 upptogs nära *Södra Wi* kyrka, i Calmare län, ur en hög, en *bjellra* af malm, fullkomligen liknande ännu bruklige mindre släd-bjellror. *Iduna 10: 307.*

519) Imellan år 1818 och 1823 hafva till Lunds Academies Historiska Museum blifvit gifne, utom flere på åtskilliga ställen funna vanligare sten- och flintsaker, såsom: *yxor*, *viggas*, *mejslar*, *knifvar*, *pilspetsar* och halfmåneformiga *verktyg* samt *urnor*, m. m., äfven

520) En *flintknif*, hvilken, jemte 2:ne andra med udden i jorden nedsatta i trekantig form, funnits i en hög vid *Fjelkinge*;

521) 2:ne *flintviggas*, en *flintknif* och en *flintkula*, funna i *Dagstorps* mässe;

522) 2:ne halfmånformiga *flintredskap* och ett *klot* af sandsten, m. m., funnet i *Unge* torfmåsse vid *Jordberga*;

523) 2:ne så kallade *slungstenar* (troligen *hvetjestenar*), funna vid *Lund*;

524) En trekantig, flat, nedåt hjertformig, *sandsten*, funnen vid *Christianstad*;

525) En *kub* af sten, funnen vid *Tommarp*;

526) 2:ne skedformiga *flintsaker*, hittade vid *Flackarp*, och 2:ne i en torfmåsse vid *Wäsum*;

527) Ett stycke af en *metallring*, funnet på ett benrangel i en torfmåsse vid *Hoby*;

528) Ett *svärd* utan fäste, en *pilspets*, en större och en mindre *buckla*, med cylinder ofvanpå, stycken af en *ring*, och af ett *kärl* med 2:ne öron, och ett viggformigt, ihåligt *instrument*, allt af metall, funnet under plöjning vid *Köpinge* nära *Ystad*;

529) Ett viggformigt, ihåligt, med ögla försedt *kopparinstrument*, funnet i trakten af *Christianstad*; och ett dylikt funnet i en åker vid *Halmstad*;

530) En *knapp*, stycken af en *pincette* och några *nålar*, allt af koppar, funnet jemte ben-skärfvor i en lerurna 1818 i *Räfvahög*, ett stycke från *Eleshult* i *Brunby* socken;

531) En *tegelsten* med runinskrift, från *Ljungby* gård i Willands härad;

532) En *guldbracte*, funnen i jorden vid *Fredriksdal*, nära Helsingborg;

Bih. till Lunds Veckobl. 1823, N:o 3.

533) År 1825 äro vid *Södra Wi* marknadsplats, i ätthögar, funna *lancett-knifvar*, mer och mindre skadade *fragmenter* af silfversmycken, *perlor*, af glas, fluss, m. m., samt i en *terurna*, brända *ben* och omkring 50 *perlor* af glas, fluss, bergkristall, marmor, o. s. v., en *kopparnål*, lik våra trädnålar, stycken af en *metallkedja*, ett gjutet *metallspänne*, 2:ne förtärda *plåtar* (*medaillons*) af kopparbleck och 1 *Cufiskt silfvermynt* med vidlödd ögla af koppar.

Iduna 10: 307, 309.

Der funnos förut *smycken* af metall, *perlor* af glas och *brynstenar* af schiffer, tvåeggade *knifvar* af jern, liknande *lancetter*, m. m., i mängd.

534) 1823 äro vid *Klöstre*, Torps socken, Medelpad, uppgräfne 18 kilformiga *jernredskap*, lika beskaffade och liggande som de under N:o 424 beskrifna.

535) 1823 funnos i *Södra Runstens by*, Runstens socken på Öland, då en tomtningsplan eller der så kallad jättegaf uppbröts, kol, en *ullsax*, 5:ne *liar* eller *skäror*, mycket olika nu brukliga.

Man

Man har på sådana ställen äfven funnit *kol* och ett slags *jernklingor*, från 2 till 3 fot långa, utsmidde lika som liar med rät spets i bägge ändar, samt någon gång derjemte så kallade sinnerskutor eller smedskorpor, som samlas i härden i smedjor. *Ahlqvist 2: 57.*

536) År 1823 träffades vid *Wedborms* by, Högby socken på Öland, i en planerad cirkelformig stenläggning, flere smärre *ringar* af koppar och en *nål* af samma ämne. Derstädes äro år 1821 uti 2:ne dylika funna brända *ben* och *kol*, samt en sönderkrossad *urna*, försedd med ritningar. *Ahlqvist 2: 78.*

537) På *Gaxabacke* är en slät *guldring* upptagen ur jorden. *Anf. st. 80.*

538) 1823 fanns straxt norr om *Smedby* Prestgård på Öland, vid brytning af mursten, i en öppen stenkista, ett obrändt *skelett* och en väl bibehållen *urna*. *Anf. st. 2: 2, 157.*

539) 1823 äro vid *Vestra Rickeby*, i Gottröra socken, Stockholms län, funne 3:ne *guldstycken*, danade i form af kransar eller öppna ringar, till $42\frac{3}{4}$ lod.

540) 1823, i Juni, blef vid *Gläshed*, Stenkyrka socken, på Tjörn i Bohus län, på $1\frac{1}{2}$ alns djup i en torfmåsse, funnen *spetsen* af ett spjut med dertill hörande beslag.

541) 1823 uppgrofvos vid *Önnestad*, Bro socken, Upsala län, 5 hela och 2:ne styckade Cufiska *mynt*, slagna mellan åren 905—915.

542) År 1823 äro på *Gottland* funna 1 Cufiskt, 5 Anglosachsiska och 3 Cölniska mynt.

543) 1823 funnos vid *Quistrums* elf, i Bohus län, 2 Cufiska mynt.

544) 1823 är på *Hisingen*, i Bohus län, hittad en *pilspets* af flinta.

545) 1823 eller 1824 fanns i *Norrgårda* af Sproge socken på *Gottland*, i skogen under en rot, vid vedhuggning, en *trälåda* med skottlock, och deruti flere slags *silfvermynt*, hvaribland äfven *Gottlands* och *Revelsmynt*.

546) 1824 fanns vid *Päsarby* en *flintknif*.

547) 1824 hittades vid *Östra Wemmenhög*s kyrka, en Byzantinsk *penning* af Kejsar Zenos.

548) 1824 uppgrofvos vid *Åsbygge* by, Wahlbo socken, Gefleborgs län, 66 hela och 50 sönderbrutna Cufiska *silfvermynt* till 21 lods vigt, präglade mellan (åren 292—313 af Hedjra eller) åren 896—925.

549) 1824 hittades vid *Gandarfve* i Alfva socken på *Gottland*, i en kämpegraf, vid nyodling, 6 lod Romerska *silfvermynt*.

550) 1824 blef vid *Ökna* hittad en i flere hvarf hoprullad *ring*.

551) 1824 fanns vid *Stafåker* i Forssa socken, Gefleborgs län, af en piga, en *guldten* af $\frac{9}{16}$ lods vigt.

552) År 1824 upptogs vid *Wegestorp* i Karaby socken, Götheborgs län, på 2 alnars djup i en torfmåsse, ett *kärl* af gul metall.

553) 1824 om sommaren blefvo vid *Quinneby*, i Stenåsa socken på Öland, vid gräfning af en källare i en derföre öppnad hög, funne obrända *ben*, stycken af ett *svärd*, en *spjutspets* af jern, 12 tum lång, en *pilspets* af $8\frac{1}{2}$ tum, försedd med skarpa hullingar, och 4 (flera lära blifvit upptagne, men ej förvarade) trekantige, åt bägge ändar hvässade *benspetsar* af $4\frac{1}{2}$ tums längd, en dylik, tecknad på 2:ne sidor med en inskuren *linea*, och ett *metallstycke*, bestående af flere öfver hvarandra lagde kopparskifvor, omgifne af en gemensam kant eller fals af samma ämne. *Calm. Stifts Tidn.* 1824. N:o 12. *Ahlqvist* 2: 2, 79.

554) Strax norr om nämnde hög, träffades uti en annan inom en kista af flata kantsatte stenar, ett *skelett* af en menniska, med en *urna* af ganska tjockt grönt glas till venster om hufvudet, och till höger en *urna* af vanlig obränd lera, hvilken straxt sönderföll: i urnorna fanns blott ett hvarf stoft, likt mögel; ett *svärd* och 2:ne *käppar*, nästan förtärde, lågo vid skelettets sida; förmultnade bräder, af $\frac{1}{3}$ tums tjocklek, syntes tydligen varit hyflade, och att liket på dylika blifvit lagdt i högen.

Ahlqvist 2: 2, 80.

555) År 1824 d. 20 Aug. fanns å *Landt-borgen* mellan Seby och Segerstad på Öland, midt i en treuddig med små klappersten planerad stenläggning, på 2 tums djup, ett starkt och djupt kollager med brända *ben*, men intet spår efter något metalliskt.

Anf. st. s. 93. not.

556) På nämnde *Landt borg* upptogs i en hög, ur ett 3 tums djupt lager af kol och brända ben, en *messingskedja*, en *finger링* af *messing*, 3 *glasperl*, ett stycke af ett *jernspänne* och en *rigel*.

Anf. st. s. 94, 95. not.

557) I en annan hög dersammastädes fanns bland kol, ben och aska, ett stycke af en *metall-plåt*, som varit en bråssa (*fibula*).

Anf. st.

558) På *Eketorps* utjord i Örby gärde, Gräsgårds socken på Öland, funnos för några år sedan, i en hög der 2 lik blifvit lagde i norr och söder hvarftals öfver hvarandra, och det nedersta inneslutet i en stark stenkista, ett förrostadt *svärd*, 2:ne *sköldbucklor* af 7 tums diameter, en tvåeggad *lans* af 12 tums längd, och 2:ne *pilspetsar* med skarpa hullingar, den ena $8\frac{1}{2}$, den andra 7 tum lång.

Anf. st. s. III.

559) Vid *Wäntlinge* på Öland, har uti en stenkista, i en mycket låg griftkulle, anmärkts vid ett skelett efter en äldre menniska,

ska, med hufvudet liggande i vestnordvest, en *jernring*, och en *knif* eller *dolk* af jern, förrostade.
Anf. st. 141.

560) Vid *Föra* by på Öland, blef för några år tillbaka ur jorden upptaget, ett *horn* af en alns längd, hvilket var uppfyllt med 2—300 *silfverpenningar*.
Anf. st. 2: 131.

561) För flera år tillbaka fann man i jorden vid *Petgårde*, i Löts socken på Öland, en mängd Arabiska *mynt*, en *halskedja*, en gammalmodig *nyckel* tillika med en större *fisk-krok* af fornmetsall.
Anf. st. 142.

562) På *Bo* ägor, i Bredsätra socken på Öland, träffades för några år sedan vid borttagningen af en fyrkantig planerad stenläggning, inom en askvård af kalkflisor, i ena hörnet 3:ne *urnor* med aska och brända ben.
Anf. st.

563) Då för flera år tillbaka ett stenrör borttogs emellan Gärdslösa och Störlinge by på Öland, hittades en gjuten *malm bild*, i form af en hund, 4 tum lång, 2 $\frac{5}{8}$ tum hög.
Anf. st. 231.

564) För få år tillbaka upptogs strax söder om *Gärdslösa* Prestgård på Öland, vid öppnandet af en hög för källare-anläggning, flere *skeletter* och en *svärdsbalja* af läder.
Anf. st. 232.

565) På *Nedra Wagnborga* ägor, i Köpinge socken å Öland, fann man i en hög flere *stenar*, som buro märken efter brand och ett *lager* af aska, samt af jern, en väl arbetad *stridshammare* med åttakantigt slag och utdragen udd.

Anf. st. 166.

566) I *Wipetorps* borg, Högsrums socken på Öland, äro under en sten, nästan i centern af borgen, upptagne: en ihålig, 4 tum lång *menniskobild* af fornmetsall, illa formad, i sittande ställning, armarne fastnitade, ej sammanjungta med bilden, en *metallnål* af nära 5 tums längd med rörlig ring, 2:ne *lans-spetsar* af jern, 14 tum långa, en med spetsig och en med tvär udd, liknande ett huggjern, en *yxa* af finkornig gröngrå stenart, samt vid annat tillfälle, en *guldpenning* af Kejsar Honorius.

Anf. st. 212.

567) År 1824, d. 9 Oct., fanns på *Landt-borgen*, nära Köpinge kyrka på Öland, vid undersökning *) af 4 högar, i hvardera ett

XIII Del.

R

helt

*) Undersökningen verkställdes af Prov. Med. Dr Ekman, som noga granskade benen, deröfver lemnat beskrifning och slutat att i ena högen en kvinnsperson blifvit begravnen; i de öfriga 3:ne voro liken lagde på ryggen å sjelfva marken med hufvuden i Wester eller WNW. under kalkstens-flisor, ställde i form af ett slags hvalf eller tak; att en af de här begrafne blifvit våldsamligen dödad genom slag af ett instrument, som i nackbenet gjort ett tums långt och

helt *skelett* af en menniska, utan det ringaste af verktyg, vapen eller dylikt.

568) År 1824 hittades vid *Löfsta* i Alunda socken, Upland, flere Sten Sture den äldres *mynt*.

569) 1825 upptogs på 4 alnars djup $\frac{1}{2}$ mil ut i sjön, vid *Kråkelund* i Misterhults socken nära Calmar, en *guldprydnad* till $15\frac{2}{3}$ lods vigt (något lik de vid N:o 559 beskrefne).

570) 1825 om sonnaren funnos i *Gräs-gårds* socken på Öland, i en stenkulle, en mängd *lans-* eller *pil-spetsar* af jern, omkring 200 tätt sammanlagde, ett *skelett* af en halfväxt menniska och en utmärkt väl arbetad *kamm* af ben. *Ahlqvist 2: 2, 112.*

571) 1825 äro straxt öster om *Ås* kyrka på Öland, der inga yttre tecken antyda griftp plats, vid anläggningen af en mur, funne i en stenkista straxt under jordytan, en mindre och 2:ne större *urnor* fyllde med aska och ben, och i den ena en mindre *kopparring*.

Anf. st. 131.

572)

bredt fyrkantigt hål, och var äfven högra öfra armpipan jemnt afhuggen; att dessa personer ej varit af ovanlig storlek, men att åtminstone den ena haft skarpare ansigts-vinkel än nu lefvande menniskor; samt slutligen, af glasurens qvarsittande på tänderna, beräknat att de mellan åren 1000 och 1200 blifvit begrafne.

572) År 1225 funnos i en hög mellan *Karlevi* och *Eriksöre* på Öland, stycken af en *glasurna*, hvilken synbart blifvit skadad af eld eller upphettad aska; äfven *kol*, brända *ben*, stycken af *jernringar*, *spikar* eller *nitnaglar* af jern, stycken af ett *spännsmycke* och af *ringar* af koppar, *rökelse* och en mängd *perlor* af glas, fluss, m. m., alla till formen olika och flere prydde med ringar och små rosetter af inlagd emaljmassa. *Anf. st. 220. not.*

573) På olika tider har man på *Landtborgen* straxt öster om nämde *Karlevi* i förstörda högar, funnit *guldkedjor*, *perlor*, *ringar* af fornmetall, *spännsmycken*, som legat i koppar-urnor: på ett ställe ett tvåeggadt *svärd* af fornmetall, *lerurnor*, *ben*, *kol* och *aska*, äfven *Romerska silfvermynt* från *Antonini Pii*, *Faustinae* och *M. Aurelii* tid. *Anf. st. 228.*

574) 1225, d. 10 Aug., uppgräfdes vid *Fosie* i Malmöhus län, af husmän, en smal, dubbel *guldtråd* med sammanlödda ändar i form af ring, till 2 ducaters vigt.

575) 1225 hittades vid *Ratu* by, Bygdeå socken i Westerbotten, af en dräng, en *silfverbägare* om 11 lod, en *silfversked* om 2 lod samt 16 större och smärre *Svenska mynt*, af åren 1623—1701.

576) 1225 upptogs vid *Legeved* i Christianstads län, på en alns djup i en torfinässa, ett *metallsvärd*.

577) År 1825 äro till Kongl. Fornlemnings-samlingen insände några dels i Östergöthland, dels i Westergöthland, under gräfningen af Götha Canal, i jorden funna fornsaker (jemför N:o 420), bestående af vanliga stenredskaper såsom *yxor* och *viggar* eller *mejslar*, m. m. samt

578) — en aflång *slungsten* eller *trissa* (rätteligen en *brynsten*);

teckn. *Nord. Fornl. LXXXVI: 2*;

579) — en rund *trissa* med rundt hål igenom; teckn. *Anf. st. LXXXVII: 1*;

580) — en *spets* af en klinga eller ett *knifsblad*, kvarters lång, af sten, funnen i *Östergöthland*;

581) — en *Celt* af metall, aftagen i *Nord. Fornl. LXXXIV: 1*, och

582) — ett *instrument* af ben eller horn, på båda sidor fullsatt med smala, tunna och skarpa flintflisor; *jempf. anf. st. XCIV: 2*.

583) 1825 uppgräfdes på *Silltorps* utmark i Blekinge, i en förut öppnad liten stenhög, en *urna* af 3 kannors rymd och ett i askan liggande stycke af en *kopparklinga*.

584) 1825 upptogs å *Westra Borråkra* ägor, Nätraby socken i Blekinge, vid dikning, en genomborrad, nästan klotformig *stenderstädes* fanns i en åker år 1826 en *stenyxa* och år 1827 en *flintknif*.

585) År 1825 funnos vid *Lidhult*, i Hinneryds socken, Kronobergs län, 199 Kon. Carl XII:s *femörestycken*.

586) 1825 upplöjdes vid *Skräfstad*, i Botkyrke socken, Stockholms län, i en åker, ett *instrument*, danadt såsom en pipa, af guld.

587) 1826 blef vid *Lislöna* Prestgård i Upland, å betesmarken Horssbacken, på $1\frac{1}{2}$ fots djup, inom en rund stensättning uppgräfd, en liten mörkgrön *glasurna*, uppnedvänd stående i en större *lerurna*.

588) 1826 upptogs på *Björkö* i Mälaren, straxt öster om Borgen, i en hög, ett blågrått *lerkärl* med pip, stäldt på en liten gråstens-flisa, omgifvet af ben, kol och aska.

589) 1826 fanns i en mindre hög dersamastädes, straxt söder om Borgen, ett *spänne* af metall. Fiere *perlor* af olika ämnen, en mindre, öppen *metallring*, en *spjutspets* och en *pilspets* af jern, äro funna på olika ställen å samma ö.

590) 1826, d. 18 Maj, hafva vid *Norra Vallåkra*, i Luggude härad, Malmöhus län, vid plöjning, drängen Lars Månsson och gossen Sven Persson hittat en vriden *guldring* till $7\frac{1}{16}$ lods vikt.

591) 1826, d. 15 Aug., träffades vid *Danbyholm* i Södermanland, i en hög, och nå-
got

got under den omgifvande jordytan, ett helt *skelett* (utom högra armpipan) af en vanligt (ej öfver 3 alnar) lång människa, med fötterna mot öster: vid hufvudskålen 3 små *perlformiga* stycken, tydligen hörande till halsband, och vid knän en mycket ergad *messingsring* af något mer än ett tums diameter.

592) År 1826, d. 12 Aug., upptogos på *Björkö* i Mälaren, ur en hög af 50 fots diameter, en *lerurna* med brända *ben* och *aska*, ett *svärd*, en *yxa*, en *spjutspets*, tolf *pilspetsar*, en *tälgknif*, ett kort *svärd*, en *sköldbuckla*, en mängd *nitnaglar* eller *spikar* med hufvud å båda ändar, tvänne *stigbyglar*, munnlag af ett *betsel*, *söljor*, *ringar*, äfven hopfogade till *länkar*, *tenar*, och annat *jernsmide*, fyra *benkulor*, på en sida kant-slipade, en *messingsbygel*, en *hvetjesten* och en *hornkamm*.

593) 1826 funnos dersaminastädes, i en rund stensättning, ett *svärd*, en *lerurna* och stycken af en *hvetjesten*.

594) 1826 äro å *Muskö* hittade åtskilliga Anglo-Sachsiska *mynt*.

595) 1826 funnos vid *Rolfsered*, Herrestads socken, i Bohus län, ett söndrigt och 2 hela *smycken*, eller så kallade *bracteater*, 4 trinda afhuggna och hoprullade *tenar* och ett knappnåls-formigt *stift*, allt af guld.

596) År 1826 är på *Gottland* funnet, ett Kejsar Leos *guldmynt*.

597) 1825—1826 har för Hist. Museum i Lund erhållits, utom vanligare i jorden anträffade fornsaker, af *sten*, *flinta* eller *metall*, samt andra Historiska märkvärdigheter, äfven:

598) — en *stenkula* med en lös sten uti;

599) — en *idol* af malm, funnen i jorden på *Krapperups* ägor;

600) — en *metallkedja* med en större *ring* i ena ändan, funnen i en torfgraf å *Wanneberga* ägor, Ljungby socken, i Willands härad;

601) — ett *koppar-instrument*, likt det å Fig. 27, *Iduna*, 8 Häftet;

602) — en *grepe* och en liten *tång* af koppar, funna i en hög vid *Färlöf*, i Bjära härad; samt

603) — en *syl* och en *tång* af koppar, jemte stycken af åtskilliga andra *koppar-instrumenter*, från trakten af *Ramlösa*.

1826 om sommaren, har på *Gottland* funnits:

604) — På *Domareskogen*, en utmark vester om Wänge, i en hällkista, ett *mennisko-skelett* med hufvudet mot norr och krökta knäveck, för att kunna rymmas i den korta kistan, samt jemte benen en *urna*;

605) — På *Sjonems* skog i en hällkista, *ben* blott af ett 10—12 års gammalt barn; liksom i en hög vid *Bashalder*;

606) — På *Bashalder* i Grötlingbo socken, i en mindre griftekulle, bränd *jord*, *aska*, en *knif*, några stycken *jern* och en *urna*;

607) — dersammastädes i en annan kulle, i askan en *knif* och ett stycke hopsmält *glas*;

608) — — i en annan hög, ett *kopparspänne*;

609) — — i en griftekulle inom en ringgård lågo uti en hällkista, ett *mennisko-skelett* och omkring 50 ihåliga *perlor* af messing;

610) — — i en annan kulle, *aska*, en liten *urna*, en *knif* och en *jernring*;

611) — — i en hällkista i en annan hög, ett *menniskoskelett*, ett par grofva *jernringar*, en *urna* af 4 tum diameter och deruti ett litet stycke *rökelse*;

612) — — i grafkammaren inom en annan hög, en redan vid insättningen krossad *urna* med *aska*, en *knif* och andra *jernsaker*, samt ovanligt mycket *kol*, *benknotor* och *aska*; och

613) — — i en hög, kallad Guldbacken, *perlor* och *knifvar* med benskaft.

614) — På *Walstenarum* i en liten griftkulle, ett 11 qvarter långt *skelett* med ett öfver medjan liggande stycke *koppar*, som sutit å något slags gördel, och på hufvudet en hufva af silke med tofsar öfver hjessan, öfverallt tätt besatt med förgyllda ihåliga *messingsperlor* af ärters storlek;

615) — dersammastädes i en annan hög, ett *skelett* med en *kopparring* och något *jern* liggande vid medjan;

616) — — i en stenhög, under en flat sten i askan, en oskadd *urna* med botten nästan uppvänd, en *knif* och andra *jernsaker*, samt ett stycke *koppar*;

617) — På *Bälsrum*, norr om Walstena kyrka, i en hög, en *sölja* af *koppar*;

618) — derstädes i ett stort rör, *aska* och *ben* efter ett brändt lik, samt en mängd i större och smärre klumpar hopgyttrade tunna *messingsperlor*, af hasselknoppars storlek;

619) — I en af de så kallade kämpegrafvarne, vid nyodling, funnet ett silfverbelagdt *messingssmycke*;

620) — Vid *Sproge*, i en liten hög mellan 2:ne sammanlutande stenar, en sönderklämd *urna* och deruti en 3 hvarf i spiral lagd *armring* af koppartråd, till en strumpstickas tjocklek;

621) — derstädes i en griftekulle, *kol* och brända *ben*, stycken af en sirad *urna* och en *fingerring* af koppar.

622) — Vid *Snoder* i Sproge socken, vid bortrödning af flere småkullar, stycken af *urnor*, *spännen* af koppar och silfver, samt *armringar* af silfver;

623) — Vid *Norrgårda* i Sproge socken, en *fingerring* af silfver;

624) — Vid *Qvie* i Eista socken, ett på en åker upplöjdt *spänne*;

625) — Vid *Hafdum* i en kulle, *aska*, *ben*, stycken af en *urna* och en *knif*; likaså i en annan derjemte;

626) — derstädes inom en liten stengård utan upphöjning, *ben* och en *jernring*;

627) — — i en kulle under stenlager i hård lera, ett *skelett* med oförgyllda *skälperlor* på hufvud och armar, en *urna* vid knän, samt en *knif* och några rostade *jernringar* vid fötterna;

628) — — i en kulle ett vid väglagning af en piga anträffadt *messingsspänne* med graverade drakbilder;

629) — — i en kulle längre ut emot *Näs*, en *knif* och ett *instrument* af koppar;

630) — I *Angantyr's* hög, vid Rovalds i Grötlingbo socken, ett litet *kopparsvärd*;

651) — Vid *Hafver* i Hablingbo socken, i en jordhög inom en hällkista, *aska*, *kol*, brända *ben* (ingen urna), en *knif* och ett stycke *koppar*;

652) — derstädes i ett stenrör med hällkista, *ben*, en *knif* och andra *jernsaker*;

655) — — i en stor jordhög, inom en i öster och vester ställd hällkista, ett *skelett*, *perlor*, en *knif*, en liten *brynsten* och några *glasbitar*;

654) — — i en hög af sten och jord, åtskilliga *messingssaker*, en *ring* och en *benkamm*;

655) — — i åkern derjemte upplöjde, en *harpun* eller *fiskkrok* och en *stridsyx*a af godt stål;

656) — Vid *Svie* i Alfva socken, i enstensatt kulle inom en åkertäppa, en *sporre*, och längre ned ett *menniskoskelett* med hufvudet mot norr, en *hufvudprydnad* af oförgyllda messingsperlor och vid hufvudet en *urna*; vidare några *jernsaker* och ett stycke *bernsten* i form af ett rofdjurs tand (på åkern derintill är funnen en *lans*);

657) — Vid *Endre* i en griftkulle, en stor askhög betäckt med en 7 qvarter lång, $5\frac{3}{4}$ dito bred *sköld* af fingerstjockt trä, öfverklädd med 4 eller 5 dubbla tunna kopparskifvor och under beslagen med en tunn jernplåt,

plåt, allt sammannitadt med jernnaglar, hvilka hade tumsbreda hufvud; vidare ett med ändarne hopböjdt *svärd* med fastrostad grof väf, en *dolk*, en *lansspets*, 2 större och 2 mindre, fyrkantiga sirade *messingsplåtar*, en stor *ring*, genom smältning formlösa *messingstycken*, samt styckadt och sammansmält *glas*;

652) — derstädes i en annan hög, ett *menniskoskelett* med hufvudet i vester och vid fötterna ett af en stor *hund*, som satt hufvudet under sin herres högra arm, vid bältet en nedåt låren hängande *dolk* med doppsko, vid högra sidan ett *svärd*, öfver magen en *sköldbuckla* med spår efter trädet hvaraf skölden bestått, vid hufvudet en *urna*, under venstra armen en stor *kamm* af hästben, och en *perla* af glas;

659) — — i en annan hög, *ben* af ett o-
brändt lik, och vidare af ett brändt, tillika med smälta stycken af *koppar*, en utmärkt vac-
ker *lans* och ett *messingssmycke*;

640) — — i 8 högar, som vanligt *ben*
och *aska*, små *jernringar* i de flesta, *knifvar* i
2:ne, och i 5:ne *spännen* och andra *messings-*
saker;

641) — — i ett grafrör, *ben* af ett o-
brändt lik med en liten *hund* vid sidan, öf-
ver bröstet ett *svärd*, på hufvudet en *vapen-*
mössa

mössa med säfstoppling, kring halsen ett *perlband*, här och der strödda *pilar*, vid sidan ett stort *kastspjut*, i bältet en *knif*, vid hufvudet ett litet *glasstycke* och vid halsen ett *spänne*;

642) — — i ett annat dylikt, ett *svärdfäste* af silfver, *perlor*, ett *spänne*, förgyllda *messingsknappar* och ett *glas*, som vid upptagningen söndergått, samt *benen* af en hund; och

643) — — i en annan hög, en *bältesprydnad*, *messingsknappar*, 2 *klockor* och 2 *lansar*;

644) — Å *Hästnäs* vid Wisby, i en hög, stycken af *urnor* och skåliga *knappar*;

645) — derstädes i en annan hög, ett obrändt *lik*, en *knif* och några andra *jernsaker*, samt vid fötterna något *rökelse*; och

646) — — i ett kullerstensrör, ett *skelett* och på ett finger 2:ne förrostade *kopparringar*;

647) — Å *Snäckegärde* vid Wisby i en hög, ett *skelett* med hufvudet i söder, en *stridsyx*a vid högra sidan med eggen vänd utåt, en *messingssölja* på högra axeln och *lemningar* efter *pansar* på bröstet;

648) — derstädes i en annan, ett lika liggande *skelett*, en *stridsyx*a vid hufvudet med eggen inåt, öfver medjan en liten *ring* och några *perlor* på halsen;

649) — — inom en hällkista, ett *skelett* med hufvudet i vester, en *sölja* på högra axeln, en liten *ring* i bältet och några *pansarffjäll* på bröstet, och en *stridsyx*a vid knäet med eggen utåt vänd;

650) — — i en annan hällkista, en *stridsyx*a med ett stycke af det messingsbeklädda och med *messingsknapp* försedda skaftet;

651) — — i en hög, *kol*, brända *ben*, *aska* samt en *sölja*; och

652) — — i en annan dylik, ett väl bildadt *spännsmycke* af genombrutet arbete, till en del belagdt med silfver, liggande vid bröstet på *skelettet* af ett obrändt lik, tillika med några *nålar*.

653) År 1826, d. 25—26 Sept., upptogs ur *Werpeby* hög i Westmanland, en *jernring*, ett *knifblad* och en liten *jernplåt*.

654) 1826 i Oct. äro vid stranden af *Bott-niska viken*, i Luleå socken, af några barn hittade 431 Kon. Carl XI:s och XII:s *örestycken*.

655) 1826 inlemnades vid gräfningen af *Götha Canal* funna *spännen* af metall, *flussperlor*, en *ullsax* och en *pryl* af jern, samt

några midt emot *Mariæhof* i grannskapet af Söderköping, i en lerurna inom ett grafkummel funna *blad* af knifvar.

656) År 1826 eller 1827 upplöjdes vid *Flytt hem*, Horns socken, Kinda härad i Östergöthland, på en för några år tillbaka till potatesland utlagd forntida begravningsplats, 2 *bucklor*, 2:ne *lansspetsar*, en *pilspets* med hulingar och en *skena*, allt af jern.

657) 1827 insändes en vid ett kalkberg på *Gottland* för längre tid tillbaka funnen *silfverbygel*.

658) 1827 hittades vid *Thorsborg*, i Kräklingbo socken på Gottland, en *stenyxa*.

659) 1827 upptogos vid *Rolfsered*, Herrestads socken, i Bohus län, 2:ne *guldbracteater* och 2:ne *guldtentar*. Utom detta och N:o 595 upptogos derstädes äfven år 1829 flere hopböjda *guldtentar* till $1\frac{1}{2}$ lods vigt.

660) 1827 äro vid *Mossåkra*, Rumskulla socken, Calmare län, i ett stenrör, hittade uti ett *tennstop* inlagde 6 *skedar*, 1 *ring*, 32 *knappar* samt öfver 5000 *bracteater* och tvåsidiga *mynt* ifrån K. Albrechts till K. Christian I:s tid, största delen präglade i Wisby och Malmö; allt silfver till 320 lods vigt.

661) 1827, d. 27 Juni, funnos i *Grötingbo* socken på Gottland, under en sten uti en vast eller stenhop på åkern, 7 Persiska och 23 Cufiska *silfvermynt*, till $5\frac{7}{8}$ lods vigt.

662) 1827 fanns vid *Westra Borråkra* i Blekinge, uti uppkastad dikesjord, en *trissa* af svartblå stenart.

665) År 1827 blefvo vid *Alter* i Norrland, ur jorden upptagne, ett helt och 4 mera skadade kniflika snärre *svärd* (*saxsvärd*) af jern.

664) 1827 hittades vid *Forsby* sätesgård i Södermanland, en *stenklubba* och ett stycke af en mindre *stenyxa*.

665) 1827 fanns vid *Ås* i Juleta socken, Södermanland, en *stenhammare*.

666) 1827 upptogs i en mässe vid *SöderTelge*, af arbetsmanskap, en bredeggad *stridsyxa*.

667) 1827 är vid *Tjusby* på Öland, hittad en *fingerring* af silfver från medeltiden.

668) 1827 upptogs vid *Staby*, i Girista socken, Upland, en *urna* med *ben*, *kol* och *aska*, samt ett gammalt Constantinopolitanskt *kopparmynt*.

669) 1827 uppgrofs vid *Åby* soldatetorp, i Biskopskulla socken, Upland, vid potatesodling, 7 gamla Svenska *silfvermynt*.

670) År 1827 inlemnades ett år 1822 i skogen nära *Öreryds* gästgifvaregård, Mo härad, Småland, jemte ett obrändt *skelett* inom en stenkista i ett rör träffadt fynd, utgörande en *flintknif*, en *flintspån*, (afbrutet stycke af ett halfrundt krokigt *flintredskap*?) en *stenklubba* och en *hvetjesten*. (I grannskapet lågo 2:ne rör, af hvilka hvardera innehöll en mindre stenkista, uppfylld med brända *ben* och *kol*).

671) År 1827, d. 19 och 22 Oct., upptogos ur jorden, vid norra ändan af *Olleberg*, i Carleby socken, Westergöthland, vid uppgräfning af sten till spishällar, på $1\frac{1}{4}$ alns djup, sönderbrutna stycken, hvilka tillsammans utgöra en väl arbetad *halsprydnad* af guld till 46 $\frac{5}{12}$ lod. *Teckn. och Beskr. i Magaz. för Konst, Nyheter och Moder* 1828. N:o VII, sid. 50.

672) 1827, i Oct., fanns vid *Kungsör*, straxt utanför stallet, vid uppryckandet af en enebuske, en i större ring hoplagd *guldten* till 68 ducaters vikt.

673) 1827 funnos vid *Asmundstorp*, i Onsjö härad, Malmöhus län, i en torfmosse, 2:ne större vridna *metallringar*, med *hakar* för hopknäppning.

674) 1827, i Juni, upptogos ur samma torfmosse en större *metallring* af fyrkantig ten med knäpphakar, samt stycken af 2:ne dylika *ringar*.

675) 1827 äro vid *Törnbotten*, i Algotsum socken på Öland, funna åtskilliga större *silfvermynt* från K. Carl IX:s tid.

676) 1827 funnos på *Träskogs* ägor i Wermland, åtskilliga K. Carl XI:s *silfvermynt*.

677) 1828, d. 10 Maj, upptogos på *Borraåkra* ägor i Blekinge, vid sandhemtning, i en hållkista, 3 *flintknifvar*, 3 tunna *flintkilar*, 2 *polerstenar* och 2:ne *urnor*.

678) År 1228 funnos vid *Härstorp* nära Runneby, intill några resta stenar i en åker, 2:ne urnor.

679) 1228 fanns vid *Ahllöfs* gård i Hal-land, under vårplöjning af en nyodling, en *armring* af silfver till 12 lods vigt.

680) 1228 inlemnades en *tärning*, funnen på *Lofön*, jemte en *benknapp* och några stycken af en sönderslagen *urna*;

681) — En *armring* af fornmetsall, funnen på *Sunnersta* ägor nära Upsala;

682) — En *knapp* af metsall, funnen jemte några små *ben* i en hög på *Svartsjölandet*, Färentuna Prestgårds ägor; och

683) — *Perlor* jemte en *metallprydnad*, funne på *Björkönen*, och en *perla* funnen i en hög i *Nerike*.

684) 1228 fanns i *Kungsgården*, Högs socken, Gefleborgs län, i en hög, stycken af en *metallskopa*.

685) 1228 hittades i *Signestorp*, i Luggude härad, Malmöhus län, Svenskt *silfvermynt* ifrån Drottn. Christinas, K. Carl X Gustafs och Carl XI:s tid till 5 skålpunds vigt.

686) 1228 i Juni funnos på *Ljunga* ägor, i Tåby socken, Östergöthland, i en bergsklyfta mellan 2:ne sammanlutande stenar, af några barn, *bracteater* och tvåsidigt präglade *medeltidsmynt* samt 2:ne små *söljor*, allt silfver till 56 lods vigt.

687) År 1228 upptogs vid torpet *Myran* under Smedby i Östra Emterviks socken, Werm-land, invid stugan, en *guldring* till $\frac{1}{4}$ lods vigt.

688) 1228 äro vid torpet *Hästhagen* i Skaraborgs län, under brukning af jorden uppgräfne 22 Kon. Johans, Sigismunds och Carl IX:s *mynt*.

689) 1228 i Juli och Augusti, hafva vid *Wäsby*, i Hammarby socken, af Stockholms län, invid en stor sten på en åker, af åtskil-liga personer blifvit funne gamla Persiska och Cufiska *mynt* af (år 20—500 efter Hedjra el-ler) år 699—800, till ungefär 50 lods vigt.

690) 1228, d. 1 Aug., hittades på *Wiggeby* ägor, i Skärkinds socken, Östergöth-land, en *guldring* till $\frac{9}{16}$ lods vigt.

691) 1228, d. 11 Aug., funnos vid *Horda* Soldattorp, Moheda socken, Kronobergs län, i kanten af ett dike jemte ett rör å en nyodlad åker, i en lerurna, 2 tunna *skifvor* och *tenar* af guld till 3 ducaters vigt, och af silf-ver tvänne *spännsmycken*, en *sölja*, en kors-formig *prydnad*, samt större och mindre *rin-gar*, många afhuggne *tenar* och *trådar*, äfven-som Cufiska, Anglo-Sachsiska (Ethelreds), Tyska (af Ottonernas tidehvarf) och några an-dra *mynt*, allt till 95 lods vigt.

692) År 1222 inlemnades en vid *Ryd* i Järsnäs socken, Jönköpings län, i ett stenrör vid odling, för längre tid sedan funnen stor *stenyxa*.

693) 1222 upptogs vid *Hvalsnä s*, Löths socken på Öland, under en större sten i åkern, 55½ lod Cufiska *silfvermynt*, slagne (år 225—522 efter Hedjra eller) år 296—940.

694) 1222 fanns vid *Holmestorp*, Algotsums socken på Öland, under arbete i åkern, ett af 2:ne *guldbracteater* hoplödt smycke af 4¼ ducaters vigt.

695) 1222 äro å *Säfvestaholms* ägor, i Westra Wingåkers socken, Södermanland, i 3:ne högar uppgräfne, stycken af förrostadt *jern*, en stor *urna*, en *hvetjesten*, m. m.

696) 1222 fanns vid *Ramsgården Segerstad*, Gudhems härad, Mariestads län, vid stenhällars afhemtning från ett rör i en under arbetet nedrasad stenmur, en tredubbel *finger-ring* af guld till 7¾ ducaters vigt.

697) 1222 i Nov. träfflades vid *Sundre* på Gottland, under nedhuggning af en enebuske på fria fältet, en *ask* af koppar med inneliggande omkring 300 Anglo-Sachsiska, Cufiska samt ett Österländskt Kejsaremynt, 2:ne halfmånformiga *prydnader*, ett söndrigt *spännsmycke*, 3 *bracteater*, samt stycken af andra *arbeten*, allt silfver till 46 lods vigt.

698) År 1829 blefvo på *Wammarmåla* ägor, Ringarums socken i Östergöthland, funne 425 medeltidens *bracteater* och på bägge sidor *silfvermynt* till 22 lods vigt.

699) 1829 äro vid *Högom* i Medelpad, i en hög på en bergspets funne en *kopparkittel*, och en *lerurna* med brända *ben*.

700) För ungefär 26 år sedan blefvo vid *Gudmundsbyn*, Sköns socken, Medelpad, vid utgräfning af en hög, upptagne 2:ne förrostade *svärd* med metallfästen, en *brynsten*, en *jernring*, ett *spännsmycke*, och åtskilligt annat *jernsmide* tillika med *kol* och brända *ben*, samt ett *guldmynt* (som säges varit från Romerska Republikens tider) med *märkla* uti; äfvensom ett *skrin* med *messingsbeslag*, och deruti flere slags *silfvermynt*.

701) 1829, d. 7 Juli, äro å *Ytterön*, Thorhamns socken i Blekinge, funna 4 ovala *ringar* af guld till 62½ ducaters vigt.

702) 1829 hafva vid *Ahlbo*, Mönsterås socken i Calmar län, funnits något öfver 3 alnar djupt i jorden, 2:ne vridna *metallringar* med *knäppen*.

703) 1829, d. 3 Aug., upptogos vid *Sätt-na* i Medelpad, ur lemningarne af en förstörd hög, ett *svärd*, en oval *brynsten* (så kallad *slungsten*) af *quarts* och en mycket skadad *stenkil*.

704) År 1829 funnos å *Söderhamns Stads* gamla kyrkogård 218 Svenska *silfvermynt*, präglade mellan år 1665—1715.

705) 1829 hittades på *Långholmen* vid Stockholm, 66 *silfvermynt*, mest Tyska från Ottonernas tidehvarf, Anglo-Sachsiska m. fl.

*Anmärkningar
öfver
Sveriges äldsta Mynt.*

Inträdes-Tal,

uppläst i Kongl. Vitterhets- Historie- och
Antiqvitets-Academien, d. 17 Oct. 1827,
af

JOHAN HENRIC SCHRÖDER,
Vice Bibliothekarie och Föreståndare för Myntcabinettet
i Upsala, m. m.

Mine Herrar!

Med liflig känsla af den utmärkta ynnest Kongl. Vitterhets- Historie- och Antiqvitets-Academien behagat mig visa, då den kallat mig att intaga ett ledigt rum ibland dess arbetande Ledamöter, har jag icke längre bordt uppskjuta, att personligen inför Academien nedlägga offret af min djupa vördnad och beständiga tacksamhet.

Sedan flera år tillbaka fästad vid vården af Mynt- och Medaille-Samlingen vid Rikets första Lärosäte, borde jag, vid inträdet i den-

na

na Academie, icke länge vara villrådig i valet af ämne, efter Stadgarnes föreskrift, hämtadt inom området af de yrken, som äro föremål för Academiens verksamhet. Jag har således trodt mig närmast svara emot Academiens önskan, då jag nu vågar underställa dess upplysta pröfning några *Annmärkningar öfver Sveriges äldsta Mynt*.

Detta ämne är ett af de ännu icke tillfyllest utredda i Svenska Mynt-kunskapen, hvars uppodling åt denna Academie af dess oödlige Stiftare i synnerhet anförtroddes, tillika med vården af Rikets förnämsta offentliga Mynt- och Medaille-Samling. — Visserligen må ej nekas, att Svenska Mynt-kunskapen lika med flere andra till fornforskningen hörande delar blifvit med ifver bearbetad vid slutet af det XVII:de och början af det XVIII:de Århundradet, som i allmänhet var fornforskningens lysande tidehvarf i vårt fädernesland. Men detta tidehvarf var icke Kritikens. Det var deremot, sanningen att säga, en tid, då den Nordiska fornålderns minnesmärken, icke sällan på bekostnad af all sund kritik, skulle ställas i dagen, för att utvidga och stadfästa det begrepp man gjort sig om Sveriges höga ålder i häfderne. Till främmande Lärdes beundran eller förundran vågade sig Svenska fornforskare fram med Mynt från vår Historias

rias äldsta tidehvarf. Den af Svenska Numismatiken i alla tider högförtjente *Elias Brenner* nöjde sig med att börja sin *Thesaurus Numorum Suegothicorum a)*, med ingen ting mindre än *Olof Trätäljas* mynt. Hans samtida vän, den lärde *Nic. Keder* sökte om ej att tillegna ett Guldmynt åt *Oden*, dock åtminstone att bevisa detsammias häntydning på Odinska culten *b)*. Deras efterföljare voro nästan mindre varsamme. Ännu år 1796 kunde en anonym Författare (*Ad. Modeer*) finna mödan värdt att på fullt alfvare börja Sveriges Mynt-Historia med *Oden*, *Thor* och *Ottar Wendilkraki* o. s. v. *c)*, — och detta kunde ske icke fyllest 20 år efter *Berchs* bortgång, en af sin tids största Myntkännare, som sökt att röja ur vägen de grofvaste af sina föregångares misstag och svagt underrättade samlares häfdvunna förslagsmeningar, ehuru han måste lemna många qvar, och nöja sig att med lätt hand vidröra ett ännu den tiden för många samlare ömtåligt ämne. Sedermera har samlingsifvern i Numismatisk väg hos oss efterhand aftagit. Med detsamma hafva ock många falsarier upphört att med sitt lönlösa handtverk vidare sätta rika samlares in-

a) Ed. 1. Stockh. 1691. Ed. 2. ib. 1731.

b) Numus Aureus Othinum exhibens etc. Lips. 1722.

c) Inledn. till närmare kunskap om Svenska Mynt och Skådepenningar: från början och intill dess Svenska Spiran lemnades af K. Håkan Magnusson. Lund 1796.

insigter på prof, hvaröfver *Bercu* mer än en gång temligen oförtäckt yttrade sitt misshag, ehuru ock han i mycket syntes gifva vika för deras ofog *cc*).

Kännedomen af Nordens äldsta Mynt står i noga sammanhang med Nordens äldsta Cultur-Historia. Då vi, med blicken fästad på bildningens långsamma utveckling, steg för steg betrackte vår forntid i spegeln af de urkunder och minnesmärken vi ännu äga qvar, skola vi efterhand kunna utreda många hitills invecklade frågor i detta ämne. Vi kunna då först och främst taga för afgjordt, att, såsom det tillgått hos de andra Nordiska folken, så har det ock i allmänhet tillgått hos oss. Det skulle annars vara ett högst besynnerligt phenomen i vår Historia, om vi längst upp i Norden, i så aflägsne tidehvarf, som våra fornforskare velat föregifva, redan ägt eget Mynt. En omständighet som andra länders fornforskare icke vågat sig tillägga, eller ens som möjlig antaga, då den så uppenbart synes strida emot alla urkunders och fornminnens förenade vittnesbörd.

Tacitus, hvars *Germania* är ett kostbart archiv af underrättelser om de Nordiska folksla-

cc) Se hans *Præsidii*-Tal i Vet. Acad. om Svenska Myntets ålder 1753.

slagens äldsta kultur-tillstånd, vittnar om dessa folk, till hvilka han äfven räknar *Svionerna d)*, att de ej hos sig ägde eller så tidigt visste af ädla metaller *e)*. Dertill med säger han tydligen, att det var af sina grannar Romarne, som de närmast boende Germaniska folkslagen efterhand lärde sig bruket af främmande mynt: under det de längre inåt Norden boende endast visste af varubyte i handel och vandel *f)*. Det var icke förr än vid *Carl den Stores* tid, således efter Christendomens införande, som de Germaniska folken, enligt deras egna författares vittnesbörd, började att småningom erhålla eget mynt *g)*.

Sam-

d) De Mor. Germ. c. 44.

e) Argentum et aurum propitii an irati Dii negaverint, dubito. De Mor. Germ. c. 5.

f) "Gaudent præcipue finitimarum gentium donis, quæ non modo a singulis, sed publice mittuntur, electi equi, magna arma, phaleræ, torquesque, *jam et pecuniam accipere docuimus.*" - - - "Formas quasdam nostræ pecuniæ agnoscunt atque eligunt. *Interiores simplicius et antiquius permutatione mercium utuntur.*" För att förstå Auctors "formas quasdam" må nämnas, att dermed menas de äldsta Romerska *Numi serrati et bigati*, som voro af godt silfver. De Germaniska folken visste nog att akta sig för det dåliga och falska mynt, hvaraf Rom under Kejsarne led så mycket.

g) *Sperling*, de Numis non cusi, p. 265. Man erinre sig betydelsen af ordet *Fe*, i afseende hvarpå denna Förf. träffande anmärker: "*Sero metalla placue-*

Samma vittnesbörd gäller om vår aflägsna Nord. Alla urkunder och minnesmärken, sorgfälligt granskade och med hvarannan jämförde, säga oss, att all bildning, allt ordnad samhällsskick först under Christendomens milda inflytande här kunde utveckla sig. Alla Städer hafva i Norden, såsom öfver allt, Christendomen att tacka för sin uppkomst. Vi neka icke, att vissa hamnar och handelsplatser tillföre funnits, men om de varit bebodde eller besökte oftare än de årtider, då sjöfarande för ömsesidigt utbyte af varor sökte dessa kuster, kan vara tvifvel underkastadt. All forntidens handel i Norden skedde genom varubyte, och hvad som behöfde tilläggas, när köparens och säljares varor icke gingo upp till lika värde, erlades uti för tillfället sönderstyckt *Guld* och *Silfver*. Dessa ädla metaller voro merendels upparbetade i form af större och mindre *Ringar* eller ock helt enkelt sammanvridne byglar, och ehuru de stundom voro med större omsorg arbetade för att nyttjas såsom smycken *h*), blefvo de oftast i handel

runt vivam pecuniam habentibus." Att Danmarks äldsta Konungar före Christendomen icke ägt mynt yttrar *J. Mulinus*, Num. Dan. Jfr. *Helmoldi Chron. Slavor. L. I. c. 38.*

h) Ett märkligt ställe hos *Alb. Stadens. p. 99* må här anföras: "Contigit adolescentem (Saxonem) egredi e navibus oneratum *multo auro, torque aurea et ar-*

del och vandel nyttjade alldeles såsom myntade penningar nu för tiden. Prägladt mynt för detta ändamål ägde man ännu icke. Så berättar oss *Rigsmål*, en gammal Isländsk digt, hvars ålder, efter alla kritiska grunder går långt tillbaka i tiden, att man deraf kan hämta ett temligen säkert vittnesbörd om det IX:de och X:de Århundradets seder och bruk i Norden, ty om de annars här förekommande Historiska facta kan ej blifva fråga. — Det heter här om *Rig*, den herrlige och kunskapsbegåfvade ibland Asar, i 35 strophen sålunda:

”Rèp hann einn at þat	Ensam han ägde
Átján búum,	Aderton gårdar,
Auþ nam at skipta,	Utskiftade gods,
Öllum veita	Begåfvade alla
Meiþma ok moesma,	Med smycken och skän-
	ker,
Mara sváng-rifja;	Smärta hästar;
<i>Hringum hreytti,</i>	<i>Ringar han bortgaf,</i>
<i>Hjó sundr baug.” i)</i>	<i>Sönderhögg byglar.</i>

Denna urgamla berättelses trovärdighet bevittnas af våra Sagors vittnesbörd och styrkes ännu ytterligare genom de fynd af *Guld-*
och

millis.” Dylika ställen förekomma ofta i våra Isländska Sagor. Göthr. och Rolfs Saga. Ed. Verel. p. 32, 50, 204, m. fl.

i) *Rigsmål*, i *Sæmundar Edda*, ex rec. Rask, p. 105.

och *Silfver-ringar* samt *byglar* af åtskillig storlek och beskaffenhet, hvilka, tillsammans med sönderstyckade delar deraf, eller ock större och mindre afhuggne Guld- och Silfver-tenar, merendels i rårare form arbetade, blifvit tid efter annan ur jorden uppgräfd, och hvaraf en stor mängd ännu är att se i de under denna Kongl. Academies vård stående f. d. Antiquitets-Archivi samlingar *). Dessa Guldringar och Silfverbyglar hafva hittills gjort våra fornforskare mycket bryderi. De hafva visserligen till en del genom härnader och vikingsfärder ankommit hit till Norden. Ostridigt är ock, att dessa mera omsorgsfullt arbetade Ringar hos de Nordiska folken ofta varit nyttjade såsom hjelteprydnad, hvilket *Björner* visat *k*); men så begagnades de derjemte för det redbara vårdets skuld esomoftast i handel ochandel. Våra Sagor vittna, att mången Hjelte, som från sina härnadståg hemkom rikt utstyrd med sådane dyrbarheter, måste här, i hårda Norden, sedermera använda dem för lifvets angelägnare behof *l*). Då

vi

*) En jemförelse med dylika fynd i Ryssland, hvilka i Petersburgska Vetenskaps-Academiens samlingar förvaras, skulle vara i flere hänseenden af vikt.

k) Nordisk Hjelteprydnad. Sth. 1739, der de största hos oss funna Guldringar finnas aftecknade. Jfr. *J. Hallenberg*, Berättelse om tvänne fynd. Sth. 1821.

l) Berch, om Sv. Mynt. ålder. Eyvindr Skaldaspiller sönderhög ett silfverbälte och köpte sig derför en annan egendom. *Harald Gråfälls Saga*, c. 18.

vi närmare betrakte beskaffenheten af de hos oss funna Guld- och Silfver-ringar, skola vi snart finna af deras ofta råa och oarbetade form och af den mängd sammanvridne byglar, som derjemte i sådana fynd anträffas, att flere deraf icke varit hopfogade till någon prydnad, utan för att vid förefallande behof kunna på det sättet beqvämare tillsammans förvaras. Vi kunna således taga för gifvet, att största delen deraf till Norden inkommit genom köpenskap eller varubyte, som tidigt ägde rum i synnerhet med folken i öster. Om urgamla förbindelser åt denna led tala våra äldsta urkunder, och om härnadståg åt öster, i förening med köpmansfärder, lemna ett ställe hos *Rimbertus* i *Vita S. Anscharii* ett högst märkvärdigt intyg 11). På denna väg anlände till Norden de gamla Arabiska eller Kufiska Silfvermynten, hvaraf man i vår aflägsna Nord tid efter annan träffat så betydliga fynd, och det ofta tillsammans med såda-

na

11) Om Christna Köpmän (*Negotiatores Christiani*) som voro en Svensk Konung *Olof* följagtige på härnadståg till Curland, se *Rembertus* cap. 27. Ed. Örn-hjelm, p. 108. Redan Adam. Brem. (de situ Dan. Ed. Fabr. p. 60) säger om Sverige: *Ubique peregrinis mercibus omnis regio plena. Omnia instrumenta vanæ gloriæ h. e. aurum, argentum, pelles castrorum et marturum, quæ nos admiratione sui dementes faciunt, illi pro nihili ducunt.* Se der handelns föremål och näring! Hvarifrån annars de ädlare metallerne?

na ringar, tenar och byglar, mer och mindre sönderstyckade. Till bevis härpå erinrar jag mig hafva sett i denna Kongl. Academies samlingar en större Ring af Silfver, omvirad af flera tillhopaböjde Kufiska mynt. Dessa mynt voro för sin inre godhet mycket eftersökte, men i allmänhet synas de icke annorlunda i handel ochandel varit gångbare än efter metallvärdet, hvarföre de ock i våra fynd förekomma dels med knif genomristade *m*), dels i hälfter och fjerdedelar sönderstyckade, som utan tvifvel skedde, när mellangift af ädlare metaller vid varubyte erfordrades. Denna omständighet har man äfven iagttagit vid de något senare förekommande Anglo-Saxiska och Forn-Tyska, isynnerhet Kölniska mynten *n*); men denna sönderstyckning blifver hädanefter mera sällsynt, och vittnar således, att vi med dem närma oss en tidepunkt, då mynt såsom ett gifvet varuvärde började i handel ochandel blifva allmännare känt i Norden.

Af det föregående förmena vi det vara ådagalagdt, att vi under den period, vi nu öfverfarit, det vill säga, före Christendomens införande i Norden, icke funnit något spår till
 inhem-

m) Sådant skedde för att utröna om mynten voro "*hvittr i scör*" såsom det heter hos Sturleson, i Harald Gråfälls Saga, C. 18.

n) Engelska Författare kalla dessa gamla sönderstyckade mynt: *Brökemoney*.

inhemskt mynt. För dem som fästat närmare uppmärksamhet vid de här i Norden gjorda ålderdomsfynd, kan den vigtiga iagttagelse, man dervid gjort, icke vara obekant, att man ibland de stora förråden af Arabiska, Engelska och Tyska mynt, aldrig funnit sådana små *Bleckmynt* och *Bracteater*, hvilka *Brenner*, och flere Myntkännare efter honom, ansett vara af så hög ålder, att de trott sig kunna tillegna dem åt *Olof Trätälja*, *Björn på Håga*, *Erik Segersäll* o. s. v., att ej tala om *Ottar Wendilkraki*, *Ingiald Illråda* och flere ännu äldre mynt, hvilka man icke dragit i betänkande att ställa i spetsen för en Svensk Mynt-Historia. Det är således otvifvelagtigt, att dessa små *Bleckmynt* och *Bracteater* icke funnits, eller varit gängse, när dessa oftanämnde fynd af Arabiska, Engelska och Tyska mynt i jorden nedlades, det vill med andra ord säga, att de uppenbart äro af en långt senare ålder, som vi ock under loppet af denna undersökning hoppas kunna ådagalägga.

Sedan vi således sökt att visa, att Sverige icke ägt inhemskt mynt så tidigt som våra fornforskare velat föregifva, följer nu i vår afhandling det hufvudsakliga, att undersöka första uppkomsten af Svenskt mynt. Utaf jemförelsen emellan Englands, Danmarks, Norriges och Sveriges äldsta mynt, så vidt de, ge-

nom tid efter annan gjorda fynd, kommit till vår kunskap, kan denna tidepunkt med mera säkerhet bestämmas, än hittills skett. Dessa mynt äro i England: *Ethelreds* (regerade 979—1016) och *Knut* den stores (1016—1056) i Danmark: *Sven Tjuguskäggs* (991—1014) i Norrige: *Olof Tryggvasons* (995—1000) och i Sverige: *Olof Skötkonungs* (995—1024). Betraktar man nu närmare dessa samtida Regenters mynt, visar sig straxt, att de verkligen äro samtida. De vittna alla om samma konstodling och enahanda handlag hos samtida mästare. Det blifver sålunda snart tydligt, hvarifrån konsten att slå mynt i Norden härleder sig. Rådfråga vi Historien i detta ämne, så säga oss våra urkunder, att Nordens tre förenämnde Konungar förde krig med den svage *Ethelred*, och att hans rike var på vägen att intagas af *Olof Tryggvason*, i förening med *Sven Tjuguskägg*. Men *Olof* lät i godo afvisa sig med en stor summa penningar, och gick i stället att intaga sitt fädernerike Norrige. *Sven* deremot höll ut striden med sådan framgång, att han underlade sig hela England. Så väl han som hans bundsförvandt *Olof Skötkonung* drogo stora penningesummor ur detta land, dels genom plundringar, dels genom underhandlingar o). Det är således icke att undra uppå, det dessa tre samtidigt regerande Nordens Konun-

o) Till hvilka oerhörda summor *Danagelden*, såsom den kallades, uppsteg, ses af *Camdens Britannia*.

nungar, som under så lyckliga krigståg rik-
tat sig med stora skatter, sjelfve fallit på den
tanken att slå eget mynt, hvarvid det var
helt naturligt, att de skulle taga de välbekan-
ta Engelska mynten till mönster, äfvensom att
de skulle betjena sig af Engelska mästare till
deras prägling. Då nu omsider mynt äro fun-
ne icke af en af dessa Konungar allena, men
af dem alla tre, och dessa mynt äro alla präg-
lade i samma smak, och samma Myntmästares
namn förekommer på dem alla, och då slute-
ligen, efter den strängaste granskning, icke
något mot deras äkthet är att invända, måtte
väl deras tillvarelse vara till fullo bekräftad *).

Vi hafva med afsigt framställt Sveriges
äldsta mynt i förening med Norriges, Dan-
marks och Englands från samma tid. Det är
för Svenska Mynt-Historien i mer än ett hän-
seende af den största vikt, att jemföra dem
med hvarannan, för att af deras i ögonen fal-
lande likhet styrka rättmätigheten af deras till-
varo. Den har på visst sätt varit i fråga satt
af *Berch* och till och med bestridd på fullt alf-
var af berömda namn i våra dagar *).

T 2

har

*) Vidare upplysningar härom i Prof. *Ramus* förträff-
liga Afhandl. om nogle gamle mynter i Skand. Litt.
Selsk. Skrifter. T. XXI. Jfr. hans Beretning om
gamle mynter funne i jorden i Sizelland 1822. Sam-
ma Sällskaps Handl. äfvensom Danska Vet. Sällsk.
Handlingar.

*) Se *Hallenberg*, Anmärkn. vid Lagerbr. D. 1. 2.
vid slutet.

har gjort sig stort besvär, att yppa tvifvelsmål emot myntstället å fränsidan *Si, Siht, Sihtu* hvarmed *Sigtuna*, Sveriges äldsta och rygbaraste handelsplats betecknas, under det man fästat föga afseende på framsidans tydliga omskrift: *Olaf Rex Suevor.* eller *Suenor.* efter den är allt för tydlig, för att kunna göras otydlig **). Ställer man denna omskrift vid sidan af Olof Tryggvasons Norrska mynt med omskrift: *Onlaf Rex Nor.* och Sven Tjuguskäggs Danska mynt: *Sven Rex ad Dener.* äfvensom Knut den Stores: *Cnut Rex Dænor.* eller *Rex in Danorm,* så synes mig alla inkast mot Olof Skötkonungs mynt, så vidt de hämtas af omskrifternas likhet med de Anglo-Saxiska mynten, genast förfalla. De förråda väl allesammans Anglo-Saxiskt språk, men detta bevisar endast, att de härleda sig från Engelska Myntmästare, såsom vi ock ofvånföre medgifvit.

Svårare vid första påseendet synas de anmärkningar vara, som man rigtat mot *Anund Jacobs* mynt. Detta mynt är så mycket viktigare, som det angår Olof Skötkonungs närmaste efterträdare. Det som *Brenner* ägde var funnit i Mora Socken i Dalarne 1704, och det enda i Sverige bekanta. Under vistelsen i Köpenhamn har jag haft tillfälle att i Cancelli-Rådet *Thomsens* vackra Mynt-Cabinett se och granska ett annat Exemplar, som är ganska väl

**) *Olof Skötkonungs* namn skrifves *Olaph* af Adamus Brem. L. 11. C. 54.

väl bibehållet, och mot hvars äkthet icke något är att anmärka. Dess omskrift på åtsidan är: *Anund Rex Si*, och på frånsidan: *Thormoth on Sihtu*. Det faller genast i ögonen att detta mynt är lika med *Cnut den stores* samtida mynt, alldeles såsom *Olof Skötkonungs* är lika sin samtida *Ethelreds*. Hvad som mäst stött våra Myntforskare och Häfdatecknare, är att Anund på detta mynt kallas Konung i *Sihtun*, hvilket namn finnes ännu tydligare på frånsidan utsatt, att numera om dess rätta betydelse ej något tvifvel kan vidare uppkomma. Man har velat anmärka, att af denna omskrift skulle synas, likasom Konungarne denna tid residerat i Sigtuna, hvartill Historien icke gifver någon anledning. Denna omständighet behöfver likväl icke förutsättas. Vi kunna anföra ett lika beskaffadt exempel af *Knut den stores* mynt från York, hvarpå denne Konung kallas *Rex Eofervicæ*, att ej nämna ett Irländskt mynt under Konung *Sihtric*, slaget i Dublin, hvarpå han kallas *Rex Dyflini*. För öfrigt må vi erinra, att Engelska Konungarne låto slå mynt i många städer, der de sällan eller aldrig uppehöll sig. Det samma gäller äfven om Danska Konungarne, hvilka låtit slå sina mästa mynt i *Lund*, der de likaledes högst sällan vistades *).

Ännu återstår en och annan anmärkning, som man rigtat mot dessa *Olofs* och *Anunds* mynt.

*) Jfr. *Ramus*, l. c.

mynt. Man har tyckt, att de stå så ensamme i vår Mynt-Historia, och att de till utseende och storlek äro så olika de öfriga Sveriges mynt från äldsta tiderna. Men man har här haft de Brennerska Mynt-Tabellerna för ögonen, der dessa *Olofs* och *Anunds* mynt ibland de föregifna äldre och yngre mynten göra en besynnerlig figur. Numera torde anförda skäl helt och hållet förlora sin vikt, då vi i det följande gå att visa, att de små *Bleckmynt* och *Bracteater*, hvarmed vår Historia *före* och *efter* denna period blifvit så rikeligen utstyrd, höra till ett långt senare tidehvarf. Likaså förfaller det skäl man velat hämta deraf, att dessa *Olofs* och *Anunds* mynt så högst sällan i hittills bekantgjorda fynd förekomma. Det samma gäller om *Sven Tjuguskäggs* och *Knut* den stores *Danska* mynt, hvilka äro ännu sällsyntare, utan att man deraf kunnat hämta någon anledning att bestrida dessa mynts behöfighet för de Regenter och de länder, hvilka af myntens inskrifter antydass.

Med dessa *Olofs* och *Anunds* mynt, uppmärksamt granskade och befunne att äga alla äkthetens kännetecken *p*), börja vi Sveriges
Mynt-

p) Äfven med dessa mynt hafva falsarier sökt att drifva olog. Jag har sett hos en och annan samlare *Olof* Skötkonungs mynt väl eftergjorde i Guld och Silver. Hos *Lagerbring* (I: 244. III: 538) talas om ett sådant mynt i Guld i Sturiska Cabinetet. Det är troligen detsamma som nu befinnes i Kammarherren *Grefve Joh. Gyllenborgs* ägo. Det är temli-

Mynt-Historia. Några äldre Svenska mynt ännu dessa hafva vi icke att framvisa. Sedermera vidtager ett tomt rum i vår Mynt-Historia, för XI:te och XII:te Seklerna, då man synes hafva begagnat främmande, isynnerhet *Engelska* och *Tyska* mynt *). I de fynd, som i Svensk jord hittills förekommit, har man icke träffat något inhemskt mynt, som kan hänfö-
ras till denna period. Vi tala ej här om våra fordna samlares hugskott, hvilka icke numera uthärda någon strängare granskning. Vål har man såsom bevis på inhemskt mynts tillvaro velat åberopa *Peterspenningen* och andra pålagor för aflat och dylikt, hvarigenom Romerska Stolen äfven här i Norden insamlade icke obetydliga penningesummor. Men i alla de skrifteliga underrättelser den Romerska Stols emissarier lemnat oss angående dessa och dylika beskattningar, talas icke ännu om *Svenskt* mynt. Hade sådant den tiden verkligen funnits, hade det visserligen varit synligt i deras räkningar, hvilka så väl förstodo att utfinna alla möjliga utvägar att beskatta den enskilda förmögenheten i landet q). När man derjemte
ser,

gen tjockt, af nära 2 Ducaters vikt, väl gjutet och med grafstickel upparbetadt, att man med möda upptäcker spår efter de fina sandkornen vid gjutningen. Ett dylikt lär ock finnas i Grillska Cabinetet, enl. *Ziervogel* (Diss. II. p. 76).

*) De penningar som nämnas i Harald Gråfälls S. C. 18. om Eivinder Skaldaspiller, voro visserl. Engelska.

q) I dessa Påfliga Emissariers följe infunno sig tidigt

ser, att Kyrkor och Kloster, hvilka den tiden nästan voro de enda, som kunde sägas äga capitaler, i alla penninge-afhandlingar endast tala om utländskt mynt: och sluteligen, när härtill kommer, att alla våra äldsta diplomer, som innehålla köpe- eller bytes-afhandlingar, likaledes tala endast om utländskt mynt, så måste det väl vara fullständigt ådagalagdt, att inhemskt mynt denna tid hos oss icke varit gängse i handel och vandel.

Det var omsider under Konungarne af *Folkunga-ätten*, som Sverige erhöll eget gäst och gängse lands-mynt. Med denna ätts uppträde på Svenska thronen vidtager ett märkvärdigt tidskifte i vår Historia. En stat, hvars krafter hittills befunnit sig i ett chaotiskt tillstånd, börjar att småningom öfvergå till ett mera fast och ordnad samhällsskick. Det föregick ej utan stora inre skakningar, hvarföre denna ätt också af denna statskrafternas strid fram-

Penningevinglare, som för god betalning förskaffade penningar åt dem, som sjelfve icke sådana ägde. *Matthæus Paris.* berättar att Påfvens Capellan Stephanus vid ankomsten till England 1229 hade i sitt sällskap sådane tjenstagtige personer, *Lombardi et usurarii, qui mercatores sese appellabant, foeneratores nequissimi, usuram sub nomine negotiationis palliantes.* Sådane *Mercatores camera Domini Papæ*, såsom de ock kallas, förekomma äfven i Sverige 1282, då Canaans-hjelpen här insamlades. Lagerbring, III. p. 573. Celse, Bullar. p. 88.

framställer så många dystra taflor. I tacksamt minne förvarar Historien allt hvad *Birger Jarl*, ättens grundläggare, gjort för Sverige. Under den minnesvärda tid han, utan Konunganamn och Krona, var Konungamagtens innehafvare, hafva vi att ihogkomma Stockholms anläggning: Handelsförbindelser med Lübeck ingångne: allmän och enskild säkerhet i landet genom lagar befästad. Institutioner, som under tidens lopp än vidare utvecklades och ordnades under inflytelsen af den mera stadgade Konungamagt *Magnus Ladulås* omsider lyckades att i sin hand förena. Gottland med Wisby, Hansestädernas vigtigaste stapel för Östersjöhandeln, underkastade sig Sveriges skydd. Ju mera handel och sjöfart, under en fortfarande fredlig styrelse tilltogo, desto snarare skulle ock behofvet af ett eget landsmynt utvecklas, och det synes först hafva varit denna Konung, som gjort några anstalter till vinnande af detta ändamål. Under *Magnus Ladulås* börjas först med säkerhet att talas om *Svenskt mynt* och *Svenska Myntstäder*. Jag upprepar med säkerhet; ty vid utredandet af dessa och dylika spörsmål i vår äldsta Historia, har all oreda och osäkerhet merendels kommit deraf, att man aldrig först rådfrågat Historien om möjligheten, för att, i fall den af Historiska urkunder blifvit medgifven, då först öfvergå till de för handen närvarande minnesmärken, och vid det ljus Historien öfver dem sprider, ge-

nom

nom deras varsamma granskning bana sig vägen till sanningen.

Af Historiska vittnesbörd hafva vi oss bekant, att under *Magni Ladulås* regering voro Mynthus i *Stockholm* *r)* och i flera af rikets den tiden förnämsta Städer inrättade. I Konungens Testamente af år 1285 *s)*, nämnas sådana i *Skara*, *Söderköping*, *Skenninge*, *Jönköping*, *Nyköping*, *Örebro*, *Upsala* och *Westerås*, från hvilka utbetalningar skulle göras af de penninge-legater han till Kyrkor och Kloster öfver hela riket så frikostigt anslagit. Vid denna tid börjar ock *Svenskt* mynt att nämnas i våra Permebref. I redovisningen för *Bertrandi* Tionde-uppbörd af Sverige och Danmark år 1282 omtalas *Denarii Svetiæ* *t)*. I ett

Bref

r) I Stockholm har myntet af ålder varit beläget på Helgeandsholmen. *Elers*, Stockholm, I: 196. *Berch*, om Sv. Mynthus, i *Wessmans* Skånska Handl. och *Gjörwells* N. Sv. Bibl. II. p. 101. I ett Claræ Klosters Bref af 1297 nämnes en Myntmästare i Stockholm *Sildesvän*. — *Ofrad*, Myntmästare i *Lödöse* 1307. Lagerbr. III. 581. — År 1310 förekommer en *Johannes de Loon*. På 1370-talet nämnes i ett Aflatsbref en *Bernardus Monetarius Stockholmensis*. Lagerbr. III: 853. Han lefde ännu 1391, och kallas *Berend*, Myntare i Stockholm, i ett Fastebref å gods i Skånella Socken i Upland, som blifvit upplåtnet till Drotzen Bo Jonsson. Brefvet på Perg. dat. Stockh. d. 21 Dec. 1391 i Friherrl. Gyllenstiernska Archiv.

s) Finnes i Acta Litt. Sveciæ 1731. p. 44.

t) Jfr. Lagerbring, S. R. H. III: 595.

Bref, utfärdadt i Arboga af år 1310, förbinder sig Kon. Birgers broder Hertig *Eric* att gifva sin trolofvade brud *Sophia af Werle* 1000 mark *Upländske Penningar tt)* och i ett annat af 1317 talas om gångbart mynt (*"monetæ nunc currentis"*). Efterhand synes äfven Rikets Magnater, så andlige som verldslige, hafva erhållit mynt-rättighet, och det finnes antecknad om Riks-föreståndaren *Matthias Kettilmundsson*, att han hade en Myntmästare, eller som han benämnes *"Lydikinus Myntare"* i sin tjänst *u)*.

Sedan inhemska *Myntstäders* och *Myntmästares* tillvaro således är med Historiska vittnesbörd ådagalagd, återstår att visa hvilka och hurudana mynt härstädes blifvit slagne. Då framställa sig genast de små Silfver-mynt, som å ena sidan föra *Tre kronor* och å den andra ett *Lejon öfver tre strömar*. Att de tillhöra Folkungaätten är till en del af våra största Myntkännare medgifvet *v)*, ehuru de oegentligt nog velat hänföra en del af dem till en långt äldre period, dit de ingalunda höra, såsom t. ex. *Anund Jacob*, *Philip* och *Inge*, *Ragvald Knaphöfde*, *Eric den Helige* o. s. v. Att de alla höra till Folkunga-perioden, synes af deras straxt i ögonen fallande inbördes likhet. Då Myntstäder vid samma tid af samma Konung,

tt) Hvitfeld, s. 349.

u) Lagerbring, l. c. p. 592, cfr. p. 330.

v) Brenner, Berch l. c., Lagerbring, l. c. p. 591.

nung, som i alla styrelsens grenar eftersträfvade enhet och likställighet, på särskilda ställen i riket inrättades, var väl ingen ting naturligare, än att detta nya Riksmünt, för att öfver allt vara gällande, skulle föra Svenska Riksvapnet *Tre kronor* jemte den regerande Konungaättens Sköldemärke *Lejonet* öfver tre strömmar, hvilket sedermera blef Götha rikets särskilda vapen.

Detta nya mynt gälde och kallades allmänt *en Penning* *) och det var så väl här, som öfver allt under medeltiden, och innan de ädla metallerna från nya verldsdelar funnit vägen till Europa, till vigt och värde ringa. Det synes hafva varit mest beräknadt för andliga behof, Peterspenningens utgörande o. s. v., och det är således icke underligt, om i våra gamla permbref, der betydligare köp- och bytesafhandlingar förekomma, *Svenskt mynt* och *Svensk vig*t sparsamt nämnas. Likväl kunna vi, af de underrättelser vi äga qvar, draga den slutföljd, att Svenska Myntmarken förhållit sig till

*) I Kon. *Magni Snekis* Påbud om Fasta och Roms-kott i Linköpings Stift, mot Digerdöden, af år 1350, stadgas, att af hvar christno mennisko, unge och gamle, Manköns och Qvinköns, skall gifvas *en Svensker Penning* Gudi till heders etc. Fant, Obs. Sel. II. XIV. Större lär ej heller Peterspenningen varit, då det år 1350 anmärkes att den för 23 år utgjorde 980 mark Penningar af Folkländerna, d. ä. 43 mark om året. Lagerbr. III. 994.

till Silfvermarken såsom 5 till 1, så att med få undantag man alltid i handel ochandel räknat *fem* mark Svenska penningar lika med *en* mark Silfver *w*). Så snart större summor voro i fråga förekomma utländska myntsorter och räkningar efter utländsk myntfot, isynnerhet var *Kölnisk* vigt den allmännaste *x*). Alla andra betydligare penningetransactioner skedd i omyntadt Silfver och bestämdes i *mark*. För öfrigt var *utländskt* mynt i landet så allmänt gängse, att det synes hafva utträngt allt Svenskt, isynnerhet sedan *Hansestäderna* här stadgat sitt stora handelsvälde. *Gutniska* pengar voro mycket allmänna i Götha rike, för dess nära grannskap med Wisby. *Städernas* pengar, *Tyske* pengar *Lübske*, *Stralsundske*, *Flanderske* o. s. v., nämnas ständigt i permbref från denna tid. De hafva till och med fått rum i våra gamla Lagar, som man

kan

w) Sådan var beräkningen hos de Påfliga uppbördsmännen i Sverige, och de voro ganska nogräknade. Lagerbr. III: 594. it. III. 316, 320. cfr. Celse, Bullar. p. 88. Samma Svenska vigt omtalas i ett K. Magni Smeks Bref af år 1328, (Lagerbr. Monum. Scan. I. p. 11.) der ett penningelån af 3832 marker penningar räknade "*numeratæ ad modum Svecicum*" säges utgöra 773 mark Silfver *vägde*. Detta gör ock ungefär *fem* mark på *en* mark Silfver. Lagerbr. III. 596.

x) Hertig *Eric*s efterlemnade Gemåls, Prinsessan *Ingeborgs* Morgongåfvo-lösen uppskattades år 1326 till 6000 mark Silfver *Kölnisk* vigt.

kan se af det märkvärdiga stället i *Westgötha Lagen y)* der det stadgas om Böter vid Dråpmål aderton penningar eller en *Örnavinge*, som icke var annat än Tyskt Stadsmynt med Riksörnen.

Ett så ofördelagtigt förhållande för det inhemska myntet kunde visserligen icke undgå de styrandes uppmärksamhet. Också vidtogos under *Magni Smeks* långa regering flera författningar till Svenska myntets upphjelpande och bibehållande i rörelsen z). Här såsom annorstädes förstod man redan den tiden, att genom dryga tullungälder å in- och ut-gående varor förskaffa statskassan en vigtig inkomstkälla, som hade blifvit ännu vigtigare, om icke Hansestäderna vetat att derifrån skaffa sig befrielse å). Märkvärdig är också den finance-operation som *Magnus Smek* utförde, såsom *Olaus Petri* berättar, medelst påbud: "att alle Köpmän som Spetseri förde hit i Landet, the skulle med hvarjo 40 mark värde föra en lödeghe mark Sölf, hvilka the på myntet bära skul-

y) Jfr. Glossar. W. Göth. L. Ed. Collin et Schlyter.

z) Då Borkholm med Öland år 1361 pantsattes hos Hansestäderna "myt allem Konyncliken Rechte" stadgades dock "ok scolen se der Munte ghebruken de vij hebben in unsen Riken." Se Brefvet hos Lagerbring, III. p. 478, 584.

å) Wisbyboerne fingo 1352 förnyad tillåtelse att som förr få införa sina varor hvarhålst de ville "absque solutione thelonii libere deducendi" cfr. Lagerbr. I. c. 318.

skulle och taga igen *halffempte* märk ä).” Men det förvirrade tillstånd, hvaruti denna Konungs financer sluteligen sig befunno, gjorde alla botemedel otillräckliga. Man får nu höra klagomål föras öfver svagt och ringhaltigt mynt ö). Förgäfves stadgades nu mera, att utlänningar i handel och vandel icke fingo rata Landsens mynt. De mäktiga Hansestäderna visste alltid utvägar att å sin sida göra sig skadeslösa, och man finner att Götha rike isynnerhet var öfversvämmadt af svagt *Gutniskt* mynt a). Ständigt

ä) Ol. Petri Chrön. Script. Rer. Svec. I. Huru viktigt detta ansågs synes af Biskop Henrics Rim mot K. *Carl VIII Knutsson*, deri han afråder, att ”gifva bort *Rikesens Tull*, som *Mynthet* pläga uppeholla.”

ö) En Notarius Publicus *Guido de Cruce* betygar i ett bref af 1364, rörande uppbörden af *Peterspenningen* i Upsala Stift 1357—1362, att han af Erke-Biskop Petrus i Upsala ”nomine *Romanæ Ecclesiæ et Camere*” emottagit 204 *marcas monetæ Svecicanæ reprobatae et abjectæ*, ratione annui census S. Denarii S. Petri ibidem congregatas et collectas in sex annis continuis” och anmärker tillika att för 1363 hade denna uppbörd icke för sig gått: ”quia rustici et coloni ipsum denarium Petri in *moneta paulo ante reprobata* solvere et tradere contendebant, in qua ipsi solutionem et traditionem nolebant acceptare, cum *nullius* vel *modici* ipsa moneta abjecta sit *valoris*.”

a) Huru svagt detta mynt var, synes deraf, att en *Gutnisk penning* gälde lika med 3 små *Svenska penningar*. Sjelfva mynten visa det ock. Dessa svaga kopparblandade Gutniska penningar äro utan tvifvel de *Erpenningar* hvilka i Bih. till *Westgötha Lagen* om-

digt i behof af lån måste Konungen underkasta sig de hårdaste villkor, och då Kalmar Slott och Län pantförskrefs till Grefvarne af Holstein, blefvo desse älfven innehafvare af myntet i Kalmar och hvaraf de uppdrogo förvaltningen nu till en, nu till en annan utlänning, som visserligen icke försummade tillfället att på landets bekostnad här rikta sig *b*). Samma beklagliga tillstånd fortfar under *Albrechts* oroliga regering. Svenska myntet synes hafva blifvit ännu sämre, om man får dömma af de penninge-transactioner Drotzen *Bo Jonsson*, den rikaste Magnat i landet, den tiden afslöt.

talas såsom de der tillförene gingo i *alt Götlandi*. Skatten af *fem päniga bla* är ej annat än de Tyska bättre och tillförlitligare *Blechmüntze*, af hvilket *tuuna* Silfvermynt våra så kallade *Bleckmynt* ock fått sin benämning (*bractea, lamina*).

b) Af ett Bref af år 1365 hos Lagerbring III. 557 ses, att en Johannes Høyghing innehade Myntet i Kalmar i pant af Grefvarne Henric och Nils af Holstein redan 1361, och att under dennes frånvaro i Tyskland en *Otto Dosenrode* förvaltade detsamma. Såsom Myntmästare (*Monetarii*) nämnas en *Bekman el. Becemannus*, som han i Latinska brefvet heter, samt efter honom en *Johannes Kolne*, förmodeligen från Köln. Huru detta Kalmar-mynt varit beskaffadt, kan inhämtas af det fynd af 520 små Silfvermynt, med *Krona* å ena och *Lejon* å andra sidan, som 1803 fanns i *Thorsås* Socken vid Kalmar. *Götlén*, Diss. de init. Mon. Svec. p. 14. Upsala Mynt-Cabinett erhöi deraf 16 st. genom Prosten derstädes *G. A. Reinii* försorg.

slöt *c*). Konung *Albrechts* regering är dock högst märkvärdig i Sveriges Mynt-Historia, ty man började nu att slå *Örtugar*, ett större mynt, som i värde var lika med 2 Penningar. Våra Numismatici tillägga väl redan åt *Eric X.* en Örtug slagen i Åbo, men den tillhör utan tvifvel *Eric XIII.* Dessa *Albrechts* Örtugar äro slagne i Stockholm och föra på åtsidan St. Erics krönta hufvud och på frånsidan Tre kronor. Omskrifterna äro *Albertus Rex* och *Monaeta Sveciæ*. Det hör ej till vårt ämne, att här angifva de särskilda präglarne, hvaraf Upsala Cabinet har en och annan, som *Berch* ej upptagit, utan vi anmärke endast, att man äger Örtugar af denna Konung, hvilka, i stället för St. Erics krönta Hufvud, föra Bokstafven S. under en Krons. Båda sätten tjenade att beteckna Myntstället Stockholm, och de förekomma ofta å våra Bracteater, som vi i det följande få tillfälle att anmärka.

Vi äro således vid den märkeliga tidepunct, då vi i handel och vandel fingo inhemskt mynt, till värde och beskaffenhet större och tjenligare än det hittills brukliga små-

XIII Del.

U

myn-

c) Se ett hans Skulde-bref, dat. Westerås 1385, hos Lagerbr. p. 596, uppå 1000 lödugha mark Svenska vigt, "alla 6 mark Svenska Päniga, thet mynt som nu går i Rikeno Swerike, fore hwaria lödugha mark."

myntet, som ej gälde mer än en Penning. E-huru nu *hela* och *halfva* Örtugar efterhand kommo i rörelsen, upphörde icke derföre *Bractea-ter* eller *Hålpennningar* som de kallades, hvilket kan slutas af flera den tidens Myntordningar, der deras prägling anbefalles *d*). Det är märkvärdigt, att dessa små och tunna Silfver-pennningar nämnas i *Carl VIII. Knutssons*, i *Sturarnes* och Kon. *Hans's* Myntordningar, ja ännu i Kon. *Gustaf I:s* Myntordningar för dess första regerings-år *). Men det är ock lika märkvärdigt, att våra Numismatici fästat så litet afseende på dessa skrifteliga och autentika urkunder i vår Mynt-Historia. Man kan endast förklara det deraf, att de, intagne af egna förslags-meningar om detta mynts höga ålder, tillslutit ögonen för alla sednare Historiska vittnesbörd.

I Kon. *Carl VIII. Knutssons* Myntordning, dat. Stockholm 1449 *e*), stadgas, det skulle
Mynt-

d) Detta småmynt behöfdes, under Påfvedömet, till alla utgifter och personella beskattningar, som Catholska Clericiet här pålade. Dess prägling fortfor ock under Gustaf I:s regering till dess Reformations-verket vann fullbordan.

*) Afskrifter i Palmsköldska Mscr. saml. i Upsala Acad. Bibliothek och flerstädes. Jfr. *Hallenberg*, om Mynt och Varors värde.

e) Om denna och följande Myntordn. se *Palmskölds* Mscr. Saml.

Myntmästaren i Stockholm *Heyne von Nadwisch f*), utom hela Örtugar, göra ett mynt, *små håla Penningar*, då en mark vägen skulle hålla 5 lod $\frac{1}{2}$ qvintin åfvan eller nedan, utan fara (*ungefähr*), och uppå denna samma mark vägen skulle han skroda halffjerde mark 2 öre utan fara, och icke mera slå af samma små Penningar än 100 mark vägen om året.

Samma föreskrift finnes i den Myntordning, som Riksföreståndaren Sten Sture den äldre med Riksens Råd utgaf i Westerås 1480. Deruti anbefalles Myntmästaren i Westerås *Cornelius Jacobsson*, det han, utom hela Örtuger om 8 penningar och halfva Örtuger om 4 penningar, skulle göra ett mynt, *små håla Penningar*, med iagttagande af nästan samma föreskrifter, som i Carl Knutssons Myntordning äro anförde, äfvensom han af dessa små penningar ej skulle slå om året mera än 100 mark vä-

U 2

gen.

f) Han kallas *Heyne* Myntmästare och Borgare i Stockholm, i ett Bref som R. R. Knut Stensson (*Bielke*) 1451 utfärdat, hvari denne känner sig vara honom geldskyllogan 1000 mark Svenska penningar Stockholms-mynt. (Orig. Membr. i Gr. Braheska Archivet). Hurudant Svenska myntets förhållande var till det utländska denna tid, inhämtas af ett *Staffän Gæddas* Salubref, dat. Stockh. 1451, å gods i jönåkers Härad i Södermanland, för 60 mark reda penningar Stockholms-mynt, *sjea godt* mynt, at *nijo mark* gælder en lödogh mark Sill Köluisck vigt. (Membr. Brah.)

gen. I en annan Myntordning, som samma Riksföreståndare i Telje 1428 utfärdat, anbefalles Myntmästaren i Stockholm *Hans Grefve* att slå hela och halfva Örtugar och *små hålpenningar* under samma vilkor som föregående Myntordningar föreskrifva. Samma befallning utfärdades till åtskilliga Myntmästare på andra ställen i riket ff).

I den Myntordning Kon. *Hans* i Stockholm 1497 utfärdade, stadgas, det skulle Myntmästaren i Stockholm *Michael Johansson*, utom Guldmynt på Renska Gulden g), hela Örtugar om 2 penningar och halfva Örtugar om 4 penningar, göra *små håla Penningar*, hållandes en vägen mark 4 lod Sölfver $\frac{1}{2}$ qvintin ofvan eller nedan, utan fara, ej mera myntandes deraf än 100 mark vägen om året.

Samma *små håla Penningar* förekomma sluteligen i de Myntordningar Kon. *Gustaf I.* de första åren af sin regering utfärdade. Så anbefaltes Myntmästaren i Westerås *Gynther Laaijs* år 1524, det han utom ett stort rundt mynt af 1 öre, Örtugar om 12 penningar, samt Fyrkar om 6 penningar, skulle slå af sitt eget Silfver *små håla Penningar* mark vägen 4 lod, och

ff) Se Myntordn. i Palmsk. Mscr. Saml. Jfr. *Hallenberg*, om Mynt och Varors värde, l. c.

g) Det Guldmynt som här anbefaltes, lär aldrig blifvit prägladt. Vi känne endast Kon. *Hans's* Danska Guldmynt.

och skroda 15 kast på lodet, ett kast mer eller mindre utan fara, skolandes han gifva Konungen 3 mark Kölniska af hvar lödig mark Silfver. Samma föreskrifter, med några få förändringar, förekomma i samma Konungs Contract med Myntmästaren i Stockholm *Herman Fostert* af år 1526 och 1529, samt med Myntmästaren i Westerås *Anders Hansson h)*, och från denna tid förekommer icke vidare något tal om detta småmynts prägling. Rikets förbättrade penningställning, och en annan sakernas ordning, som både i andeligt och verldsligt hänseende genom Reformationen utvecklades, gjorde att detta slags småmynt, såsom nu mera icke behöfligt, omsider försvann utur allmänna rörelsen.

Emedlertid skola, såsom vi hoppas, de vittnesbörd vi här utur de gamla Myntordningarne framdragit, nogsammt bidraga att bestämma rätta åldern af våra *Bracteater* eller *Nummuli*,

h) Denne Myntmästare var Svåger med Biskop *Joh. Brask*, genom sitt gifte med Borgmästaren Peder Brasks Dotter i Linköping. Stämplade mot Kon. Gustaf 1539. *Fant*, Obs. Sel. Fasc. 11. P. 1. Till bevis på den betydenhet den tidens Myntmästare ägde, må nämnas, att Konungen 1524 gifte sin kusin (R. R. Christer Johansson Wases till Örby Dotter) med Mäster *Didric* Myntmästare. Af honom bytte Konungen till sig *Örby Hus* emot *Hundhammar* i Brännkyrko Socken. Registr. 1525. Litt. B. p. 119. i Palmsk. Saml.

cari, små håla *Penningar*, såsom de på vårt språk kallas. Deras ålder har ända hittills blifvit orimligt uppstegrad af våra Historici och Numismatici, hvilka merendels åsidosatt den stränga pröfningen af våra urkunder, och i stället antagit egna förslagsmeningar eller andra samlares hugskott. De hafva till och med i dessa ämnen haft så litet öfverd blick, att de mer än en gång upptagit och erkänt uppenbart understuckna och nygjorda mynt *i*). Den oreda i vår Mynt-Historia, som detta okritiska förfarande åstadkommit, kan icke vara obekant för dem, som egnat någon uppmärksamhet åt denna del af Svenska fornforskningen.

I följd af hvad vi således anført, antage vi att våra *Bracteater* eller *Hålpenningar* äro till största delen från den period som Myntordningarne sjelfva gifva vid handen. Såsom de äro präglade på särskilda ställen öfver hela riket, hafva de särskilda Myntstäderna blifvit

- i*) Våra Mynt-Cabinetter öfverflöda af sådana eftergjorda mynt, ej blott i Silfver utan ock i Guld!!! Till och med *Berch* kunde ej undgå att gifva åt de såsom nygjorda uppenbart erkända mynt en egen afdelning i sitt annars förträffliga arbete. Ziervogel har bevarat R. R. Grefve Tessins växlade bref med den lärde *Gram* i Köpenhamn om ett mynt som R. R. Frih. Eric Wrangel låtit förfärdiga och sedan helt alfsvar samt till nämnde Herre förärat (*Ziervogel Diss. de Re Num. p. 87.*), hvilken åter ansåg detsamma för den största upptäckt i vår Mynt-Historia.

vit utmärkte med egna figurer, merendels Städernas vapen. Att desse äro gamle, synes af Stads-Sigillerna under gamla Permebref, äfvensom af stadgandet: *Ock hvar Stader hafvi sitt Merkie.* Stads-Lag. K. B. XVI. C. 1 §. — Ofta nyttjades ock Initial-Bokstafven af Stadens namn. I Stockholm, såsom rikets hufvudstad, har från äldre tider utmyntningen alltid varit starkast; och vi hafva således från dess myntpressar största antalet af mynt under olika stämplar. Så är ibland Folkunga-ättens mynt, ett med *Torn* eller rättare *Stadsport* emellan trenne Kronor, ett Stockholms-mynt. Likaledes äro Bracteater, dels med *St. Erics krönta Hufvud*, dels med en *Krona*, Stockholms-mynt. Härom förvissas man icke blott af *Albrechts* och *Sturarnes* mynt från samma Myntstad, utan äfven af Stockholms gamla *Stads-Sigill* och *Sekret*. Det äldsta Sigillet visar en Stadsport med 3 torn, eller Stockholms norra port med omskrift i munkstil: "*Sigillum Civitatis Stokholmensis in Suecia.*" Stockholms äldsta *Sekret* föreställer *St. Erics krönta Hufvud*, med omskrift "*Secretum Civitatis Stokholmensis.*" Utom detta, som förblifvit dess allmänna Vapen än i dag, besinnes Stockholm derjemte hafva ännu trenne Sigiller. I det ena har en *utslagen Ros utan stjelm* varit nyttjad såsom Stadens vapen, dels ensam, dels i förening med *St. Erics krönta hufvud*. Det andra föreställer en

öppen.

öppen *Krona*, som också af ålder varit Upsala Stadsvapen, men äfven af Stockholm, såsom sedermera hufvudstad och Konungasäte, antaget *k*). Dessa särskilda figurer förekomma tildigt på våra gamla mynt och Bracteater, och hafva länge varit bibehållne. Derjemte må anmärkas, att våra Bracteater med *Krona* äro både många och sins emellan olika, hvilket härleder sig deraf, att detta vapen varit nyttjadt icke blott af *Upsala* och *Stockholm*, utan äfven af *Sigtuna* och *Skara*. Här af komma utan tvifvel de olikheter, bestående i en eller tvenne puncter inunder Kronan anbragte, som man på dessa Bracteater blifver varse, och hvarigenom de särskilda Myntstäderna troligen be-tecknades. *Olaus Petri* talar i sin *Chrönika*, om *Sigtuna* mynt, ther 4 små penningar höllo $\frac{1}{2}$ quintin Sölf *l*), men han anför icke något vidare bevis för sin uppgift, och som vi derföre måste lemna i sitt värde. Med mera säkerhet kunna vi såsom *Upsala-mynt* antaga ett äldre

k) *Elers*, Stockholm, III: 227. Dessa mångfaldiga Myntstäder skulle väl prägla enahanda mynt; men dess inre godhet kunde ej alltid controlleras så noga på alla ställen. Någon oreda måtte väl hafva låtit känna sig, hvarföre vi ock i Lands-Lagen träffa följande stadgande: *Tingsmåla* B. C. 32. "Alla saaker for dombruth skulo rättas och bötas öfver allt Sverike *eples eno mynte*, som är *Stockholms mynte*, eller thes värde efter mark och öratat."

l) *Scriptores Rer. Suecicar.* 1. I. c.

äldre mynt, som våra Numismatici velat tillägga *Eric den helige*, och som visar ett *Kors* emellan tre kronor. Upsala Erke-Biskopar och Dom-Capitel hafva af ålder fört och föra ännu i deras Sigill ett *Kors* med krona.

Mångtydiga och ofta nog svåra att bestämma äro våra äldre mynt och Bracteater, som föra Bokstäfver. Att de utmärka Myntstädernas och ingalunda Regenternas namn, såsom man förut förmenat, är ofvanföre nämnt. Således utmärker Bokstafven S. icke Konung *Sverkers* utan Staden *Stockholms* mynt, och derom förvissas vi af jämförelsen med K. Albrechts, K. Carl VIII. Knutsons och Sturarnes mynt. Men *Söderköping* och *Skara*, som också ägt eget mynt, torde ock någon gång hafva fört samma Initialbokstaf. Likaså veta vi nu mera säkert att Bokstafven A. icke är *Amunds Jacobs* mynt, utan ingenting mer och ingenting mindre än *Westerås* Stads (på Latin *Arosia*) mynt, såsom nedanföre visas. Staden Åbo, *Aboa*, förde sedan samma Bokstaf på sina mynt. C. är *Calmar* mynt. O. *Örebro* mynt. L. *Lödöse* mynt. *Lund* har visserligen fört samma Bokstaf, och ägde tidigt *Myntus*, men dess äldsta mynt tillhör Danska Mynt-Historien, och således icke Sverige, för längre tid än Magni Smeks och dess Söners regering II).

Vid

II) Skånes inlösen skedde vid år 1333 (Chronol. 12. Script. R. Svec. I.) och redan af år 1334 har man

Vid M. *Malmö* gäller samma anmärkning *). V. är *Upsala* mynt, W. *Wisby* mynt, och bör upptagas i Svenska Mynt-Historien, då Gottland redan af ålder varit underkastad Sveriges beskydd, ehuru denna ö, under Unionstidens oredor, kom för någon tid under Danmark.

Dessa anmärkningar afbrytas här. För att kunna gå vidare och med den säkerhet, som vi önska att alla sådana undersökningar måtte äga, behöfva vi anställa ännu flere undersökningar, än ämnets vidd denna gång medgifver. Emedlertid torde det af den undersökning, vi redan anstält, vara tydligt, att de Initial-Bokstäfver, som å våra gamla mynt och Bracteater förekomma, efter alla Numismatiska grunder, utmärka Myntstädernas och ingalunda Regenternas namn. Om de Svenska Biskops-mynten, hvilka icke hittills blifvit på ett tillfredsställande sätt utredde, kunna

na

bref, hvaruti talas om *nya Skånska penningar*, (Lagerbring, Mon. Scan. 11: 130). Myntningen i Lund lär redan varit i full gång, ty Erke-Biskop *Carl* i Lund tillägger Domherrarne derstädes 100 mark Penningar, af *myntet i Lund*. Se dess Stadga af år 1334 hos Lagerbr. III: 349. I Waldemars Jordbok (Mon. Scan. p. 26) beräknas Konungens inkomst af Myntet i Lund till 1200 mark Silfver och 8 mark Guld.

*) Ett Waldemars mynt från Malmö med Bokst. *M.* må här nämnas såsom bevis, att Bokstäfverna merendels utmärka Myntstäderna. Jfr. Lagerbr. III: 589.

na vi ännu icke yttra oss med den visshet, som vi anse ämnets vikt kräfva.

Men för att få dessa och dylika omständigheter i vårt Fäderneslands Mynt-Historia utredda, bör man gifva mera agt på särskilda fynds närmare beskaffenhet, än hittills i allmänhet kunnat ske. Hade detta alltid tillförene varit iagttaget, såsom vi för flere år tillbaka haft tillfälle att yttra oss *m*), så skulle man utan tvifvel nu haft att tillgå flera upplysningar, som genom våra fornforskares förutfattade meningar gått obegagnade förlorade. Så kort och ofullständigt än *Brenner* uppgifvit och beskrifvit de fynd af Sveriges gamla mynt, som kommit till hans kunskap, kan man dock finna, att han insett af hvad värde det alltid är, att äga fynden hela och orörda, och redan han beklagar bittert det missöde han så ofta rönt, att endast hafva bekommit några få stycken af stora fynd, som hastigt vandrat i Guldsmedernas degel, innan han hunnit uppspana och rädda något deraf. Af de korta beskrifningar han lemnat, kan dock en och annan upplysning hämtas. T. ex. af 1705 års fynd — det sista i andra Upplagan af hans *Thesaurus* — ser man, att detsamma för det mästa bestod af Kon. *Albrechts Örtugar*, samt *Bracteater* med krönt hufvud och tveklufvet skägg (*bifidæ barbæ*), äfven som med Bokstäfver-

verna A. O. och S. m. fl., och deraf kan man finna, att Bracteater med A. icke gerna kunna vara *Anund Jacobs*, eller med S. *Sverkers*. Likaledes har det stora Westerås-fyndet af år 1791 *n*) lemnat flera viktiga upplysningar. Detta fynd innehöll mäst Folkunga-ättens mynt, och bekräftar ytterligare, att flera mynt som man fört långt tillbaka i tiden, och tillagt Konungarne af föregående ätter, verkligen tillhöra Folkunga-ätten. Sluteligen må jag nämna ett nyare fynd på Söder-Löfsta ägor i Alunda Socken i Upland 1824, hvilket Hr. Bruks-Patronen och Commend. *P. W. Tamm* på Österby, haft den godheten att meddela mig *o*). Det bestod förnämligast af *Sten Sture den äldres* Westerås-Örtugar samt Bracteater dels med St. Erics krönta hufvud, dels de mera sällsynta, med Bokstafven A. under en krona samt två rosor på sidorna. Sistnämnda Bracteater, som *Brenner* och hans efterföljare, orimligt nog, hänfört till *Anund Jacob*, och således velat gifva nära 500 års högre ålder än den verkliga, är icke annat än ett Westerås-mynt under *Sten Sture*

- n*) Det träffades, efter berättelse, i ett större koppar-kärl under en stor sten på Wallby ägor i *St. Ilians* Församling vid Westerås. Min sal. Fader, framl. Consist. Notarien J. Schröder i Westeras, gjorde å stället en eftergräfning och fann flera mynt. Af en bonde i orten har äfven jag sedermera erhållit än flera.
- o*) Dessa mynt hafva sedermera blifvit inlagde i *Grilliska* Cabinetet.

Sture den äldre. Samma Bokstaf A. med två rosor har af ålder varit denna stads vapen, och såsom ett bidrag till medeltidens Heraldik må här nämnas, att en gammal Legend härleder Stadens Latinska namn *Arosia*, *a Rosa*, af en Solros, som växt på den höjd, der Westerås Slott är anlagdt *p*), och till minne hvaraf denna Solros i förening med Initial-Bokstafven A. än i dag uti Stadens Sigill är bibehållen. Detta exempel, tillsammans med dem vi nyss anført om Stockholms och Upsalas äldsta vapen, torde visa, att kännedomen af våra allmänna inrättningars, likasom af våra äldsta slägters vapenmärken, ingalunda är ovigtig äfven i Numismatiska undersökningar.

Af dessa korta anmärkningar, hvilka jag önskar och hoppas att framdeles få tillfälle att vidare fortsätta, förmodar jag, att vigtigheten af fynds noggranna och fullständiga undersökning torde vara ådagalagd, och med detsamma bevisadt, att det är förnämligast på denna väg, som vi kunna hoppas, att få flera mörka och invecklade omständigheter i Historien om våra äldsta mynt efterhand utredde. Om det ock sällan händer, att man kommer att träffa fynd af sådan rikedom på gamla Svenska mynt, som Westerås-fyndet af år 1791, så må dock detsamma visa, huru belönande för vetenskapen en fullständig och omfattande granskning i framtiden

p) *Grau*, Beskr. om Westmanland, p. 147, 152.

tiden kan blifva. Det är i denna öfvertygelse, som jag vördsamt vågat underställa Kongl. Academiens upplysta granskning dessa korta bidrag till en säkrare kännedom af vårt Fäderneslands äldsta mynt. Här återstår ännu ett stort fält att med granskningens fackla öfverfara. De stora skatter, som äro i Academiens förvar, skola en gång närmare granskade och jemförde med de berättelser, som möjligtvis ännu äro qvar från den tid sjelfva fynden träffades, måhända ännu kunna gifva flera viktiga upplysningar.

M. H. Genom den förkofran kännedomen om framfarna åldrar vinner, skola vi värdigt motsvara de förhoppningar Academiens oödlige Stiftare hyste, och som uttryckas i sinnebilden för Academiens verksamhet, att *den mätes efter ljusets framsteg* *) på forskningens bana. Visserligen är här mycket förarbetadt af de stora namn, som före oss varit, men mycket återstår ännu för oss att göra, och mycket skall efter oss återstå för kommande släkter att utreda. Ty så högt är den vetenskapliga forskningens mål, att under rastlöst sträfvande man aldrig bör tro sig hafva uppnått detsamma. *Sane multum illi egerunt, qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt. Multum adhuc restat, multumque restabit.* (Seneca).

*) *Lucis metitur progressibus.*

Secreterarens Svar.

Min Herre!

Det åligger Akademien icke blott att belöna utan äfven uppmuntra verksamhet i forskningar, som bidraga till bildningens förkofran. Denna pligt har bestämt det val, som Akademien sednast gjort till återbesättande af ett ledigt rum bland sina arbetande Ledamöter. Eder tjänst-befattning vid ett af Rikets förnämsta Läroverk och Eder medverkan till utgifningen af våra forntida skriftställare hafva jemte Edra forskningar inom serskildta delar af Fäderneslandet, ofta beredt Eder tillfälle att behandla ämnen, som äfven tillhöra denna Academie. Huru mycket dessa gynnande tillfällen riktat Edert kunskaps-förråd har allmänheten redan tillförne fått erfara och Akademien i dag blifvit öfvertygad genom Eder afhandling om Sveriges äldsta mynt. Då Ni vid dess författande beträdt en bana, der Brenner, Keder, Ziervogel, Berch, Hallenberg, och flere Landsmän, samt Ramus och Thomsen bland våra grannar med stora namn fordra en från vår tids sammanlagda upplysning och erfarenhet härledd säker bevisning, och Ni på häfdernas intyg grundat slutföljderna af samtidens med Edra anmärkningar riktade upptäckter, har Ni ådagalagt, att i denna likasom i annan forsk-

forskning, århundraden från vetenskapens första odling stundom måste försvinna innan sanning och erfarenhet mera fästat blicken på föremålet än på derom uppgjorda förslagsmeningar. Academien har också i Edra undersökningar röjt ett lyckligt bemödande att med säkerhet leda sig fram genom dunklet: Redan äro anvisningar gifne på hvad, som förtjenar uppmärksamhet, och prof af den visshet, som framdrages genom en sträng granskning; med förtröstan kan man förutse att ännu många, för vårt äldre Myntväsende och andra Häfder vigtiga upplysningar kunna vinnas under fortsättningen af Edert arbete, om hvars fulländning Eder ungdomskraft synes gifva väl grundade förhoppningar.

M i n n e

af

Framledne Canzli-Rådet och Riddaren af Kongl.
Nordstjerne-Orden,

ANDERS SCHÖNBERG;

af

SAMUEL ÖDMANN,

Theologiæ Doctor och Profesör, Ledamot af Kongl.
Nordstjerne-Orden.

Insändt till Akademien och derstädes uppläst af Secre-
teraren den 5 November 1822.

Snillet blick och omdömet förmåga äro gåf-
vor af en högre hand. Men, att med jämn
sorgfällighet använda ungdomens flyktande da-
gar, är heder; att med outtröttlig arbetsam-
het genomvandra mannaårens vidgade fält, är
förtjenst; att omsider, fjerran från tidens hvälf-
vande skiften, i lugn tillbringa en sakta fram-
skridande ålderdom, är en sällsynt lycka, som,
då den förenas med välgörande, bereder det
sanna minnet, förvaradt i tacksamhetens sak-

nad. Dessa få rader äro redan tillräckliga att teckna denna Kongl. Academies framledne Ledamot, Canzli-Rådet och Riddaren af Kongl. Nordstjerne-Orden, Herr *Anders Schönberg*, om ock Sanning och Rättvisa icke påkallade en ytterligare gärd.

Förfäders förtjenster fortplantas icke med blotta namnet. För en dygdig Son är dock alltid en ljuf hugnad att höra sin älskade Faders namn nämnas med heder. Denna tillfridsställelse var äfven framledne Canzli-Rådet förvarad. Han föddes den 6 October 1757, på Aspenäs Sätessgård i Westmanland. Hans Fader, Hofjägmästaren *Anders Schönberg*, förenade med utmärkt kännedom af sitt yrke och sorgfällig drift i dess utförande, det icke mindre hedrande namnet att vara en värdig medborgare. Den så kallade *stora Jägten* hade uppstigit till rangen af en vidt omfattande Vetenskap. Under den föga lofvande utsigten att hämma de inhemska Partiernas redan herrskande stridigheter, hade då regerande Konungen omfattat det välgörande nöjet, att åtminstone förringa antalet af skogarnas ströfvande rofdjur. Huru denna, den gode Konungens, föresatts med lyckligare framgång understöddes af Hofjägmästaren *Schönberg*, ses i det utdrag framledne Secreteraren *Loenbom* författat utur *Schönberg*ska Jagt-Journalen och från trycket utgifvit a). Af sin Fru Moder,
Fru

a) Detta utdrag är tryckt uti Bibliothekarien Gjörwells Nya Svenska Bibliothek, år 1762, II Stycket.

Fru Friherrinnan *Gustafva Johanna Friesendorff*, fick den unge *Schönberg* ett godt hjerta till arf och en välgörande verksamhet till föresyn.

Så upplyste Föräldrar kunde ej underlåta att för sin ende Sons värdiga uppfostran använda den ömaste omsorg. Vid blicken af ett rikt fruktbärande träd, sattes ej i fråga, att telningen varit väl artad och väl vårdad. Den unge *Schönbergs* första bildning grundlades i Föräldrarnas hus, till dess han försändes till Akademien i Upsala. Man gör sig ofta obilliga anspråk hos ett högre Lärosäte. Man fordrar derifrån idel lysande snillen och fullbordade fostersöner. De förre kunna ej skapas och de sednare äro ej bräddväxter. Öppet tillfälle, trogen handledning och faderlig uppsyn äro allt, hvad ett Lärosäte kan gifva. Den yngling, som åsidosätter tillfället, förskjuter handledningen och undandrager sig uppsynen, uppfostrar sig sjelf och förblifver det han är. Detta onda kan endast häfvas på de ställen, der oskickligheten erbjuder sin underhaltiga tjänst. På den unge *Schönberg* inträffar icke detta. Vägen till sedlighet var redan hos honom banad. Hans första steg på den väg, som leder till kunskaper, voro riktigt afmätta. Han sökte sin första bekantskap med de språk, som förvara nyckelen till den högre lärdomens förråd. I synnerhet vinnlade han sig att riktigt och med lätthet tala det tungomål, som från

det fordnä Latium utgått och blifvit de Lär-
das föreningsband. Född med en själ, som al-
drig öfverlemnade sig åt makligheten att tro,
aldrig skydde undersökningens mödor, sökte
han vid Philosophiens yttersta gräns den led-
ning, som reder de första begreppen och be-
fäster omdömet stadga. En tydelig verkan
deraf framlyser i allt, som flutit utur hans pen-
na *b*). Det är nu mera sällsynt att träffa en
uppväxande ädling på den ban, som var den
unge *Schönbergs* nöje. Han var nu snart
förberedd att deltaga i de ordväxlingar, som
från Academiens Cathedrar den tiden anställes
öfver idel fruktdigra ämnen. Det var honom
ett särdeles nöje att der ofta låta höra sin röst,
som aldrig fördjupade sig i bardalekar, men
ej heller i förtid efterskänkte det ringaste af-
steg.

Hans första utsigt riktades åt Lagfarenhe-
ten; men såsom hans Philosophiska blick icke
stad-

b) Ett bevis af *Schönbergs* Philosophiska kunskaperses
af en Afhandling, som läses i Herr *Gjörwells* Svenska
Mercurius, 1763, månaderna April och Maj, under
titel: *Tänkar öfver den af Kongl. Vetenskaps- och*
Vitterhets-Academien i Berlin för år 1763 till be-
svarande uppgifna fråga, om Metaphysiska sanning-
gar i gemen, och i synnerhet om de första Grundsan-
ningarna af Naturliga Theologien och Moralen kun-
na förefällas med samma öfvertygande klarhet och
visshet, som Geometriskä Sanningar, och i fall de
det icke kunna, frågas af hvad egenkap deras vis-
het är, till hvad grad de kunna hinna, och om gra-
den gör tillfyllest till öfvertygelse.

stadnade vid Lagrum och paragrapher, utarbetade han sjelf en Academisk afhandling: *De indole poenarum in jure Patriæ*. Criminal-lagfarenheten syntes honom vara ett värdigt ämne, som öppnade tillfället att anställa egna undersökningar, då en *Nehrman*, en *Montesquieu*, en *Beccaria* ännu icke utbreddt sitt ljus och sina kunskaper. Sättet att afmätta straff efter brott och lämpa dem efter rätta ändamål, har ännu icke upphört att vara ett vigtigt mål för Lagstiftares forskning. I detta ämne ingå så många särskilda betänkligheter, att en allmänt användbar regel sannolikt må anses såom ett länge uteblifvande fynd: *Schönbergs* rika förråd gjorde hans afhandling så arkdryg, att han blott hann utgifva och försvara den första delen c). Sedan han år 1754 lemnat Academien, utgåfvos de två öfriga under hans namn af Professorn, Doctor *Solander*, åt hvilken de voro öfverlemnade, att göras gagneliga, såsom en qvarlefva af *Schönbergs* öfverlopps-flit.

Den tidens föga utsigt af befordran vid Academien föranlät honom att, vid Svea Hofrätt, låta sig inskrifva såsom Auscultant; men hans verksamma håg förde honom snart från hufvudstaden att öfva pennan till Protocols förande vid Härads- och Lagmans-Ting, samt vid andra förrättningar, som i en Landsort förekomma. I synnerhet må nämnas, att han förde

c) d. 22 Junii 1754.

de Protocollet vid den mödosamma gränsläggningen emellan Södermanland och Östergötland. Men snart visade sig en stark brytning emellan hans förra stillasittande lefnadssätt och det nödtvång, som ålade honom, särdeles vid Syner, att utan val af årstid och väderlek, i skog och mark blottställas för mödor, oförenliga med hans hälsa. En ådragen och fortvarande sjuklighet afskar honom utsigten att kunna sköta det kall, hvartill han sig beredde. Landtbygdens rättsökande voro egenteligen de, som dervid gjorde största förlusten. Den mannen, som ägde så ljus blick att urskilja det rätta, så mogen kunskap att bedöma det, så ädelt hjerta att gifva det, nödgades af en vacklande hälsa att vända sig till Kongl. Canzli-Collegii Litteratur-Stat. Det hade från ungdomsåren varit hans håg att gagna med pennan. Han hade oupphörligt, för sin öfning, uppsatt små afhandlingar, om hvilka han dock fälde samma omdöme, som *Hume* om sina första skrifter, att de voro dödfödde. Dessa foster hvilade derföre i sitt aflingstillstånd; men de framkommo sedan efterhand, i den mån de blifvit fullgångne. Våra högre Lärohus saknade en behöflig bok till undervisning i Naturlagen och Sedoläran. Till Skolornas tjenst utgaf han derföre en väl utarbetad *Inledning till denna Vetenskap d)*. Baron *Holberg* hade, efter *Plutarchi* mönster, utgifvit märkvärdiga Personers jemförelser. Deraf uppmuntrades

Schön-

Schönberg att författa och i tryck meddela: *Hjeltars sammanliknade Historier på Baron Holbergs sätt*. En myckenhet Historiska afhandlingar inflöto i Bibliothekarien *Gjörwells* då började Svenska Mercurius, som en tid hade den outtrötteliga *Schönberg* till offentligentligen nämnd medarbetare *e*).

Vid den märkvärdiga Riksdagen, åren 1755 och 1756, tillät den unge *Schönbergs* minderårighet honom icke att deltaga i Riddarhusets öfverläggningar. Han var dessutom främling i de tvister, som den tiden satte sinnen i jäsning och ofta medförde viktiga följder. Hans bekantskap hade aldrig sträckt sig till de kretsar, der dessa Högmål verkade söndring och nit. Hans Fader, som ständigt varit Holstenska partiet tillgifven, hade icke bivistat någon Riksdag sedan 1738, då de gamle Holstenarne väl voro Grefve *Tessin* tillgifne, men, ehuru de icke hörde till Hofpartiet, dock icke allmänt älskade 1719 års Regerings-anstalter. Alle kloke män började redan frukta, att frihetens missbruk kunde sönderslita de nog lösa band, af hvilka hela byggnaden borde sammanhållas. Sådane voro ock de tänkesätt, som tidigt inplantades i *Schönbergs* sinne. Hans Academiska tid hade haft annan sysselsättning än Politikens brytningar. Nära intill strids-

e) Två delar, tryckte år 1756, på Directeuren Salvii förlag, i hvilken Lärda Tidningar redan flera stycken af *Schönbergs* hand influtit.

stridsfältet fann han nu, vid nämnde Riksdag, ämnen till betraktelser, som dittills varit okände för hans öfverläggning. Här uppträdde nya föremål ej allenast för eftertankan, utan ock för ögat. Han liksom uppvaknade utur det slummer, som icke låtit honom tvifla, att verlden, under en stadgad frihet och laglig Regering, skulle bibehålla den skepnad, som visat sig i hans böcker. Hans tjänstgöring vid Riddarhusets Canzli öppnade honom nya åsikter, och han skådade nu helt annat, än det han sett i sitt läsrum. Sannolikt läste han nu icke utan allt intryck en *Ihres Aca-*
demiska afhandlingar, de Victima publica, de
poenis innocentum, som vid den tiden väckte så mycken uppmärksamhet. Åtminstone är anledning att sluta det af vissa drag i *Brefven af*
Menalcas, hvilka han efter Riksdagen utgaf, sedan han återgått till sin bok och sin penna *f*).

Det stillasittande lefnadssätt han nu vidtog, var ett nytt gift för hans hälsa. Hans sjuklighet tilltog, och han begick det stora misstaget att söka bot i fördubblad flit med fördubbladt nattvak. Med de fortvarande krämporna förenade sig en tillsatts af Mjältsjuka, som alla plågor förstorar och alla smärtor fördubblar. Vid ett dylikt anfall sammansökte han

f) Införde i Svenska Mercurius 1759. Endast första delen utgafs. Ett stycke af andra delen, *Bref om ett godt hjerta och flort förstånd, och deras värde för hvarandra*, infördes i Svenska Magazinet år 1767.

han sina handskrifter och öfverlemnade flera Band åt lågorna. Sådana offer ske endast i de stunder, då sinnet, sig sjelft omäktigt, inlåter sig i företag, för hvilka det, vid ljusare ögonblick, icke kan göra sig nöjaktig reda.

Imedlertid hade Sverige inlåtit sig i det stora Förbundet, som snart sagdt öfver hela Europa spridde Sjuårakrigets härjningar och elände. Finska krigets olyckor voro förgätne, och lysande förhoppningar framkallade Svenska vapnen från den vanlotten att hvila på roten. Utrustningar påskyndades. Troppar öfversändes till Pomern och krigsoperationer begyntes, hvilka dock alltid lyckligare utföras, der ett land icke söndras af delade tänkesätt. Onekligt är, att en *Lantingshausen* och en *Horn*, en *Ehrensward* och en *Pechlin*, gjorde allt, hvad skicklighet och mod förmå åstadkomma för vapnens ära. Den Svenska Arméen förskonades väl för de stora drabbningar, som gifva stora Lagrar och stora sår; men äfven det lilla kriget, ehuru gismildt på smärre Lagrar, underlåter dock icke att tära. Svenskt blod göts väl icke i sådana strömmar, som höljde fälten vid Torgau och Zorndorff, Hochkirchen och Rossbach; men Svenska Banken nödgades deremot att vidkännas desto starkare uttömningar. Tre år framskredo, som gäfvu utrymme att läsa Tidningar med anställda betraktelser, och en ny Riksdag instundade med den bekymmerfulla omsorgen att bota det, som ej mera kunde ändras. År

År 1760 hade *Schönberg* ännu icke uppnått den ålder, som öppnar tillträdet för Ridarhusets medlemmar. Men hans skicklighet var bekant och man låtsade glömma Ordningens föreskrift. Man kände hans insigter och behöfde hans arbetsamhet. Man efterskänkte således stillatigande ett år åt den öfveråriga förtjensten. Alltsedan näst föregående Riksdag hade *Schönberg* inom sig alfvarligen öfverlagt de förbindelser, som åligga en sitt Fädernesland älskande Riksdagsman, och fattat det oryggliga beslut, att, utan deltagande i Partiernas gnistrande stridigheter, endast följa sitt bästa vett och renaste samvete. Ett bevis, att han ofullkomligt kände sitt tidehvarf. Om det varit honom tillåtet att önska sig någon magt, så hade han helt visst icke valt någon annan förmåga, än den att släcka. Men han rönt snart sitt misstag. En medelväg var icke tänkbar i en tid, som ropade: Allt eller Intet. Det var icke möjligt att med foglighet hejda ett motstånd, som trotsade magten. Han tröttnade dock icke att förspilla hvad hans förstånd och hjerta fann gagneligt och klokt. Det var 1765 års Riksdag, som först lärde honom att inse nödvändigheten af *Solons* lag.

Vid 1760 års Riksmöte fick *Schönberg* sin plats i den Stora Särskilda Deputationen, som egenteligen var ämnad emot Rikets Rådsherrar, i afseende på Pomerska kriget. Lyckligtvis besörjde Secreta Utskottet i så god tid det,

det, som åsyftades, att Deputationens betänkande icke blef infordradt. Bland de flera Lagfrågor, som tillika voro åt Deputationen öfverlemnade, företogs endast den om Skrif- och Tryckfriheten. Den anförtroddes åt ett Utskott, hvars Ledamot äfven *Schönberg* var. Före den tiden hade Tryckfriheten icke några af Lag bestämda gränsor. Man gifver ej Lagar mot oförmodade brott. Ännu hade man ej haft betydande kännningar af den kitsliga lystnaden att, under upplysningens namn, lossa Religionens heliga och Samhällets välgörande band. En fri yttringsrätt tillhörer väsendteligen hvarje fri medborgare; men beklagligt är ock det tillstånd, som ådrager behovet af bojor. Frihetens missbruk utmärker alltid ett folk, som ännu ej mognat till frihet. *Schönberg*, nitisk för all skälig Tankefrihet, uppsatte ett Betänkande, som vann Deputationens odelade bifall. Ämnet blef dock icke den Riksdagen afgjort. Ständerne uppsköto det till nästa Riksdags Stora Deputation, då den sedermera utgifna Förordningen utarbetades, som undergick flera förändringar, till dess omsider nu gällande Lag inflöt år 1812 i Grundlagen. Oaktadt flera inträffade sjukdomsfall fortfor likväl *Schönberg* att vara verksam, äfven i Kammar-Ekonomi-Deputationen, hvilken han var utsedd att biträda.

Vid Riksdagens slut anmältes *Schönberg* af då varande Hof-Canzleren *Carleson* att
blifva

blifva Hans Kongl. Höghets Prins *Carls* Informator. Flere Herrar af anseende erbödo sitt biträde, det likväl *Schönberg* sig undanbad. Han hade fattat det beslut att i enskildt lugn vara gagnelig. Men en så godkänd man kunde icke lemnas utur sigte. Förrän Ständerne åtskildes, hände honom den hedren, att, utan all egen åtgärd, utnämnas till Historiographus Regni. Denna befordran instämde närmare med hans tänkesätt, än en plats vid Hofvet. Den var dock icke förenad med särdeles förmån, emedan han, för inträffande omständigheter, ända till år 1724 nödgades afbida lön.

Att utarbetningen af K. *Carl* XI:s Historia blef honom uppdragen, var en plan, uttänkt af dem, som understödt hans befordran, och ville sätta honom på en plats, värdig hans kunskaper och forskningsblick. Man ville anvisa honom ett tidskifte, måhända det mest märkvärdiga, sedan *Gustaf Eriksson* frälste Riket undan utländskt våld och ryckte en blodig spira utur Tyrannens hand. Ett Rike, utur sitt grus upprest till sjelfständighet, men nedböjdt under bördan af sin ära; nedsänkt i vanmagt under besungna segrar och fördjupadt uti inhemsk brist under utländska eröfringar; ännu blödande af mångåriga krig och föga heladt under en tadlad Förmyndare-Regering; en ung Konung med stora natursgäfvor, men måttlig uppfostran; en Räfst, hvil-

kens

kens billighet svårligen bestrides, men hvil-
kens stränghet svårligen bemantlas; ett förän-
dradt Regeringssätt med förändrade Statsför-
bindelser; en. Envåldsmagt, som rådfrågade
Ständer, och ofria Ständer, som talade frihe-
tens språk; ett vidt utseende krig, med föga
tillgångar fördt till ett fridsslut utöfver för-
hoppning; en lysande ära att bilägga de mäg-
tigaste Rikens stridigheter; en samlad Riks-
skatt, helt visst icke ämnad att bortsmälta ut-
om Rikets gränсор; hvilken tafla för en Svensk
Historiograph, för en *Schönberg*, som, i
Företalet till 1682 års Riksdagshandlingar, så
skickligt utvisat kosan att föra en trygg köl
emellan detta farvattens klippor! Men Riks-
Historiographen *Schönberg* syntes ej särdeles
hågad att med lodet i hand pejla detta djup.
Philosophen *Schönberg* önskade heldre syssel-
sätta sig med granskning af Styrelser och La-
gars verkning på Staters hvälfningar, tänkesätt
och odling; med betraktelser öfver Samhällens
ursprung, uppkomst och fall. Han förutsåg
de hinder, som skulle möta en oväldig teck-
ning af *Carl XI:s* tidehvarf. I Riks-Archi-
vet uppsökte han dock en myckenhet hit hö-
rande Skrifter, med hvilka han riktade Loen-
bomska Handlingarna till K. *Carl XI:s* Histo-
ria. Han nyttjade dem äfven sjelf till en länk
i det större verket om *Sveriges särskildta Rege-
ringssätt*: Ett arbete, som blott till en del
sett ljuset och oförtjent hvilar en glömd kvar-
lefva af *Schönbergs* mångåriga flit.

Vid den tiden sysselsatte man sig med bekymmer öfver Svenska Undersåtares minskning genom förmenta utflyttningar. Kongl. Vetenskaps-Academien utsatte en prisfråga, med belöning för den, som grundligast utredde orsakerna till en för Riket så skadlig utvandring. Ett ämne, som visserligen varit af vigt, så framt det icke varit utan grund. Det är ej Svenska Infödingens sak att utflytta; och om det sker, så beledsagas han, såsom Schweizaren, af en trånad, som med oblidkelig stränghet återförer honom till sitt hem. Det var en *Wargentiu* förbehållet att häfva denna fördom. Imedlertid inkommo flera Svar, och bland dem ett af Riks-Historiographen *Schönberg* g). Om den utdelade belöningen voro Allmänhetens tänkesätt delade. Bland de ingifne Svaren befann sig onekligen ett, som framför de öfriga väckte uppmärksamheten, med lifligaste stil, vidsträckt kännedom och alldeles nya åsikter. Men Satiristens små hugg och Partisanens icke nog höljda anda föranlät Academien att belöna några redan väl kända sanningar i alfvarsam drägt. *Schönbergs* ingifna svar ådrog honom en strid med den frimodige Prosten *Chydenius* h). Den slutades med den ovanliga upplösning, att en förtrolig vänskap från den tiden förenade dessa män.

En

g) Det trycktes år 1764.

h) *Schönbergs* vidlöftiga men saktmodiga Svar trycktes år 1765, under titel: *Bref till C. R. W. H. H. A.*

En efterlängtd frid stillade nu Europas strider, med de vanliga preliminära Artiklarne: en evig glömska af det framfarna, en evig vänskap för det tillkommande, och ett återställt Status Quo; härjade länder, uttömda Skattkamrar, bortsofade krigshärar och tusendetals oskyldiga, i armod nedsänkta undersåtare, oberäknade. Af sitt läge undgick väl Sverige det missödet att handteras såsom ett Saxen, ett Schlesien, ett Meklenburg. Dess förluster voro dock stora och dess vinst ingen. Men inom Riket var fridsstiftningen ännu fjerran. Flere vältänkande män insågo och beklagade den dageligen växande oredan med dess sannolika följder. Det förblef alltid en erkänd sanning, att lagar svårligen uppnå all fullkomlighet. Dem vidlådar vanligt någon brist af den menskliga ofullkomlighet, som dem föreskrifver. De handhafvas af menniskor, just icke alltid renade från böjelsen att Lagars ändamål afböja. Man hoppades ännu kunna med små jemnkningar åtminstone vinna någon förbättring i de olägenheter, som den tiden alstrade söndring och ständigt ombytliga författningar. Till nästkommande Riksdag hade *Schönberg* utarbetat en afhandling i detta ämne. Hans grundeligt utförda arbete om *Lagrums verkställighet och enskilda tvisters obehöriga upptagande bland Riksdagsmål*, förblef en spild möda i).

Det

i) Ett utdrag af Stora Deputationens betänkande i des-

Det Riksmöte, som inföll 1765, gaf *Schönberg* nog sysselsättning. Hans första göromål var att uppsätta *förslag till Instruction för Secreta Utskottet*. Det blef ock vanligt hans lott att författa alla förekommande Expeditioner. Han försummade dock icke den plats man gifvit honom i Ekonomi Deputationens Kammar-Utskott. Vid de rörelser, som utbrusto mot Växel-Contoiren, utgaf han *Bref från en Landtman om Rikets och Medborgares rätt*. Rikshushållning var då ordningen för dagen. *Schönberg* ville meddela en behöflig ledning, och utgaf ett stort dictamen om *Svenska Hushållnings- och Finance-Systemerna ifrån år 1738 k*). Men då varande Ständer hade uppgjort ett eget System. Rikets genom kriget ådragna refvor fordrade ett kraftigt medel. Man trodde sig finna

sa ämnen utgaf *Schönberg* med sitt Företal, under titel: *Handlingar, som utvisa, huru Ledamöter af Riksfens Höglofliga Ständer tillförene tänkt i de ämnen, som från Höglofliga Secreta Utskottets sammanträde med Secreta och Justitie-Deputationerna nu senast äro uppgifne om våra Lagars verkställighet, hvaraf lärers befinnas, att dessa nu uppgifna ämnen icke innehålla hvarken något nytt, ej heller något olagligt*.

k) Den 15 Martii 1766. Det återopas af Herr Canzler uti dess *Memoires pour servir à la connoissance des affaires Politiques et Economiques du Royaume de Suede*, och är tryckt tillhopa med Hans Excellences Grefve Axel Fersens och de fleras Memorialer och Dictamina mot Secreta Utskottets Betänkande i det ämnet.

finna det uti stränga efterräkningar, starka indragningar och en med tömar styrd Växel-Curs. *Schönberg*, som insåg följden af brådstörtande medel, underlät icke att i smått motverka, genom det slags skrifter, som försvinna med det tidehvarf de åsyfta, och ofta dö med dagen. *Alströmers*, med outtröttlig omsorg och Rikets stora tillskott, gjorda inrättningar förföllo. Manufacturisten suckade, Bergslagen ropade, och Sverige gaf det oerhörda Skådespelet, att under en lefvande Konung, en half dag befinna sig utan Styrelse. En Riksdag, detta ofta försökta, men icke sällan svikande Universal-medlet, skulle nu upprätta allt. En utvidgad Tryckfrihet satte i omlopp Skrifter om Riksdagskallelsens behof och behörighet. *Schönbergs* penna kom nu åter i rörelse. Han näpste *Philolalus Parrhesiastes* l), och motade den mera grundliga *Upplýsningen för Svenska folket* m). Detta högmål i Svenska Jus Publicum behandlades sedan med manlig penna, förd af dåvarande Canzli-Rådet *Oelreich*, som varit Censor Librorum och visade, att han varit sitt kall vuxen n).

XIII Del.

X

Hvar-

l) I en skrift kallad *Antiphilolalus Parrhesiastes*.

m) I Protocollet på Riddarhuset den 25 April 1772 har äfven det mot skriften: *Upplýsning för Svenska Folket* influtit, i anledning af de anklagelser, som då skedde mot Herrar Riksens Råd.

n) Tankar öfver ett Högmål uti Svenska Jure Publico eller Rikets Styrelse-Lagar m. m. Stockholm 1769.

Hvarken ohälsa eller oblid årstid hindrade *Schönberg* att bivista den Riksdag, som år 1769 begyntes i Norrköping. Han biträdde der Handels- och Manufactur- samt Justitiæ-Deputationen. Riksdagens Krönika visar, att han der icke var overksam. Stridskrifter regnade. Flere af dem, som syntes behöfva rättelse, besvarades af *Schönbergs* penna. Han ifrade isynnerhet mot Riksdagars Lagskipnings-sätt och visade olägenheterna, att der inblandade enskilda mål. Men en mera grannlaga fråga föranlät honom att utgifva: *Bevis, att Lagstiflande magten i ett fritt Samhälle är bunden vid Lagar o*). Huru ömt detta ämne låg honom på sinnet, ses deraf, att han efter Riksdagen utgaf ett vidlöftigt Försvar af de tankar han härom yttrat *p*). För sina vänner har han betygat, att denna Riksdag var den arbetsammaste han dittills bivistat. Sjelfva nätterna användes utan sömn, för att fullgöra dagarnas fordringar. Under allt detta omgicks han med det oupplösliga Problemet att hämma tidens oreda med bestånd af oredans ordsak. Hans goda minne tillät honom icke att längre utsträcka sin blick.

Konung *Adolph Fridric den Mildes* dödeliga frånfälle gaf nu den djupt sorgeliga anled-

o) Utgafs anonymt.

p) I tre stycken, införda uti Gjørwells *Aristarchus*, 3 och 4 Delen, N:o 10—32.

ledningen till ny Riksdag. Den nyss på Thronen uppstegne Konungen var stadd på Utrikes botten och emottog första hälsningen i Frankrikes hufvudstad. Han skyndade åter till sitt folk och tilltalade Rikets i sorgflor samlade Ständer med Svenska språkets hela styrka och fullkomlighet. *Schönberg* närvarande deltog i Rikets djupa saknad och höga förhoppningar. Hans verksamhet blef strax tillitad. Hans plats i Secreta Utskottets Secreta Deputation lät honom biträda vid utarbetningen af den nye *Könungens Försäkran*. Under oupphörliga uppmaningar, gifne från Thronen, till enighet, utkastades då och då oenighetens frö. *En Adelsmans Tankar om Frälse och Ofrälse Ståndens rättigheter i befordringsmål* q) framkastades såsom en eldbrand, den *Schönbergs* hand likväl strax var färdig att släcka. *En Sundblads* project till *Instruction för Justitiæ Canzleren m. m.*, hotade med en större våda, den *Schönbergs* vaksamhet afböjde r). Den 21 Augusti 1772 började Sverige andas ett nytt tidehvarf med frihet bunden vid Lagar och Säkerhet tryggad med motvigt.

X 2

Vid

q) I anledning af en Vice Presidents tillsättande i Åbo Hofrätt.

r) Tryckt 1772 under titel: *Tankar vid Borgmästarens och Riksdagsfullmäktigens, Herr Johan Sundblads Project till Instruction för Justitiæ-Canzleren och Hof-Rätts Advocat-Fiscals-Sysslornas förvandlande till Pro-Cancellairer.*

Vid 1778 års Riksdag deltog han i Rikets allmänna glädje och utredde det laggranna ämnet om skillnad i sättet att handtera Statsbrott och andra förbrytelser. De två följande Riksdagar hindrades han att biva, 1786 af ett tillstötande Sjukdomsfall, 1789 af en sträng vinter. Men grannskapet med Gesle tillät honom att år 1792 för sista gången deltaga i Fäderneslandets Riksmöten.

Schönbergs förtjenster kunde ej undgå en uppmärksamhet, som tillskyndade honom talrika och hedrande uppmuntringar.

År 1767 blef han af K. Vetenskaps-Academien kallad till dess Ledamot. Vid sitt Inträde talade han om *Grunderna till näringars uppkomst och förfall i Borgerliga Samhällen*; vid Præsidi nedläggande 1772 om *Näringarnas inbördes förbindelse*. Flere små stycken inflöto i Academiens Handlingar. Egenteligen var han icke Academiens arbetande Ledamot. Men med Tio förträffligt utarbetade Åminnelse-Tal förtjente han namnet att anses såsom Academiens Historiograph s).

År

s) Öfver-Presidenten m. m. Edvard Carleson, 1767. Lector, Doctor Nils Gissler, 1772. Presidenten m. m. Carl Piper, 1772. Hans Excell. Riks-Rådet Grefve Carl Löwenhjelm, 1773. General-Majoren, Baron Jacob von Eggers, 1773. Prosten S. Fr. Hjortsberg, 1776. Hans Excell. Riks-Rådet Grefve Hennig Ad. Gyllenborg, 1778. Banco-Commissarien Bengt Bergius, 1785. Hans Excell. Riks-Rådet

År 1770 utnämndes han till Ledamot af dåvarande Uppfostrings Commission. En grundelig Skrift om detta vigtiga ämne vann H. K. Höghets, Kronprinsens nådiga bifall och beredde honom denna heder *t*).

År 1773, vid denna K. Academies nya Stiftelse, kallades han af Dess Höga Stiftarinna till medlem. Hans Inträdes-Tal afhandlade i korthet *Orsakerna till Vitterhetens olika öden i särskildta tidevarf u*). Hans afhandling om
Grun-

Grefve Carl Scheffer, 1788. Hans Excell. Riks-Rådet Baron Carl Sparre, 1796. Dessutom minne af Öfver-Ståthållaren m. m. Baron Lantingshausen. K. Vetenskaps-Academien hade utsatt detta till Prisskrift. Belöningen tillföll Herr Edvard Gyllenstolpe; men såsom Akademien betygade sin önskan att hafva haft två belöningar att utdela, lät Schönberg trycka sitt täflingsstycke år 1771. Vidare: Regerings-Rådet Sandbergs Lefverne, tryckt i Nya Svenska Bibliotheket, Band. II. Stycket VII. Afhandling om Lars Skytte, som ifrån Svensk Minister i Portugall blef Franciscaner-Munk i Rom; tryckt i Kongl. Bibliothekets Handlingar om Lärda saker. Äfvenså flere skrifter: *Afhandling om förbund mellan Stater*; tryckt uti Gjørwells Stats-Journal, sid. 71 f. *Bref om rättskaffens Patriotisme*; tryckt 1775 i Skriften: Addersen. *En Landtmans tankar om Nationel klädedrägt*; tryckt 1773.

t) Utkast om det allmänna Uppfostringsfättet, öfverlemnadt till H. K. H. Kronprinsens och den Höglofliga Uppfostrings-Commissionens Nådigafla och Höggunfliga pröfning. Tryckt år 1770.

u) Tryckt både särskildt och i K. Academiens Handlingar.

Grunderna att förtjena namn af en Stor Man tillskyndade honom det större Belöningspriset, ehuru han derom icke täflat v). Han undanbad sig belöningen, såsom icke åsyftad.

Efter Landshöfdingen Baron *Tilas* förordnades han af Kongl. Maj:t till Riks-Heraldicus; en nåd, hvilken han sig beredt med den grundeliga kännedom han i denna Lärdomsgren redan ådagalagt x).

År 1776 benådades han med Canzli-Råds Fullmagt, och år 1777 med Kongl. Nordstjerne-Orden.

Dessutom tillegnade sig Patriotiska Sällskapet, samt Sällskapet Pro Patria och Kongl. Vetenskaps- och Vitterhets-Sällskapet i Göteborg hans namn. Det sistnämnde Sällskaps Handlingar prydas af två Historiska stycken från *Schönbergs* hand y).

För

v) Tryckt i K. Academiens Handlingar, Bandet 3. Öfversatt på Tyska.

x) *Om Heraldikens öden i Sverige.* Tryckt i Svenska Mercurius 1757, månaderna Julius, Augustus, October.

y) 1:o *Anmärkingar vid en dit inlemnad Skrift om Konung Ingiald Illråda, samt om tiden till midvinters-offret och Alshärjar-Tinget i Upsala under det Hedniska Tidelvarfvet.* 2:o *Anmärkingar vid en år 1771 utgifven Skrift om Svenska Ministrens förhållande och ursprunget till det 1741 började kriget med Ryssland.*

För sin ålderdoms lugn hade *Schönberg* utsett en honom tillhörig egendom, Åsberg i Gestrikland och Fernebo Socken. Der tillbragte han tiden med skådning af tidens händelser, betraktelser och lärd Brevväxling.

Hans själ tänkte med styrka och rönte med värma. Hans penna, måhända något flödande, frambar uttänkta sanningar med rent språk, ledig gång och städad ordning.

Hans Religionssatser utmärkte sig med grundelighet och strängaste Renlärighet. Sin tro bevisade han med vandel, sitt hopp med lugn.

Hans ägtenskap med en älskad Maka, Fru *Elisabeth Margareta Hjerta*, hvilken han hade den sorgen att öfverlefva, välsignades icke med arfvingar. Nödens barn voro honom tillottade. Ett ädlare Fadersnamn kan icke bäras.

De medicinska kunskaper hans vacklande hälsa nödgat honom att inhämta, tillskyndade hans lidande grannar råd, biträde och understöd.

Sitt ansenliga Bibliothek delade han emellan Gymnasierna i Gefle och Hernösand. Det förra skulle, enligt Donations-Brefvet, först uttaga hvad der saknades. Det sednare skulle emottaga återstoden. Med denna Donation följde inga Handskrifter. Deras öde är obekant.

Hans verksama lif utslocknade d. 6 April 1811; men hos Fäderneslandets och Lärdomens vänner, som lärt känna hans Patriotisme och kunskaper, samt hos Enkor och faderlösa, som njtit hans omsorg och välgörande, skall *Schönbergs* minne sent utslockna.

Lefvernes - Beskrifning

öfver

Framledne Riks-Archivi-Secreteraren och
Riddaren af K. Nordstjerne-Orden,

CARL JOHAN STRAND;

af

OLOF SUNDEL.

Uppläst i Kongl. Vitterhets- Historie- och Antiquitets-
Academien den 6 Maji 1828.

Carl Johan Strand var född omkring år 1728 i Södermanland. Äldste Son af Kyrkoherden i Lerbo, Olaus Olai Strand, och Maria Elisa Ört. Yngre Brodern Olof dog ogift, såsom Kyrkoherde i Fogdö och Helgarö 1782, och en Syster Maria Elisabeth var gift med Prosten och Kyrkoh. i Mörkö, Mag. Jöns Hägerstedt. Det är icke bekant, om den unge Strand inhemtat sin första undervisning i sina Föräldrars hus, under enskild Handledares vård och tillsyn, eller om han vid allmänt Läroverk njutit undervisning. Det förra synes dock troligare.

gare. De enda kände omständigheter, i afseende å hans studier vid Upsala Academie, är den att han tillika med sin yngre Broder blifvit inskrifven till Student i Febr. 1739 och efter undergången Philos. Candidat-examen i Mart. 1749, promoverad till Philos. Magister d. 15 Juni 1752 sedan han förut, under Prof. P. Eckermans Præsidium, disputerat pro Exercitio 1746, och år 1750 pro Gradu, under Prof. Nils Wallerius. De följande åren mellan 1755 och 1757 använde Strand sin tid på ett nyttigt och hedrande sätt såsom biträde åt då varande Prosten och Kyrkoh. i Nyköping, sedermera Biskopen i Strengnäs, Doct. Jacob Serenius, hvilken då var sysselsatt med utgifvandet af sednare upplagan af sitt Engelska och Svenska Lexicon *a*). I Företalet lemna Serenius derom följande hedrande omdöme: ”Min aftagande syn har väl icke velat tillåta mig att alltid öfverse och rätta Correcturs-arken; men angelägen att få denna brist uppfylld, har jag skaffat mig till hjälp en af den vidtberömde Herr Ihres Lärjungar, Magister Carl Johan Strand, hvilken i Correcturen varit ganska noga och i Critiken så lycklig, att hans slit och färdighet i de gamla språken lär med tiden tillskynda det allmänna mycken båtnad.” Det är allmänt känt att Serenius

a) C. R. v. Stjernmans Memorial till Cancelli-Collegium d. 12 Mars 1761. Jfr. Gjörwells Sv. Mercurius 1752. S. 1183.

renius i bemälte sednare upplaga af sitt Lexicon härledt mera än 2400 ord till deras rätta ursprung ifrån det äldre Göthiska Språket samt visat förvandtskapen emellan Engelskan och de öfrige språkarterne af Germaniska stammen. Derjemte har Serenius upptäckt betydliga misstag uti flere bekante och berömde Etymologers, såsom Jernii, Menagii o. fl. arbeten *b*). Ryktet har äfven tillagt Strand en icke obetydlig del i dessa undersökningar; hvilket icke heller motsäges af nyss anförde Serenii eget yttrande.

Försedd med grundeliga insigter i äldre och nyare språk, Historien och öfrige kunskaps-grenar, samt med hedrande betyg om skicklighet, sökte Strand inträde i Konungens Canzli, der han den 21 Febr. 1758 blef antagen till E. O. Canzlist vid Riks- och Antiquitets-Archiven. Året derefter kallades han af Kongl. Amiralitets-Collegium till Lärare i Geographien och Engelska språket för Cadett-Corpsen vid Örlogsflottan i Carlscrona, hvilken befattning han icke emottog. Förordnades samma år den 31 Dec. till Copist vid Riks-Archivum, hvar-est han ej mindre ådagalade prof af insigt uti de till samma verk erforderlige kunskaps-grenar, än flit och idoghet i de honom anförtrödde förrättningar. Befordrades 1761 d. 17 Mars till Canzlist derstädes med Copist lön. Hans förman, Canzli-Råd. von Stjernman har i dess
nyss

b) Se Sv. Mercur. 1757, Oct. S. 581.

nyss anförde Memorial för 1761 intygat, att Strand, utom sina tjenstebefattningar i Archivet ifrån inträdet derstädes såsom okänd författat och af trycket utgifvit tvänne Lärda afhandlingar, den ena i Svenska Historien, den andra rörande Svenska språket. Med den för-ra åsyftas tvifvelsutän en år 1759 på 62 sidor 2:vo af trycket utgifven Brefvexling mellan tvänne vänner, angående ett nyligen i Upsala utkommet Bihang, tillegnad Canzli-Rådet Joh. Ihre, innehållande anmärkningar öfver von Stjernmans Præsidiij Tal i K. Vetenskaps-Academien i Stockholm 1759, om de Lärde Vetenskapers tillstånd i Svea Rike, under Heden-doms- och Påfvedöms-tiden. Warmholtz c) intygar, att Stjernman vid detta Svares författande tagit Strand till sitt biträde, samt att bägges skriftsätt och ordalag deruti nogsam-t igenkännas. Strand yttrar bland annat att han tror författaren till ifråga varande Bihang väl äga någon insigt och lärdom, jemväl en vac-ker boksamling; men skrifarten förefaller ho-nom så barnslig och kitslig, att han ej anser honom vara en mogen man. Den sednare af dessa afhandlingar är: Svar uppå Domprosten i Strengnäs Doct. C. F. Ljungbergs, uti Lär-da Tidn. N:o 98 och 99 år 1759 införda så kallade ödmjuka Svar på det omdöme Bisko-pen i Linköping Doct. A. O. Rhyzelius uti sin Hem- och Underställning om Svenska Språ-
kets

kets önskelige Inrättning, fällt om Ljungbergs Svenska Grammatica. Detta svar, dat. Linköping d. 20 Juli 1760, hvilket Strand under namn af Sanningens älskare låtit trycka, i Stockh. 1761, 51 sidor 2:vo, är så mycket säkrare af honom författadt, som i Riks-Archivets ännu i behåll varande exemplar, med von Stjernmans hand finnes tillskrifvet: Auctor *Carl Johan Strand*. Domprosten Ljungberg har d), under namn af Euclides, låtit införa ett bref, stäldt från Finland, men hvilket bevisligen var af honom författadt, deruti Ljungberg så väl som i sina skriftvexlingar med Kyrkoh. J. Göranson och en okänd, under namnet Bomberfelt, med ohöflighet sökt uppfylla hvad han i skäl och bevis finnes hafva brustit. Stilen i Strands arbete är efter hans vana bitande och på intet sätt skonsam.

Under sin första tjenstetid i Riks-Archivet, har Strand skrifvit Diarier eller Register öfver Riks-Archivets Registratur ifrån 1550 till 1560. Derjemte har han åren 1765 och 1766 biträdt vid Inventeringen af Riks-Archivets Acter, samt fortsatt afl. Canzli-Rådet von Stjernmans Politie-, Oeconomie- och Commerce-Samlingar. Sedan han ifrån 1766 beklädt Registrators-embetet, och ifrån 1768 Actuarie-sysslan, blef han omsider 1771 d. 11 Juni utnämnd till Riks-Archivi-Secreterare, och erhöll genom Kongl.

d) I Lärda Tidn. för år 1757; N:o 63.

Kongl. Resolution af d. 23 Juni 1773 för sig och sine efterträdare i embetet, lika befodringsrätt med förste Expeditions-Secreterare i Konungens Canzli.

Uppå Konungens nådiga kallelse var Strand bland de förste, som vid denna Kongl. Academies förnyelse d. 20 Mars 1726, härstädes tog sitt Inträde med ett Tal, som handlade om Den ogrundade Beskyllning, som göres Götherne att hafva förstört den Romerska Vitterheten, hvilket Tal finnes infördt i 1:sta Delen af Academiens nya Handlingar, hvilka han sedermera riktat med en i deras 6:te Del införd Lefvernes-Beskrifning öfver Academiens framl. Ledamot, Kammar-Rådet And. af Bottin.

Hittills hafve vi betraktat Strand, såsom Författare och Lärd, samt framställt prof af hans verksamhet på Litteraturens fält. Nu återstår att se hvad han uträttat, i egenskap af Embetsman, och hvilket utgjort hans egentliga yrke. Riks-Archivet förvarar en mängd Memorial i åtskilliga ämnen, öfver hvilka han dels på Konungens Nådiga befallning, dels på Canzli-Presidentens och Canzli-Collegii samt Stats-Secreterarnes anfordran sig utlåtit. Skrif sättet uti några af hans Memorial är utmärkt af starka och bitande uttryck, torde hända ej alltid afpassade efter sakens vigt och allvarsamhet

het samt efter personens anseende, inför hvilken de yttrades; dock ej på något sätt stötande, emedan de häldre väckte de åhörandes förnöjelse än bitterhet. Samlingen af hans uttåtanden, som renskrifne utgöra en ganska stor volume in folio af mera än 400 ark, förtjente att för sitt interessanta innehåll och Historiska värde vara mera bekant. Flera af dessa yttranden äro utförliga afhandlingar, grundade på Historiska facta och uppgifter ur Riks-Archivets authentika handlingar. Sådane äro, t. ex.: *Görziska arfvingarnes liquidations-mål*. Sedan K. Kammar-Collegium afgifvit sin underdåniga Berättelse om detta mål, remitterades det till Canzli-Collegium, som infordrade Riks-Archiv-Secreterarens yttrande. Hollsteinska Geheimerådet Baron Görtz's arfvingar hade i Sverige fått sig påförd en gravations-summa af 15 tunnor Guld, utom 76,046 R:dr Holländsk Courant. Vid 1765 års Riksdag recommenderades deras sak till det bästa af Kejsarl. Ryska Hofvet. Det utförliga Memorialet utgör öfver 30 ark, och upptager berättelsen om Görtzens vidsträckta förrättningar, hans tvänne utrikes resor, dess arrestering i Holland, möte och underhandling med Czar Peter derstädes, Görtz's tankar om freden m. m. Alla Kammar-Collegii uppgifter granskas och bedömas efter Ministerielle med flere handlingar som i Riks-Archivet förvaras.

Om förkortning i Skrif sättet och Titulaturen.

Ibland annat yttrar han derom följande: uti 1527 års Registratur förvaras ett qvittens-bref, Lagmans- och Fogate-bref eller Fullmagter, Frälse- eller Adels-bref samt väge-bref eller pass, under titel af *Exempla Pro ignorantibus et novellis Scribis*. Uti Fullmagterne infördes en fullständig Instruction om allt som hörde till Sysslan. Under Kon. Carl IX:s tid sattes hela Canzliet på en bättre och redigare fot, och stilen förbättrades, utan att tillika förlängas. I Kon. Gustaf II Adolphs tid börjades vanligen all den vidlyftighet, som någonsin varit rådande uti Svenska Skrif- och Expeditions-sättet, och sådant af de många Tyskar, som tillkommo under 30-åra kriget. Den Vitterhet, som utbredde sig under Dr. Christinas regering, riktade Registraturen och allmänna Handlingar med lika så fåfäng, som oägta grannlåt, bestående uti omsägningar och omsvep, toma uttryck och onödiga Parentheser, samt ändteligen uti Latinska, Fransyska och half-brutna Tyska ord och Talesätt, såsom till exempel *göra advis och underrättelse, conservera och erhålla, sollicitera och ansöka, authorisera, stadfästa och bekräfta*. Det varade ock orubbadt ända intill dess Konung Carl XII genom Circulaire befallte, att alla främmande ord och öfverflödiga Synonyma skulle uteslutas, och Svenska språket uti dess renhet bibehållas,

och

och följde derå sedermera 1713 års Canzli-Ordning, hvaruti detsamma ytterligare stadgas m. m.

Historiska undersökningar om Slægter och Personer, som sökt förnyade Adelskap e).

Det anförda torde tillräckligt vitsorda det Strand på den viktiga plats, han i det allmänna innehade, var en skicklig, väl underbygd och nitisk Embetsman f). Till hans enskilda

e) De äro följande: Bagge, Blix, Bolemanny, Brandstake, Falk, Gedda, Hadorph, Hjerta, Huggut, Husgafvel, Knigge, Krabbe, Kyhle, Lejel, Lejoncrona, Lejonmark, Maule, Montgomery, Nauckhoff, Pihlhjerta, Pryss, Quist, Rappe, Simming, von Storck, Sture, Tiesenhusen, Trolle, von Wedel, Weisman, von Wolcher, m. fl.

f) Rummet tillåter endast att uppräknat de förnämsta yttranden, hvilka Strand, på Kongl. befallning afgifvit, neml. 1:o Om Amtet Catharinenburg i Zweybrücken, jemte Historien om Svenska besittningen deraf. 2:o Om Beyerska Successionen d. 24 April 1778. 3:o Angående General-Couverneurerne i Pommern, samt några förändringar i afseende på dem, hvilka samma embeten varit anförtrödde. 4:o Om Talemän vid Riksdagar och Riksdags-Ordningar m. m., d. 8 Aug. 1778. 5:o Angående gamla Riksdags-Ordningar, i Aug. 1778. 6:o Rörande Originalen af 1626 års Riddarhus-Ordning, Ridderskapets classificering och ätternas föreställande genom Capita, d. 29 Sept. 1779. 7:o Angående främmande Förstars emottagande, d. 8 Febr. 1778. 8:o Ytterligare angående Tyske Förstars anseende, d. 12 Febr. 1780.

skilda lefnadsmålning torde det sluteligen böra nämnas, att han till lynnet var häftig, dock snart blidkad. Någon gång undfölo honom yttranden, som tycktes förråda ett inre missnöje, öfver uteblefna hedersbevisningar, hvilka vederfarits några hans företrädare. I sednare åren sökte han ensligheten och hvilan, samt undflydde den för kroppens välstånd så outhärliga rörelsen. I ungdomen hade

XIII Del.

Y

han

9:o Angående Testamenten uti K. Gustavianska och Carolinska Familjerne, d. 28 Mars 1780. 10:o Om Pest-anstalterna 1710, d. 6 Juni 1780.

De öfrige Memorialer, infordrade af Canzli-Præsidenten och Canzli-Collegium, handla om: a) Främmande Prinsars emottagande i Sverige. b) Utländska Förstars begäran att erhålla Extradition af Acter. c) Fransyske Ambassadeurens Grefve Croissys afskeds-Present och dess tillgifvenhet för Konung Carl XII:s person. d) Svenske Konungars Titulatur till förnämna Fruntimmer. e) Sköldebrefs nya Styliserande. f) Konungens underskrift å lifsdomar. g) Förteckning å Prebende Pastorat. h) Kronan Frankrikes pretentioner till afdrag å Subsidierna för Konung Stanislai fordringar hos Svenska Kronan, der den föregifna Historien om det dyrbara Chabraket förekommer, och som icke är grundadt på authentike Handlingar. i) Fordringar hos Tyska Kejsrerliga Hofvet. k) Warnemündska Tullens pantsättande till Hertigen af Mechlenburg. l) Residents-Huset i Moscau. m) Riks-Historiographs-beställningen. n) Publike Handlingar vid Säteriet Fiholm. o) Ryska Gränse-verket. p) Rangen mellan Herrar Riksens Råd och Främmande Förstar.

han deremot varit mon om förströelser och rörelse i fria luften, hos vänner och släktingar å landet. Framför allt skall Jagt hafva varit ett utaf hans förnämsta och mest älskade sys-selsättningar. Såsom han i yngre åren måst erfara Tjenstemäns vanliga lott, att från början af sin embetsbana äga en för knapp utkomst, kunde han icke förr än det var för sent, tänka på att ingå någon ägta förbindelse, och hans ålderdom blef således icke för-ljufvad af den husliga sällhetens behag. Han afled ogift i Stockholm den 25 Mars 1795, 67 år gammal.

Lefvernes-Beskrifning

öfver

Framledne Professoren, Riddaren af K. N. O.
Philos. och Juris Utriusque Doctorn

NILS FREDRIC BIBERG;

af

JOHAN HENRIC SCHRÖDER.

Uppläst i Kongl. Vitterhets- Historie- och Antiquitets-
Academien d. 17 Juni 1829.

Nils Fredric Biberg föddes i Hernösand d. 20 Januarii 1776. Fadren var Græcæ Linguae Lectorn vid Kongl. Gymnasium derstädes, Doct. Isaac Biberg. Modren Catharina Unæus, af gammal Norrländsk Prestslägt. Begge upphunno en hög ålder *) och hade i sin Sons hedrande framsteg, så på lärdoms- som embetsmanna-banan, funnit en rik hugnad och belöning för de omsorger de egnat åt hans uppfostran. Denna var efter tidens sed allvarsam, så i Fädernehuset som vid Trivial-Scho-

Y 2

lan

*) Fadren dog 1804, i dess 79 år. Modren afled år 1823.

han och Gymnasium, hvafs läroöfningar han under sin lärde Faders egen tillsyn och en slägtinges närmare handledning, med den framgång begagnade, att han, väl underbygd i de classiska språken och öfriga läroämnena, affärdades till Kongl. Akademien i Upsala, der han Jubelåret 1795 inskrefs till Student. Här blef han snart af sina Kamrater och af sina Lärare på det fördelagtigaste känd, genom den ihärdighet, hvarmed han oafbrutet ökade sitt kunskapsförråd. Han utarbetade på egen hand sina begge offentliga Lärdoms-prof *), och undergick vid 21 års ålder, med så utmärkt skicklighet, den för Philosophiska graden erforderliga Candidat-examen, att Philosophiska Faculteten tillerkände honom första hedersrummet vid 1797 års Magister-Promotion.

Såsom det öfverensstämde med det allmännas och hans egen önskan, att vid Universitetet kvarstadna, utgaf han året derefter, såsom Specimen, en fortsättning af ofvannämnda Academiska Afhandling, samt blef 1799 antagen till Docens, och 1805 förordnad till ordinarie Adjunct i Vitterheten. Vid denna tid skulle en Handledare utses för Sveriges dåvarande snart sex-åriga Kron-Prins. Höga vederböran-

*) *Disq. de indole et progressu Cultus Europæi*. P. I. II. under Prof. F. F. Neikters inseende. Sedermera följde P. III. IV. såsom specimen 1798, jemte en annan afhandling för Docenturen: *Progressum Æsthetics cum cultura Philosophiæ connexus*, hvar af likväl en del blott utkommit.

börandes val föll dervid på Biberg, som nu vid 30 års ålder erlor det mest smickrande och mest ansvarsfulla förtroende en ung Litteratör någonsin kan erfara. År 1806 kallades han till Stockholm för att emottaga sitt nya Lärarekall. Huru han svarade mot detta förtroende, det bevittnades bäst af den odelade tillgifvenhet, hvarmed hans dåvarande höga Lärjunge städse omfattade honom och af den aktning han sig tillvann af alla, som till densammes omgifning hörde. När sedermera, vid regementsförändringen 1809, omständigheter inträffade, som det tillhör Fäderneslandets hälder att vidare utveckla, lemnade Biberg Hofvet och Hufvudstaden, utan förebräelse och utan saknad, samt återgick i sitt förra lugn, till sin Adjuncts-beställning vid Upsala Academie, dit hans håg under tiden alltjemnt varit rigtad. I sådan afsigt hade han 1808 anmält sig såsom sökande till den, efter framl. Professoren P. Högmärk, lediga Professionen i Theoretiska Philosophien; och likaledes 1809, till den genom Professoren Doct. Chr. Dahls tidiga frånfälle, lediga Lärostol i Grekiska Litteraturen. Till begge dessa platser hade han ådagalagt sin skicklighet genom utgifna grundliga Specimina *), och erhöll äfven rum å Consistorii Academici underdåniga förslag. Den sistnämnde

*) *Primæ stationes progredientis in Philosophia recent. Idealismi.* 1808. — *Specimen artificii Historiæ Herodoteæ ideam sistens.* 1810.

de Lärareplatsen hade fullkomligt öfverensstämt med Bibergs ifrigaste önskningsar, och hade måhända beredt åt hans djupa classiska lärdom ett mera fruktbärande fält, än den Lärarstol i Practiska Philosophien, hvilken han sedermera, i ledigheten efter framl. Professorren Doct. D. Boëthius, år 1810 kallades att intaga.

Sådana voro ock de tänkesätt, som föranledde Bibergs inväljande till Ledamot af denna Kongl. Academie 1809; och det Inträdets-tal, han här följande året höll, om *Grekernas Episka och Tragiska Skaldekonst*, vittnar alldräbäst om hans djupa, lefvande blick i den Classiska Litteraturen. Man finner lätt, att han här utan tvifvel varit på en plats, till hvilken han genom sitt Philologiska snille och sin med Antikens verld så förtrogna bildning, syntes företrädesvis egnad. Vi våga dock icke räkna Biberg ibland de exempel, som visa huru ofördelagtigt det är, att tvinga en Lörd, ehuru mångsidig än dess bildning må vara, utur den bana, som af natur och böjelse blifvit honom företecknad. Den Philologiska djupsinnigheten var hos Biberg en omklädnad, inom hvilken den Philosophiska gömde sig: Föranledd att bestämdt utveckla sig såsom sådan, gjorde den snart, att han med kärlek omfattade sitt nya Lärarekall; och med hans sällsynta grundlighet, hans brinnande pligtkänsla, hans ovanliga arbetsförmåga, blef det så mycket

ket mindre svårt, att snart vara detta kall fullkomligt vuxen, som han lifligt insåg det humanistiska i den äkta Philosophiens väsende och syftning.

Höst-Terminen 1811 tillträdde Biberg sitt nya Lärarekall, deruti instäld af Professor Benj. C. H. Höijer, sin nya medbroder i Philosophien, och Academiens d. v. Rector Magnificus, hvilken han sjelf, såsom Rector, året derpå måste följa till grafven, och hvars förlust han, i sitt Program vid Rectoratets nedläggande, med denna honom egna vältalighet bittert beklagade. Denna minnesruna var enkel och värdig, samt den enda som, på Universitetets vägnar, blifvit offrad på den berömde Vettenskapsmannens graf, och det af en efterlevande medbroder, som ägde den upphöjning i själen, att vid tanken på stora och allmänna förluster, låta små enskildta missnöjen, eller skäl till missförstånd, stå tillbaka *).

Emedlertid, för att värdigt uppfylla det honom anförtrödda Lärarekall, arbetade Biberg med rastlös ifver, nekade sig sömnens hvila,

*) Så yttrade han sig om Höijer:

"Vir immortalis, cui hoc Academia debet quod, ut in aliis multis scientiis, ita etiam in Philosophia, quæ omnes complectitur et regit, nomen habet. Sed laudes prædicabit æqua posteritas, quæ humana a divinis fecernit, ingeniorumque et rationes et cognitiones sola intelligit: melius, qui admiratur, filebit. Modeste dicas, dubiam circumspicere Academiam, quem tanto viro succedere jubeat, acriusque lageri, quod reparari vix posse videatur."

hvila, och grundlade småningom, genom dessa ständiga vakor och öfverdrifna själsansträngningar, den sömnlöshet, som i förtid skulle undergräfvat hans kraft och omsider krossa den jordiska hyddan. Han utarbetade snart nya kurser för sina offentliga och enskilda föreläsningar. Ofta af vänner, hvilkas omdöme han värderade, uppmanad att i tryck meddela resultatet af sina forskningar, i synnerhet i den gamla Philosophiens Historia, gaf han ständigt nekande svar. Af hans sällsynta skriftställarförmåga hade man skäl att vänta så mycket. Men för denna verksamhet hade han ämnat taga afsked från tjensten, och använda sina återstående dagar i ro på landsbygden. Dessförinnan, önskade man likväl allmänt, att Bi-berg ville, genom utgifvantet af en Lärobok, afhjelpa en brist i den Academiska undervisningen, som nog märkbart kändes, för att alldeles förbises. Men detta var i hans tanka en ingalunda lätt uppgift. En Lärobok ansåg han för en Lärars yttersta Testamente till vetenskapen och Lärosätet, när den lefvande rösten ej mera hördes i dess Lärosalar. Ty om en sådan Hjelpreda skulle svara mot sitt ändamål, behöfdes, trodde han, att länge hafva moget genomtänkt och på alla sidor granskat sitt ämne. Så hafva icke de tänkt, som gemenligen pläga börja, der denne utmärkte vetenskapsidkare ville sluta. I det Företal, som hans Vän, Professor Grenander utbad sig

att

att få ställa framför sin Öfversättning af *Kleins* Lärobok i Philosophien, har Biberg på ett eget, nästan hänförande sätt, framställt sina tankar i detta ämne; som i våra dagar väl äro värde att behjertas, äfven af dem, som icke kunna i allt dela hans åsigter.

Biberg underlät likväl icke att meddela den lärda verlden frukterna af sina forskningar, i synnerhet inom den gamla Philosophiens område. De Academiska Afhandlingar han i 16 Delar utgifvit, under namn af *Commentationes Stoicæ* *), hafva äfven utomlands tillskyndat honom en rättvis uppmärksamhet; och den berömde Schleiermacher, med hvilken han i detta ämne icke alltid delat samma tankar, har gjort full rättvisa åt denna skarpsinniga granskning af en vigtig epoch inom den gamla Philosophiens område. När man derjemte erinrar sig Bibergs djupsinniga uppsatser öfver Plato och öfver Cicero, är man befogad till stora förhoppningar för vetenskapen, då hans Föreläsningar öfver Moral-Philosophiens Historia hinna utkomma. Hans och vetenskapens vänner talade ofta derom under hans lifstid. Men de funno redan då, att om ett sådant verk på Svenska Språket icke skulle sakna Läsare, så skulle det dock säkert icke finna Köpare, i nog tillräckligt antal, att betäcka Förlagskostnaden. Vi tillägge denna anmärkning, som så nära rör många utmärkta veten-

*) P. I — XVI. Ups. 1815 — 1821.

vetenskapsidkare i vårt land, hvilka ofta finna sig utsatte för den anmärkningen, att deras litterära verksamhet så sällan synes i det allmänna. Ägde våra Universiteter något lika betydande med Oxfords *Officina Clarendoniana*, eller Köpenhamns *Legatum Arna-Magnæanum*, eller ägde vi endast den så kallade *Bibeltryckstunnan*, enligt den store Gustaf Adolfs visade afsigter, orubbad att använda för Litteraturens bästa, och till viktiga Nationalverks utgifvande af trycket: då vore detta klander icke obefogadt. Nu, om lyckan så fogar, att en af Bibergs mest älskade Lärjungar, som han sjelf infört på den Academiska Lärarebanan, ser sig iståndsatt, att kunna uppfylla sin egen önskan, i förening med vetenskapens, genom utgifvandet af Bibergs samlade Skrifter: så är det en pligt att tillstå, att man derigenom kommer i en ny förbindelse till den afledne vetenskapsmannen, som genom en sträng sparsamhet dertill samlat medel. Man har tadt denna sparsamhet och glömt att den i början var af behovvet påkallad, och måhända sedan fortför af vana. Genom dessa tillgångar, de sednare åren icke obetydligt förökade genom arf ur Fädernehuset, har han, vid sin förtidiga död, åt 5:ne efterlemnade Barn *), som ännu äro i omtydighets-åren, kunnat lämna en ingalunda stor, men dock för deras vilkor

*) En Dotter och tvänne Söner. De sistnämnde fortsätta sina studier vid Läroverket i Hernösand.

kör betydlig förmögenhet. Den är samlad, under våra dagars förlägenhet eller obelåtenhet, af en man, som aldrig lefde utöfver sina tillgångar, genom den tidigt inlärdä konsten, att kunna försaka och umbära mycket; ty af erfarenheten visste han, att hos oss i allmänhet, sträfvar vetenskapsmannen att komma ur nöd, merendels utan synnerligt hopp att komma i välstånd eller till detta oberoende, som likväl är hufvudvilkoret för en ostörd vetenskaplig verksamhet.

Intill dess att Biberqs efterlemnade Skrifter fullständigt af trycket utkommit, vore ett försök att här bedömma dem, för tidigt. I stället åligger det Biografen, att teckna Biberqs värde såsom Lärare; och detta värde får ej alltid mätas efter den mer eller mindre lysande framgång vetenskapen under hans handledning gjort ibland Lärjungar. Hans läge och förhållande som Lärare till sina Lärjungar och måttet af deras vetenskapliga bildning måste här komma i beräkning. Enligt med sanningen, måste vi då draga oss till minnes, att en stor del af de ynglingar, som besökte hans Lärosalar, gått de offentliga Läroverken förbi, för att vid Universitetet genom så kallade Civil-examina, hastigare berättigas till inträde i Statens tjenst. Huru få af dem medförde väl en uppöfvad förmåga, att följa detta mäktiga snille i dess djupa och skarpsinniga undersökningar! Hos dem har ringheten af förber-

beredande kunskaper och brist på vana att afhöra föreläsningar, varit orsaken, att Biberg på sin plats, och med sin utomordentliga förmåga, ej så gagnat, som han sjelf kanske trodde och ifrigt önskade; helst som han i sitt föredrag ej alltid kunde sänka sig, utan heldre sträfvade att lyfta lärjungen upp till sig, och det under all stränghet i det formella af föredraget, väl vetande, att det i Philosophien ej gifves några ginvägar, såsom hans ord en gång föllo. Framtiden skall beklaga, att Biberg erhöll en Lärostol, der hans egna forskningar gingo parallelt med hans föreläsningar, hvilka till method förträffliga och skarpt utstakade, dock i afseende på föredragets klarhet och språkets renhet ofta lemnade mycket öfrigt att önska. Att dömma af de mästerliga Svenska afhandlingar, han sjelf lemnat i allmänhetens händer, ser man, att ingen, lättare än han sjelf, kunnat gifva äfven denna yttre fulländning åt sina föreläsningar, hvilka nu måste framträda i en dräkt, som han visserligen icke ämnat dem, om det varit honom förunnadt, att sjelf dervid lägga sista handen. Emedlertid böra vi med tacksamhet hålla Utgifvaren räkning för det, att han i sitt ursprungliga skick gifvit oss den utmärkte vetenskapsmannens efterlemnade skrifter. Det är rikt belönande att göra deras bekantskap. Bibergs föredrag var i allmänhet nog sammanträngdt, och det på ett språk som, med lånade uttryck och

terminologie ur alla tångomål, väl gör Läsaren besvär; men den gedigna behandlingen ersätter, med ett eget slags njutning, den mödan man har att liksom förut öfversätta honom. Sällan träffar man, isynnerhet i de kritiska öfversigterna, en fyndigare framställning, en mera skarpt skärskådande blick, och en vidsträcktare både Classisk och Philosophisk beläsenhet, än här. För denna inre halt, huru litet betyder i sjelfva verket den yttre formen; hälst då den sorgliga erinran inställer sig, att den redan domnar i grafven den mästarhand, som, med en ringa möda, kunnat i rikt mått tillfredsställa denna fordran på stilens fullkomlighet! Visserligen skola hans efterlemnade Skrifter vid första påseendet afskräcka många Läsare. Vid närmare betraktande skall man förlikna dem med dessa ofulländade Taflor af stora mästare, hvilka i sitt ägande skick ej kunna göra räkning på att fängsla mängdens uppmärksamhet; men äga ett så mycket högre värde i verkliga kännarens ögon.

Under oafbrutna sysselsättningar och befattningar, som åtfölja ett Academiskt Lärarekall, hade Biberg sett det 50:de året af sin lefnad tillryggalagdt. Stilla och inom sig lycklig, hade han sedt dessa årtal försvinna, om man undantager de under tiden inom hans husliga krets timade förändringar, som påminna om förgängligheten af alla jordiska förhållanden.

den. Med en inom kort tid tredubblad sorg såg han, 1818, sin Maka *) bortgå ur lifvet, åtföljd af 2:ne Söner, och öfverlemna åt hans ensamma vård 5 qvarlefvande Barns uppfostran. Dessa smärtande förluster inträffade vid samma tid, som Juridiska Faculteten inbjudit honom att emottaga Juris Doctors värdigheten vid den Promotion, som i Juni månad d. å. hölls i H. K. H. Kron-Prinsens, Academiens Cantzlers, höga öfvervaro.

Följande året var Biberg, andra gången, Academiens Rector, då han, i anseende till Erkebiskopen m. m. Doct. Lindbloms derunder timade fränfälle, för en tid var ställd i utöfning af Pro-Cantzlers-embetets åligganden. Han var icke främmande för sådana befattningar. Han var af naturen ämnad till förman. Öfverlägsen och stark, både genom frisinnigheten och mångsidigheten af sin bildning, ägde han i offentliga ärenders behandling en säker och träffande blick, i förening med omdörets styrka och omfång. Han möttes också derföre i sin embets-utöfning af allmän aktning och vidsträckt förtroende. Samma år, om hösten, då H. K. H. Kron-Prinsen med en längre tids besök täcktes hugna Upsala Academie, och derunder afhöra flera Lärares offentliga och enskilda Föreläsningar, ägde äfven Biberg den nåden att hålla enskilda föreläsningar i sin vetenskap. 1824 blef Biberg Riddare af Kongl.

*) Enkefru Anna Sophia Burman, född Lundström.

Kongl. Nordstjerne-Orden, och dertill af H. K. H. Kron-Prinsen dubbad. Samma år, i Juni månad, var han Promotor i Philosophiska Faculteten, och ägde då den glädjen att se en fräjdad Landsman och anförvandt, Canzli-Rådet Doct. Matthias Norberg, här närvarande, för andra gången emottaga Lagerkransen. Han erfor derjemte den fägnaden att under dessa festliga dagar äga honom i sitt hus, och gläddes i hoppet att innan kort se honom för alltid återflyttad till Upsala. Det uppfylldes om hösten följande året, detta hopp, som då gjorde allas glädje; men det blef, såsom merendels all jordisk glädje, icke varagtigt. Norberg slutade sina dagar, efter en kort sjukdom, i Januari 1826. Denna förlust verkade djupt på Biberg. Icke långt derefter märktes, att en stor förändring med honom föregått. Denne man, som förr aldrig klagat öfver stränga mödors tyngd, utan tvertom, genom ett rastlöst begär att dem öfvervinna, fann förmågan att dem bära ständigt ökad, han tycktes nu känna sig trött, och började med allvar tala om sitt länge närda beslut, att taga afsked från sitt läroembete. Han syntes nu mer än förr längta att i landsbyggdens lugn få lefva endast för sin vetenskap. I denna afsigt hade han några år förut, i grannskapet af Upsala, inköpt en mindre landtgård, den han också för ändamålet låtit bebygga. — Det var vid slutet af Vårterminen 1826, då han

han tillika var för 5:dje gången Decanus för sin Facultet, som man plötsligt märkte, att kroppen började digna under själens ansträngningar, och att den nu liksom hämnades för den så tillsägandes vanvårdnad han hittills, under dagligt stillasittande och nattliga vakor, visat densamma. En Resa, under sommarferierna, till vänner och anförvandter i Födelsebyggden, dem han ej på länge sett, — troddes böra återställa hälsan och jemnvigten i hans för öfrigt starka kroppsbyggnad. Detta skedde och lyckades. Han återkom frisk och glad, med upplifvade minnen af sin fosterbygds herrliga naturskönheter. Men ju närmare Höst-Terminen nalkades, desto dystrare blef hans sinne. Han emotsåg, likasom bäfvande, de sysselsättningar, hvilka hittills varit för hans skuldror så lätta, och för hans sinne så kära. Han begärte och erhöll för Terminen tjänstledighet. Sluten inom sin kammare, endast tillgänglig för några få vänner, syntes han snart försunken mera i kropps- än själs-lidanden. Det var djupt skakande att se, huru ett herrligt menniskolif småningom upplöstes, och huru de kroppsliga banden efter hand lossnade, som höllo en mächtig ande fången. Upplösningen nalkades: han afbidade den med förtröstan och längtan. Med en värderad vän och Religionens tjänare samtalade han om den himmelska vishetens tröstegrunder, som under hans forskningar, inom den jordiska vishetens

områden, aldrig varit främmande för hans hjerta. — Augustini "*vanitas vanitatum*" hördes ofta från hans läppar. Den 25 Mars 1827, som var Mariæ Bebådelsedag, lät han på förmiddagen för sig läsa flera Psalmer utur den nya Psalmboken, som han högt värderade, talade med reda och lugn, ännu i de sista ögonblicken, med sin omgifning, om sin efterlängtnade förlossning. Den inträffade också samma dag middagstiden. Hans ålders tal var blott 51 år. Hans bortgång, ehuru länge förutsedd, väckte en djup bestörtning hos alla, som kände värdet af detta mäktiga och rikt begåfvade snille, som i förtid dukade under för en själs verksamhet, hvilken sluteligen öfversteg kroppens krafter. Den första smärtan lemnade dock rum för den hugnande tanken, att han ändå var den lycklige, som pröfvad och segrande fick bortgå ur jordlifvets strid, när hans verksamhets kraft här var förkortad. Sent förgår minnet af denna dag ur vänners och lärjungars hjertan. Vid den stannar ock denna lefnadsteckning. Den bör sluta, när dess föremål försvunnit från skådeplatsen. Vetenskapsmannen lefver säkrast i sina skrifter; och hos efterverlden behöfver han icke något annat värn för sitt minne. Samtiden har redan hopp att snart få se dessa skrifter fullständigt samlade och utgifne. När detta företag nått sin fullbordan, skall en pröfvande framtid, målande oveldigare, inse och uppskatta hela vidden

af den förlust vi gjort. — Emedlertid prisa vi vårt Fädernesland lyckligt, att dess National-Litteratur, som i alla vetenskaper kan uppräknas stora namn, äfven i vetenskapernas vetenskap äger sådana Författare som *Rydellius*, *Höijer* och *Biberg*.

Bibergs utgifna Skrifter äro:

1. Diss. de indole et progressu Cultus Europæi. P. I—IV. Ups. 1795—98. Qv.
2. Commentationum Stoicarum P. I—XVI. Ups. 1815—1821. Qv.
3. Grekernes Episka och Tragiska Skaldekonst, sedd utur dess religiösa synpunkt. Inträdestal i Kongl. Vitterhets- Historie- och Antiqvitets-Academien 1811. (Infördt i Acad. Handl. T. X. Stockh. 1816).
4. Manibus Caroli XIII. Svec. et Norv. Regis, nomine Acad. Upsal. Parent. Ups. 1818. Qv.
5. Om falsk och sann Liberalism. (Svea. 6 Häft. Ups. 1823). Anon.
6. Om falsk och sann Liberalism. Ytterligare upplysningar af Tidskriften Svecas Redaction. Ups. 1824. O. (Anon.)
7. Lefvernes-beskrifning öfver Græc. L. Professoren Doct. Christoph. Dahl. (Vitterh. Hist. o. Antiqv. Acad. Handl. T. XI. Stockh. 1822).
8. Programmata et Dissertationes Academicæ.
Slutligen dess Opera Posthuma, under Titel:
9. Samlade Skrifter. Ups. 1828. O. Två delar hafva redan lemnat Pressen.

F ö r s l a g

till

Inskrifter och Sinnebilder

öfver märkvärdiga händelser och personer
i Sveriges Historia;

uppgifne

af

Mag. GUNNAR BACKMAN,

Rector vid Frösö Lärdoms-Schola;

och

af Kongl. Vitterhets, Historie och Antiquitets-
Academien med Högsta Priset belönte,
År 1822.

Virtus recludens immeritis mori
Coelum

Horat.

Epitaphium öfver Konung CARL X GUSTAF:

CAROLUS X GUSTAVUS

Rex olim Sueciæ

Bello clarus perpetuo.

Sceptrum a Polono defensurus
ipsi suum eripui.
Sumentes arma vicinos
unus omnes repuli.
Transiens Mare Balthicum
Regni damna rependi
Scania Hallandia Blekingia Bahusia.

Cavete Reges
adire pericula,
movere bella
credita salute publica
Fortunæ volubili.

MINNESPENNINGAR.

N:o 1.

*Öfver Sveriges befrielse af GUSTAF E-
RIKSSON.*

Åtsidan: Gustaf Erikssons lagerkrönta Bröst-
bild. Omskrift: *GUSTAVUS ERICI
de WASA, Equ. Aur.*

Frånsidan: Af Dalarnes Vapen: Tvänne i kors
lagde pilar. Omskrift: *Tenui initio. I af-
skärningen: Liberata Suecia MDXXI.*

N:o 2.

Öfver Sveriges Konungaval År 1523.

Åtsidan: Konungens lagerkrönta Bröstbild. Om-
skrift:

skrift: *GUSTAVUS ERICI de WASA, Regni Administrator, elect. R. Sv.*

Frånsidan: Sverige förestäldt såsom en Qvinnan, stående, stödjer venstra handen på sin Trekrönta sköld, framräcker i den högra Svenska Kongl. Kronan. Omskrift: *Tua sit, servata tua virtute.* I afskärningen: *MDXXIII.*

N:o 3.

Öfver Friherre *JOH. SKYTTE.*

Åtsidan: Brösbilden. Omskrift: *JOH. SKYTTE, L. Baro, R. Sv. Sen. Ac. Ups. Cancellarius.*

Frånsidan: med anledning af vapnet: Apollos bild med Lagerkrans om hufvudet, hvarifrån utgå strålar åt alla håll. Omskrift: *In omnem lumina partem.* I afskärningen: *Promotis egregie litteris.*

N:o 4.

Öfver Grefve *JACOB DE LA GARDIE.*

Åtsidan: Brösbilden. Omskrift: *JACOBUS DE LA GARDIE, Comes, R. Sv. Sen. Polemarcha.*

Frånsidan: i anledning af vapnet: Inom en krona en Palm och en Oliveqvist, bundne i kors om ett bart svärd. Omskrift: *Sua præmia laudi.* I afskärningen: *Finibus adjecta Ingria.*

N:o 5.

Öfver Riks-Canzleren Grefve *AXEL O-
XENSTIERNA*.

Åtsidan: Brösthilden. Omskrift: *AXEL O-
XENSTIERNA, Comes, R. Sv. Sen. et
Cancellarius.*

Frånsidan: Solen, strålande, omgifven af Pla-
neterne, hvar i sin bana. Omskrift: *U-
nus, qui temperat omnes. I afskrifningen:
Director Foederis Evangel. MDCXXX.*

N:o 6.

Öfver Fältmarskalken Grefve *LENNART
TORSTENSSON*.

Åtsidan: Brösthilden. Omskrift: *LEONARD.
TORSTENSSON, Comes, R. Sv. Sen.
et Polemarcha.*

Frånsidan: Vid ena sidan af penningen en båge
af en sönderskjuten Stadsmur, mot hvil-
ken på afstånd synes på fältet en afbrin-
nande Kanon (se 2:ne fält af vapnet).
Omskrift: *Fulminei Mavortis opus.*

N:o 7.

Öfver Öfverste-Marskalken, K. Råd. Gref-
ve *NICOD. TESSIN*.

Åtsidan: Brösthilden. Omskrift: *NICOD. TES-
SIN, Com. R. Sv. Sen. Supremus Aulæ
Præf. et Archit.*

Från-

Frånsidan: Stockholms Slott. Omskrift: *Mira
feliciter arte.*

N:o 2.

Öfver Öfver-Ceremoni-Mästaren *J. GABR.
SPARFVENFELDT.*

Åtsidan: Bröstbilden. Omskrift: *JOH. GABR.
SPARFVENFELDT, Regi a Cæremo-
niis supremus.*

Frånsidan, Inskriften:

*Undique Gentium
collectis itinerum
ac peritiæ linguarum
Monumentis
clarus.*

F ö r s l a g

till

Inskrifter och Minnespenningar,
hvilka Kongl. Vitterhets- Historie- och Anti-
quities-Academien uppgifvit, jemkat eller
gillat, åren 1826 — 1829.

INSKRIFTER.

1 8 2 6.

N:o 1.

*På en Klocka, tillhörig Carl Gustafs För-
samling i Norrbotten.*

Å ena sidan:

Under

Konung CARL XIV JOHANS

Åttonde Regeringsår

Är denna Klocka uppsatt

I stället för den,

Som

Enligt 1813 års Gränse Reglering,
Blef tillegnad Ryska andelen af Socknen.

O Menniska! Din röst ej likne malmens ljud;
Men af ett troget bröst sig höje upp till Gud.

Å andra sidan:

Tulkat, kumartakat ja polvillenne langekat Herran
teidän

teidän Jumalanne eteen. Jos te kuuletta hänen äänensä,
niin älkät paaduttako teidän Sydändänne. Psalm. 95,
v. 6, 7, 8.

Jumala neuwoo meidänkin kauttamme. 2. Cor. 5.
Cap. v. 20.

N:o 2.

*På en Klocka för Sorsele Församling i U-
meå Lappmark.*

Å ena sidan:

I CARL XIV JOHANS 8:de Regeringsår

Då G. L. af Schmidt var Landshöfding

E. A. Almqvist Biskop

C. Grönlund Predikant i Sorsele

Blef denna Klocka omgjuten i Stockholm

Af S. C. Grönwall.

Församlingen bestod kostnaden.

Å andra sidan:

Gån in i Herrans portar med tackande: Uti Hans
gårdar med lofvande: Tacken Honom: Lofver Hans
Namn. Ps. 100, v. 4.

N:o 3.

*På en Grafvård öfver Sjuksköterskan LIND-
STRÖM.*

BRITA SOPHIA LINDSTRÖM

Född d. 20 Maj 1748. Död d. 29 Mars 1826.

I 36 År

Sköterska

vid

Kongl. Seraphimer-Ordens Lazarettet.

De Vårdades Välsignelser Följa Henne Efter.

M. ROSENBLAD och C. FLEMING

Lazarettets Styresmän

Egnade Henne Tacksamt Detta Minne.

N:o 4.

På en Klocka vid Biörklinge Kyrka i Upland:

Å ena sidan:

I

Kon. CARL XIV JOHANS

Åttonde Regerings-år

Då

Dir Carl von Rosenstein

var Svea Rikes Erke Biskop

Friherre B. W. Fock

Länets Höfding

Anders Nordström

Församlingens Kyrkoherde

Blef denna Klocka omgjuten

af Sam. Christoph. Grönwall.

Å andra sidan:

Vid denna Klockas ljud

Gäck, knäfall för din Gud;

Låt dig till bättring väckas

Att vid det stora slag

Som sker på dommedag,

Du icke evigt må förskräckas.

N:o 5.

*Under Stats-Rådet m. m. Grefve G. F. WIR-
SÉNS Portrait:*

Konung

CARL XIV JOHAN

Förärade Sitt och Rikets Stats-Contoir

Denna Bild

af Dess f. d. President

Herr

Herr Grefve
GUSTAF FREDRIC WIRSÉN
Stats-Råd

Ridd. och Commend. af Kongl. Maj:ts Orden,
Ordens Öfverste Skattmästare,
En af de Aderton i Svenska Akademien,
Ledamot af Kongl. Wetenskaps-Akademien,
Född den 21 October 1779.

Här uppsatt den 26 Januarii 1827.

1 8 2 7.

N:o 1.

*På Bron öfver Dalelven vid Elfkarleby,
kallad CARL XIII:s Bro.*

CARL XIII:s Bro,
Understöd af Allmänna Medel
Beviljadt af
CARL XIV JOHAN
Minskade Enskiltes Kostnad.

Företaget
Befordradt af Länets Höfdinge Frih. B. W. Fock
Utfördt af Lieut. Mech. O. Forsgren.

Arbetet
Styrdt af Grosshandlaren P. Ennes R. N. O.
och Bruks-Patron C. Tottie
Fullbordades 1816 *).

N:o 2.

*) Tillägget till den i XI:te Delen af Kongl. Academiens Handlingar sid. 355 införda inskriften, grundas på sednare erhållna upplysningar.

N:o 2.

*Å Archiater von LINNÉ'S Bildstod, rest
af Studerande Ungdomen vid Upsala Academie:*

CAROLO a LINNÉ

Juventus Academica

MDCCCXXII.

N:o 3.

*På en Minnesvård öfver Phil. Candid. NOR-
BERG.*

Piis Manibus

Filii Unici

ISAACI NORBERG

Philos. Cand.

Nati MDCCXCVII

Denati MDCCCXXV.

Moesta Mater

Posuit.

N:o 4.

*På Fotställningen af Öfver-Intendenten Fri-
herre ADELCRANTZ'S Bröstdild*):*

C. F. ADELCRANTZ

L. B.

Supr. Ædif. Reg. Præf.

Acad. Art. Lib.

Ope sua

A:o MDCCLXVIII instauratæ

Per annos XXVII.

Moderator.

N:o 5.

*) Förkortning af det i IX Delen af Kongl. Academiens Handlingar sid. 491 meddelade förslag till ifrågavarande inskrift, för hvars hela uppfattning nödigt utrymme på fotställningen saknades.

N:o 5.

På en Klocka för Gottröra Församling.

På ena sidan:

Omgjuten år 1827.

På andra sidan:

Vid mitt ljud,

Tänk, o menniska, på Gud.

N:o 6.

På en Klocka vid Films Församling.

På ena sidan:

I

Konung CARL XIV JOHANS

9:de Regeringsår

då Eric Hasselqvist var Församlingens Pastor

blef denna Klocka omgjuten

af S. Chr. Grönwall i Stockholm.

På andra sidan:

Går in i Hans portar med tackande, uti Hans Gårdar med lofvande, Psalm. 100, v. 4.

N:o 7.

På en Klocka, tillhörig Öja Kyrka.

Omgjuten i Stockholm år 1827

af S. C. Grönwall.

väger

Tillhör Öja Kyrka.

En röst af templet

En Herrans röst.

Es. 66: 6.

N:o 8.

På Westanfors Kyrka.

Öfver Torndörren:

I

Konung CARL XIV JOHANS

Rege.

Regeringstid
börjades år 1824
och
fullbordades år 1827
byggnaden af denna Kyrka.

Öfver Kyrkodörren:

Herren bevare
din ingång och utgång
nu och till evig tid.

N:o 9.

*På en Klocka tillhörig Ås Församling på
Öland.*

På ena sidan:

I

Konung CARL XIV JOHANS
9:de Regeringsår
blef denna Klocka gjuten
till Guds ära och Hans Församlings nytta.

På andra sidan:

Basunen skall ljuda och de
döda skola uppstå.

I. Cor. 15 Cap. 52 v.

N:o 10.

*På ett Epitaphium öfver Repslagare. Älder-
mannen SJÖSTEDT och dess Hustru.*

Minne

af

framledne Repslagare Äldermannen
OLOF SJÖSTEDT
Född 1765. Död d. 26 Febr. 1816.
Stiftare till 1:sta Classen
i Kungsholms Församlings
Apologist Schola.

Gift

Gift med

Fru ULRICA BLESING

Född 1760. Död d. 22 Mars 1820.

N:o 11.

På en Klocka för Adolph Fredriks Församling i Stockholm.

Kring öfra kanten:

Bevara din fot när du går till Guds hus och kom till att höra. Pred. Bok. 4: 17.

På ena sidan:

Vid klangen af min röst må hårda hjertan röras,
Betryckta finna tröst, förförda återföras;
Sig samle vid mitt ljud till sensta eftertid,
Ett folk, som tackar Gud, för frihet, bröd och frid.

På andra sidan:

I Konung CARL XIII:s femte Regeringsår 1814
gifven till Adolph Fredriks Kyrka
af

Anna Maria von Balthasar, född Thorson.

I Konung CARL XIV JOHANS Tionde Regeringsår
på Församlingens bekostnad omgjuten.

Magister Lars Christian Tunelius var då
Församlingens Kyrkoherde.

Johan Biljer Comminister.

Af Sam. Chr. Grönwall

i Stockholm 1827.

N:o 12.

*På en Klocka vid Folkärna Församling i
Westerås Stift.*

På ena sidan:

1827

I Konung CARL XIV JOHANS

10:de

10:de Regeringsår

Då

Herr P. D. Lorichs var Landshöfding

Herr Doct. Sven Wijkman Biskop

Mag. A. Milenius Kyrkoherde

blef

denna Folkärna Församlings Klocka

N:o ömgjuten

af

S. C. Grönwall.

På andra sidan:

Kommer och låter oss gå upp på Herrans berg, till
Jacobs Guds hus, att han lärar oss sina vägar och vi
vandrom på hans stigar. Es. 2: 3.

1 2 2 2.

N:o 1.

På en Minnesvård öfver Bergs-Rådet RIN-
MAN.

Ät

SVEN RINMAN

Född 1720. Död 1792.

I

Förtjenst

om

Bergshandteringen

Den Främste

På

Sin Tid.

Af

Bruks - Societeten.

N:o 2.

N:o 2.

*På en sten vid den Ek H. K. H. Prinsessan
Sophia Albertina planterat vid Drottningholm.*

H. K. H.

Prinsessan

SOPHIA ALBERTINA

planterade

närstående

Ek

år

1761.

N:o 3.

*På en Klocka, tillhörig Ytter-Enhörna För-
samling.*

På ena sidan:

Besök Guds Helgedom,

Lef tålig, vis och from,

Och tänk på död och dom.

På andra sidan:

Igenom Ytter-Enhörna Församlings dåvarande Pastor
Eric Nylunds föranstaltande, omgjuten af Sam.
Christ. Grönwall i Stockholm 1828.

N:o 4.

*På en Grafvård öfver Medicinal - Rådet
RUTSTRÖM, och dess Syster Fru WELT-
ZIN.*

På ena sidan:

Här hvilar

CARL BIRGER RUTSTRÖM

M. D. R. N. O.

Född 1758. Död 1826.

I Snille och Lärdom
Mångfaldig,
I redlighet, vänskap, menniskokärlek
Sig alltid lik.

På andra sidan:

Här hvilar
CAROLINA RUTSTRÖM
Enka efter Assessoren C. P. Weltzin
Född 1754. Död 1812.
Dygder prydde hennes lefnad
Tårar hennes graf.

N:o 5.

*På en Grafvård öfver Biskopen D:r TING-
STADIUS.*

Här hvilar
Biskopen
öfver
Strengnäs Stift
Doctor JOH. ADAM TINGSTADIUS
Född 1748. Död 1827.

Tolk af Guds Ord
lärde han de Lärda,
Kyrkofaderlig
som hans lärdom
var hans lefnad.

N:o 6.

*På en Klocka för Robertsfors Bruks För-
samling.*

På ena sidan:
I CARL XIV JOHANS
XI:te Regeringsår
göts denna Klocka

på bekostnad
af
Robertsfors Bruks Församling.

På andra sidan:

Då var
L. G. af Schmidt Länets Höfdinge,
E. A. Almqvist Stiftets Biskop,
Öfverste C. Åkerhjelm Brukets
Ägare och Disponent.
O. D. Genberg, Predikant.

Inunder i kanten:

Tacker Herran i hans portar! Lofver honom i hans
gård.

N:o 7.

På en Klocka, tillhörig Simtuna Församling.

På ena sidan:

Jag kallar
I Dag till bättring
I Morgon till grafven.
Välsignad den,
Som kommer i Herrans namn.

På andra sidan:

1828

Konung CARL XIV JOHANS
XI:te Regeringsår
Då

D:r Carl von Rosenstein
var Ärke-Biskop,
Frih. Fredrik Ridderstolpe
Länets Höfdinge,

D:r Johan Åström

Församlingens Kyrkoherde,
Blef denna Simtuna Församlings Klocka gjuten m. m.

N:o 8.

N:o 3.

Å Biskopskulla Klocka.

På ena sidan:

Hör! Gud ännu sin nåd dig bjuder,
Se Templets portar öppna sig!
Kanske härnäst då klockan ljuder
Upplåtes grafvens port för dig;
Du går ej mer i Herrans hus,
Ditt rum bereds i jordens grus.

På andra sidan:

I Konung CARL XIV JOHANS
Xl:te Regeringsår,
då

Carl von Rosenstein var Ärke-Biskop,

B. V. Fock, Länets Höfdinge,

Anders Svanbeck Församlingens Kyrkoherde,

Elf denna Klocka omgjuten af Sam. Chr. Grönwall
i Stockholm 1828.

1 8 2 9.

N:o 1.

*På en Minnesvård i Parken vid Täckham-
mars Sätessgård i Södermanland.*

Ät

JOHN JENNINGS

Hofmarskalk, C. N. O.

Född 1762

Död 1828

Reste

Dess Sörjande Maka

Sophia Eleonora Rosenhane

Denna Minnessten

I skuggan af den park

Han anlagt och vårdat.

N:o 2.

N:o 2.

*Å Prins GUSTAFS af Sachsen och
Prinsessan ELISABETHS af Mecklenburg
Graf i Upsala Domkyrka.*

Ex illustri

R. Gustavi I:mi

Progenie

H. S.

ELISABETH

Filiar. natu minima

Princ. Vid. Megalopol.

Et

GUSTAVUS

ex Filia Nepos

Dux Saxoniae.

Annus MDXCVII

Utrique Supremus.

N:o 3.

På Almundsryds Kyrka.

Ps. 5 : 8.

År 1829

Det Tolfte af

K. CARL XIV JOHANS

Fridsälla regering

fullbordades

Almundsryds Kyrka.

Fruktar Gud, Ärer Konungen,

Älsker Bröderna.

N:o 4.

På en Klocka, tillhörig Säfs Församling.

På ena sidan:

Skänkt till Säfs Kyrka 1771

af Bruks-Patronen L. Polhammar
och
Directeuren Abraham Hülphers;
Omgjuten 1801 på bekostnad
af Gifvarnes Enkor;
Å nyo omgjuten samt förstorad 1829,
hvarvid Församlingen sjelf
bestridde utgiften.
Gjutningen verkställdes i Stockholm
af S. Chr. Grönwall.

På andra sidan:

Samlens hit från berg och dalar,
Lofver Herran i hans hus!
Hör, o Folk! han sjelf här talar,
Han som är all världens ljus.
Syndare! då än är tid,
Bed din Gud om nåd och frid.

N:o 5.

*På ett Epitaphium i Kungsholms Kyrka, öf-
ver Capitainen Garfvaren WESTIN.*

JACOB WESTIN

Garfvare, Kapten, R. W. O.

Född den 14 Dec. 1758. Död den 3 Mars 1829.

Redlig, idog, lyckosam,
Skötte han sitt kall, medan dagen var.
Tacksam för välsignelsen,
försködade han detta Herrans hus,
vårdade Församlingens angelägenheter,
gjorde godt åt de arma,
rätt åt alla.
Derföre, när aftonen kom,
insomnade han med hopp,
och hvilar med ära.

Kärlek,

Kärlek , vänskap , högaktning , erkänsla
förvara hans minne.

N:o 6.

*På en Grafvård öfver Assessoren D:r WERT-
MÜLLER.*

CARL HENRIC WERTMÜLLER

Medic. Doct. Assess.

Född d. 3 Julii 1752.

Död d. 19 April 1829.

MINNESPENNINGAR.

1 8 2 6.

N:o 1.

*Öfver Justitie-Ombudsmannen m. m. C. I.
M. EHRENBORG.*

Åtsidan: Bröstbilden med öfverskrift: *CASP. ISAC.
MICH. EHRENBORG.* Under Bilden: Född
1788. Död 1823.

Frånsidan: Inom en Eklöfskrans, inskriften:

*Åt
Förtjensten
af
tacksamma medborgare
1 8 2 6.*

N:o 2.

N:o 2.

Öfver Stats-Secreteraren m. m. C. G. af
LEOPOLD.

Åtsidan: Bröstbilden med omskrift: *På Leopolds 70:de*
Födelsedag. Under bilden: år och dag.

Frånsidan: Stjornbilden Lyran, med omskrift: *Lyser*
och vägleder. I afskärningen: Af Medborgare.

N:o 3.

Öfver Presidenten m. m. Friherre A. N. E.
DELCRANTZ, af K. Vetenskaps-Academien.

Åtsidan: Bröstbilden med namn och titlar.

Frånsidan: Apollo med Lyran och Mercurius med cadu-
 ceen, fästade på en urna en krans af Lager. Öf-
 verskrift: *Illo laudabimur ambo. — I afskärningen:*
Socio meritiss. def. 1821 Reg. Acad. Scient. Sv.

1 8 2 7.

N:o 1.

Kongl. Krigs-Vetenskaps-Academiens Pris-
Medalj.

Åtsidan: Konungens Bröstbild med Namn och Titlar.

Frånsidan: Minerva Bellatrix med Martis svärd och
 Neptuni treudd. Öfverskrift: *Ingenio et Fortitu-*
dine. — I afskärningen: Reg. Acad. Scient. Mi-
lit. Svec.

N:o 2.

Öfver Chemisten C. W. SCHEELE, af
Svenska Akademien.

Åtsidan: Bröstbilden, med omskrift: *CAROLUS*
WILH. SCHEELE, Chemicus.

Från.

Frånsidan: En Isis-figur, hvars slöja till näron del upplyftes af Hermes. Omskrift: *Naturæ sacra orgia movit.* — I afskärningen: *Nat.* 1742. *Denat.* 1786.

N:o 3.

Öfver Bergs-Rådet Friherre HERMELIN,
af K. Wetenskaps-Academien.

Åtsidan: Brösbilden med omskrift: *SAM. G. HERMELIN, L. B. Coll. Metall. Consil. Equ. de St. P.*
I afskärningen: *Nat.* 1744. *Den.* 1820.

Frånsidan: på fältet i rätta rader:

Ob

Colonias Arct. deductas
Patrios situs perlustratos.

I afskärningen: *Soc. Meritiss. Reg. Acad. Scient. Sv.*
MDCCCXXVIII.

1 2 2 2.

N:o 1.

Kongl. Sällskapets Pro Patria Belönings-
Penningar.

a. Åtsidan: Konungens Brösbild med Namn och Titlar.

Frånsidan: Inom en eklöfskrans inskriften: *För*
Medborgerliga Dygder. — I afskärningen: *Af*
Kongl. Sällskapet Pro Patria.

b. Åtsidan: lika med föregående.

Frånsidan: Inom en krans af sädesax och eklöf, in-
skriften: *För Trohet och Flit.* — I afskärnin-
gen: *Af Kongl. Sällskapet Pro Patria.*

N:o 2.

N:o 2.

*Öfver Kongl. Rådet, Friherre CLAS RÅ-
LAMB, af Svenska Akademien.*

Åtsidan: Bröstbilden med omskrift: *CLAUDIUS
RÅLAMB, L. B. Senator Reg.*

Frånsidan: Rättvisan med hennes attributer: bindeln och
vågen i ena handen, och i den andra handen, upp-
höjd, en lagerkrans. Omskrift: *Diadema tutum pro-
priamque laurum.* — I afskrifningen: *Justitia,
Consilio, Facundia clarus.* Ob. 1698.

N:o 3.

*Minnes- och Belönings-Penningar för Göthe-
borgs Handtverks-Schola.*

a) Åtsidan: Grosshandlarén Kjellbergs Bröstbild,
med öfverskrift: *JONAS KIELLBERG,*
Grosshandlare. Under bilden: *född d. 22 Oct.*
1752.

Frånsidan: Inskriften:

*För
Frikostigt understöd
till beredande af yngre Arbetares bildning
tacksamt af Götheborgs Handverkare
1828.*

b) Åtsidan: lika som föregående.

Frånsidan: inskriften:

*För
nitisk vård
om
Götheborgs Söndags-Schola.*

c) Åtsidan: densamma som föregående.

Frånsidan: Inskriften:

*Af
Götheborgs Söndags-Scholas Styrelse*

till

till (rum lemnadt för namnets graverande)
för utmärkt flit och sedlighet.

I afskärningen: Gifven vid 18 års examen.

N:o 4.

Öfver Hof-Marskalken Friherre von P A R -
K U L L, af K. Wetenskaps-Academien.

Åtsidan: Bröstbilden med namn och titlar.

Frånsidan: Ett bi i flygande ställning mot sin kupa,
hvaraf blott någon del synes. Öfverskrift: *Operi-*
que favens in spemque laborans. — I afskärnin-
gen: *Socio Acad. Reg. Scient. Holm. MDCCCXXIX.*

1 2 2 9.

N:o 1.

Öfver Deras Kongl. Högheter Arffurstarne,
af Rikets Höglofl. Ständer.

Åtsidan: De 3:ne Arffurstarnes Bröstbilder, med öfver-
skrift: *Aucta Regia domus.* Under bilderna: C A -
R O L O. G U S T A V O. O S C A R E.

Frånsidan: Svea, med handen visande mot Karlavagnen;
de 3 stjernorna, som bilda vagnstisteln, synas i
mindre storlek. Öfverskrift: *Numero mox lumine*
compar. — I afskärningen: *Ord. Regni gratulab.*
A. MDCCCXXIX.

N:o 2.

Öfver LOUIS DE GEER, af Svenska
Academien.

Åtsidan: Bröstbilden, med öfverskrift: *LUDOVICUS*
DE GEER.

Frånsidan: En kanon, ett svärd och en caducé, grup-
perade omkring en colonne rostrale. Omskrift:

His

His amat hospes civisque vocari. — I afskärningen: *Natus MDLXXXVII. Dén. MDCLII.*

N:o 3.

Öfver Presidenten Friherre E H R E N H E I M,
af Kōngl. Wetenskaps-Academien.

Åtsidan, Bröstbilden, med öfverskrift: *FR. EHREN-*
HEIM, L. B. R. a Cancell. Colleg. Præs. Under
bilden: *Nat. 1753. Ob. 1828.*

Frånsidan: Vid foten af ett oliveträd ses till höger
Vishets-Gudinnans Fogel, till venster Vältalighets-
Gudens caducé, lutad mot oliven. Öfverskrift:
Sapere et fari. — I afskärningen: *Sodali Præcel-*
lentiss. Acad. R. Scientiar. 1829.

GETTY RESEARCH INSTITUTE

3 3125 01049 6319

